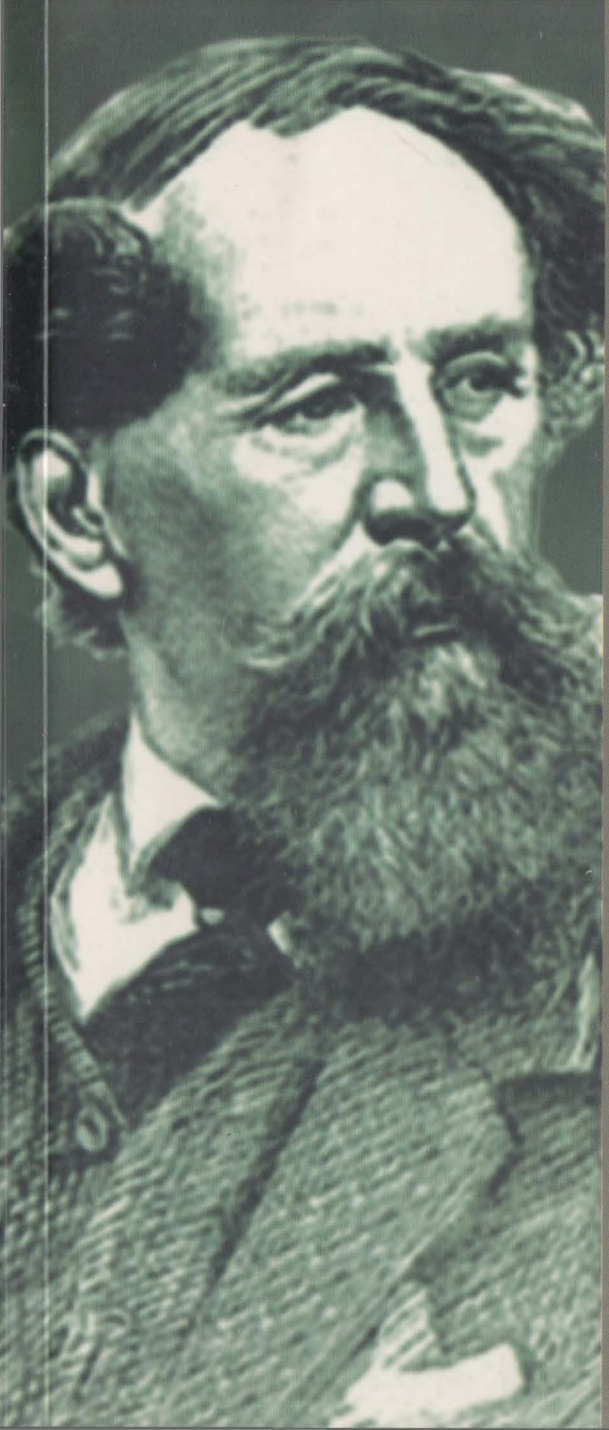

Gelin Odasındaki Hayalet

C. DICKENS

Çev.: Özgü Çelik

SAY ÖYKÜ

Gelin Odasındaki Hayalet

Charles Dickens
(d. 7 Şubat 1812, Landport–ö. 8 Haziran 1870, Gad's Hill)

C. Dickens'ın babası John, Portsmouth'daki Denizcilik Vezne Dairesi'nde kâtipti. Dickens ailesi, zamanın standartlarına göre fakir olmasa da, sosyal güvencesizliğin yanı sıra bir dizi maddi kriz yaşadı. Dickens'ın çocukluğu, Portsmouth, Londra ve büyük bir deniz tersanesinin bulunduğu Kent'teki Cathatam'da geçti. 1822'de maddi yıkımla karşılaşınca, aile Londra'ya taşındı ve 5 Şubat 1824'te, haftalığı 6 şiline şişeleri etiketlemek üzere Hungford Stairs'deki boya deposunda çalışmaya başladı. Kısa bir süre önce de Charles'ın babası borç yüzünden tutuklandı. Charles hariç, bütün aile Marshalsea Debtors Hapisanesi'nde babalarıyla birlikte kalmaya başladı. Bu aile travması ile kendi adi işi, Charles'ın hayatını ve dünyaya bakışını derinden etkiledi ve yaşamı boyunca da peşini bırakmadı. John Dickens, iflas etmiş bir borçlu olduğunu açıklayarak, 3 ay sonra serbest kaldı. Charles, 12 yaşında okula gönderildi ve orada başarılı oldu. 15 yaşında Gray's Inn'de bir hukuk şirketinin ofisinde çalışmaya başladı. Burada kendi kendine stenografi öğrendi ve 18 ay sonra Doctors' Commons mahkemesinde serbest muhabir olarak işe başladı. 1829'da Dickens, Maria Beadnell'e derinden âşık oldu ve ilişki bir sonuca varmadan 1833 yazına kadar sürdü. Bu sırada Morning Chronicle için Avam Kamarası'ndaki tartışmaların hızlı ve doğru raporlarını aktararak kariyerini ilerletiyordu. Bu ilerlemeye yaptığı edebi çalışmalarla, yayıncılar Chapman ve Hall tarafından ressam Seymour'un sporla ilgili klişelerine eşlik edecek yazılar yazması için işe alınarak da katkıda bulundu. Bu şekilde, çok başarılı olan *Pickwick Papers* da 1836-37 yıllarında yayımlandı. 1858'de kendisinden 10 çocuğa sahip olduğu karısından ayrıldı ve Ellen Ternan isimli bir genç aktrisle arkadaşlığını ilerletti. Dickens'ın sağ-

lığı, 1858'de yazdığı ve çok popüler olan yazılarının yarattığı baskı ve 1867-82'de çıkmak zorunda olduğu bir Amerika yolculuğu yüzünden kötü yönde etkilendi ve 1860'ların sonunda bozulmaya başladı. 8 Haziran 1870'de, Rochester yakınlarındaki Gad's Hill'de bulunan evinde felç geçirdi ve ertesi gün de öldü.

Başlıca eserleri:

David Copperfield (1849)
Hard Times (Zor Zamanlar, 1854)
Great Expectations (Büyük Umutlar, 1861)

Say-Öykü dizisinden çıkan diğer kitaplar

Anadan Doğma Diktatör – O. Henry
Şarkıcı Josefine ya da Fare Ulusu – F. Kafka
Bir Delinin Güncesi – N.V. Gogol
Aşkın Suçları – M. de Sade
Aşk Başkadır – Guy de Maupassant
Kalem ve Kılıç – R. M. Rilke
Locarno Dilencisi – H. V. Kleist
Cehennem Rüyası – G. Flaubert
Matmazel Scuderi – E.T.A. Hoffmann
Çingene ve Bakire – Lawrence
Mutlu Prens – Oscar Wilde

GELİN ODASINDAKİ HAYALET

EN İYİ HAYALET HİKÂYELERİ

Charles Dickens

İngilizce aslından çeviren:
Özgü Çelik

SAY
İstanbul

Say Yayınları
Edebiyat Dizisi / Öykü

Gelin Odasındaki Hayalet / Charles Dickens

ISBN 975-468-469-3

Özgün Adı: *Best Ghost Stories*

Yayın yönetmeni: Murat Batmankaya
Editör: Özgü Çelik
İngilizce aslından çeviren: Özgü Çelik
Redaksiyon: Tülin Er
Baskı: Engin Ofset, İstanbul
İstiklal Cad. Ayhan Işık Sok.
No: 11/12 Beyoğlu/İst.
Tel: 0212 612 05 53

Ön kapak resmi: *C. Dickens*

1. baskı: Say Yayınları, İstanbul, 2004

08 07 06 05 04 5 4 3 2 1

© Say Yayınları
Ankara Cad. 54/12 • TR-34410 Sirkeci-İstanbul
Telefon: 0 212 - 512 21 58 • Faks: 0 212 - 512 50 80
http://www.sayyayinlari.com
e-posta: sayyayinlari@ttnet.net.tr

Genel Dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti.
Ankara Cad. 54/4 • TR-34410 Sirkeci-İstanbul
Telefon: 0 212 - 528 17 54 • Faks: 0 212 - 512 50 80
e-posta: saydagitim@ttnet.net.tr

İÇİNDEKİLER

TUHAF SANDALYE
7

BİR DELİNİN KALEMİNDEN
25

ZANGOÇ KAÇIRAN CİNLER
37

POSTA HAYALETLERİ
51

GROGZWIG BARONU
97

BİR NOEL ŞARKISI
89

SİNYALCİ
189

GÜNBATIMINDA OKUNACAK
207

CİNAYET DAVASI
223

GELİN ODASINDAKİ HAYALET
237

PERİLİ EV
259

HAYALET GÖREN ADAM İLE HAYALETİN ANLAŞMASI
295

CHARLES DICKENS HAKKINDA
411

Tuhaf Sandalye

Seyyar Tüccarın Hikâyesi

Bir kış akşamı, tam hava kararmaya başlamışken, arabasının içindeki bir adamın, yorgun atını Bristol yönüne sürdüğü görülebilirdi. Görülebilirdi, diyorum ve kör bir adam hariç yoldan geçen herhangi biri tarafından görülebileceğinden de hiç şüphem yok; fakat hava o kadar kötü, gece o denli soğuk ve nemliydi ki, dışarıda sudan başka bir şey yoktu ve böylece yolcu, yalnız ve mahzun bir şekilde yolun ortasında yavaş yavaş ilerliyordu. Eğer günün seyyar tüccarlarından biri, cadaloz, huysuz, ayağına çabuk, bir kasap atıyla iki penilik posta midillisi melezi gibi görünen doru kısrak ile kırmızı tekerlekli, toprak rengi, küçük, varla yok arası arabayı görseydi, bu yolcunun, şehirdeki Cateaton Sokağı'nda bulunan, büyük Bilson and Slum binasından gelen Tom Smart'tan başkası olamayacağını hemen bilirdi. Ancak, seyredecek bir seyyar tücar olmadığı için, kimse konu hakkında hiçbir şey bilmedi; ve bu nedenle Tom Smart, kırmı-

zı tekerlekli toprak rengi araba ve ayağına çabuk, huysuz kısrak, sırrı aralarında saklayarak yollarına devam ettiler: hiç kimse en ufak bir şey öğrenemedi.

Rüzgâr sert estiğinde, bu korkunç dünyada bile **Malborough Downs**'dan daha güzel yerler vardır; bu karanlık kış akşamına bir de çamurlu ve pis yolu, bardaktan boşanırcasına yağan yağmuru ekleyip etkisini kendi üzerinizde denerseniz, bu gözlemin tüm şiddetini hissedersiniz.

Rüzgâr esiyordu –bu bile yeterince kötüyse de, önden veya arkadan değil, çocukların eğik çizmeyi öğrenebilmeleri için okulda defterlerine çizdikleri çizgiler gibi çaprazlama gelip yağmuru verev gönderiyordu. Rüzgâr bir an için durduğunda yolcu, az önceki şiddetinden yorgun düşüp yavaşça dinlenmeye çekildiği inancıyla kendini kandırmaya başlıyor; derken, uzaktan "vuuuu!" diye homurdanıp ıslık çaldığını işitiyordu. Sonra rüzgâr yaklaştıkça sesini ve gücünü arttırarak, tepeleri aşıp hızla geliyor ve şiddetli yağmuru kulaklarına doldurup soğuk, nemli nefesini kemiklerine işleyerek, şiddetle ata ve adama doğru savruluyordu; adeta onların zayıflığıyla alay ederek, kendi gücünün ve şiddetinin bilinci içinde zafer kazanmış gibi, onları geçip müthiş bir gürlemeyle uzaklara, çok uzaklara koşuyordu.

Doru kısrak kulaklarını sarkıtarak, doğa güçlerinin bu nezaketsiz davranışlarına karşı duyduğu kızgınlığı ifade edercesine arada sırada başını arkaya doğru silkerek, ama daha önce saldıranlardan daha şiddetli bir rüzgâr aniden durmasına ve savrulmamak için dört ayağını sıkıca yere basmasına neden olana kadar yine de hızını koruyarak, çamur ve suyun içinde ilerledi. İyi ki öyle durmuştu, çünkü eğer savrulsaydı, huysuz kısrak o kadar hafifti, araba o kadar hafifti ve

üstelik Tom Smart da öyle hafifti ki, hiç şüphesiz hepsi yeryüzünün sınırlarına kadar veya rüzgâr dininceye dek hep birlikte yuvarlanır dururdu; ve her iki durumda da ne huysuz kısraktan, ne kırmızı tekerlekli arabadan, ne de Tom Smart'tan bir daha hayır gelirdi.

"Eh, kayışlarımın ve sakallarımın Allah belasını versin!" dedi Tom Smart (bazen hoş olmayan bir küfür hüneri sergilerdi), "Kayışlarımın ve sakallarımın Allah belasını versin." dedi Tom, "Bu hoş değilse, belamı bulayım!"

Şimdi bana, Tom Smart'ın, zaten bir hayli belasını bulmuşken, neden o koşulda bu dilekte bulunduğunu sorabilirsiniz. Bilmiyorum –bütün bildiğim Tom Smart'ın öyle söylediği– en azından amcama, her zaman öyle dediğini söylerdi, ki bu da aynı şeydir.

"Belamı bulayım." dedi Tom Smart; kısrak sanki, kesinlikte aynı fikirdeymiş gibi kişnedi.

"Canlan, kızım!" dedi Tom, kamçısının arkasıyla kısrağın boynunu sıvazlayarak. "Böyle bir gecede ite kaka gitmenin faydası yok; gördüğümüz ilk evde konaklayalım, yani ne kadar hızlı gidersen o kadar çabuk kurtuluruz. Deh, kızım, hadi bakayım."

Huysuz kısrağın Tom'un söylediklerini anlayabilecek kadar sesinin tonuna aşina olup olmadığını ya da durmanın yola devam etmekten daha üşütücü olduğunu fark edip etmediğini tabii ki bilemem. Fakat Tom sözlerini bitirir bitirmez kısrak kulaklarını dikti ve toprak rengi arabayı takırdatarak öyle bir hızla ilerlemeye başladı ki, kırmızı tekerlek parmaklarının her birinin Malborough Downs çimenlerine fırlayacaklarını zannederdiniz; kamçıyı kullanan kişi olarak Tom bile, yolun sağında, Downs'un sonuna yarım mil mesafede bulunan bir yol üstü hanına kendiliğinden ya-

naşıncaya kadar ne onu durdurabildi ne de hızını kontrol edebildi.

Tom dizginleri seyise atıp kamçıyı kutusuna koyarken evin üst kısmına hızlı bir göz attı. Bir çeşit tahta malzemeden inşa edilmiş; kirişler, patikaya bakan üçgen pencereler, karanlık bir sundurması olan alçak bir kapı ve yarım düzine yukarı çıkan yeni moda merdiven yerine aşağıya, eve inen bir çift dik merdivenle adeta işlenmiş tuhaf, eski bir yerdi. Yine de rahat bir eve benziyordu, çünkü bar penceresinde yola parlak bir aydınlık yayan ve hatta öbür taraftaki çiti bile aydınlatan güçlü, canlı bir ışık vardı; karşı pencerede de bir an için cılız bir şekilde görülebilen, sonra çekili perdelerden güçlü bir şekilde parıldayan ve içeride büyük bir ateşin yandığını duyumsatan, titreşip duran kırmızı bir ışık vardı. Deneyimli bir yolcunun gözleriyle bu ufak ayrıntıları dikkate alan Tom, yarı donmuş uzuvlarının izin verdiği ölçüde çevik hareketlerle arabadan inip eve girdi.

Beş dakika içinde, Tom odaya –tam da ateşin yandığını hayal ettiği odada– üst üste istiflenmiş, bir İngiliz kilesinden biraz daha az kömür ve yarım düzine bektaşi üzümü çalılığı kadar odundan oluşan ve insanın kalbini ısıtmaya yeten bir gürleme ve çıtırdamayla yanan ateşin karşısına yerleşmişti. Hayli konforluydu, ama hepsi bu değildi, çünkü parlak gözlü ve düzgün bilekli, güzelce giyinmiş bir kız, masanın üzerine tertemiz, beyaz bir örtü seriyordu; Tom terlikli ayakları, şöminenin önündeki alçak parmaklığın üstünde, açık kapıya sırtı dönük otururken, şöminenin üzerindeki aynaya yansıyan barın, yan yana dizilmiş yeşil şişeler ve kaliteli içkilerden, turşu ve reçel kavanozlarından, peynir ve jambondan, baştan çıkarıcı ve hoş bir düzenle raflara yerleştirilmiş biftek parçalarından

oluşan cezbedici manzarasını gördü. Eh, bu da güzeldi; ama hepsi bu değildi; çünkü barda, mümkün olan en parlak küçük ateşin önüne çekilmiş, mümkün olan en hoş, küçük masada oturmuş çay içen, 48'inde veya o civarda, barı gibi yüzü de güzel ve belli ki evin sahibesi, bütün bu mülkün yöneticisi olan dolgun bir dul vardı. Tüm bu resimin güzelliğini bozan tek şey parlak düğmeleri olan kahverengi bir palto giyen, siyah sakalları ve dalgalı siyah saçları olan, uzun, çok uzun bir adamdı. Adam, dul kadınla beraber çay içiyordu ve artık bir dul olması gerekmediğine, ömrünün geri kalan kısmında bu barda oturma ayrıcalığını kendisine tanımasına uygun bir dille iknâ etmeye çalıştığı her halinden belliydi.

Tom Smart hiçbir şekilde sinirli veya kıskanç tabiatlı değildi, fakat her nasılsa parlak düğmeleri olan kahverengi paltolu, uzun boylu adam, yapısındaki küçük yarayı azdırmış ve ona kendini öfkeli hissettirmişti: Özellikle de, aynanın önündeki koltuğundan arada sırada gözlemlediği, dul kadın ile adam arasında geçen, boyu gibi, kadının gözündeki itibarının da yüksek olduğunu yeterince gösteren, bazı küçük, sevecenlikle yapılan laubalilikleri gördüğü zaman. Tom sıcak punç'ı severdi –sıcak punç'ı *çok* sevdiğini söyleyebilirim– ve huysuz kısrağın iyice beslenip altına saman serildiğini gördükten ve dul kadının kendi elleriyle hazırlayıverdiği hoş, küçük, sıcak akşam yemeğinin her lokmasını yedikten sonra, denemek için bir bardak sıcak punç ısmarladı. İşte, dul kadının ev sanatlarında bir başkasından daha iyi becerebileceği bir şey varsa, o da sıcak punç hazırlamaktı; ilk bardak, Tom Smart'ın damak zevkine o kadar uygundu ki, vakit kaybetmeden bir ikincisini ısmarladı. Sıcak punç hoş bir şeydir, beyler –her koşulda fazlasıyla hoş bir şeydir– ama dışarıda rüzgâr eski evin her ke-

restesini gıcırdatarak eserken, o rahat eski salonda gürüldeyen ateşin önünde, Tom Smart bunun kusursuzca hoş olduğunu düşünüyordu. Bir bardak daha ısmarladı, sonra bir tane daha –bundan sonra bir tane daha ısmarlayıp ısmarlamadığını kesin olarak bilmiyorum– ama sıcak punç'ı içtikçe, uzun boylu adamı daha çok düşünüyordu.

"Allah'ın cezası küstah!" diye düşündü Tom, "Bu rahat barda ne işi var? Amma da çirkin bir çapkın!" dedi. "Eğer dulda zevk varsa, bundan daha iyi bir adam seçeceği kesin." Bu sırada Tom'un gözü şöminenin üzerindeki aynadan masanın üzerindeki bardağa kaydı; gittikçe duygusallaşmaya başladığını hissederek, dördüncü punç bardağını da boşaltıp beşincisini ısmarladı.

Tom Smart, beyler, halka her zaman yakın olmuştu. Yeşil bir ceket, diz bağları ve üstlüğü içinde, kendi barında durmak daima arzuladığı bir şeydi. Neşeli akşam yemeklerinde bir sandalyesi olacağına büyük inancı vardı, kendine ait bir mekânda konuşmak suretiyle ortamı çok iyi bir şekilde idare edebileceğini ve içki içmede müşterilerine çok iyi bir örnek olacağını düşünürdü sık sık. Bütün bu düşünceler, gürüldeyen ateşin yanında oturmuş punç içen Tom'un aklından hızla geçti ve kendisi, yani Tom Smart için bu ihtimal her zamanki gibi uzakken, uzun boylu adamın böyle mükemmel bir evi yönetmek için iyi bir yolda olmasından ötürü kızgınlık duydu haklı olarak. Böylece, son iki bardağı içerken, dolgun dulun beğenisini kazanmanın yolunu bulmaya çalıştığı için uzun boylu adamla bir tartışma başlatmaya hakkı olup olmadığını düşünen Tom Smart, sonunda kendisinin çok kötü muamele gören ve zulmedilen bir kişi olduğu ve gidip uyumasının fena olmayacağı yolunda tatmin edici bir sonuca vardı.

Şık giyimli kız, böyle dağınık, eski bir evde onu söndürmeden koşuşturacak pek çok yer bulabilecekken yine de söndüren hava akımlarından korumak için elini muma siper ederek, Tom'un önündeki geniş ve eski merdivenden yukarı çıktı; böylece Tom'un düşmanlarına, mumu söndürenin rüzgâr değil, o olduğunu ve mumu tekrar yakıyormuş gibi yaparken, aslında kızı öptüğünü iddia etmeleri için fırsat vermiş oldu. Durum buyken bir başka ışık yakıldı, Tom bir odalar kalabalığı ve koridorlar labirentinden geçirilip kalması için hazırlanmış odaya götürüldü. Kız iyi geceler dileyip onu yalnız bıraktı.

Burası büyük gömme dolapları, bütün bir yatılı okulu alabilecek bir yatağı olan geniş bir odaydı ve küçük bir ordunun eşyalarını alabilecek bir çift meşe dolap da cabasıydı; fakat Tom'un en çok hoşuna giden, çok fantastik bir stilde oyulmuş, çiçekli koyu pembe minderli ve bacaklarının dibinde, sanki ayak parmaklarında gutu varmış gibi kırmızı kumaşa sarılmış yuvarlak topuzları olan, haşin görünüşlü, yüksek arkalıklı, garip bir sandalyeydi. Tom tuhaf bir sandalyenin sadece tuhaf bir sandalye olduğunu düşünürdü ve bu da meselenin sonu olurdu; ancak, bu özel sandalyede bir şey vardı, fakat Tom bunun ne olduğunu bilmiyordu, o kadar acayip ve şimdiye kadar gördüğü mobilyalardan o kadar farklıydı ki onu büyülemişti. Ateşin önüne oturup yarım saat sandalyeye baktı; lanet sandalye o kadar acayip, yaşlı bir şeydi ki gözlerini ondan ayıramadı.

"Eh!" dedi Tom, ağır ağır soyunarak. Bu sırada sürekli, gizemli bir görünüşle yatağın kenarında duran sandalyeye bakıyordu, "Ömrüm boyunca bunun kadar garip bir şey görmedim. Çok acayip..." dedi sıcak punçla daha ziyade aklı başına gelen Tom. "Çok aca-

yip." Tom büyük bir bilge edasıyla başını sallayıp sandalyeye tekrar baktı. Ama hiçbir anlam veremedi. Yatağa girip sıcacık örtüyü üzerine çekti ve uykuya daldı. Yarım saat geçmedi Tom ani bir hareketle, uzun boylu adam ile punç bardaklarını gördüğü karışık bir rüyadan uyandı: Uyanan hayal gücüne kendini sunan ilk nesne tuhaf sandalye oldu.

"Bakmayacağım şuna artık." dedi Tom kendi kendine ve gözkapaklarını sıkıp kendini tekrar uyuyacağına ikna etmeye çalıştı. İşe yaramadı; tuhaf sandalyeler bacaklarıyla havaya tekmeler savurarak, birbirlerinin sırtlarından atlayarak ve her türlü maskaralığı yaparak gözünün önünde dans ediyorlardı.

"Gerçek bir sandalyeyi, iki-üç takım hayali sandalye halinde görüyor olabilirim." dedi Tom, başını örtülerin altından çıkararak. İşte oradaydı, her zamanki kadar sinir bozucu bir şekilde, ateşin aydınlığında açıkça görülebiliyordu.

Tom sandalyeye dik dik baktı; o böyle bakarken, aniden olağanüstü bir değişim meydana geldi. Arkalığın oymaları yavaş yavaş buruşuk bir insan yüzünün hatlarına ve ifadesine dönüştü; koyu pembe minder eski sarkmış bir yelek halini aldı; yuvarlak topuzlar kırmızı bez terlikler içinde bir çift ayak şekline girdiler; eski sandalye, geçmiş yüzyıldan, elleri böğründe duran, çok çirkin, yaşlı bir adam gibi görünüyordu. Tom bu hayali def etmek için yattığı yerden doğrulup gözlerini ovuşturdu. Hayır. Sandalye çirkin ve yaşlı bir beyefendiydi; dahası, Tom'a göz kırpıyordu.

Tom karakter olarak kaygısız, umursamaz bir adamdı ve üstelik de beş bardak sıcak punç içmişti; dolayısıyla, başlangıçta azıcık ürkmüş olsa da, yaşlı beyefendiyi küstahça bir edayla göz kırpıp kötü kötü bakarken görünce sinirlenmeye başladı. Sonunda bu-

na katlanmamaya karar verdi; yaşlı surat hızlı hızlı göz kırpmayı sürdürürken, Tom çok kızgın bir ses tonuyla şöyle dedi: "Ne halt etmeye göz kırpıp duruyorsun?"

"Çünkü hoşuma gidiyor, Tom Smart!" dedi sandalye veya yaşlı beyefendi, artık siz onu nasıl çağırmak isterseniz. Yine de Tom konuşmaya başladığında göz kırpmayı bırakıp yaşlı bir maymun gibi sırıtmaya başladı.

"İsmimi nereden biliyorsun, yaşlı fare surat?" diye sordu Tom Smart, –her ne kadar çok iyi idare ediyormuş gibi davransa da– bir hayli tereddütlü bir şekilde.

"Hadi, hadi, Tom!" dedi yaşlı beyefendi, "Hakiki İspanyol maununa böyle hitap edilmez. Kahretsin, kaplama olsaydım ancak bu kadar saygısızlık edebilirdin." Yaşlı beyefendi bunu söylerken öyle hiddetli görünüyordu ki Tom korkmaya başladı.

"Size saygısızlık etmek istemedim, efendim!" dedi Tom; başlangıçtakinden çok daha saygılı bir sesle.

"İyi, iyi!" dedi yaşlı adam, "Belki de istemedin – belki de istemedin. Tom?

"Bayım?"

"Senin hakkında her şeyi biliyorum, Tom; her şeyi. Çok fakirsin, Tom."

"Kesinlikle öyleyim." dedi Tom Smart. "Fakat bunu nereden biliyorsunuz?"

"Boş ver onu." dedi yaşlı adam; "Punçı çok seviyorsun, Tom."

Tom Smart, tam geçen doğum gününden beri tek damla punç içmediğini söyleyerek itiraz etmek üzereydi, ama gözleri yaşlı adamınkilerle karşılaştığında, adam o kadar her şeyi bilir bakıyordu ki, Tom kızardı ve sesini çıkarmadı.

"Tom," dedi yaşlı adam, "dul hoş bir kadın –oldukça hoş bir kadın– ha, Tom?" Burada yaşlı adam gözlerini yukarı çevirdi, aşınmış küçük bacaklarından birini havaya dikti ve baştan ayağa o kadar nahoş bir şekilde âşık göründü ki, Tom, davranışının münasebetsizliğinden iğrendi – yaşından da utanmıyordu!

"Ben onun koruyucu meleğiyim, Tom." dedi yaşlı beyefendi.

"Öyle mi?" diye sordu Tom Smart.

"Annesini tanırdım." dedi yaşlı adam; "Büyükannesini de. Bana çok düşkündü – bana bu yeleği yaptı, Tom."

"Öyle mi?" dedi Tom Smart.

"Ve bu ayakkabıları," dedi yaşlı adam, kırmızı kumaş sargılardan birini kaldırarak; "ama bundan kimseye söz etme, Tom. Onun bana çok yakın olduğunun bilinmesini istemem. Ailede bazı hoş olmayan şeylere yol açabilir." Yaşlı zampara bunu söylerken öyle arsız görünüyormuş ki, Tom'un sonradan açıkladığına göre, hiç vicdan azabı duymaksızın üzerine oturabilirmiş.

"Benim zamanımdaki kadınların gözdesiydim, Tom." dedi edepsiz yaşlı zampara; "Yüzlerce güzel kadın saatlerce kucağımda oturmuştur. Buna ne dersin, seni gidi hergele, ha!" Yaşlı beyefendi, gençliğinin diğer maceralarını anlatmayı sürdürürken, öyle bir çatırtıyla durdu ki, artık devam edemedi.

"Oh olsun, moruk!" diye düşündü Tom Smart; ama bir şey söylemedi.

"Ah!" dedi yaşlı adam, "İşte şimdi başım büyük belada. İhtiyarlıyorum, Tom ve neredeyse tüm parmaklıklarımı kaybettim. Bir ameliyat da geçirdim – sırtıma küçük bir parça konuldu ve bence çok kötü bir tecrübeydi, Tom."

"Öyle olmalı, efendim." dedi Tom Smart.

"Neyse..." dedi yaşlı adam, "Konu bu değil. Tom! Dulla evlenmeni istiyorum."

"Ben mi, efendim!" dedi Tom.

"Sen." dedi yaşlı beyefendi.

"Tanrı muhterem lülelerinizi korusun." dedi Tom (bir tutam seyrek yelesi* kalmıştı), "Tanrı muhterem lülelerinizi korusun, beni almaz ki." Ve Tom barı düşünerek elinde olmadan iç geçirdi.

"Almaz mı?" dedi yaşlı beyefendi, sertçe.

"Hayır, hayır." dedi Tom; "Ortalıkta başka biri var. Siyah sakallı, uzun boylu bir adam – lanet olası uzun bir adam."

"Tom..." dedi yaşlı beyefendi; "Onu hiç almaz."

"Almaz mı?" dedi Tom. "Barda dursaydınız, yaşlı bayım, böyle demezdiniz."

"Peh!" dedi yaşlı beyefendi. "Her şeyi biliyorum ben."

"Hangi konuda?" dedi Tom.

"Kapının arkasındaki öpüşmeyi ve her şeyi, Tom." dedi yaşlı beyefendi. Burada bir başka arsız bakış attı ve bu Tom'u çok öfkelendirdi, çünkü hepinizin bildiği gibi, beyler, bu konuları daha iyi bilmesi gereken yaşlı bir adamın konuşmasını dinlemekten daha berbat bir şey yoktur.

"Her şeyi biliyorum, Tom." dedi yaşlı beyefendi. "Benim zamanımda, Tom, sana anlatmak istemeyeceğim kadar çok insanın arasında böyle şeylerin olduğunu çok gördüm; ama sonra hiçbir yere varmadı."

* Atın yele veya kuyruk kılı, mobilya içlerini doldurmada kıtık olarak da kullanılır. (Çev.n.)

"Bazı tuhaf şeyler görmüş olmalısınız." dedi Tom meraklı bir bakışla.

"Öyle diyebiliriz artık." diye yanıtladı yaşlı beyefendi, anlaşılması güç bir biçimde göz kırparak. "Ailemden geriye bir tek ben kaldım, Tom." dedi kasvetli bir iç çekişle.

"Geniş bir aile miydi?" diye sordu Tom Smart.

"On iki kişiydik, Tom." dedi yaşlı beyefendi; "Görmeyi isteyeceğin, düz arkalıklı, yakışıklı sandalyeler. Sizin modern başarısızlıklarınıza benzemezlerdi, hepsi de bakmaya doyamayacağın, kollu, cilalı sandalyelerdi."

"Peki, diğerlerine ne oldu, efendim?" diye sordu Tom Smart.

Yaşlı adam cevap verirken dirseğiyle gözlerini kapattı, "Mahvoldular, Tom, mahvoldular. Zorlu bir hizmet verdik, Tom, onların bünyesi benimki gibi değildi. Kollarıyla bacakları romatizmalıydı, mutfaklara ve diğer hastanelere gittiler; uzun süre hizmet veren, hor kullanılan bir tanesi kafayı üşüttü: O kadar zıvanadan çıktı ki, onu yakmak zorunda kaldılar. Tüyler ürpertici bir şey bu, Tom."

"Korkunç!" dedi Tom Smart.

Yaşlı adam, duygularının yoğunluğundan olacak, birkaç dakika ara verdi ve sonra şöyle dedi: "Her neyse, Tom, konudan uzaklaşıyorum. Bu uzun boylu adam, Tom, aşağılık bir maceracıdır. Dulla evlenir evlenmez, bütün eşyaları satar ve kaçar. Sonuç ne olur? Dul terk edilmiş ve iflasa sürüklenmiş olur, ben de bir emanetçi dükkânında soğuktan ölürüm."

"Evet, ama..."

"Sözümü kesme!" dedi yaşlı beyefendi "Senin hakkında çok farklı bir düşüncem var; çünkü sen bir

meyhaneye bir kere yerleştin mi, duvarları arasında içecek bir şeyler olduğu sürece, bir daha hiç ayrılmazsın."

"Bu iyi düşüncenizden ötürü minnettarım, efendim." dedi Tom Smart.

"Bu nedenle..." diye kaldığı yerden devam etti yaşlı beyefendi, diktatörce bir tonla, "Dulu sen almalısın, o değil."

"Bunu engelleyecek ne olabilir?" dedi Tom Smart, hevesle.

"Bir şeyi ortaya çıkarmak..." diye cevap verdi yaşlı beyefendi; "O zaten evli."

"Bunu nasıl kanıtlayabilirim?" dedi Tom, yataktan yarı inerek.

Yaşlı beyefendi kolunu yanından kaldırdı ve meşe dolaplardan birini gösterip yine eski pozisyonuna getirdi.

"O dolaptaki pantolonun sağ cebinde..." dedi yaşlı beyefendi, "Altı çocuklu –burayı iyi dinle, Tom– hepsi de küçük altı çocuklu ve çok kederli karısına dönmesi için yalvaran bir mektup bıraktığını aklına bile getirmiyor."

Yaşlı beyefendi vakur bir edayla bu sözleri söylerken, yüz hatları ve bedeni giderek belirginliğini yitirdi. Tom Smart'ın gözünün önünde ince bir tabaka belirdi. Yaşlı adam giderek sandalyeye karıştı, koyu pembe yelek bir mindere dönüştü, kırmızı terliklerse çekerek küçük kırmızı bez keseler haline geldiler. Işık yavaş yavaş zayıfladı ve Tom Smart yastığına düşüp uykuya daldı.

Sabah, yaşlı adamın gözden kaybolmasıyla daldığı uyuşuk uykudan kaldırdı Tom'u. Yatağın içinde oturdu ve önceki gecenin olaylarını hatırlamak için,

birkaç dakika boşuna çaba gösterdi. Birdenbire aklına geliverdi. Sandalyeye baktı; kesinlikle fantastik, haşin görünümlü bir sandalyeydi, fakat onunla bir yaşlı adam arasında bir benzerlik kurabilmek için oldukça hünerli ve canlı bir hayal gücüne sahip olmak gerekirdi.

"Nasılsın, ihtiyar?" dedi Tom. Gün ışığında daha cesurdu -- çoğu erkek öyledir.

Sandalye hareketsiz kaldı ve tek söz etmedi.

"Berbat bir sabah." dedi Tom. Hayır. Sandalye sohbete yanaşmıyordu.

"Hangi dolabı göstermiştin? –Söyleyebilir misin?" dedi Tom. Sandalye, beyler, kahrolası tek kelime bile etmedi.

"Açarsam bir şey olmaz herhalde." dedi Tom, gayet ihtiyatlı bir şekilde yataktan çıkarak. Dolaplardan birine doğru yürüdü. Anahtar kilitteydi; çevirdi ve kapıyı açtı. Orada bir pantolon vardı. Elini cebine soktu ve yaşlı beyefendinin anlattığı mektubu çıkardı!

"Tuhaf bir şey bu." dedi Tom Smart; önce sandalyeye, sonra dolaba, sonra mektuba ve sonra tekrar sandalyeye bakarak. "Çok tuhaf." dedi Tom. Fakat bu tuhaflığı azaltacak hiçbir şey olmadığından giyinip –kendini sefaletten kurtarmak için– uzun boylu adamın işini bitirebileceğini de düşündü.

Tom aşağıya inerken önünden geçtiği odaları bir ev sahibinin dikkatli gözleriyle inceleyerek, kısa zamanda bu odaların ve içindekilerin onun malı haline gelmesinin imkânsız olmadığını düşündü. Uzun boylu adam, konforlu küçük barda kendi evindeymiş gibi rahat, elleri arkasında, dikiliyordu. Tom'a bön bön sırıttı. Sıradan bir gözlemci, onun bunu sadece beyaz dişlerini göstermek için yaptığını sanabilirdi; fakat

Tom Smart uzun boylu adamın –eğer varsa tabii– beyninin olması gereken yerden bir zafer düşüncesi geçtiği görüşündeydi. Tom içinden güldü ve ev sahibesini çağırttı.

"Günaydın, bayan." dedi Tom Smart, dul kadın girince küçük salonun kapısını kapatarak.

"Günaydın, efendim." dedi dul kadın. "Kahvaltıda ne alırsınız?"

Tom konuyu nasıl açacağını düşünüyordu, bu yüzden cevap vermedi.

"Çok güzel jambon var." dedi dul, "Güzelce yağlanmış soğuk tavuk. Göndereyim mi bunları, efendim?"

Bu sözler Tom'u düşüncelerinden uyandırdı. Dula olan hayranlığı kadın konuşurken daha da arttı. Düşünceli kadın! Her şeyi düşünüyor!

"Bardaki beyefendi kim, bayan?" diye sordu Tom.

"Adı Jinkins, efendim." dedi dul, hafifçe kızararak.

"Uzun boylu bir adam." dedi Tom.

"Çok iyi bir adam." diye karşılık verdi dul, "Ve çok hoş bir beyefendi."

"Ah!" dedi Tom.

"İstediğiniz başka bir şey var mı, efendim?" dedi Tom'un tavrından dolayı biraz aklı karışmış olan dul.

"Evet." dedi Tom. "Sevgili bayan, bir dakika oturma inceliğini gösterir misiniz?"

Dul kadın daha da şaşırdı, ama oturdu ve Tom da kadının yanına oturdu. Nasıl oldu bilmiyorum, beyler –aslında amcam, nasıl olduğunu Tom Smart'ın da bilmediğini söyledi bana– ama Tom Smart'ın avuç içi kadının elinin üstüne uzandı ve konuştuğu süre boyunca orada kaldı.

"Sevgili bayan..." dedi Tom Smart –tatlı söz söylemekte üstüne yoktu– "Sevgili bayan, siz mükemmel bir eşe layıksınız; gerçekten öylesiniz."

"Aman Tanrım, efendim!" dedi kadın –becerebildiği kadarıyla: Tom'un sohbete başlama tarzının gayet alışılmadık ve kesinlikle şaşırtıcı olması; geçen geceden önce kadını hiç görmemiş olması da göz önünde bulundurulmalı. "Aman Tanrım, efendim!"

"Yağ çekmekten hiç hazzetmem, sevgili bayan." dedi Tom Smart, "Siz harika bir eşi hak ediyorsunuz, o her kimse, çok şanslı bir insan." Tom bunu söylerken, gözleri istemeden dulun yüzünden, etrafındaki eşyalara kaydı.

Dulun kafası daha da karışmıştı ve toparlanmak için bir gayret gösterdi. Tom, onu alıkoymak istercesine eline hafifçe bastırdı ve kadın oturduğu yerde kaldı. Dul kadınlar, beyler, amcamın da dediği gibi, genellikle ürkek değillerdir.

"Bu güzel düşüncenizden ötürü, efendim, size minnettarım." dedi dolgun dul, yarı gülerek; "Ve eğer tekrar evlenecek olursam..."

"*Eğer...*" dedi Tom Smart, sol gözünün sağ kıyısından kurnazca bakarak. "*Eğer...*"

"Şey..." dedi kadın, bu sefer açıkça gülerek. "Evlendiğim *zaman*, tarif ettiğiniz kadar iyi bir eşim olur, umarım."

"Yani Jinkins..." dedi Tom.

"Aman Tanrım, efendim!" diye haykırdı dul.

"Ah, demeyin..." dedi Tom, "Onu tanıyorum."

"Onu tanıyan hiç kimsenin, hakkında kötü bir şey bilmediğine eminim." dedi dul, gizemli bir havayla konuşan Tom'u tersleyerek.

"Hım!" dedi Tom Smart.

Dul, ağlamanın tam sırası olduğunu düşünmeye başladı ve mendilini çıkarıp Tom'un kendisini aşağılama isteğinde olup olmadığını sordu: Bir başka beyefendinin arkasından onun karakteri hakkında atıp tutmayı beyefendice bulup bulmadığını; neden, söyleyecek bir şeyi varsa, zavallı bir kadını bu şekilde korkutmak yerine, gidip o adama söylemediğini; vesaire.

"Vakti gelince ona da söyleyeceğim." dedi Tom, "Sadece, ilk sizin bilmenizi istedim."

"Neyi?" diye sordu dul, Tom'un yüzüne dikkatle bakarak.

"Sizi hayrete düşüreceğim." dedi Tom, elini cebine sokarak.

"Eğer istediği paraysa..." dedi dul, "Zahmet etmeyin, bunu zaten biliyorum."

"Peh, saçma, bu hiçbir şey!" dedi Tom Smart. "Parayı *ben* de isterim. Mesele o değil."

"Ah, aman tanrım, ne olabilir ki?" diye haykırdı zavallı dul.

"Bayılmayacak veya o türden bir saçmalık yapmayacaksınız, değil mi?" dedi Tom.

"Hayır, hayır." dedi dul, aceleyle.

"Ve dışarı koşup ona bağırmayacaksınız." dedi Tom, "Çünkü bütün bunları ben sizin için yapacağım; siz kendinizi yormasanız daha iyi."

"İyi, iyi." dedi dul, "Bakayım şuna bir."

"Bakın." dedi Tom Smart; ve bu sözlerle mektubu dulun eline verdi.

Beyler, amcamın yalancısıyım, açıklamayı duyduğunda dulun ağlamaları taştan bir kalbi bile delip ge-

çebilirmiş. Tom da kesinlikle çok yumuşak kapliydi ve bu ağlamalar onun kalbini de delip geçti. Kadın öne arkaya sallanıp üzüntüden ellerini ovuşturdu.

"Ah, erkeklerin yalancılık ve alçaklıkları!" dedi dul.

"Korkunç, sevgili bayan, fakat kendinize gelin." dedi Tom Smart.

"Ah, gelemem kendime!" diye feryat etti dul kadın. "Bir daha kimseyi bu kadar sevemem!"

"Ah evet, seversiniz, canım." dedi Tom Smart, dulun başına gelen talihsizliklere duyduğu acımayla en iri gözyaşlarını akıtarak. Tom Smart, şefkatin verdiği enerjiyle, kolunu dulun beline doladı; dul da, ıstırabın yarattığı ihtirasla, Tom'un eline sarıldı. Tom'un yüzüne bakıp gözyaşlarının arasından gülümsedi. Tom da onun gözlerine baktı, kendi gözyaşlarının arasından o da kadına gülümsedi.

Tom'un o özel anda dulu öpüp öpmediğini, beyler, hiç öğrenemedim. Amcama öpmediğini söylemiş, ama ben bundan şüpheliyim. Aramızda kalsın, beyler, öptüğünü düşünüyorum. Sonunda, yarım saat sonra Tom, uzun boylu adamı ön kapıdan dışarı attı ve bir ay sonra da dulla evlendi. Eskiden kırmızı tekerlekli kil rengi arabası ve ayağına çabuk huysuz kısrağıyla birlikte ülkeyi dolaşırdı, ta ki yıllar sonra işi bırakıp karısıyla Fransa'ya gidene ve eski ev yıkılana kadar.

The Pickwick Papers (14. Bölüm), 1837

Bir Delinin Kaleminden

Evet! – Bir delinin! Bu sözcük yıllar önce kalbime nasıl da kök salmıştı! Soğuk korku çiyi tenimde koca damlalar haline gelinceye ve dizlerim korkudan birbirine vuruncaya kadar, kanın damarlarında ıslık çalıp çınlayarak akmasına neden olarak, arada sırada üstüme çullanan dehşeti nasıl da uyandırırdı! Bu sözcük artık hoşuma gidiyor ama. Hoş bir isim. Bana bir hükümdar gösterin ki öfkeyle çatılmış kaşları, bir delinin gözünün sabit bakışı kadar korku uyandırsın – ipini ve baltasını bir delinin yarısı kadar sağlam kavrasın. Ho! ho! Deli olmak muhteşem bir şey! Vahşi bir aslan gibi demir parmaklıkların ardından gözetlenmek –dişlerini gıcırdatıp uzun, sessiz gece boyunca, ağır zincirin şen şakırtısı eşliğinde ulumak– ve böyle muhteşem bir müzikle coşmuş bir halde, samanların içinde yuvarlanıp durmak. Çok yaşa tımarhane! Ah, ne nadide bir "Deli olmaktan *korktuğum;* aniden uyanıp dizlerimin üze-

rine çökerek, soyumun lanetinden kurtulmak için dua ettiğim; kimsenin olmadığı bir yere saklanıp, beynimi yiyip bitiren heyecanın ilerleyişini izleyerek usandırıcı saatler geçirmek üzere, neşe ve mutluluktan uzaklaştığım günleri hatırlıyorum. Deliliğin kanıma ve iliklerime işlediğini, bir neslin bu tehlikeli hastalığa yakalanmadan geçip gittiğini ve yeniden canlandığı ilk kişinin ben olduğumu da biliyordum! Öyle olması *gerektiğini* biliyordum: her zaman öyle olduğunu ve öyle olacağını: kalabalık bir odanın gizli bir köşesine sindiğimde insanlar fısıldaşıp beni gösterdikleri, gözlerini bana çevirdikleri zaman, birbirlerine talihsiz deliden bahsettiklerini bilirdim; ve yine yalnızlık içinde hüzün duymak üzere gizlice sıvışırdım.

"Yıllarca yaptım bunu; uzun, çok uzun yıllardı. Geceler bazen uzun olur burada – çok uzun; ama huzursuz gecelerin ve o zamanlar gördüğüm korkunç rüyaların yanında bunlar hiçbir şey. O geceleri hatırladıkça buz gibi oluyorum. Sinsi ve alaycı suratlı, büyük karanlık şekiller odanın köşelerine çömelir ve geceleri yatağımın üzerine eğilip, beni deliliğe iterlerdi. Bana alçak sesle, babamın babasının içinde öldüğü eski evin döşemesinin, azgın delilik halindeyken onun kendi eliyle yaydığı kanıyla lekelendiğini söylerlerdi. Parmaklarımla kulaklarımı tıkardım, ama odayı çınlatıncaya kadar bağırarak, ondan önceki nesilde deliliğin uyuyor a olduğunu, ama büyükbabasının, kendini parçalamasın diye, yıllarca elleri yere zincirli yaşadığını söylerlerdi. Doğru söylediklerini biliyordum – bunu çok iyi biliyordum. Benden saklamaya çalışsalar da, bunu yıllar önce öğrenmiştim. Ha! ha! Onlar için fazla şeytandım, hakkımda düşündükleri gibi, deliydim..

"Sonunda oluverdi ve bundan nasıl korkabildiğime hayret ettim. Artık tüm dünyanın karşısına çıkıp kahkaha ve çığlık atabilirdim. Ben deli olduğumu biliyordum ama onlar şüphe bile duymuyorlardı. Deli olmadığım, sadece bir gün öyle olmaktan korktuğum zamanlar, beni gösterip yan gözle bana bakmalarından sonra insanlara oynadığım oyunları düşündüğümde, nasıl da sevinçle kutlardım kendimi. Ve yalnız kaldığımda zevkle kahkaha atar, sırrımı ne kadar iyi sakladığımı ve nazik arkadaşlarımın gerçeği bilselerdi nasıl da hızla benden uzaklaşacaklarını düşünürdüm. Çok iyi bir dostla baş başa yemek yerken, parlak, ışıldayan bir bıçağı bileyerek yanında oturan sevgili arkadaşının, büyük bir güce ve az da olsa o bıçağı kalbine saplama arzusuna sahip bir deli olduğunu öğrenseydi, nasıl da rengi solardı ve ne kadar hızlı koşardı, diye düşününce kendimden geçercesine çığlık atabilirdim. Ah, ne neşeli bir hayattı!

"Zenginlik benim oldu, servet yağdı üzerime ve iyi gizlenen sırrımın bilinciyle benim için bin kat daha artan zevklerin içinde azdım. Bir miras devraldım. Yasalar –kartal gözlü yasaların ta kendisi– aldandı ve tartışmalı binlerce altını bir delinin ellerine teslim etti. Sağlam aklın keskin görüşlü adamlarının zekâsı neredeydi? Bir kusur bulmaya bayılan avukatların ustalıkları nerede kaldı? Delinin kurnazlığı hepsinin ötesine geçti.

"Param vardı. Aranan adam olmuştum! Cömertçe harcardım. Nasıl da överlerdi beni! O üç gururlu, otoriter kardeş karşımda nasıl da boyun eğmişti! Yaşlı, ak saçlı baba da, bir itaat, bir saygı, içten bağlı bir dostlukla, taparcasına severdi beni! Yaşlı adamın bir kızı ve genç adamların da bir kız kardeşleri vardı; ve beşi de fakirdi. Ben zengindim; ve kızla evlendiğim

zaman, muhtaç akrabalarının yüzlerinde, iyi planlanmış entrikalarını ve şatafatlı ödüllerini düşünürken, zafer gülümsemeleri gördüm. Gülümsemesi gereken bendim. Gülümsemek mi! Açık açık gülüp saçlarımı yolmam ve şen çığlıklarla yerlerde yuvarlanmam gerekirdi. Onu bir deliyle evlendirdiklerini bilmiyorlardı.

"Bekleyin. Eğer bunu bilselerdi, onu korurlar mıydı? Enişte lerinin altınlarına karşılık kız kardeşlerinin mutluluğu. Vücudumu donatan parlak zincire karşılık, havaya üflediğim hafif tüy!

"Bütün kurnazlığıma karşın, bir konuda aldandım. Deli olmasaydım –çünkü biz deliler keskin zekâlı olmamıza rağmen, arada bir şaşırırız– kızın, imrenilen bir gelin olarak benim zengin, parlak evime gelmektense, cansız ve soğuk bir şekilde, kasvetli bir tabuta konulmayı tercih edeceğini bilirdim. Kalbinin, rahatsız uykusunda kendi adını ağzından duyduğum, kara gözlü oğlanda olduğunu; ve onun, yaşlı, ak saçlı adam ile kendini beğenmiş kardeşlerin yoksunluklarını hafifletmek için, bana kurban edildiğini bilmem gerekirdi.

"Artık şekilleri ve yüzleri anımsamıyorum, ama kızın güzel olduğunu biliyorum. *Biliyorum*, güzeldi; çünkü parlak ayışığı olan gecelerde, etrafımdaki her şey sakinken, birdenbire uykudan uyandığımda, bu hücrenin bir köşesinde sessiz ve hareketsiz duran, sırtından aşağıya dökülen, uzun siyah saçları dünyevi hiçbir esintiyle kımıldamayan, üstüme diktiği gözlerini hiç kırpmayan veya kapatmayan, ince yapılı harap olmuş şekli görürüm. Susun! Bunu yazarken kanım kalbimi buz gibi ediyor – o şekil *ona* ait; yüz oldukça solgun ve gözler cam gibi parlak; ama onları iyi tanırım. Bu figür hiç hareket etmez; bazen burayı dolduran diğerlerinin yaptığı gibi kaşlarını çatıp söy-

lenmez; ama benim için bu, yıllar önce beni ayartan ruhlardan bile daha korkutucu – mezardan yeni çıkmış; ve ölümün ta kendisi.

"Yaklaşık bir sene boyunca o yüzün gittikçe daha da solduğunu gördüm; yaklaşık bir sene boyunca gözyaşlarının kederli yanaklardan aşağıya süzüldüğünü gördüm ve nedenini asla bilemedim. Sonunda öğrendim ama. Bunu benden uzun süre saklayamadılar. Benden asla hoşlanmamıştı: ben de hoşlandığını hiç düşünmemiştim zaten; servetimi hor görüyor, içinde yaşadığı ihtişamdan nefret ediyordu: fakat bunu hiç beklemiyordum. Bir başkasını seviyordu. Bunu hiç düşünmemiştim. Tuhaf hisler sardı beni, gizli bir güç tarafından içime sokulan bir düşünce beynimin içinde dönüp durdu. Hâlâ uğruna ağladığı oğlandan nefret etsem de, ondan nefret etmiyordum. Duygusuz ve bencil akrabalarının onu mahkûm ettikleri sefil hayat için ona acıyordum – evet, acıyordum. Fazla uzun yaşayamayacağını biliyordum; ama ölmeden önce, talihin kuşaktan kuşağa aktardığı deliliğe yazgılı kadersiz bir varlığı dünyaya getirebileceği düşüncesi beni azmettirdi. Onu öldürmeye karar verdim.

"Haftalarca zehirlemeyi, sonra boğmayı, sonra da yakmayı tasarladım. Güzel bir manzara, alevler içindeki muhteşem ve delinin için için yanıp kül olan karısı. Büyük bir mükâfatın şamatasını ve asla yapmadığı bir şey için rüzgârda, darağacında sallanan aklı başında bir adamı düşünün; hepsi bir delinin kurnazlığı sayesinde! Bunu sık sık düşündüm, ama sonunda vazgeçtim. Ah! usturayı her gün bileyip keskin kenarına dokunmanın ve ince, parlak kenarının bir vuruşuyla meydana getireceği derin yarayı düşünmenin zevki!

"Sonunda, daha önce benimle birlikte olan yaşlı ruhlar zamanın geldiğini kulağıma fısıldadılar ve açık haldeki usturayı elime tutuşturdular. Usturayı sıkıca kavradım yavaşça yataktan doğrulup uyuyan karımın üzerine eğildim. Yüzü ellerinin arasına gömülmüştü. Ellerini yavaşça çektim, bitkin bir halde göğsüne düştüler. Ağlamıştı, çünkü yanaklarındaki gözyaşı izleri hâlâ ıslaktı. Yüzü sakin ve durgundu; hatta ben bakarken, huzurlu bir gülümseme soluk hatlarını aydınlattı. Elimi yavaşça omzuna koydum. Sıçradı – bu sadece kısa süreli bir rüyaydı. Yeniden eğildim. Çığlık atıp uyandı.

"Elimin bir hareketiyle bir daha ne bağırabilir ne de bir ses çıkarabilirdi. Ama ürktüm ve geri çekildim. Gözleri benimkilere sabitlenmişti. Nasıl oldu bilmiyorum, ama beni korkuttular; o gözlerin karşısında sindim. Yataktan doğruldu, gözleri hâlâ sabit ve sürekli bir biçimde üzerimdeydi. Titredim; ustura elimdeydi, fakat hareket edemiyordum. Kapıya doğru gitti. Kapıya yaklaşınca, döndü ve gözlerini yüzümden çekti. Büyü bozulmuştu. Öne doğru sıçrayıp onu kolundan kavradım. Çığlık üzerine çığlık atarak, yere çöktü.

"Artık onu hiç zorlanmadan öldürebilirdim; fakat ev ayağa kalkmıştı. Merdivenlerde birbirini takip eden ayak sesleri işittim. Usturayı her zaman durduğu çekmeceye geri koydum ve kapıyı açıp yüksek sesle yardım istedim.

"Geldiler ve onu kaldırıp yatağa koydular. Saatlerce hareketsiz yattı; yaşama döndüğündeyse, duyuları onu terk etti, vahşi ve öfkeli bir biçimde bağırıp çağırmaya başladı.

"Doktorlar çağrıldı – önemli adamlar güzel atlı ve süslü püslü hizmetçili rahat arabalarının içinde kapıma geldiler. Haftalarca yatağının başında beklediler.

Büyük bir toplantı yapıp bir başka odada alçak ve vakur sesle, birlikte istişarede bulundular. Aralarında en zeki ve ünlü olanı beni kenara çekti ve en kötüsüne hazırlanmamı isteyerek, bana –bana, deliye!– karımın delirdiğini söyledi. Açık bir pencerenin önünde, gözleri yüzümde ve eli kolumda, yanımda duruyordu. Bir hamleyle onu aşağı, sokağa fırlatabilirdim. Bunu yapmak harikulade bir eğlence olurdu; fakat sırrım tehlikedeydi ve gitmesine izin verdim. Birkaç gün sonra, onu kapalı bir yerde tutmam gerektiğini söylediler: ona bir bakıcı tutmalıymışım. *Ben!* Kimsenin beni duyamayacağı açık alanlara gittim ve etraf çığlıklarımla yankılanana kadar güldüm!

"Ertesi gün öldü. Ak saçlı yaşlı adam arkasından mezara gitti ve onun çektiği acıları hayattayken gayet güçlü bir biçimde karşılayan kibirli erkek kardeşleri, hissiz bedeninin üzerine bir damla yaş döktüler. Bütün bunlar benim gizli neşemin gıdasıydı ve eve dönerken, yüzüme tuttuğum beyaz mendilin ardında gözlerim yaşarıncaya kadar güldüm.

"Fakat amacımı gerçekleştirip onu öldürdüysem de, huzursuz ve rahatsızdım, çok geçmeden sırrımın öğrenileceğini hissediyordum. İçimde kaynayan ve evde yalnızken zıplayıp ellerimi çırpmama, döne döne dans edip kahkahayla gülmeme neden olan sevinç ve neşeyi saklayamazdım. Dışarı çıktığımda, sokaklarda koşuşturan meşgul kalabalığı görünce veya tiyatroya gittiğimde, müziği duyup dans edenleri seyrederken, öyle bir sevinç hissederdim ki, içimden aralarına dalarak onları parça parça edip coşkuyla ulumak gelirdi. Ama dişlerimi sıkıp ayaklarımı yere vurur ve sivri tırnaklarımı içeri çekerdim. Kendimi tuttum; bir deli olduğumu henüz hiç kimse bilmiyordu.

"Hatırlıyorum –her ne kadar bu, *hatırlayabildiğim* en son şeyse de: çünkü artık gerçekleri rüyalarımla karıştırıyorum ve yapacak çok işim olduğu burada sürekli koşuşturduğum için bu ikisini içinde bulundukları tuhaf karışıklıktan ayıramıyorum– hatırlıyorum da sonunda nasıl da sırrımı ortaya sermiştim. Ha! ha! Korkmuş bakışları şimdi gözümün önüne geliyor, onları üzerimden nasıl da kolaylıkla atmış, sıkılmış yumruğumu beyaz suratlarına savurup rüzgâr gibi uçarak, onları arkamda çığlık atıp bağırır halde bırakmıştım. Bunu düşündüğüm zaman bir devin gücü hasıl oluyor üzerimde. İşte – bu demir parmaklığın öfkem karşısında nasıl da eğildiğini görüyorsunuz. İnce bir dal gibi koparabilirdim parmaklığı, ama bol kapılı uzun koridorlar var burada – oralarda yolumu bulabileceğimi sanmıyorum; bulsam bile, kilitli ve sürgülü tuttukları demir kapılar olduğunu biliyorum. Ne zeki bir deli olduğumu biliyorlar ve göstermek için beni burada tutmaktan gurur duyuyorlar.

"Nerede kalmıştık: evet, dışarıdaydım. Eve vardığımda, gecenin geç bir saatiydi ve kibirli kardeşlerin en kibirlisini evde beni beklerken buldum – acil bir iş, dedi: bunu iyi hatırlıyorum. Bu adamdan bir deli nefretiyle nefret ediyordum. Çok ama çok kereler parmaklarım onu parçalamak için can attı. Bana orada olduğunu söylediler. Hızla yukarı çıktım. Bana söyleyecek bir sözü varmış. Hizmetçileri gönderdim. Geç vakitti ve yalnızdık – *ilk kez.*

"Başlarda gözlerimi dikkatle ondan kaçırdım, çünkü delilik ışığının içlerinde ateş gibi parladığından ben bunu gurur duyarak bilsem de– habersiz olduğunu biliyordum. Birkaç dakika sessizlik içinde oturduk. Sonunda konuştu. Kız kardeşinin ölümünden kısa bir süre sonra içine daldığım safahat ve tuhaf

düşüncelerim onun anısına hakaretmiş. İlk başta dikkatinden kaçan birçok durumu bir araya getirince, ona iyi davranmadığımı düşünmüş. Onun anısına leke sürdüğümü ailesinin saygınlığına gölge düşürdüğümü düşünmekte haklı olup olmadığını bilmek istermiş. Üzerindeki üniformadan dolayı bu açıklamayı istiyordu.

"Bu adam orduda görevliydi – benim param ve kız kardeşinin sefaleti karşılığında satın alınmış bir görev! Beni tuzağa düşürüp servetimi ele geçirmek için kurulan komploda başı çeken de bu adamdı. Kalbini ağlayan çocuğa verdiğini iyi bildiği halde, kız kardeşini benimle evlenmeye zorlama konusunda da bu adam esas olmuştu. *Üniformasına* güvenerek! Düşük rütbeli hizmetçi üniforması! Gözlerimi ona çevirdim –buna engel olamadım– ama tek söz etmedim.

"Dik bakışlarımın altında geçirdiği ani değişikliği gördüm. Kel bir adamdı sadece yüzünün rengi attı ve sandalyesinde geri çekildi. Bense kendiminkini ona yaklaştırdım; ben gülerken –o zaman çok neşeliydim– titrediğini gördüm. Deliliğin içimde yükseldiğini hissettim. Benden korkmuştu.

"'Hayattayken kız kardeşinize çok düşkündünüz.' dedim. 'Çok.'

"Endişeyle çevresine bakındı, sandalyesinin arkasını kavradığını gördüm; ama hiçbir şey söylemedi.

"'Seni rezil!' dedim, 'Seni çözdüm; bana karşı kurduğun şeytani komployu öğrendim; siz onu benimle evlenmeye zorlamadan önce kalbini bir başkasına vermiş olduğunu biliyorum. Biliyorum – biliyorum.'

"Aniden sandalyesinden fırladı, sandalyeyi havaya savurup bana geri durmamı emretti çünkü konuştuğum süre boyunca ona yaklaşmaya başlamıştım.

"Konuşmaktan ziyade bağırıyordum, çünkü fırtınalı arzuların damarlarımda girdaplar oluşturduğunu ve yaşlı ruhların bana onun kalbini parçalamamı fısıldayıp sataştıklarını hissediyordum.

"'Kahrolası!' dedim, yerimden fırlayıp ona doğru atılarak. 'Onu ben öldürdüm. Ben bir deliyim. Geber! Kan! Kan! Kan istiyorum!'

"Dehşet içinde bana fırlattığı sandalyeyi bir darbede yana devirdim ve ona yaklaştım; büyük bir gürültüyle, birlikte yere yuvarlandık.

"Muhteşem bir mücadeleydi; çünkü o hayatı için dövüşen, uzun boylu, güçlü bir adamdı: ve ben de onu öldürmek için yanıp tutuşan güçlü bir deliydim. Hiçbir gücün benimkine eş olmadığını biliyordum ve haklıydım da. Yine haklıydım, her ne kadar bir deli olsam da! Mücadelesi zayıfladı. Göğsünün üstüne diz çöküp iki elimle adaleli boğazını kavradım. Yüzü mora döndü; gözleri yuvalarından fırladı ve dışarı çıkmış diliyle, benimle dalga geçiyormuş gibi görünüyordu. Daha çok sıktım.

"Kapı birdenbire büyük bir gürültüyle açıldı ve bir insan kalabalığı bağırtıyla birbirlerine deliyi bağlamalarını söyleyerek içeri doluştu.

"Sırrım ortaya çıkmıştı; artık bütün mücadelem kaçıp özgür olmak içindi. Elleri bana uzanmadan önce ayağa kalktım, kendimi bana saldıranların arasına attım ve sanki elimde küçük bir balta varmış gibi önümü güçlü kolumla açıp onları yardım geçtim. Kapıya ulaştım, tırabzandan atladığım gibi anında sokaktaydım.

"Durmaksızsın ve süratle koştum ve kimse beni durdurmaya cesaret edemedi. Arkamdaki ayak seslerini duyup hızımı iki misline çıkardım. Uzaklaştıkça ayak sesleri zayıfladı sonunda da kesildi; fakat daha

vahşi çığlıklar atarak başıma üşüşen, havayı delinceye kadar seslerini arttıran tuhaf yaratıklar eşliğinde bataklıklardan ve derelerden geçtim, çitlerden ve duvarlardan atladım. Rüzgârla birlikte süzülüp başımı döndüren bir hışırtı ve hızla dönen cinler beni kollarında taşıyıp sonunda da şiddetli bir sarsıntıyla fırlatıp attılar, külçe gibi yere düştüm. Uyandığımda kendimi burada buldum – burada, güneş ışığının seyrek olarak uğradığı, ayışığının sadece etrafımdaki karanlık gölgeleri ve her zamanki köşesinde duran o sessiz figürü gösterme işini gören ışınını içeri sızdırdığı neşe dolu hücrede. Uyanık bir halde uzanırken, bazen bu büyük yerin uzak köşelerinden tuhaf çığlıklar ve feryatlar duyabiliyorum. Nedir, bunlar bilmiyorum, fakat ne köşede duran o solgun figürden geliyorlar ne de o figür onlara aldırış ediyor. Gün batımının ilk gölgelerinden sabahın ilk ışıklarına kadar, demir zincirimin müziğini dinleyerek ve samandan yatağımın üzerinde sıçrayışlarımı seyrederek, aynı yerde hareketsiz duruyor."

The Pickwick Papers (Bölüm II), 1837

Zangoç Kaçıran Cinler

Ülkenin bu kısmının güneyinde bulunan bir manastır kasabasında, uzun, çok uzun bir zaman önce –o kadar uzun ki, hikâye gerçek olmalı, çünkü büyük büyükbabalarımız da buna kesinlikle inanıyorlardı– zangoç ve mezarcı olarak görev yapan bir Gabriel Grub adında biri vardı. Bir adam zangoç ve etrafı sürekli olarak ölümlülük işaretleriyle çevrili diye, asık suratlı ve melankolik olmak zorunda değildir; ölü kaldırıcılar dünyanın en neşeli adamlarıdır; ve bir keresinde, özel yaşamında ve iş dışında da her zamanki kadar komik ve şakacı olan, kayıtsızca şarkı söyleyen, pürüzsüz bir hafızaya sahip ve içki dolu bir bardağı nefes almadan içip bitiren bir dilsizle sıkı fıkı olma şerefine erişmiştim. Fakat, bu örneklerin aksine, Gabriel Grub –kendisinden ve büyük, derin yelek cebine yerleştirilmiş bir hasır şişeden başka hiç kimseyle vakit geçirmeyen, bu suratsız ve yalnız adam– daha iyi bir şeyler hissetmesi mümkün değilmiş gibi, yanından geçen her neşeli yüzü çatık kaşla ve sinirli sinirli inceleyen hasis, aksi, huysuz ve yüzü gülmez bir herifti.

Bir Noel arifesinde, alacakaranlıktan biraz önce, Gabriel kazmasını omzuna attı, fenerini yaktı ve mezarlığa doğru gitti; çünkü ertesi sabahtan önce bitirmesi gereken bir mezar vardı ve kendini kötü hissediyordu, işini hemen bitirirse, belki keyfi yerine gelir diye düşündü. Eski sokakta ilerlerken, eski pencereden yanan ateşlerin canlı ışıklarını gördü ve ateşin etrafında toplananların yüksek sesli kahkahalarıyla neşeli bağırışmalarını işitti; ertesi günkü eğlence için telaşlı hazırlıkları düşündü ve ardından hemen mutfak pencerelerinden bulutlar halinde çıkan sayısız iştah açıcı kokuyu içine çekti. Bütün bunlar Gabriel Grub'ın yüreğine kin ve acı salıyordu; ve çocuk grupları akşamı Noel oyunları oynayarak geçirmek üzere üst kata toplanacakları zaman, evlerden fırlayıp yolu geçerek, karşı evin kapısını çalmaya fırsat bulamadan etraflarını saran yarım düzine kıvırcık saçlı küçük yaramaz tarafından karşılandıklarında, Gabriel zalimce güler, kızamık, kızıl, pamukçuk, boğmaca ve bunların yanı sıra başka pek çok teselli kaynağını düşünürken, kazmasının sapını daha bir sıkı kavrardı.

Bu mutlu ruh haliyle Gabriel, yol boyunca uzun adımlarla ilerledi; arada bir yanından geçen komşularının neşeli selamlamalarına kısa ve somurtkan bir homurtuyla karşılık veriyordu; mezarlığa giden karanlık yola dönene kadar böyle devam etti. Şimdi, Gabriel karanlık yola varmak için can atıyordu, çünkü genel olarak söylemek gerekirse kasaba halkının güneşin parladığı güpegündüz zamanlar hariç pek gitmediği hoş, karanlık ve kasvetli bir yerdi; sonuç olarak, eski manastır günlerinden ve kafaları traşlı keşişlerin zamanından beri Tabut Yolu denen bu kutsal yerde küçük bir afacanın bağıra bağıra neşeli bir Noel şarkısı söylemesine kızmadı. Gabriel yürümeye devam etti ve ses yaklaştıkça, bunun, eski sokaktaki

küçük partilerden birine katılmak için tek başına aceleyle yürüyen ve biraz kendine eşlik etmek amacıyla, biraz da partiye hazırlık olarak, ciğerlerini patlatırcasına bağıra bağıra şarkı söyleyen küçük bir çocuktan çıktığını gördü. Gabriel çocuk gelene kadar bekleyip onu bir köşeye çekti ve sesini ayarlamayı öğrenmesi için feneriyle kafasına beş altı kez hafifçe vurdu. Çocuk, eli kafasında ve oldukça farklı bir tonda şarkı söyleyerek hızla uzaklaşırken, Gabriel Grub kendi kendine epeyce güldü ve mezarlığa girip kapıyı arkasından kilitledi.

Paltosunu çıkardı, fenerini yere koydu ve bitmemiş mezara girip gayretle bir saat filan kazdı. Fakat toprak don yüzünden sertleşmişti ve onu kırıp küremek hiç de kolay bir şey değildi; gökyüzünde ay olmasına vardı ama etkili değildi ve kilisenin gölgesinde kalan mezara çok az ışık veriyordu. Başka zaman olsaydı, bu engeller Gabriel Grub'ı sinirli ve mutsuz kılardı, fakat küçük çocuğun şarkı söylemesini durdurduğu için o kadar keyifliydi ki, bir arpa boyu yol almış olmasını önemsemedi ve mezarla o gecelik işini bitirdiği zaman haşin bir hoşnutlukla mezarın içine baktı; malzemelerini toplarken mırıldanıyordu:

"Tek kişilik harika oda, tek kişilik harika oda,

Birkaç metre soğuk toprak, hayat erdiğinde sona;

Baş tarafa bir taş, ayakucuna bir taş,

Solucanlar için zengin, sulu bir aş;

Baş tarafa çimen ve etrafına da nemli toprak yay,

Kutsal toprakta tek kişilik harika odalar bunlar!"

"Ho! ho!" diye güldü Gabriel Grub, gözde dinlenme yerlerinden olan, yatırılmış bir mezartaşının üzerine yerleşirken; ve hasır şişesini çıkardı. "Noelde bir tabut! Bir Noel Kutusu. Ho! ho! ho!"

"Ho! ho! ho!" diye tekrarladı yakınlardan gelen bir ses.

Gabriel panik içinde, hasır şişeyi ağzına götürürken durdu ve etrafına bakındı. Soluk ay ışığında mezarlık da en az, yanındaki en eski mezarın dibi kadar hareketsiz ve sessizdi. Soğuk kırağı mezartaşlarının üzerinde parlıyor ve eski kilisenin taş oymalarının arasında sıra sıra mücevherler gibi ışıldıyordu. Kar hızla yağıyor ve toprağın üzerinde gevriyordu; ve sık aralıklarla serpilmiş mezar tümseklerinin üzerine beyaz ve pürüzsüz bir örtü gibi yayılmıştı, öyle ki, oralarda sadece kefenlerine sarılmış halde yatan cesetler varmış gibi görünüyordu. Bu görkemli sahnenin muhteşem sessizliğini bozan pek de küçük bir hışırtı değildi. Sesin kendisi de donmuş gibiydi, her şey çok soğuk ve hareketsizdi.

"Yankı yaptı." dedi Gabriel Grub, şişeyi tekrar dudaklarına götürerek.

"Yankı yapmadı." dedi derinden gelen bir ses.

Gabriel ayağa kalktı, şaşkınlık ve korku içinde mıhlanmış gibi olduğu yerde durdu; çünkü gözleri kanını donduran bir şeye takılmıştı.

Yakınlardaki dikili bir mezartaşına, tuhaf, doğaüstü bir yaratık oturmuştu, ki Gabriel de onun bu dünyadan olmadığını hemen anladı. Yere değebilecek, akıl almazcasına uzun bacakları yukarı dikilmiş, yabansı ve tuhaf bir tarzda birbirinin üzerine atılmıştı; adeleli kolları çıplaktı ve elleri dizlerinin üzerindeydi. Kısa yuvarlak bedenine kapalı, küçük yırtmaçlarla süslü bir elbise giymişti; sırtında kısa bir pelerin asılıydı; yaka, kırmalı yakalık veya atkı görevi görevi gören tuhaf sivri tepeler halinde kesilmişti ve ayakkabıları da parmak uçlarında içeri doğru kıvrılmıştı. Başına tek bir tüyle süslenmiş, geniş kenarlı, koni biçimli bir şapka takmıştı. Şapka kırağıyla kaplanmıştı; ve hayalet sanki iki üç yüzyıldır aynı mezar taşında rahatça

oturuyormuş gibi görünüyordu. Hiç kıpırtısız oturuyordu; sanki alay edermiş gibi dili dışarıdaydı; yalnızca bir cinin sırıtabileceği gibi Gabriel Grub'a sırıtıyordu.

"Yankı yapmadı," dedi cin.

Gabriel Grub felce uğramıştı, hiçbir cevap veremedi.

"Noel arifesinde burada ne işin var?" dedi cin sertçe.

"Bir mezar kazmaya geldim, efendim." diye kekeledi Gabriel Grub.

"Nasıl bir adam böyle bir gecede mezarlıklarda, mezarların arasında dolaşır?" diye bağırdı cin.

"Gabriel Grub! Gabriel Grub!" diye çığlık attı, mezarlığı dolduran çılgın bir koro. Gabriel korkuyla çevresine baktı, görünürde hiçbir şey yoktu.

"Ne var o şişede?" dedi cin.

"Cin, efendim." diye cevap verdi zangoç, her zamankinden fazla titreyerek; çünkü onu kaçakçılardan almıştı ve soruyu soranın cinlerin vergi dairesinden olabileceğini düşündü.

"Böyle bir gecede, bir mezarlıkta kim tek başına cin içer?" dedi cin.

"Gabriel Grub! Gabriel Grub!" diye haykırdı çılgın sesler yeniden.

Cin, korkmuş zangoca kötü kötü baktı ve sonra sesini yükselterek, haykırdı: "Peki, o halde, kim bizim adil ve yasal ödülümüz olur?"

Görünmez koronun bu soruya yanıtında, koristlerden çoğunun sesi eski bir kilise orgunun nağmelerine benziyordu; öyle bir nağme ki, zongocun kulaklarında yabani bir rüzgâr gibi esip yavaş yavaş azalmış ve uzaklaşmıştı; ama cevap hâlâ aynı ağırlıktaydı: "Gabriel Grub! Gabriel Grub!"

Cin, "Eh, Gabriel, buna ne diyeceksin?" derken daha yayvan bir sırıtışla sırıttı.

Zangoç nefes almak için soludu.

"Ne düşünüyorsun bu konuda, Gabriel?" dedi cin, ayaklarını mezartaşının iki yanında havaya savurarak ve tüm Bond Sokağı'ndaki en şık çift Wellingston ayakkabısını seyrediyormuş gibi memnuniyetle kıvrık ayakkabı uçlarına bakarak.

"Bu... Bu... Çok tuhaf, efendim." dedi zangoç, korkudan yarı ölmüş halde; "Çok tuhaf ve çok güzel, ama gidip işimi bitireyim, efendim, isterseniz."

"İş mi!" dedi cin, "Ne işi?"

"Mezar, efendim; mezar kazma işi." diye kekeledi zangoç.

"Ya, mezar, ha?" dedi cin. "Kim, diğer bütün insanların eğlendiği bir zamanda mezar kazar ve bundan zevk alır?"

Gizemli sesler yeniden cevap verdi, "Gabriel Grub! Gabriel Grub!"

"Korkarım arkadaşlarım seni istiyorlar, Gabriel?" dedi cin, dilini yanağının içine her zamankinden fazla dürterek –çok ürkütücü bir dildi bu– "Korkarım arkadaşlarım seni istiyorlar, Gabriel." dedi cin.

"Yanlış anlamayın, efendim..." dedi korku içindeki zangoç, "Beni alabileceklerini sanmıyorum, efendim; beni tanımıyorlar, efendim; beylerin beni daha önce gördüklerini sanmıyorum, efendim."

"Ah, evet, gördüler." diye cevap verdi cin; "Çocuklara kötü bakışlar fırlatıp kazmasını daha sıkı kavrayarak bu gece o sokaktan gelen, asık suratlı ve haşin bakışlı adamı tanıyoruz. Çocuk neşeli, kendisi değil diye, kalbindeki kıskanç garezle o çocuğu dehşete düşüren adamı tanıyoruz. Onu tanıyoruz, tanıyoruz onu."

Burada cin öyle kulak tırmalayan, gürültülü bir kahkaha attı ki, yankısı yirmi kat daha şiddetli oldu; ve ayaklarını havaya fırlatıp başının üzerinde veya daha doğrusu koni biçimli şapkasının üzerinde, mezartaşının ince kenarında amuda kalktı; oradan olağanüstü bir çeviklikle, zangocun ayaklarının dibine bir takla attı ve genellikle terzilerin dükkân tezgahında oturdukları tavırla kendini yerleştirdi.

"Korkarım... Korkarım... Sizden ayrılmam gerek, efendim." dedi zangoç, gitmeye davranarak.

"Ayrılmak mı!" dedi cin, "Gabriel Grub bizden ayrılacakmış! Ho! ho! ho!"

Cin gülerken, zangoç, bir an için, kilisenin pencerelerinde, sanki bütün bina aydınlanmış gibi bir aydınlanma gördü; ışık kayboldu, org canlı bir melodi çaldı ve bütün bir cin sürüsü mezarlığa doluşup mezartaşlarıyla birdirbir oynamaya başladı: nefes almak için bir an bile durmadan, hayret verici bir ustalıkla en yükseklerinin üzerinden teker teker atlayarak. Baştaki cin hayret verici bir atlamacıydı ve diğerleri ona yaklaşamıyorlardı; zangoç ise, dehşetinin doruğundayken bile, arkadaşları ortalama yükseklikteki mezar taşlarının üzerinden atlamakla yetinirken, baştakinin aile mezarlarını, demir parmaklıkları filan sanki sokaklardaki posta kutularıymışcasına kolaylıkla geçtiğini izlemekten kendini alamadı.

Sonunda oyun çok heyecanlı bir hıza ulaştı; org giderek hızlandı; ve cinler havaya zıplayıp yerde takla atarak ve mezartaşlarının üzerinden top gibi sıçrayarak, gittikçe daha süratli atlamaya başladılar. Ruhlar gözünün önünde uçarken, seyrettiği hareketlerin süratinden zangocun beyni döndü ve bacakları titredi: bu sırada kral cin aniden ona doğru sıçrayarak, elini yakasına koydu ve onunla birlikte toprağa gömüldü.

Gabriel Grub, inişinin sürati almış başını giderken nefesini tutmak için fırsat bulduğunda, kendisini, her tarafı çirkin ve korkunç cin kalabalığıyla çevrili, geniş bir mağara gibi görünen bir yerde buldu; odanın ortasındaki yüksek bir koltuğun üzerinde mezarlık arkadaşı oturuyordu; ve onun hemen yanında da, Gabriel Grub'ın kendisi, hareketsiz duruyordu.

"Hava soğuk bu gece." dedi cinlerin kralı, "Çok soğuk. Buraya bir bardak sıcak bir şey getirin!"

Bu emir üzerine, Gabriel Grub'ın kralın nedimleri olduklarını düşündüğü yarım düzine görevli cin, yüzlerinde sürekli bir gülümsemeyle süratle gözden kaybolup krala sundukları bir kadeh akışkan ateşle geri döndüler.

"Ah!" diye bağırdı ateşi kafasına dikince yanakları ile boğazı şeffaflaşan cin, "Bu ısıtıyor, gerçekten de! Aynısından ağzına kadar dolu bir tane daha getir, Bay Grub için."

Talihsiz zangoç, geceleri sıcak şeyler içme alışkanlığının olmadığını söyleyerek boşuna itiraz etti; cinlerden biri onu tutarken, bir başkası da yanan sıvıyı boğazından aşağıya döktü; yanmaktaki yudumu yuttuktan sonra, öksürüp boğulur ve gözlerinden fışkıran sel gibi yaşları silerken, bütün meclis kahkahâlârla güldü.

"Şimdi de..." dedi kral, koni biçimindeki şapkasının gittikçe incelen ucuyla tuhaf bir biçimde zangocun gözünü dürtüp bu suretle şiddetli bir ağrıya neden olarak: "Şimdi de, bedbaht ve hüzünlü adama kendi harika depomuzdan birkaç resim gösterin!"

Cin bunu söylerken, mağaranın nispeten uzak bir ucunu kapatan kalın bir bulut yavaş yavaş kenara çekilip uzaktan göründüğü kadarıyla, küçük ve az eşyalı, ama derli toplu ve temiz bir daireyi ortaya çıkardı.

Annelerinin elbisesine yapışmış ve sandalyesinin etrafında zıplayan bir çocuk yığını, parlak bir ateşin çevresinde toplanmıştı. Anne arada bir kalkıp bir şey bekliyormuş gibi pencerenin perdesini aralayarak bakıyordu; ateşin yanına ucuz bir yemek konmuştu. Kapı vuruldu: Anne kapıyı açtı ve çocuklar da etrafına toplanıp babaları içeri girerken neşeyle el çırptılar. Babaları ıslak ve bitkindi, çocuklar çevresini sararken giysisindeki karları silkeledi ve paltosunu, şapkasını, bastonunu ve eldivenlerini gayretle tutarak, onlarla birlikte odadan koşarak çıktı. Sonra, ateşin önündeki yemeğine otururken çocuklar kucağına tırmandılar, anne de yanına oturdu, mutluluk ve rahatlık her yanı sarmış gibiydi.

Fakat neredeyse fark edilmez bir biçimde, manzara değişiverdi. Sahne, en açık tenli ve en küçük çocuğun ölmekte olduğu küçük bir yatak odasına dönüştü; yanaklarındaki güller solmuş, gözlerinin feri kaçmıştı; zangoç dahi daha önce hiç duymadığı ve bilmediği bir ilgiyle bakarken, öldü. Küçük erkek ve kız kardeşleri etrafına toplandılar, buz gibi ve ağırlaşmış ufacık elini tuttular, fakat ürkerek geri çekildiler ve korkuyla bebek yüzüne baktılar; çünkü sessiz ve sakindi, güzel yavrucak huzur içinde uyuyor gibiydi; fakat onlar onun öldüğünü, parlak ve mutlu bir cennetten onları izleyen bir melek olduğunu anladılar.

Işık bulutu tekrar resmin önünden geçti ve konu yeniden değişti. Anne ve baba artık yaşlı ve biçareydiler, etrafındakilerin yarıdan fazlası yoktu; fakat ateşin çevresinde toplanıp geçmiş günlerin eski hikâyelerini hem anlatıp hem dinledikleri sırada hoşnutluk ve neşe bütün yüzlere yerleşmiş, bütün gözlerden yayılıyordu. Sessiz ve sakin bir şekilde, baba mezara girdi, ardından üzüntü ve dert ortağı da dinlenme

mekânında yerini aldı. Henüz yaşayanlardan birkaçı mezarın yanına diz çöküp mezarı kaplayan yeşil çimenleri, sonra da gülleri gözyaşlarıyla suladı; ve çekip gittiler; üzgün ve yaslı, ama acı feryatlar veya çaresiz ağlamalarla değil, çünkü bir gün buluşacaklarını biliyorlardı; ve bir kez daha hareketli dünyaya karıştılar, hoşnutluklarıyla neşeleri yenilendi. Bulut resmin üzerine yerleşti ve onu zangocun görüşünden çıkardı.

"Buna ne dersin?" dedi cin, geniş yüzünü Gabriel Grub'a çevirerek.

Gabriel, bunun çok güzel bir şey olduğuyla ilgili bir şeyler mırıldandı ve cin, alev saçan gözlerini ona çevirdiğinde, biraz utanmış görünüyordu.

"*Seni* rezil adam!" dedi cin, hor gören bir ses tonuyla. "Sen!" daha fazlasını söyleyecek gibi görünüyordu, fakat öfke sözlerini boğdu, o da gayet esnek bacaklarından birini kaldırdı hedefini iyice belirlemek için kafasının üzerinde biraz sallayarak, Gabriel Grub'a sağlam bir tekme attı; hemen arkasından, bekleyen kalabalıktaki tüm cinler biçare zangocun etrafını sardılar, yeryüzündeki kralın tekmelediğini tekmeleyen ve kucakladığını kucaklayan kral nedimlerinin kabul edilmiş ve değişmez âdetine dayanarak insafsızca tekmelediler:

"Biraz daha gösterin ona!" dedi cinlerin kralı.

Bu sözler üzerine bulut dağıldı ve bereketli, güzel bir manzara görüntüye geldi – bugün, eski manastır kasabasının çevresindeki yarım millik alanda sadece bir tane daha böyle bir yer vardır. Güneş, berrak mavi gökyüzünden parlıyor, su güneş ışınlarıyla pırıldıyor ve onun canlandırıcı etkisi altında, ağaçlar daha yeşil ve çiçekler daha parlak görünüyordu. Su, tatlı bir ses çıkararak şırıldıyor; ağaçlar, yapraklarının ara-

sında mırıldanan hafif rüzgârla hışırdıyor; kuşlar ağaçların üzerinde şakıyor; ve tarlakuşu yüksek sesle Noel ilahisi söyleyerek sabahı karşılıyordu. Evet, sabah vaktiydi; parlak ve ılık bir yaz sabahı; en ufak yaprak, en küçük çimen yaprağı bile hayat doluydu. Karıncalar günlük uğraşlarına doğru yürüyorlar, kelebekler kanat çırpıp güneşin sıcak ışınlarının tadını çıkarıyorlardı; sayısız böcek şeffaf kanatlarını savurup kısa ama mutlu varlıklarında eğleniyorlardı. İnsanlar manzaradan memnun yürüyorlardı, her şey parlak ve şaşaalıydı.

"*Seni* rezil adam!" dedi cinlerin kralı, öncekinden daha hor gören bir tonla. Ve cinlerin kralı yeniden bacağını savurdu; bacak yine zangocun omuzlarına indi; ve yine hizmetindeki cinler şeflerinin hareketini taklit ettiler.

Bulut pek çok kereler gidip geldi ve omuzları, cinlerin ayaklarının sık sık uğramasının yarattığı ağrıyla sızlasa da, hiç azalmayan bir ilgiyle izleyen Gabriel Grub pek çok ders aldı. Çok çalışan ve azıcık ekmeklerini ömür boyu çalışmayla kazanan, mutlu ve neşeli insanları; en cahil insan için bile, doğanın tatlı yüzünün, hiç şaşmayan bir neşe ve mutluluk kaynağı olduğunu gördü. Titizlikle beslenip özenle yetiştirilenlerin, yoksunlukta neşeli olduklarını, pek çok çetin cevizi paramparça edebilecek sıkıntılarla başa çıkabildiklerini gördü, çünkü içlerinde mutluluk, kanaatkârlık ve huzur taşıyorlardı. En çok, Tanrı'nın yarattığı her şeyden daha narin ve kırılgan olan kadınların üzüntü, güçlük ve sıkıntıların üstesinden geldiklerini gördü; çünkü kalplerinde tükenmek bilmeyen bir şefkat ve özveri pınarı taşıyorlardı. Hepsinden öte, kendisi gibi, başkalarının eğlence ve neşesine söylenen, yeryüzünün en çirkin yabani otları olan adamla-

rı gördü; ve dünyanın bütün iyilerini kötülerin karşısına koyarak, bunun oldukça mâkul ve sayğıdeğer bir dünya olduğu sonucuna vardı. Henüz bu düşünceyi oluşturmuştu ki, son resmi kapatan bulut duyularına yerleşti ve dinlenmesi için onu uyuşturdu. Cinler birer birer gözden kayboldular; son cin de görünmez olduğunda, uykuya daldı.

Gabriel Grub uyanıp kendini mezarlıktaki yatık mezartaşının üzerinde boylu boyunca uzanırken ve hasır şişe, palto, kazma ve feneri, önceki gecenin donundan bembeyaz ve yere saçılmış halde bulduğunda, gün doğmuştu. Cini üzerinde gördüğü mezartaşı dimdik karşısında duruyordu ve önceki gece kazdığı mezar da uzak değildi. İlk başta, başına gelenlerin gerçekliğinden kuşkulandı, fakat kalkmaya teşebbüs ettiğinde omuzlarında duyduğu şiddetli ağrı, cinlerin tekmelerinin kesinlikle hayali olmadığına onu ikna etti. Cinlerin üzerinde birdirbir oynadıkları karda hiç ayak izinin olmadığını görünce yine tereddüt etti, ama ruhani varlıkların arkalarında hiç görünür iz bırakmadıklarını hatırlayınca, bu durumun açıklamasını da hızla yapıverdi. Böylece Gabriel Grub sırtındaki ağrının izin verdiği kadar ayağa kalktı, üzerindeki kırağıyı silkeleyerek ceketini giydi ve yüzünü kasabaya döndü.

Ama o değişmiş bir adamdı ve pişmanlığıyla alay edilecek, düzelmiş olduğuna inanılmayacak bir yere dönme düşüncesine tahammül edemiyordu. Birkaç dakika tereddüt etti, sonra dolaşmak ve ekmeğini başka bir yerde kazanmak üzere çekip gitti.

Fener, kazma ve hasır şişe o gün mezarlıkta bulundu. Başlangıçta, zangocun başına gelenler hakkında pek çok spekülasyon yapıldı, fakat çok geçmeden, cinler tarafından götürülmüş olduğuna karar verildi; onu, tek gözü kör, aslanınki gibi bacaklara ve ayınınki gibi

kuyruğa sahip, kestane rengi bir atın sırtında rüzgârla birlikte giderken görmüş, çok güvenilir tanıklara lüzum görülmedi. Sonunda bütün bunlara içten inanıldı; yeni zangoç, kilisenin rüzgârgülünün bir iki yıl sonra mezarlıkta bulduğu oldukça büyük bir parçasını meraklılara, ufak bir ücret karşılığında gösterirdi.

Ne yazık ki, bu hikâyeler Gabriel Grub'ın kendisinin –birkaç on yıl sonra, üstü başı perişan, halinden memnun ve romatizmalı bir adam– beklenmeyen ortaya çıkışı nedeniyle bozuldu. hikâyesini papaza ayrıca belediye başkanına anlattı; zamanla bu, bugüne kadar ulaşan haliyle, tarihi bir olay olarak kabul edildi. Rüzgârgülü hikâyesine inananlar, güvenleri bir kez sarsılmış olduğu için, bunu bırakmaya kolay kolay ikna olmadılar ve ellerinden geldiğince akıllı görünüp omuz silktiler, alınlarına dokundular ve bütün cini içip sonra da mezartaşının üzerinde uyuyan Gabriel Grub hakkında bir şeyler mırıldandılar; dünyayı gördüğünü ve daha bilgili olduğunu söyleyerek de, cinlerin mağarasında gördüğünü sandığı şeyi açıklarmış gibi yaptılar. Fakat hiçbir zaman, hiçbir şekilde yaygınlaşamayan bu düşünce yavaş yavaş ortadan kalktı; ve önemli olan şu ki, Gabriel Grub ölene kadar romatizmadan çekmişken, bu hikâyeden hiç değilse şu ders çıkar – eğer bir adam suratsızlaşmış ve Noel zamanı tek başına içiyorsa, bir parça bile düzelmeye niyeti olmayabilir: ruhlar asla bu kadar iyi değillerdir ya da Gabriel Grub'ın cinlerin mağarasında gördüklerinden kat kat daha iyidirler.

The Pickwick Papers (Bölüm 29), 1837

Posta Hayaletleri

Seyyar Satıcının Amcasının Hikâyesi

"Amcam, beyler..." dedi seyyar satıcı, "Gelmiş geçmiş en neşeli, en cana yakın, en akıllı insanlardan biriydi. Onu tanımış olmanızı dilerdim, beyler. Bir kez daha düşündüm de, beyler, onu tanımış olmanızı istemezdim, çünkü eğer tanımış olsaydınız, hepiniz çoktan, doğanın bildik işleyişi içinde, ölmeseniz bile, arkadaş grubunuzu terk edip evde oturacak kadar ölüme yakın olurdunuz: bu da beni, şu anda size hitap etmenin verdiği paha biçilmez zevkten mahrum ederdi. Beyler, keşke anne ve babalarınız amcamı tanısalardı. Onu öyle severlerdi ki, özellikle de saygıdeğer anneleriniz; biliyorum, çok severlerdi. Kişiliğini donatan sayısız erdemlerinden baskın gelen iki tanesini söylemek gerekirse, karışık punç'ını ve yemek sonrası şarkısını belirtebilirim. Yitirilen bir değerle ilgili bu hüzünlü hatıraların üzerinde durduğum için beni affedin; ama amcam gibi bir adam, haftanın her günü karşınıza çıkmaz.

"Amcamın, şehirdeki Cateaton Caddesi'nde bulunan muhteşem Bilson ve Slum binasından Tom Smart'la olan samimi arkadaşlığını ve ortaklığını, onun kişiliğindeki muhteşem noktalardan biri olarak görmüşümdür daima. Amcam Tiggin ve Welps için tahsildarlık yapıyordu, fakat uzun zaman Tom'la aynı yolda yürüdüler; ve daha tanıştıkları ilk gece, amcam Tom'dan, Tom da amcamdan hoşlanmıştı. Tanışmadan yarım saat önce, kim en iyi bir kuart* punçlı hazırlayıp, onu en çabuk içecek, diye bir şapkasına iddiaya tutuşmuşlar. Hazırlamada amcam kazanmış, ama içmede Tom Smart, bir tatlı kaşığının yarısı kadar farkla üstün gelmiş. Birbirlerinin sağlığına içmek için birer kuart daha içki almışlar ve ondan sonra da sadık dost olmuşlar. Böyle şeylerde kader önemli bir rol oynar, beyler; kaderin önüne geçemeyiz.

"Amcam görünüş olarak, orta boyludan azıcık kısaydı; sıradan insanlardan biraz daha şişman olduğu düşünülürdü; ayrıca yüzü de belki bir ton daha kırmızı olabilirdi. Dünyanın en şen yüzüne sahipti, beyler: Punç gibi ama daha güzel burun ve çenelisi; gözleri her zaman pırıl pırıldı ve keyifle parıldardı; ve yüzünde de sürekli bir gülümseme –sizin zoraki ve sert gülümsemeleriniz gibi değil, neşeli, içten, hoş, gerçek bir gülümseme– olurdu. Bir defasında arabasından dışarı fırlayıp başını taşa çarpmıştı. Amcam öylece şaşkın bir halde yatmış ve yüzü yolun kenarına yığılmış çakıl taşları tarafından öyle bir parçalanmış ki, amcamın güçlü ifadesiyle, annesi tekrar dünyaya gelecek olsa, kendi oğlunu tanıyamazmış. Gerçekten de, bu konuda düşününce de, beyler, tanıyamayacağından oldukça eminim, çünkü amcamın annesi o iki sene yedi aylıkken ölmüş ve çakıllar olmasa bile, am-

* **kuart** (İngilizce'deki "quart" sözcüğünden): Galonun dörtte biri (1,136 l.) (Çev. n.)

camın, şen kırmızı suratı şöyle dursun, uzun çizmeleri kadıncağızın kafasını az karıştırmazdı. Her neyse, orada öylece yatıyormuş ve amcamın bizzat kendisinden pek çok kereler dinlediğime göre, onu kaldıran adam, onun sanki zevk için yuvarlanmış gibi gülümsediğini ve tedavisinden sonra kendine gelişinin ilk cılız işaretlerinin yatakta zıplamak, kahkahâlârla gülmek, leğeni tutan genç kadını öpmek ve koyun pirzolasıyla ceviz turşusu istemek olduğunu söylemiş. Amcam ceviz turşusunu çok severdi, beyler. Sirkeyi ayrı tutarsak, biraya lezzet kattığını düşündüğünü söylerdi hep.

"Amcamın büyük yolculuğu, kuzeyde alacakları tahsil edip sipariş topladığı zaman olan güzündü: Londra'dan Edinburgh'a, Edinburgh'dan Glasgow'a, Glasgow'dan geri Edinburgh'a ve sonra da tekneyle Londra'ya. Edinburgh'u ikinci ziyaretinin kendi zevki için olduğunu anlamışsınızdır. Eski arkadaşlarını görmek için bir hafta kalırdı; yok efendim şununla kahvaltıydı, bununla öğle yemeğiydi, ötekiyle akşam ziyafetiydi, derken oldukça sıkışık bir hafta geçirirdi. Aranızda hiç gerçek konuksever bir İskoç kahvaltısına katılan ve sonra da bir kile istiridye, bir düzine şişe filan bira ve kapanış olarak da bir–iki parmak viskiden oluşan hafif bir öğle yemeğine giden olmuş mudur, bilmiyorum. Olmuşsa, daha sonra akşam yemeğine çıkmak için oldukça sağlam bir kafaya sahip olmak gerektiğini de bilirsiniz.

"Fakat, ister inanın ister inanmayın, böyle şeyler amcama vız gelirdi! O kadar dayanıklıydı ki, bu ona çerez gibi gelirdi. Dundee halkıyla dışarı çıkıp sonra da sendelemeden eve yürüdüğünü söylerdi; ve lakin Dundee halkı, beyler, iki kutup arasında görüp görebileceğiniz en sağlam kafalara ve en sert punç'a sa-

hiptir. Bir Glasgowlu'yla bir Dundeeli'nin bir oturuşta on beş saat karşılıklı içtiklerini duymuştum. Bilindiği kadarıyla, ikisi de aynı anda tıkanmışlar, fakat bu önemsiz ayrıntı bir tarafa, beyler, bir parça bile etkilenmemişler.

"Bir gece, gemiyle Londra'ya hareket etmeye hazırlandığı yirmi dört saatlik zaman dilimi içinde, amcam, Edinburgh'da, eski kentte oturan Baillie Mac bir şey –ve ardından dört hece daha– adında, çok eski bir arkadaşının evinde akşam yemeği yemiş. Yemekte Baillie'nin karısı, üç kızı, yetişkin oğlu ve amcamın onuruna ve ortamı neşelendirsinler diye bir araya topladığı göbekli, kalın kaşlı, açıkgöz üç-dört İskoçlu varmış. Muhteşem bir yemekmiş. Tuzlanmış somon balığı, mezgit, bir kuzu kellesi, ünlü bir İskoç yemeği olan haggis –amcam, beyler, masaya gelen bu yemeği hep bir açgözlünün midesine benzettiğini söylerdi– ve adını hatırlamadığım, ama çok lezzetli daha nice şey varmış. Kızcağızlar güzel ve hoşlarmış; Baillie'nin eşiyse dünya üzerindeki en güzel yaratıklardan bir tanesiymiş; ve amcam da tam havasındaymış. Sonuç olarak, uçup giden zaman boyunca, genç hanımlar kıkırdayıp durmuşlar, anneleri kahkahâlârla gülmüş ve Baillie ile ötekiler pancar gibi kızarıncaya kadar kahkahalar atmışlar. Yemekten sonra kaç bardak viski içmiş olduklarını pek hatırlamıyorum; fakat şunu biliyorum, Baillie'nin yetişkin oğlu, sabaha karşı birde, 'Willie bir fıçı maut yaptı'nın ilk mısrasını söylerken bayılmış; yarım saat öncesine kadar ayakta kalan iki adamdan biri de sızınca, amcam gitmeyi düşünme vaktinin geldiğini anlamış: eve erken bir saatte gidebilsin diye, içki içmeye özellikle saat yedide başladıkları da düşünülürse. Fakat tam o anda kalkmanın pek nazik kaçmayacağını düşünerek, amcam sandalyesine yapışmış ve bir başka bardak ha-

zırlamış, kendi sağlığına kadeh kaldırmış, kendi şahsına nefis ve iltifat dolu bir konuşma yapmış ve büyük bir coşkuyla içmiş. Hâlâ kimse uyanmamış; o da birkaç damla daha –sulu dokunmasın diye bu sefer sek– viski içmiş ve güçlü ellerini şapkasının üzerine koyup yola düzülmüş.

"Amcam, Baillie'nin kapısını kapayıp fırtınalı geceye çıkmış ve rüzgâr uçurmasın diye şapkasını sıkıca kafasına geçirerek, ellerini cebine sokmuş ve yukarıya bakıp havanın durumunu kısaca incelemiş. Bulutlar ayın üzerinden baş döndürücü bir hızla sürükleniyorlarmış: bir seferinde ayı tamamen kapatmışlar; bir seferinde de onu tamamen açıkta bırakmışlar ve her yer aydınlanmış; biraz sonra da, artan bir hızla, yeniden önünü kapatmışlar ve her şeyi karanlığa boğmuşlar. 'Aslında, bu az bile.' demiş amcam, sanki şahsına hakarette bulunulmuş gibi, kendini havaya hazırlayarak. 'Benim yolculuğuma uygun bir şey değil bu. Ne pahasına olursa olsun, bu yetmez.' demiş amcam etkili bir şekilde. Bunu birkaç kez tekrarlayan amcam güçbela dengesini sağlamış –çünkü o kadar uzun süre yukarı bakmaktan başı dönmüş– ve neşeyle yürümeye devam etmiş.

"Baillie'nin evi Canongate'deymiş ve amcam bir milden uzun mesafedeki Leith Yolu'nun öteki ucuna gitmekteymiş. İki yanında, zamanla lekelenmiş ön cepheleri ve insanların gözleriyle aynı kaderi paylaşan feri sönmüş ve içeri göçmüş pencereleri olan, kasvetli tek tük binalar karanlık gökyüzüne yükseliyorlarmış. Altı, yedi, sekiz katlı binalar; birbiri üzerine yığılmış katlar –tıpkı çocukların iskambil kâğıtlarıyla inşa ettikleri gibi– kara gölgelerini engebeli kaldırımlı yola serip karanlık geceyi daha da karartmaktalarmış. Uzun mesafelerle birkaç gaz lambası serpi-

liymiş, fakat sadece dar bir avlu girişini veya bir merdivenin dik ve çapraşık dönemeçlerle yukarıdaki katlarla birleşmesini göstermekten başka bir işe yaramıyorlarmış. Amcam, bunları üzerlerinde düşünmeye değer bulmayacak kadar sık görmüş bir adam edasıyla göz gezdirerek, başparmakları yelek ceplerinde, yolun ortasında yürürüp arada bir de hüsnüniyet ve neşeyle bir şarkı patlatıveriyormuş ki, zavallı insanlar aniden uykularından uyanıp ta ki ses uzaklaşıp kesilene kadar yataklarında tir tir titriyorlar; bunun yalnızca evinin yolunu bulmaya çalışan beceriksiz bir sarhoş olduğunu anladıklarında, yorganlarını çekip tekrar uykuya dalıyorlarmış.

"Amcamın, başparmakları yelek ceplerinde, sokağın ortasında yürüdüğünü bilhassa anlatıyorum, beyler, çünkü kendisinin sık sık söylemiş olduğu gibi (ve çok da mantıklı), siz daha başlangıçta onun bir tür muhteşem veya romantik bir yetenek olduğunu düşünmediğiniz sürece, bu hikâyede sıra dışı hiçbir şey yoktur.

"Beyler, amcam kendine yolun ortasını seçip önce bir aşk şarkısı, sonra içki içmeyle ilgili bir şarkı söyleyerek ve ikisinden de sıkıldığında, ıslıkla bir melodi tutturarak, Edinburgh'un eski ve yeni kentlerini birleştiren Kuzey Köprüsü'ne varana kadar, başparmakları yelek ceplerinde yürümüş. Burada, birbiri üzerine yığılmış ve yıldızları andıracak kadar uzaktan parıldayan düzensiz ışık kümelerine bakmak için bir süre durmuş; sanki havada hakiki kaleler ışıklandırır gibi, kalenin ve öteki yakadaki Calton Hill'in duvarlarından yansımaktaymışlar; öte yandan, amcamın bir arkadaşının dediği gibi, huysuz bir koruyucu cin misali sert ve karanlık, uzun zamandır bekçilik ettiği kentin üzerinde yükselen Arthur'un Tahtı tarafından

Bir Tacın Üzerindeki İki El ya da XV. Yüzyıldaki İki El

(VI. Charles'ın Hükümdarlığı Hakkında Bir Yazı)

I
Kraliçe Paris'te

Jehan de Montlhéry, Kraliçe'nin maiyetini gördünüz mü? (**A. Dumas**, *La Tour de Nesle*)

O gün Paris'te büyük bir heyecan yaşanıyordu, şehirde bayram havası vardı, Louvre'un eski duvarları bile sevinçten kendini koyvermiş gibiydi. Sarayları ve köprüleriyle 1385 yıllarındaki Paris, günümüz Paris'inden çok farklıydı. O zamanların Paris'i düzensiz ve uyumsuz, iç içe geçmiş pis siyah küçük evlerden oluşan bir ormandı. Dolambaçlı sokakların tam ortasında, karşınıza adım başı kamu binaları çıkardı. Paris insan deryasıydı, adamlardan, kadınlardan, dilencilerden ve askerden oluşan kapkara bir kovandı. O gün evler düzenlenmiş, sokaklar çiçekler-

şeritler sökülmüş, sadece şurada burada, paslı çivilerin yanından sarkan parçlar varmış; lambalar gitmiş, direkler uzun zaman önce kaybolmuş; boyalar dökülmüş; çıplak doğramaların içindeki çatlaklarda ıslık çalan rüzgâr esiyormuş ve tavana biriken yağmur suyu yankılı ve melankolik bir sesle içlerine damlamaktaymış. Onlar, rahmetli posta arabalarının çürüyen iskeletleriymiş ve o ıssız yerde, gecenin o saatinde, soğuk ve kasvetli görünmektelermiş.

"Amcam başını ellerinin üzerine koymuş ve yıllar önce bu eski arabalarda vızır vızır çalışmış, gevezelik etmiş ama şimdi sessiz ve değişmiş olan insanları düşünürmüş; bu çürüyüp gitmekteki çılgın araçların yıllar boyu her gece, her hava koşulunda, endişeyle beklenen haberi, sabırsızlıkla yolu gözlenen havaleyi, vaat edilen sağlık ve güvenlik sigortasını, acil hastalık ve ölüm bildirilerini taşıdığı insanların sayısını düşünmüş. Tüccar, sevgili, eş, dul, anne, öğrenci, postacıya kapıyı açayım derken ayağı takılan çocuk – hepsi de eski arabanın gelişini nasıl da dört gözle beklemişlerdi. Peki hepsi neredeydi şimdi!

"Beyler, amcam bütün bunları o sırada düşünmüş olduğunu söylerdi, fakat ben onun bunları daha sonra bir kitaptan öğrendiğinden şüpheleniyorum, çünkü eski dingilin üzerinde oturmuş, çürümüş posta arabalarına bakarken hafif bir şekerleme yaptığını ve saat ikiyi vuran bir kilise çanının uzaktan gelen sesiyle birdenbire uyandığını özellikle söylemişti. Şimdi, bir kere amcam asla hızlı düşünen bir adam değildi ve eğer bütün bunları düşünmüş olsaydı, eminim, bu onun en azından yarım saatini alırdı. Bu nedenle, beyler, şu fikre vardım, amcam hiçbir şey düşünmeden, bir tür şekerleme yapmıştı.

"Durum böyleyken, bir kilise çanı saat ikiyi vurmuş. Amcam uyanmış, gözlerini ovuşturmuş ve hayretle yerinden zıplamış.

"Saat ikiyi vurur vurmaz, bütün bu terk edilmiş ve ıssız yer olağanüstü bir şekilde yaşam ve canlılık kazanmış. Posta arabalarının kapıları menteşelerine kavuşmuş, şeritler geri gelmiş, kasalar yeni gibiymiş, boyalar yenilenmiş, lambalar yakılmış, minder ve kılıflar takılmış; görevliler kolileri bagajlara atıyorlar, muhafızlar mektup çantalarını istifliyorlar, seyisler yenilenen tekerleklere kovalarla su atıyorlar, bir sürü adam her arabanın içine direk yerleştirerek etrafta koşuşturup duruyormuş; yolcular varıyor, bavullar teslim ediliyor, atlar koşuluyormuş; kısacası orada bulunan tüm arabalar hemen yola çıkmaya hazırmış. Beyler, amcam gözlerini öyle bir açmış ki, nasıl oldu da onları tekrar kapatabildi diye merak eder dururdu.

"'Hadi bakalım!' demiş bir ses, amcam omzunda bir el hissettiğinde, 'Bir kişilik yer ayırtmışsın. Binsen iyi edersin.'

"'*Ben* mi yer ayırtmışım!' demiş amcam, arkasına dönerek.

"'Evet, elbette.'

"Amcam, beyler, hiçbir şey söyleyememiş; çok ama çok şaşırmış. Hepsinden tuhafı da, etrafta bir sürü insan olmasına ve her saniye de yenilerinin eklenmesine karşın, nereden geldiklerini söylemeye imkân yokmuş. Garip bir şekilde, yerden veya havadan çıkıyor ve aynı şekilde de yok oluyorlarmış. Bir görevli bavulunu arabaya koyup ücretini alarak, arkasını dönüp kaybolmuş; ve daha amcam ona ne olduğunu merak etmeye başlamadan, yanın düzine yenisi ortaya çıkıp onlan ezecek kadar büyük görünen paketlerin altında yalpalayarak ileremişler. Yolculann hepsinin gi-

yimleri çok tuhafmış! Geniş kol ağızlı, yakasız, büyük, geniş etekli, şeritli paltolar; ve perukalar, beyler – arkalarında bağcık olan büyük resmi perukalar. Amcam buna bir anlam verememiş.

"'Binecek misin artık?' demiş amcama daha önce de seslenmiş olan adam. Posta memuru gibi giyinmiş, perukalı, koca manşetli adamın bir elinde bir fener, ötekinde ise küçük silah kutusuna koyacağı kocaman bir tüfek varmış. 'Binecek misin, Jack Martin?' demiş memur, feneri amcamın yüzüne tutarak.

"'Hey!' demiş amcam, bir-iki adım gerileyerek. 'Bu laubalilik ama!'

"'Nakliye senedinde öyle görünüyor.' demiş memur.

"'Başında bir 'Bay' yok mu bunun?' demiş amcam. Çünkü, beyler, bir memurun ona Jack Martin diye hitap etmesini, eğer bilseydi, Posta İdaresi'nin onaylamayacağını düşünmekteymiş.

"'Hayır, yok.' diye cevap vermiş memur serinkanlılıkla.

"'Ücret ödenmiş mi?' diye sormuş amcam.

"'Tabii ki ödenmiş.' diye cevap vermiş memur.

"'Ödenmiş, öyle mi?' demiş amcam. 'İyi öyleyse! Hangi araba?'

"'Bu...' demiş memur, merdivenleri indirilmiş, kapısı açık, eski model bir Edinburgh-Londra posta arabasını göstererek. "'Dur! Başka yolcular da var. Önce onlar binsin.'

"Memur konuşurken, kenarlarına pamuklu bez çekilmiş, bol etekli ve gümüşlerle süslenmiş, gök mavisi ceketli, pudralı peruka takan genç bir centilmen bitivermiş amcamın hemen önünde. Emprimenin ve yeleğin etiketinde Tiggin ve Welps yazmaktaymış;

almaz bir şey söyledi: Fransa'yı kasıp kavuran sorunların nedeni, Kralın aklını kaçırmasının nedeni benmişim! Hatta hükümdarlığı benden alıp Korkusuz Jean'a verdiler, o şimdi Paris sokaklarında zafer edasıyla dolaşıyor, Louvre'da kasılıyor, tahtın basamaklarında yükseliyor, hatta deliyi ve karısını uzaklaştırıp keyifle tahta yerleşiyor. Ancak, bu deli aptal olsa da Kraliçe uzaklaştırılsa bile tahtan düşmez! Kraliçe onu nasıl kovacağını bilir! Montfaucon'da tuzağa düşürür, Louvre Kapısı'nın önünde kellesini uçurur ve Kraliçe, şu Burgonyalı'nın kanıyla yerdeki çiçekleri sular! Ah! Orléans Dükü, aslında içimdeki şey basit bir öfke değil, içimden ezmek, parçalamak geliyor, susuzluktan ölüyorum, bana şarap gerek Orléans Dükü! Bana şarabın kırmızısı gerek!

– İsabeau! dediğin olacaktır, Burgonyalı ölecektir, size yemin ediyorum.

– Evet ölecektir, Kraliçe cesedini görmeye doyduğunda, bütün yaralarını sayıp yokladığında, Valoisların eski tahtına kendi bedenini basamak yaparak, Kraliçe Orléans Dükü'ne, Armagnac Kontu'na "Sizi Fransa Kralı ilan ediyorum," diyecektir.

Dük sessizlikle yanıt verdi. Kraliçenin ayak ucuna oturup bir şey söylemeden onu uzun uzun izledi. Kraliçe sevgiyle başını ona eğmişti. Diz çöken dükün tatlı ve ateşli gözlerinde âşık ve mutlu bir ifade vardı, İsabeau'nun gözlerindeki ifadeyse aşk ve hırs doluydu. Gözleri bal ve meyve özü gibi, aynı zamanda zehir gibiydi.

Duygularını paylaştıktan sonra dük, "Evet taht bizimdir!" dedi. "Sen benimsin, ben de seninim, kalbimiz ikimizin, aşkımız ikimizindir! Fransa senindir!"

– Ah! Taht! Tek olmak, hükümdar olmak! Bunu hiç düşündün mü? Tek olmak, halkı yönetmek, en küçük bir sözle titretmek, bakışları eğdirmek! Aya-

köşeye büzülen genç kadının yanına oturduğunda, amcam kötü ve gizemli bir şey olacağından veya kendisinin her zaman söylediği gibi, 'bir yerlerde gevşeyen bir vida olduğundan' eminmiş artık. Amcamın tehlikedeki bir bayana, ihtiyacı olduğunda, yardım etmeye bu kadar hızlı karar vermiş olması hayli şaşırtıcıdır.

"'Ölüm ve şimşek!' diye bağırmış genç adam, amcam arabaya binerken, elini kılıcına koyarak.

"'Kan ve gök gürlemesi!' diye kükremiş öteki adam. Bunu söyler söylemez de kılıcını çekip işi fazla uzatmadan amcama doğru bir hamle yapmış. Amcamın yanında silah yokmuş, fakat büyük bir ustalıkla gaddar görünüşlü adamın üç kenarlı şapkasını başından kapıp alın kısmıyla kılıcın ucunu karşılamış ve kenarlarını bir araya getirip sıkıca tutmuş.

"'Arkadan saldır!' diye bağırmış gaddar görünüşlü adam arkadaşına, kılıcını geri almaya çalışırken.

"'Saldırmasa iyi eder!' diye bağırmış amcam, tehditkâr bir edayla pabuçlarından birinin topuğunu göstererek. 'Beynini dağıtırım, tabii varsa, yoksa da, kafatasını kırarım.' Amcam o anda tüm gücünü sarf ederek, gaddar görünüşlü adamın kılıcını elinden zorla alıp arabanın penceresinden dışarı atmış: bunun üzerine genç adam, 'Ölüm ve şimşek!' diye bağırmış yeniden ve öfkeyle elini kılıcının kabzasına atmış fakat çekememiş. Belki de, beyler, amcamın gülümseyerek söylediği gibi, genç kadını telaşlandırmaktan korkuyormuş.

"'Şimdi, beyler...' demiş amcam dikkatle yerine oturarak, 'Bir bayanın huzurunda, şimşekli veya şimşeksiz herhangi bir ölüm istemiyorum ve bir yolculuk için bu kadar kanla gök gürlemesi yeter; bu nedenle, lütfen, sakin bir şekilde yerlerimizde oturalım. Muhafız, beyefendinin hançerini alın.'

"Amcam bu sözleri söyler söylemez, muhafız elinde adamın kılıcıyla arabanın penceresinde görünmüş. Kılıcı içeri uzatırken de fenerini yukarı kaldırıp amcamın yüzüne ciddiyetle bakmış; o sırada amcam fenerin ışığında, posta arabası muhafızlarından oluşan çok büyük bir kalabalığın pencerenin etrafında toplanmış olduğunu ve hepsinin gözlerini ayırmadan ciddiyette kendisine baktığını görmüş şaşkınlıkla. Böyle bir beyaz surat, kırmızı beden ve ciddi bakan göz denizini ömründe görmemiş.

"'Bu başıma gelen en tuhaf şey.' diye düşünmüş amcam. 'Şapkanızı iade edeyim, bayım.'

"Gaddar görünüşlü adam sessizce üç kenarlı şapkasını almış, meraklı bir edayla ortasındaki deliğe bakıp vakarla perukasının tepesine oturtmuş, fakat bu vakarının etkisi, şiddetle hapşırınca şapkanın kafasından fırlamasıyla yok olmuş.

"'Tamamdır!' diye bağırmış fenerli muhafız, arkadaki küçük yerine tırmanarak. Yola koyulmuşlar. Avludan çıkarlarken amcam arabanın penceresinden dışarıyı dikizliyormuş ve arabacılar, muhafızlar, atlar ve yolculardan oluşan öteki posta arabalarının hepsinin halka oluşturmuş, saatte beş mil gibi düşük bir hızla dönüp durduklarını gözlemlemiş. Amcam öfkeden kudurmuş, beyler. Bir ticaret adamı olarak, posta çantalarının şakaya gelmediğini düşünmekteymiş ve Londra'ya varır varmaz Posta İdaresi'ni bu konuda uyarmaya karar vermiş.

"Fakat o sırada düşünceleri arabanın en uzak köşesinde oturan, yüzü kapüşonuyla sıkıca örtülü olan genç bayanla meşgulmüş; gök mavisi rengi elbisesi olan adam karşısında, mor renkli elbiseli öteki adamsa yanında oturmaktaymış ve ikisi de kötü kötü kadına bakıyorlarmış. Genç kadın kapüşonunun kıvrımla-

rını hışırdatacak olsa, amcam gaddar görünüşlü adamın eliyle kılıcının kabzasına hafifçe vurduğunu, ötekinin ise nefes alışından (çok karanlık olduğu için yüzünü görememektedir) kadına onu bir lokmada yiyecekmiş gibi baktığını anlıyormuş. Bu, amcamı daha da kışkırtmış ve ne pahasına olursa olsun, sonuna kadar gitmeye karar vermiş. Amcam parlak gözlere, tatlı yüzlere ve güzel bacaklarla ayaklara hayrandı; kısacası, kadınlarla ilgili her şeye düşkündü. Bu bizim ailede kalıtsaldır, beyler – ben de öyleyimdir.

"Birçok numara denemiş amcam genç bayanın ilgisini çekmek veya beyleri konuşmaya teşvik etmek için. Hepsi boşa gitmiş; beyler konuşmamışlar, genç kadın da cüret edememiş. Amcam molalarda başını arabanın penceresinden çıkarıp neden ilerlemediklerini öğrenmek için bağırmış. Fakat sesi kısılana kadar seslenmesine karşın, hiç kimse en ufak bir ilgi göstermiyormuş. O da arabanın içinde arkasına yaslanıp o güzel yüzle bacak ve ayakları düşünmüş. Bu daha çok işe yaramış; zaman çabucak geçmiş ve onu nereye gittiğini, nasıl olup da kendini böyle tuhaf bir durumda bulduğunu merak etmekten alıkoymuş. Çok merak ettiğinden değilmiş gerçi – hayli özgür, gezip tozan, pervasız bir insandı benim amcam, beyler.

"Araba aniden durmuş. 'Hey!' demiş amcam. 'Şimdi n'oldu?'

"'Burada iniyorsun.' demiş muhafız, basamakları indirerek.

"'Burada mı?' diye bağırmış amcam.

"'Burada.' diye cevap vermiş muhafız.

"'Öyle bir şey yapmayacağım.' demiş amcam.

"'Peki öyleyse, olduğun yerde dur.' demiş muhafız.

"'Duracağım.' demiş amcam.

"'Dur.' demiş muhafız.

"Diğer yolcular bu diyalogu büyük bir dikkatle dinlemişler ve amcamın inmemekte kararlı olduğunu anlayınca, adamlardan genç olanı kadını dışarı çıkarmak için amcamı sıkıştırıp geçmiş. Bu sırada, gaddar görünüşlü adam üç kenarlı şapkasının alın kısmındaki deliği incelemekteymiş. Genç bayan sürtünerek geçerken, eldivenlerinden birini amcamın eline düşürmüş ve yaklaşıp –dudaklarını amcamın yüzüne o kadar yaklaştırmış ki, nefesi amcamın burnundaymış– fısıldamış, 'Yardım edin!' Beyler, amcam arabadan öyle bir atlamış ki, araba uzun süre yaylanmış.

"'Oh! Aklın başına geldi, öyle mi?' demiş muhafız, amcamı dışarı çıkmış görünce.

"Amcam, acaba zorla tüfeğini alarak ateşlese ve yüzünü de büyük kılıçla parçalasa, diğerlerinin kafasına tüfeğin kabzasıyla vursa ve genç kadını kapıp sisin içinde kaybolsa daha mı iyi olurdu, diye merak ederek, birkaç dakika boyunca muhafıza bakmış. Ne var ki, bir daha düşündüğü zaman, aşırı duygusalca kaçacağı için bu plandan vazgeçmiş ve kadını aralarına almış, arabanın önünde durduğu eski binaya girmekte olan iki esrarengiz adamı izlemiş. Koridora girmişler, amcam da peşlerinden gitmiş.

"Burası amcamın gördüğü en harap ve perişan yermiş. Zamanında büyük bir eğlence mekânıymış gibi görünmekteymiş; fakat birçok yerde çatı çökmüş, merdivenler dik, düzensiz, kırıkmış. İçine girdikleri odada kocaman bir şömine varmış ve baca dumandan kararmış haldeymiş; fakat şöminede ateş yokmuş. Yanan odunların tüy gibi hafif ve yumuşak beyaz külleri şöminenin her yanına yayılmış, fakat şömine soğuk, her şey karanlık ve kasvetliymiş.

"'Eh...' demiş amcam, etrafına bakınırken, 'Yarım saatte altı mil yol yapan bir posta arabası ve belirsiz bir saatte böyle bir delikte mola vermek pek uygun olmayan bir yol alma çeşidi, zannederim. Bu bilinmeli. Gazetelere yazacağım.'

"Amcam iki yabancıyı sohbete teşvik etmek için, bunu oldukça yüksek bir sesle ve açık sözlü bir tavırla söylemiş. Fakat ne biri ne öteki aralarında fısıldaşmak ve tehditkâr bakışlar fırlatmak dışında ona herhangi bir ilgi göstermemişler. Kadın odanın daha uzak bir köşesindeymiş ve bir keresinde, sanki yardım için amcama yalvarır gibi elini sallamaya cesaret edebilmiş.

"Sonunda iki yabancı biraz aşama kaydetmişler ve ciddi sohbet başlamış.

"'Bunun özel bir oda olduğunu bilmiyorsun, sanırım, dostum?' demiş gök mavi giyisiler içindeki adam.

"'Hayır, bilmiyorum, dostum.' diye karşılık vermiş amcam. 'Sadece eğer bu, arada bir özellikle tutulan özel bir odaysa, halk odasının *çok* konforlu olduğunu düşünmeliyim.' Bu sözleri söyleyen amcam yüksek arkalıklı bir sandalyeye oturmuş ve gözleriyle adamın ölçülerini o kadar isabetli almış ki, Tiggin ve Welps bu ölçülerden ona bir takım dikebilirmiş, hem de ne bir santim bol ne bir santim dar.

"'Odadan çık.' demiş iki adam birlikte, kılıçlarını kavrayarak.

"'Ha?' demiş amcam, ne demek istediklerini pek anlarmış gibi görünmeyerek.

"'Odadan çık, yoksa ölürsün.' demiş gaddar görünüşlü, büyük kılıçlı adam, kılıcını çekip havada savurarak.

"'Devir onu!' diye bağırmış gök mavili adam, kılıcını çekip iki-üç metre gerileyerek. 'Devir onu!' Kadın bir çığlık koparmış.

"Amcam dikkate değer ölçüde cesur ve akıllı bir adamdı. Olan biteni umursamaz gibi göründüğü süre boyunca, savunma için fırlatacak bir şeyler veya silah arayarak kurnazca etrafı gözlemiş ve tam kılıçlar çekildiği sırada, şömine bacasının yanında, paslı bir kının içindeki hasır kabzalı, ince uzun bir kılıç gözüne ilişmiş. Bir sıçrayışta kılıcı kapıp çekmiş, gösterişli bir şekilde başının üzerinde savurup, kadını yoldan çekilmesi için uyarmış, sandalyeyi gök mavisi giysili adama, kını da mor giyisiliye fırlatıp karışıklıktan yararlanarak, paldır küldür tepelerine binivermiş.

"Beyler, eski bir hikâye vardır --doğru olmasının hiçbir zararı yok; genç bir Irlandalı centilmene gayda çalıp çalamayacağı sorulur, o da şüphesiz çalabileceğini, fakat hiç denemediği için kesin konuşamayacağını söyler. Amcamın eskrimdeki durumu da bundan farklı değildir. Özel bir tiyatroda III. Richard'ı oynamanın dışında eline kılıç almamıştı: ki onda da hiç dövüşmeden kendisine sırtından kılıç saplanıyordu. Buradaysa iki tecrübeli kılıç ustasıyla kesip doğramaktaymış: hamle yapıp kendini savunmuş; saplayıp, kesmiş; mümkün olan en mert ve usta hareketlerle dövüşmüş, fakat o vakte kadar taktikten bihaber olduğunu fark etmemiş. Şu eski deyişin ne kadar doğru olduğunu göstermektedir bu: bir insan neler yapabileceğini, deneyene kadar bilemez, beyler.

"Dövüşürken çıkan sesler müthişmiş; üç dövüşçü de ağzına geleni söylemekte ve kılıçlar, sanki Newport'taki bütün bıçaklar ve çelikler aynı anda, birbirine çarpıyormuş gibi gürültü çıkararak şakırdamaktaymış. Gürültünün dorukta olduğu anda genç kadın

(büyük olasılıkla amcamı cesaretlendirmek için) kapüşonunu açıp sersemletici güzellikteki yüzünü gösterir; o kadar ki, amcam o yüzde bir gülümseme görmek için elli kişiye karşı dövüşüp ölmeye razıymış. Daha önce pek çok kez hayran kaldığı olmuş, fakat bu sefer kudurmuş çılgın bir dev gibi tozutuyormuş.

"Tam o anda, gök mavisi giyisili adam arkasını dönmüş, genç kadının yüzünü açmış olduğunu görerek, öfke ve haset dolu bir haykırış koparıp kılıcını onun güzel göğsüne çevirmiş ve kalbini hedef almış. Amcam korkuyla, bütün binada çınlayan bir feryat koparmış. Kadın hafifçe yana kaçıp daha genç adam dengesini sağlayamadan kılıcını elinden kaparak onu duvara sürüklemiş ve kılıcı ta kabzasına kadar adama ve ahşap kaplamaya saplayarak, acımasızca ve hızla onu duvara mıhlamış. Bu fevkalade bir gösteriymiş.. Amcam da zafer nidası ve karşı konulamaz bir kudretle düşmanını aynı şekilde geri çekilmeye zorlamış ve eski kılıcı ceketindeki büyük kırmızı bir çiçeğin tam ortasına saplayarak, onu da arkadaşının yanına çivilemiş; ikisi de, beyler, oyuncakçılardaki ipli kuklalar gibi acı içinde ellerini ve kollarını sağa sola sallayarak orada kalakalmışlar. Daha sonra amcam, düşmanı bertaraf etmenin bildiği en doğru tanımının bu olduğunu söylemiştir hep; fakat etkisiz hale getirilen her düşman için bir kılıç kaybedildiği göz önünde bulundurularak, masraflı olduğu yönünde bir itirazda bulunulabilir.

"'Posta arabası, posta arabası!' diye bağırmış kadın, amcama doğru koşup güzel kollarını boynuna dolayarak; 'Hâlâ kaçabiliriz.'

"'Kaçmak mı?' diye bağırmış amcam; 'İyi de, tatlım, öldürecek başka kimse kalmadı ki, öyle değil mi?' Amcam biraz hayal kırıklığına uğramış, beyler,

çünkü kan döktükten sonra, havayı değiştirmek için, birkaç tatlı aşk sözcüğünün hoş olacağını düşünüyormuş.

"'Burada kaybedecek zamanımız yok.' demiş genç kadın. 'O...' (gök mavisi giyisili adamı göstererek) "Güçlü Filletoville Markisi'nin tek oğludur.'

"'Eh, o zaman, tatlım, korkarım asla o unvana sahip olamayacak.' demiş amcam, dediğim gibi mayısböceği tarzında duvara mıhlanmış genç adama kayıtsızca bakarak. 'Devri-mirası durdurdun, aşkım.'

'Bu alçaklar beni evimden ve arkadaşlarımdan ayırdılar.' demiş yüzü öfkeden alev alev yanan genç kadın. 'Bu herif benimle zorla evlenecekti.'

"'Tanrının cezası küstah!'" demiş amcam, ölmekteki Filletoville varisine küçümser bir bakış fırlatarak.

"'Gördüklerinizden de anlayacağınız gibi...' demiş genç kadın, 'Birinden yardım istediğim taktirde beni öldürmeye niyetliydiler. Eğer suç ortakları bizi burada bulurlarsa, mahvoluruz. Bu nedenle iki dakika bile çok önemli. Posta arabası!' Bunları söyler söylemez, duygularının ve genç Filletoville Markisi'ni duvara yapıştırmak için verdiği uğraşın yol açtığı güçsüzlük sonucu amcamın kollarına yığılıvermiş. Amcam genç kadını yakalayıp dış kapıya taşımış. Orada uzun kuyruklu ve savrulan yeleli dört siyah atın koşulduğu posta arabası beklemekteymiş; fakat atların başında ne arabacı, ne muhafız, hatta ne de seyis varmış.

"Beyler, amcamın, bekâr olmasına karşın, o zamana kadar birkaç kadını kollarına almış olduğu şeklideki düşüncemi ifade ederken, umarım onun anısına haksızlık etmiyorumdur; aslında galiba daha çok barda çalışan kadınları öpme alışkanlığı vardı; ve bir-iki kere, güvenilir şahitler tarafından, bir ev sahibesi-

ni çok ahlaksız bir tavırla kucaklarken görüldüğünü de biliyorum. Bunlardan, bu güzel genç bayanın amcamı böyle etkileyebilmesi için ne olağanüstü bir kişi olduğunu ispatlamak için bahsediyorum; derdi ki, genç kadın kendine gelip de uzun siyah saçları kollarına döküldüğünde ve güzel siyah gözlerini onun yüzüne diktiğinde, amcam kendini öyle garip ve heyecanlı hissetmiş ki, bacakları titremeye başlamış. Fakat kim bir çift tatlı ve yumuşak göze tuhaf hissetmeden bakabilir ki? Ben bakamam, beyler. İşin gerçeği, tanıdığım kimi gözlere bakmaktan korkarım ben.

"'Beni asla terk etmeyeceksin.' diye mırıldanmış genç kadın.

"'Asla.' demiş amcam. Ve gerçekten de terk etmeye niyeti yokmuş.

"'Benim sevgili koruyucum!' diye haykırmış genç kadın. "Benim sevgili, iyi yürekli, cesur koruyucum!"

"'Yapma.' demiş amcam, sözünü keserek.

"'Neden?' diye sormuş kadın.

"'Çünkü konuşurken ağzın öyle güzel görünüyor ki...' diye karşılık vermiş amcam, 'Korkarım onu öpme kabalığında bulunacağım.'

"Genç kadın, öpmemesi için amcamı uyarmak istermiş gibi elini ağzına koyup demiş ki –hayır, hiçbir şey dememiş– gülümsemiş. Eğer dünyanın en nefis dudaklarına bakıyorsanız ve o dudakların çapkınca gülümsediğini görüyorsanız –eğer dudakların yakınındaysanız ve etrafta da kimse yoksa– güzel şekil ve rengine olan hayranlığınızı açığa vurmanın en iyi yolu onları hemencecik öpüvermektir. Amcam da öyle yapmış ve bunun için ona saygı duyuyorum.

"Dinle!' diye bağırmış genç kadın, irkilerek, 'Tekerlek ve at sesleri!'

"'Doğru.' demiş amcam, kulak kabartarak. Tekerlek ve toynak seslerini iyi tanırdı; fakat o kadar çok at ve araba çangır çungur onlara doğru gelmekteymiş ki, sayılarını tahmin etmek mümkün değilmiş.

"'İzleniyoruz!' diye bağırmış genç kadın ellerini çırparak. 'İzleniyoruz. Senden başka ümidim kalmadı!'

"Güzel yüzünde öyle bir korku ifadesi varmış ki, amcam derhal kararını vermiş. Onu arabaya taşıyıp korkmamasını söylemiş, dudaklarını bir kez daha onunkilere yapıştırmış ve soğuk hava girmesin diye pencereyi kapatmasını tembihleyerek, arabacının yerine tırmanmış.

"'Bekle, aşkım.' diye bağırmış genç kadın.

"'Ne oldu?' demiş amcam arabacının yerinden.

"'Seninle konuşmak istiyorum.' demiş genç kadın; 'Tek bir söz. Tek bir söz, sevgilim.'

"'Aşağı inmeli miyim?' diye sormuş amcam. Kadın cevap vermemiş, fakat yine gülümsemiş. Ama ne gülümseme, beyler! Öteki kendinden geçmiş. Amcam göz açıp kapayıncaya kadar tüneğinden inmiş.

"'Ne oldu, sevgilim?' demiş amcam, arabanın penceresinden içeri bakarak. Aynı anda genç kadın da öne doğru eğilmiş ve amcam onun öncekinden de güzel göründüğünü düşünmüş. O anda ona çok yakınmış, beyler, bu nedenle gerçekten bilmek zorundaymış.

"'Ne oldu sevgilim?' demiş amcam.

"'Benden başkasını asla sevmeyecek ve asla benden başkasıyla evlenmeyeceksin, değil mi?" demiş genç kadın.

"Amcam başka biriyle evlenmeyeceğini söyleyerek büyük bir yemin etmiş ve genç kadın başını içeri çekip pencereyi kapatmış. Amcam arabacı yerine

sıçrayıp, dirseklerini doğrultmuş, şeritleri düzeltmiş, tavanda duran kamçıyı kapıp, baştaki ata hafif bir fiske vurmuş ve uzun kuyruklu, savrulan yeleli dört siyah at, arkalarında eski posta arabasıyla, saatte on beş İngiliz mili hızla gitmişler. Vay, vay, vay! Nasıl da çılgın gibi koşuyorlarmış!

"Arkadan gelen ses artmaktaymış. Eski posta arabası ne kadar hızlı giderse, takipçiler de o kadar hızlanmakta – bu takipte adamlar, atlar, köpekler birlikte yer almaktaymış. Çıkan gürültü ürkütücüymüş, fakat hepsinden önemlisi, kadın, 'Daha hızlı! Daha hızlı!' diye bağırarak amcamı kışkırtmaktaymış.

"Bir kuştüyünün bir kasırganın önünde sürüklenip gitmesi gibi, karanlık koruları hızla geçmişler. Evler, bahçe kapıları, kiliseler, tınazlar, büyük bir hızla yanlarından ok gibi geçtikleri her çeşit şey ve çağıldayan sular gibi gürültü birdenbire sökün etmekteymiş. Takibin gürültüsü hâlâ devam ediyormuş ve amcam da genç kadının deli gibi bağırdığını hâlâ işitebilmekteymiş: 'Daha hızlı! Daha hızlı!'

"Amcam kamçı ile dizginleri kullanmış ve atlar köpürene kadar uçar gibi koşmuşlar; ve lakin arkadan gelen ses artmaktaymış; ve genç bayan hâlâ bağırıyormuş, 'Daha hızlı! Daha hızlı!' Amcam bu enerji anında ayağını 'pat!' diye yere vurmuş – boz bir sabaha uyandığını ve tekerlek tamircisinin bahçesinde soğuktan ve nemden titreyip ısıtmak için ayaklarını yere vurarak, eski bir Edinburgh posta arabasının arabacı koltuğunda oturmakta olduğunu anlamış. Aşağı inip güzel genç kadını bulmak ümidiyle heyecanla arabanın içine bakmış. Vah, vah! Arabada ne bir kapı ne bir koltuk varmış. Sadece kupkuru bir iskelet.

"Amcam bu meselede bir gizem olduğunu ve her şeyin tamamen anlattığı gibi gerçekleştiğini elbette çok iyi biliyordu. Güzel genç bayana ettiği yemine bağlı kaldı: onun değerinde birkaç uygun ev sahibesini geri çevirdi ve bekâr bir adam olarak öldü. Posta arabalarının, muhafızların, arabacıların ve yolcuların hayaletlerinin her akşam düzenli olarak yolculuk etme âdetlerinin bulunduğunu öğrenmesinin çok tuhaf bir şey olduğunu söylerdi. Bu gezintilere götürülen tek canlının kendisi olduğunu da eklerdi. Sanırım haklıydı da, beyler – en azından, bir başkasını duymadım.

"'Bu posta hayaletleri çantalarında ne taşıyorlar acaba?' dedi derin bir ilgiyle, bütün hikâyeyi dinlemiş olan ev sahibi.

"'Ölü mektupları, elbette.' dedi seyyar satıcı.

"'Oh, ah! Tabii ya.' diye katıldı ona ev sahibi. 'Bunu hiç düşünmemiştim.'

The Pickwick Papers (Bölüm 49), 1837

Grogzwig Baronu

Almanya'daki Grogzwig baronu Baron von Koëldwethout, olasılıkla görmeyi dileyeceğiniz kadar genç bir barondu. Bir şatoda yaşadığını söylememe gerek yok, çünkü bu malum bir şey; eski bir şatoda yaşadığını söylememe de gerek yok; çünkü hangi Alman baronu yeni bir şatoda yaşamış ki? Bu saygıdeğer yapıyla bağlantılı birçok tuhaf hadise meydana gelmişti, ki aralarında çok ürkütücü ve esrarengiz olanları vardı, rüzgârın estiğinde bacaların içinde gümbürdemesi veya etraftaki ormanın ağaçları arasında uğuldaması gibi; ve ayın parladığında duvardaki kimi küçük deliklerden geçip büyük koridor ve geçitlerin bazı kısımlarını aydınlatırken, diğer yerlerini karanlıkta bırakması gibi. Galiba baronun atalarından para sıkıntısı çeken bir tanesi, bir gece yol sormak için gelen bir centilmene hançer saplamıştı ve söz konusu mucizevi olaylar bu nedenle meydana geliyordu. Ne var ki, bunun nasıl olduğunu da bilmiyorum, çünkü baronun çok tatlı bir adam olan atası,

çok geçmeden, o kadar düşüncesiz davrandığı için üzüldü ve daha güçsüz bir barona ait birtakım taş ve keresteye el koyarak, af dileme mahiyetinde bir şapel inşa etti ve böylece cennete gidiş biletini garantiledi.

"Baronun atalarından bahsedince aklıma baronun soyunun kalabalık oluşuna saygı gösterilmesi talebi geldi. Kaç tane atasının olduğunu söylemeye korkuyorum; ama zamanındaki birçok kimseden çok daha da fazla ataya sahip olduğunu biliyorum; keşke daha sonra yaşamış olsaydı, o zaman daha da fazla atası olurdu. Geçmiş yüzyılların büyük adamları için dünyaya bu kadar erken gelmiş olmak oldukça can sıkıcı bir durumdur, çünkü üç-dört yüzyıl önce doğmuş bulunan bir adamın mantıken, şimdi doğmuş birinden daha fazla ataya sahip olması beklenemez. Son adam, artık her kimse –bir ayakkabı tamircisi veya aşağılık vahşi köpeğin teki de olabilir– yaşayan en soylu adamdan daha büyük bir soya sahiptir; ve bunun hiç de adil olmadığını iddia ediyorum.

"Ama Grogzwig baronu Baron von Koëldwethout! Lincoln yeşili giysiler, koyu kırmızı çizmeler ve büyük bir meydanın bekçisi gibi omzunda bir borazanla ava giden, koyu renk saçlı, koca bıyıklı, esmer bir adamdı. Borazanı öttürdüğü zaman, biraz daha adi Lincoln yeşili giysiler ve biraz daha kalın tabanlı koyu kırmızı çizmeler giyen, daha düşük sınıftan yirmi dört başka adam dosdoğru döner ve domuz avlamak için veya belki karşılarına bir ayı çıkar diye ellerinde cilalı çitlere benzer mızraklar, sürü halinde dörtnala giderlerdi: bir ayıyla karşılaştıkları zaman, baron onu önce öldürür, sonra da yağıyla favorilerini yağlardı.

"Bu, Grogzwig baronu için keyifli bir hayattı ve her gece masanın altına düşene ve şişeleri yere düşüre-

Zavallı kadın kocasına doğru eğilip kulağına bir şey fısıldadı.

Kopcası, "Çocuklar! Yatmaya gidin, duydunuz mu! Çabuk olun!" Garofa söylediklerini yadırgadı, üzgün bir havayla:

– Hani şeker? dedi.

Pedrillo acı acı güldü.

– Dua et de yarın yiyecek ekmek bulabilesin! Gülüşü zorakiydi, soğuktan moraran dudaklarının arasından beyaz dişleri görünüyordu, iri siyah gözleriyle çocuğa öyle kötü baktı ki çocuk korktu. Tam o anda rüzgâr şiddetini artırdı, baraka çıtırdamaya başladı.

– Şekerimi istiyorum, bana söz vermiştin!

– Sana susmanı söylüyordum!

– Ya baba, ne olur!

Geriye ittiği zavallı çocuk ağlayarak yatmaya gitti. Onun kadar Pedrillo'nun da canı sıkılmıştı, suratı gerildi ve dişlerinden sesler geldi.

Marguerite, "Ona çok sert davrandın," dedi.

– Doğru. Pedrillo derin düşüncelere daldı, uykuya dalmış gibiydi. Rüzgâr ikinci kez estiğinde mum söndü.

Marguerite yanına yaklaşarak, "Üşüyorum, hem de çok üşüyorum, ceketini verir misin," dedi.

– Ne ceketi? Ceketimi sattım.

– Neden sattın?

– Ekmek için sattım Marguerite, sana da ekmek vermem gerekmiyor muydu?

– Az önce çocukları yollayıp ne diyecektin?

– Nasıl söylesem... Söylemek istediğim şey aslında...

– Çok üşüyorum!

– Marguerite ne yapayım? Hiçbir şeyim kalmadı! Durakladı ve devam etti.

– Sadece bir mermim kaldı.

"'Baron von Swillenhausen'in güzel kızı...' dedi Koëldwethout, açıklama lütfederek. 'Yarın güneş batmadan önce onu babasından isteyeceğiz. Eğer evlenme teklifimizi reddederse, burnunu keseceğiz.'

"Topluluktan boğuk bir uğultu yükseldi; her bir adam dehşete düşmüş bir ifadeyle, önce kılıcının kabzasına, sonra da burnunun ucuna dokundu.

"Hayırlı bir evladı istemek ne hoş şey! Eğer Baron von Swillenhausen'in kızı kalbinin bir başkasına ait olduğunu iddia etseydi veya babasının ayaklarına kapanıp tuzlu gözyaşlarıyla onları yıkasaydı ya da sadece bayılıp yaşlı centilmene çılgın nidalarla iltifatta bulunsaydı, ihtimaller bire yüz, fakat Swillenhausen'in şatosu pencereden atılır yahut da baron pencereden atılır ve şato da yerle bir edilirdi. Fakat ertesi sabah erkenden von Koëldwethout'un teklifini getiren haberciyi gördüğünde, genç kız sessiz kalıp talibinin ve maiyetinin gelişini izlediği pencereden, alçakgönüllü bir şekilde odasına çekildi. Kocaman bıyıklı atlının kendisine önerilen koca olduğunu anlar anlamaz, babasının huzuruna çıktı ve huzuru korumak için kendini feda etmeye hazır olduğunu ifade etti. Saygideğer baron kızını kollarına aldı ve bir damla mutluluk gözyaşı döktü.

"O akşam şatoda muhteşem bir ziyafet vardı. Von Koëldwethout'un yirmi dört Lincoln yeşillisi, von Swillenhausen'in on iki Lincoln yeşillisiyle birbirlerine sonsuz dostluk yeminleri edip yaşlı barona, adamlarının 'morarana kadar' –muhtemelen, yüzleri burunlarıyla aynı tonu alana kadar demek istediler– şaraptan içebileceklerine dair söz verdiler. Ayrılma vakti geldiğinde herkes herkesin sırtını tıpışladı; ve Baron von Koëldwethout ile adamları neşe içinde atlarını eve sürdüler.

yamadınız, orkestranın coştuğu ve insanların heyecanlanıp alkışladığı sırada, belki kadın, eğlence yerlerine gidip vücudunu satarak ekmek almaya gitmişti ve belki de dilenci Pont Neuf Köprüsü'nde mücadele veriyordu.

Beni en çok üzen şey, zenginliğin yırtılan yerlerinde gizlenen sefalettir, fakirliğin çıplak saçları çevresinde uşağın rütbeli olmasıdır, gözyaşlarını gizleyen şarkı, bal damlasının altındaki gözyaşıdır. Ve cambazlara ve hayat kadınlarına derinden üzülüyorum. İki çocuğuyla Marguerite'i görseydiniz, keman çalan ve çocukları halının üstünde zıplayan Marguerite'i görseydiniz, alaycı ve aptal bakışıyla ilerleyen barbar ve meraklı kalabalığın duyarsızlığını bir görseydiniz, aklın tasarlayabileceği en üst düzeye ulaşan bu bencilliğin karşısında yüreğiniz kan ağlardı. Doğru, toplumun bir cambaza ve veletlerine bakmak yerine yapacak başka işleri var. Ekmeği var mı yok mu Devletin umrunda değil, ona verecek parası yok; çünkü 86 celladın maaşını ödemesi gerek. Aslında bu soğuk kasım sabahında, marifetlerini göstermeye çalışan Marguerite'in önünde kim hangi menfaat için durmak ister ki? Saçları kızıldı ve beyaz bir kemik tokayla tutturulmuştu, uzun boyluydu ancak sağlıksızdı, elbisesine gelince, elbisesi görünmüyordu çünkü dizlerine kadar kahverengi bir bezle örtülmüştü. Daha da aşağısını süzersek, iri ancak biçimsiz baldırları, pembe çorapları ve kalın derili yırtık pabuçların içinde sıkışıp kalmış biçimsiz ayakları görünüyordu. Başını bir bezle sarmış, pembe kurdeleler ve renksiz yanağına ve dişsiz çenesine kadar düşen solmuş çiçeklerle süslemişti.

Bir saatten beri Ernesto ve Garofa kalabalığın dikkatini çekmek için çabalıyordu. Kalın ve ağlamaklı sesiyle Marguerite, iki beyaz atın çektiği parlak bir

"Konu üzerine hususi bir düşünceye sahip olsam ve evli her dört vekilden üçünün kendi vicdanıyla değil, karısının vicdanıyla (tabii varsa) oy verdiğini göz önünde bulundurarak, meclis üyelerinin evli olmaması gerektiğini düşünsem de, bazı kadınların ne suretle veya hangi dereceye kadar kocalarını kontrol ettiklerini söylemek bana düşmez. Şu anda bütün söylemem gereken, Barones von Koëldwethout'un, Baron von Koëldwethout üzerinde şu veya bu şekilde büyük bir kontrol elde ettiği ve yavaş yavaş, ufak ufak, her geçen gün ve her geçen yıl baronun tartışılan bazı konularda çok zararlı çıktığı veya eski hobisinden sinsice uzaklaştırıldığıdır; ve kırk sekizinde veya o civarlarda, şişman, obur bir adam olduğunda, artık hiç ziyafet, şenlik, av düzenlemek gibi şeyleri –kısacası hoşlandığı, daha önce yaptığı hiçbir şeyi– yapamadığı, bir aslan kadar vahşi ve büyük bir küstah olsa da, kendi karısı tarafından, Grogzwig'teki kendi şatosunda, ısrarla küçümsenip susturulduğudur.

"Baronun talihsizlikleri bu kadarla da bitmiyordu. Düğünden yaklaşık bir yıl sonra, küçük gürbüz bir baron dünyaya geldi. Hemen şerefine havai fişekler atıldı ve düzinelerce şişe içki içildi; fakat ertesi yıl küçük bir de barones geldi, daha ertesi yıl bir diğer küçük baron ve böylece devam etti, her yıl ya bir baron ya bir barones (bir sene ikisi birlikte) geliyordu, ta ki baron kendisini 12 kişilik küçük bir ailenin babası olarak buluncaya kadar. Bu yıldönümlerinin her birinde saygıdeğer Barones von Swillenhausen, kızı Barones von Koëldwethout'un refahı için çok titizleniyordu; her ne kadar sevgili bayanın, çocuğunun iyileşmesine elle tutulur bir katkısı olduğu görülmemişse de, kendisi, Grogzwig şatosunda elinden geldiğince sinirli olmayı ve zamanını baronun ev yönetimiyle ilgili ahlaki gözlemler yapmakla, mutsuz kızının ağır yükü-

kurtulmak için aklına bin bir fikir geliyordu; tıpkı bir kâbus gibi, sonra da diğerlerinin yerini alan garip düşünceler geliyordu. Bazen çocuklarını alıp kaçmak istiyordu, ama nereye kaçacaklardı? Bilmiyordu. Ama en azından Pedrillo'nun acımasız ve delip geçen bakışlarından kaçmak, korkunç gülüşünden kaçmak, "Halimiz ne olacak Marguerite," sözlerinden kaçmak istiyordu. Başka bir anda Tanrı'yı düşündü, sonra da şeytanı çağırdı, ölmek istiyordu. Bir tek çocukları onu hayata bağlıyordu, onsuz ne yaparlardı? Sonunda, eski halıyı kıvırarak ve kemanın parçalarını toplayarak, gözyaşı döktüğü ve aşağılandığı bu meydanı terk etti. Aklına güzel bir fikir geldi, gülümsedi, halıyı ya da ceketini satıp Pedrillo'ya para verebilirdi ve kemanını tamir ettirebilirdi. Ama Pedrillo ceketini sorardı. Bunları aklına getirerek daha da üzüldü, Tanrı'yı suçluyordu çünkü bir anlığına da olsa umut verip acı gerçeklerle yüz yüze gelmişti, ruhu adeta kamçılanıp işkence görmüştü. Öğleden sonra, saat 2 ya da 3 civarı, güneş açmıştı, hava arada sırada kışın pazar günleri açtığı gibi açmıştı ve insanın içini ısıtıyordu, insanlar dışarıya çıkıp dolaşıyordu, akşam duası saatiydi, sokaklar hareketli, mağazalar açıktı. Marguerite bir pastanenin önünde durdu, fırından yeni çıkan pastalardan, mis gibi kokan ve geçenlerin burnunu cezp eden ılık bir buhar saçılıyordu. Vitrinin önünde durup içerde Ernesto ve Garofa yaşında iki çocuklu bir anneyi gördü. İkisi de uslu çocuklardı, sarı saçlı, güzel pembe yanaklı, giysileri tertemiz ve güzeldi; saten kravatlarının arkasından görünen çamaşırları, ellerindeki pastanın şekerlemesi gibi bembeyazdı. Bu görüntü Marguerite'e acı verdi. Şapkalı ve yaldızlı kemerli yeşil mantolu kadının yanında, elinde bir siyah köpek tutan hizmetçisi duruyordu. Çocuklar hevesi-

"'Bekâr olsaydım...' dedi baron, iç çekerek, 'Bunu rahatsız edilmeden elli kere yapmıştım. Hey! Salonun arkasındaki küçük mahzene bir küçük şişe şarapla en büyük pipoyu koyun.'

"Hizmetçi kızlardan bir tanesi, yaklaşık yarım saat içinde, oldukça kibar bir tavırla, baronun emrini yerine getirdi ve kendisine haber verilen von Koëldwethout, şöminede yığılı yanan kütüklerin ışığında parıldayan, koyu renk cilalı ahşaptan duvarları olan mahzen odasına doğru geniş adımlarla yürüdü. Şişe ve pipo hazırdı, böyle olunca da, mekân oldukça konforlu görünüyordu.

"'Lambayı bırakın.' dedi baron.

"'Başka bir şey ister misiniz, efendim?' diye sordu hizmetçi kız.

"'Odayı.' diye cevap verdi baron. Hizmetçi kız itaat etti ve baron kapıyı kilitledi.

"'Son bir pipo içeceğim.' dedi baron, 'Sonra da gideceğim!' Böylece bıçağı ihtiyacı olana kadar masanın üzerine koyup hatırı sayılır miktarda şarabı bir dikişte içen Grogzwig Lordu sandalyesinin arkasına yaslandı, ayaklarını ateşe doğru uzattı ve dumanı üfledi.

"Birçok şey hakkında düşündü – mevcut sorunlarını, geçmiş bekârlık günlerini, Lincoln yeşillilerini, ülkenin dört bir yanına yayılalı uzun zaman oluyordu, ama kimse nereye gittiklerini bilmiyordu; başı kesilen ikisi ve içerek kendilerini öldüren dördü dışında. Aklı ayılarla, domuzlarda gezinirken, bardağını kafasına diktiği sırada, gözlerini kaldırdı, ilk defa, sınırsız bir şaşkınlıkla, yalnız olmadığını gördü.

"Hayır, yalnız değildi; çünkü çukura kaçmış kan çanağı gözleri ve kömür karası saçlarının karmakarışık, keçe gibi bukleleriyle gölgelenen uzun sapsarı

kadın erkelerin çevresinde yavaş yavaş dolanıyordu, biraz ilerde köşede, silahlı iki adam, yerde yatan elleri bağlı bir genç kızın başında dikilip kısa çöpü çekmeye çalışıyordu. Sevgili bayan okuyucular, toplumun bu görüntüsü, bu kumarhane manzarası karşısında belki tüyleriniz diken diken olabilir. Diğerleri hastane ve giyotin manzaralarıdır. Ah, gençler, aldığınız tek yönlü bir eğitimle, sefalete inemediniz, sefillerin cinnetini göremediniz, öfkelenip haykırmalarını duymadınız, onların yaralarını, acılarını, çaresizliğini ve suçlarını anlamadınız! Ah zavallı genç kız, varlığını bile bilmediğiniz yerler varsa eğer, bunun nedeni, toplumumuzu yansıtan bir sözcüğü "fahişelik" sözcüğünü sizden saklamış olmalıdır. Sonra kumar fırçasının keskin sesi, bekleyişin sessizliğini bozduğunda, iğrenç yeminler ve intikam sözcükleri, en korkunç küfürler ediliyordu, lambanın ışığı, insanların bağrına saplanan hançerlerde parlıyordu. O anda, mekân sahibi, kavganın ortasına bir kadını fırlatarak, dövüşen iki kişiyi ayırdı. Hışımla çarpan kapı birdenbire zorlandı. Kapıyı açtıklarında bir adam girdi. Cambaz gibi giyinmişti, uzun boyluydu, darmadağın siyah saçları gözlerini gizliyordu, yüz ifadesi görünmese de o anda korkunç olmalıydı. Sağ elini, yumruğunu sıkmıştı.

Parayı masanın üstüne fırlatarak, "Alın işte!" dedi ve sinirden gülmek için duraksayıp "İşte size on frank!" dedi. "Bu kumarbaza, bu cambaza, kötü hayatı olan bu adama acıyın çünkü karısını dövüyor ve çocuklarını sevmiyor. Ona acıyın o acımasız bir cambaz, çünkü karısını döven ve çocuklarını sevmeyen biri. Onu cambaz yapan sefaletti, açlık dişlerini öyle sivriltmişti ki kumara teşvik etti, onu kötü bir adam yapan, karısının çirkin, kızıl ve dişsiz olması, eğitimsizliğine bağlıydı. Ah zavallı kızıl kadın! Ve çocukları

"Bu sözlerle birlikte cin, kendini bir konuşma için hazırlarmış gibi, barona doğru döndü – ve asıl dikkati çeken şey, pelerinini yana atması ve bedeninin ortasından geçen bir kazığı gösterip ani bir çekişle onu oradan çıkararak, sanki bir bastonmuşçasına sakin, masanın üzerine koymasıydı.

"'Şimdi...' dedi mahluk, av bıçağına bakarak, 'Hazır mısın benim için?'

"'Pek değil...' diye cevap verdi baron, 'Önce bu pipoyu bitirmeliyim.'

"'Haydi çabuk, o zaman...' dedi mahluk.

"'Acelen var galiba.' dedi baron.

"'Ya, evet, var.' diye cevap verdi mahluk; 'Şu sıra İngiltere ile Fransa'da yolumun üzerinde oldukça faal çalışıyorlar ve zamanım oldukça kısıtlı.'

"'İçer misin?' dedi baron, piposunun ağzıyla şişeye dokunarak.

"'Sık sık ve oldukça sıkı.' diye cevap verdi mahluk.

"'Ölçülü içmez misin hiç?' diye sordu baron.

"'Asla.' diye cevapladı mahluk ürpertiyle, 'Öylesi neşe verir.'

"Baron, olağanüstü derecede tuhaf bir herif olduğunu düşündüğü yeni arkadaşına bir daha baktı ve sonunda, şu anda gerçekleştirmeyi düşündüğü gibi küçük uygulamalarda etkin rol alıp almadığını sordu.

"'Hayır.' diye kaçamak bir cevap verdi mahluk; 'Ama her zaman oradayımdır.'

"'Her şey usulüne uygun mu diye, sanırım?' dedi baron.

"'Aynen öyle.' diye yanıtladı mahluk, kazığıyla oynayıp demir tutamacını yoklayarak. 'Elini çabuk tut,

olmaz mı? Çünkü çok para ve boş vakitten mustarip bir genç adamın beni beklediğini öğrendim.'

"'Çok parası olduğu için mi kendini öldürecek?' diye haykırdı bunu çok komik bulan baron. 'Ha! ha! İşte bu çok iyi.' (Baron uzun zamandır ilk defa gülüyordu.)

"'Bana bak!' diye itiraz etti mahluk, çok korkmuş görünerek, 'Bunu bir daha yapma.'

"'Neden?' diye sordu baron.

"'Çünkü bana çok büyük azap veriyor.' dedi mahluk. 'İstediğin kadar iç çek: Bu bana iyi gelir.'

"Baron bu kelimenin sözü geçer geçmez gayri ihtiyarı iç çekti; keyfi yerine gelen mahluk oldukça sevimli bir kibarlıkla ona av bıçağını uzattı.

"'Kötü bir fikir değil, aslında.' dedi baron, bıçağın kenarına dokunarak, 'Çok parası olduğu için kendini öldüren bir adam.'

"'Peh!' dedi hayalet hırçın bir şekilde, 'Bir adamın, parasız ya da çok az paraya sahip olduğu için kendini öldürmesinden daha iyi bir şey yoktur.'

"Cin bunu kasıtsız mı yaptı, yoksa baron çok kararlı olduğu için ne dediğinin öneminin olmadığını mı düşündü, hiç bilmiyorum. Bütün bildiğim, baron aniden elini durdurdu ve gözlerini kocaman açıp sanki üzerine ilk defa yepyeni bir ışık doğmuş gibi baktı.

"'Tabii ya, gerçekten!' dedi von Koëldwethout, 'Hiçbir şey telafi edilmeyecek kadar kötü değildir."

"'Boş kasalar hariç.' diye bağırdı cin.

"'Şey; ama bir gün yine doldurulabilirler.' dedi baron

"'Huysuz eşler?' diye homurdandı cin.

"'Oh! Susturulabilirler.' dedi baron.

"'On üç çocuk!' diye bağırdı cin.

"'Hepsi de yoldan çıkmaz ya.' dedi baron.

"Cin, hemen bu düşüncelere kapıldığı için barona çok öfkelenmişti; ama gülüp geçmeye çalıştı ve şaka yapmayı bıraktığı zaman kendisine haber verirse, minnettar olacağını söyledi.

"'Ama ben şaka yapmıyorum; hiç bu kadar ciddi olmamıştım.' diye itiraz etti baron.

"'İyi, bunu duyduğuma sevindim.' dedi cin, çok zalim görünerek, 'Çünkü şaka, benim için gerçek anlamda *ölüm* demektir. Gel! Vazgeç bu korkunç dünyadan hemen.'

"'Bilmiyorum.' dedi baron, bıçakla oynayarak: 'Korkunç olduğu kesin, ama seninkinin daha iyi olduğunu sanmıyorum, çünkü çok da rahat bir görünüşün yok. Bu da aklıma şu soruyu getiriyor: dünyadan ayrılarak daha iyi olacağımın teminatı var mı?' diye bağırdı yerinden fırlayarak; 'Bunu hiç düşünmemiştim.'

"'Ölüm!' diye bağırdı mahluk, dişlerini gıcırdatarak.

"'Uzak dur!' dedi baron. 'Artık bedbahtlığa kafa yormayacak, meseleye olumlu yaklaşacağım ve yeniden temiz havayı ve ayıları deneyeceğim; ve bu yetmezse, baronesle konuşurken sesimi yükseltecek, von Swillenhausenlerle ilişkiyi keseceğim.' Bu sözlerle baron sandalyesine çöküp öyle gürültülü ve şiddetli güldü ki, oda çınladı.

"Mahluk, barona derin bir korkuyla bakarak, bir–iki adım geriledi ve durduğu zaman, sopayı kaptığı gibi şiddetle bedenine sapladı, müthiş bir feryat kopardı ve gözden kayboldu.

"Von Koëldwethout onu bir daha hiç görmedi. Harekete geçmeye karar verip çok geçmeden baronesin ve von Swillenhausenlerin akıllarını başlarına toplamalarını sağladı ve ardında, ayı ve domuz avı konusunda kendi gözetimi altında titizlikle eğitilmiş geniş bir aile bırakıp bildiğim kadarıyla zengin değil ama kesinlikle mutlu bir adam olarak, yıllar sonra öldü. Benimse bütün erkeklere tavsiyem şudur: eğer benzer nedenlerden dolayı bunalıp kasvete kapılırlarsa (ki pek çok erkek kapılır), meselenin iki yanına da, fakat en iyi tarafına büyüteç tutarak, baksınlar; ve hâlâ vedalaşmadan çekip gitmek cazip geliyorsa, önce büyük bir pipo yakıp ve bir şişe içki içsinler ve Grogzwigli baronun övgüye değer örneğinden kendilerine pay çıkartsınlar."

Nicholas Nickleby (Bölüm 6), 1839

BİR NOEL ŞARKISI

1.

MARLEY'İN HAYALETİ

Başlangıç olarak, Marley ölüydü. Hiç şüphesiz. Defin belgesi papaz, rahip, cenaze kaldırıcı ve baş yasçı tarafından imzalandı. Scrooge da imzaladı. Scrooge, "elini atmayı seçtiği her şeyi değiştirmek"le ünlüydü. Yaşlı Marley ise bir kapı çivisi kadar ölüydü.

Zekâ! Kapı çivisiyle ölüyü ilişkilendirmenin özellikle ne anlamı olduğunu kendimce bildiğimi söylemek değil niyetim. Ben şahsen tabut çivisini ticaretteki en ölü demir parçası olarak görmeyi tercih ederdim. Ama mecazda atalarımız benzersizdir; ve benim kutsanmamış ellerim buna karışmamalı, yoksa ülkenin işi biter. Bu nedenle, izin verin, üstüne basarak tekrarlayayım, Marley bir kapı çivisi kadar ölüydü.

Scrooge onun öldüğünü biliyor muydu? Elbette biliyordu. Aksi nasıl mümkün olabilir? Scrooge ve o, bilmem kaç yıldır ortaktılar. Scrooge onun vasiyetini yerine getiren kişi, tek vasisi, tek devralanı, geride

kalan tek mirasçısı, biricik arkadaşı ve tek yasçısıydı. Scrooge bile bu üzücü olaydan dolayı öyle korkunç derecede sarsılmış değildi, bununla birlikte cenaze günü müthiş bir işadamıydı ve ayin ücreti için çok iyi bir pazarlık yaptı.

Marley'in cenaze töreninden söz etmek beni başladığım noktaya geri götürdü. Marley'in öldüğüne hiç şüphe yoktu. Bu iyice anlaşılmalı, yoksa anlatacağım hikâyenin hiçbir özelliği kalmaz. Hamlet'in babasının oyun başlamadan önce öldüğüne inanmasaydık, onun gece vakti doğudan esen bir rüzgârda dolaşmaya çıkmasında, rüzgârlı bir yerde –diyelim ki St. Paul'ün Bahçesi'nde– bulunmasından başka oğlunun hasta aklını şaşırtacak kayda değer bir yan olmazdı.

Scrooge, Yaşlı Marley'in ismini asla silmedi. İsim yıllar boyu mağazanın kapısının üzerinde durdu: Scrooge ve Marley. Şirket Scrooge ve Marley olarak tanınıyordu. İşte yeni olan insanlar Scrooge'a bazen Scrooge, bazen de Marley diyordu, ama o, iki isme de yanıt veriyordu. Onun için hepsi birdi.

Ah! ama o, değirmentaşında sıkıca yumruk yapılmış bir eldi, Scrooge! Sıkıştıran, burkan, yakalayan, parçalayan, kavrayan, hırslı, yaşlı günahkâr! Şimdiye kadar hiçbir çeliğin kayda değer bir ateş çıkaramadığı çakmaktaşı kadar sert ve çetin; bir istiridye kadar sır dolu, ağzı sıkı ve yalnız. İçinin soğuğu yaşlı yüzünü dondurmuş, sivri burnunu buz gibi yapmış, yanaklarını büzmüş, yürüyüşünü katılaştırmıştı; gözlerini kırmızıya, ince dudaklarını mora çevirmişti; ve tiz sesiyle kurnazca konuşurdu. Kafasında, kaşlarında ve incecik çenesinde bir kırağı bulunurdu. Düşük ısısını her zaman yanında taşırdı; yılın en sıcak günlerinde ofisini buza çevirirdi ve Noel'de ısısı bir derece artmazdı.

Dış sıcaklık ve soğukluğun Scrooge üzerinde pek az etkisi olurdu. Hiçbir sıcaklık onu ısıtmaz, hiçbir kış havası üşütmezdi. Esen rüzgâr onun kadar keskin, düşen kar daha dondurucu, boşanan yağmur daha insafsız değildi. Fırtınalı hava onu nerede yakalayacağını bilmezdi. En şiddetli yağmur, kar, sağanak ve sulusepken kar yalnız bir konuda ona üstün gelebilirdi. Onlar gökten hoş bir şekilde "düşerlerdi", Scrooge ise asla hoş değildi.

Hiç kimse neşeli bakışlarla, "Sevgili Scrooge, nasılsın? Beni görmeye ne zaman geleceksin?" demek için onu durdurmamıştır. Hiçbir dilenci Scrooge'dan para dilenmemiş, hiçbir çocuk saati sormamış, hiçbir kadın veya erkek bir kere olsun filanca yeri tarif etmesini istememiştir. Hatta körlerin kılavuz köpekleri bile onu tanırlardı; onun geldiğini gördükleri zaman sahiplerini kapı eşiklerine ve bahçelere çekerlerdi; ve sanki "Hiçbir göz kötülüğün gözünden daha iyi değildir, karanlığın efendisi!" der gibi kuyruklarını sallarlardı.

Scrooge'un umurundaydı sanki! Hatta böylesi hoşuna gidiyordu. Tüm insani duygudaşlığı uzak durması için uyararak, kendi yolunu yaşamın kalabalık yollarından ayırması, aklı başında olanların ona "kaçık" demelerinin nedeniydi.

Bir gün –yılın en güzel günlerinden birinde, Noel arifesinde– yaşlı Scrooge muhasebe dairesinde oturmuş bir şeylerle meşgul oluyordu. Hava soğuk, rüzgârlı ve keskindi; sisliydi ayrıca; insanların dışarıda caddede hırıltılı sesler çıkarttıklarını, elleriyle göğüslerini döverek ve ayaklarını ısıtmak için onları kaldırım taşlarına vurarak gelip geçtiklerini duyabiliyordu. Şehrin saatleri henüz üçü vurmuştu, ama hava daha şimdiden oldukça kararmıştı –günboyu hiç aydınlık

olmamıştı– ve komşu ofislerde yanan mumlar, kahverengi havadaki bariz kırmızı kırmızı lekeler gibi parlıyordu. Sis her çatlaktan ve anahtar deliğinden içeri dökülüyordu ve o kadar yoğundu ki, caddenin darlığına karşın, karşıdaki evler belli belirsiz seçilebiliyordu. Bulanık bulutun her şeyi örterek aşağıya indiğini gören, doğanın yanı başında yaşadığını ve geniş çaplı kötü bir şey hazırladığını sanabilirdi.

Scrooge'un muhasebe dairesinin kapısı açıktı, böylece gözü, arka taraftaki bir çeşit depo olan kasvetli küçük hücresinde mektupları kopya eden kâtibinde oluyordu. Scrooge'un ateşi oldukça küçüktü, ama kâtibin ateşi çok daha küçüktü, öyle ki yalnız bir kömür varmış gibi görünüyordu. Ama ateşi destekleyemiyordu, çünkü Scrooge kömür kovasını kendi odasında tutuyordu; ve elbette kâtip kürekle içeri girdiği zaman, patron ayrılmalarının şart olduğunu bildirdi. Bunun üzerine kâtip beyaz yün atkısını boynuna sardı ve mum ışığında ısınmaya çalıştı; bu çabasında, hayal gücü kuvvetli bir adam olmadığı için, başarısızlığa uğradı.

"Mutlu Noeller, amca! Tanrı seni korusun!" diye bağırdı neşeli bir ses. Bu, Scrooge'un yeğeninin sesiydi. İçeri öyle hızlı girmişti ki, Scrooge onun geldiğini ancak bu selamlamayla fark etti.

"Peh!" dedi Scrooge. "Palavra!"

Siste ve ayazda hızlı hızlı yürüyerek kendini o kadar ısıtmıştı ki Scrooge'un bu yeğeni, kıpkırmızı olmuştu; yüzü al al ve yakışıklıydı; gözleri ışıldıyordu ve nefesi buhar yapıyordu.

"Noel mi palavra, amca!" dedi Scrooge'un yeğeni. "Bunu kastetmedin, eminim."

"Bunu kastettim." dedi Scrooge. "Mutlu Noellermiş! Kim veriyor sana mutlu olma hakkını? Mutlu olmak için nedenin nedir? Fazlasıyla fakirsin."

"Öyle olsun." diye yanıt verdi yeğen neşeyle. "Senin kederli olmaya ne hakkın var? Somurtkan olmak için nedenin nedir? Fazlasıyla zenginsin."

Scrooge, o an verecek daha iyi bir yanıtı olmadığı için, tekrar "Peh!" dedi; ardından da "Palavra!" diye ekledi.

"Aksi olma, amca!" dedi yeğen.

"Başka ne olabilirim ki..." diye karşılık verdi amca, "Böyle aptalların dünyasında yaşarken?" Mutlu Noellermiş! Uzak dursun mutlu Noel! Senin için Noel zamanı, parasızlıkta fatura ödemekten başka ne anlama geliyor ki; kendini bir yıl daha yaşlanmış ama bir gıdım bile zenginleşmemiş bulduğun bir zaman mı; gelirin ile giderini karşılaştırdığın ve bir düzine ay boyunca eline hiçbir şey geçmediğini gördüğün bir zaman mı? Bana kalırsa..." dedi Scrooge öfkeyle, "Ağzında 'mutlu noeller' lafını geveleyen bütün geri zekâlıları kendi kanlarında kaynatıp kalplerinde birer kutsal kazıkla gömmeli! Gömmeli!"

"Amca!" diye sitem etti yeğen.

"Yeğen!" diye sertçe karşılık verdi amca, "Noel'i sen kendi bildiğin gibi yaşa, ben de kendi bildiğim gibi yaşayayım."

"Yaşamak mı?" diye tekrarladı Scrooge'un yeğeni. "Ama sen Noel'i yaşamıyorsun ki."

"Bırak yaşamayayım, o zaman." dedi Scrooge. "Çok işine yarar Noel senin! Şimdiye kadar çok yaradı ya!"

"Diyebilirim ki, bana menfaat sağlamayan birçok şeyden iyiyi çıkarabilirim." diye cevap verdi yeğen;

"Noel de bunlardan biri. Şundan eminim, Noel zamanını her zaman –eğer ona ait herhangi bir şey ondan ayrı tutulabilirse, kutsal isminden ve kökeninden kaynaklanan saygı bir tarafa– iyi bir zaman; iyi kalpli, bağışlayıcı, cömert, hoş bir zaman; yılın uzun takviminde, kadınların ve erkeklerin kapalı kalplerini özgürce açıp kendilerinden daha aşağıda olan insanları diğer yolculuklardaki bir başka yaratık çeşidi olarak değil, mezara giden yolda bir yol arkadaşı olarak düşünmeye rıza gösterdikleri biricik zaman olarak görmüşümdür. Ve bu nedenle, amca, şimdiye kadar hiç cebime altın veya gümüş parçası koymamış olsa da, işime *yaramıştır* ve *yarayacaktır* da; ve bence, Tanrı Noel'i korusun!"

Depodaki kâtip istençdışı alkışladı... Uygunsuzluğu anında hissedip ateşi karıştırdı ve son zayıf kıvılcımı da sonsuza dek yok etmiş oldu.

"*Senden* başka bir ses daha duyayım..." dedi Scrooge, "Noel'ini işinden olmuş bir halde geçirirsin! Oldukça güçlü bir konuşmacısınız, bayım." diye ekledi, yeğenine dönerek. "Neden meclise girmiyorsunuz acaba?"

"Kızma, amca. Haydi! Yarın akşam yemeğini bizimle ye."

Scrooge, cehennemde görüşeceklerini söyledi. Evet, gerçekten böyle söyledi. Deyimin tam anlamını kastetti ve onu artık ancak orada göreceğini söyledi.

"Ama neden?" diye bağırdı Scrooge'un yeğeni. "Neden?"

"Neden evlendin?" dedi Scrooge.

"Çünkü âşık oldum."

Sanki bu, dünyada mutlu bir Noel'den daha saçma tek şeymiş gibi "Çünkü âşık olmuş!" diye homurdandı Scrooge. "İyi günler."

"Yo, amca, sen beni bundan önce de hiç ziyaret etmedin ki. Şimdi neden gelmemek için bunu bahane ediyorsun?"

"İyi günler!" dedi Scrooge.

"Senden hiçbir şey istemiyorum; hiçbir şey talep etmiyorum; neden arkadaş olamıyoruz?"

"İyi günler!" dedi Scrooge.

"Seni bu kadar kararlı gördüğüm için, bütün kalbimle üzgünüm. Benim bir taraf olduğum bir tartışmamız hiç olmadı. Ama ben noele saygıdan yana hüküm verdim ve sonuna kadar da Noel alışkanlığımı koruyacağım. Yani, mutlu Noeller, amca!"

"İyi günler!" dedi Scrooge.

"Ve mutlu yıllar!"

"İyi günler!" dedi Scrooge.

Yeğeni yine de odayı tek bir kızgın sözcük söylemeden terk etti. Dış kapıda durup kâtibin Noel'ini ve yeni yılını kutladı; kâtip, üşümüş olmakla birlikte, Scrooge'dan daha sıcak sayılabilirdi; çünkü kutlamalara yürekten karşılık verdi.

Kâtibi duyuveren Scrooge, "İşte bir arkadaş daha..." diye söylendi: "Haftada 15 şilin kazanan, evli ve çocuklu katibim mutlu bir Noel'den söz ediyor. Aklımı kaçıracağım."

Scrooge'un yeğenini dışarı çıkaran bu delilik, başka iki insanı içeri aldı. Bunlar iri yapılı, fark edilmekten dolayı memnun beylerdi ve şimdi şapkalarını çıkarmış, Scrooge'un ofisinde dikiliyorlardı. Ellerinde defterler ve kâğıtlar vardı ve başlarıyla onu selamladılar.

Beylerden biri listesine danışarak, "Scrooge ve Marley, sanırım." dedi. "Bay Scrooge'a mı yoksa Bay Marley'e mi hitap etme zevkine erişiyorum?"

"Bay Marley son 7 yıldır ölü." diye yanıtladı Scrooge. "7 yıl önce, tam bugün öldü."

Adam, kimliklerini sunarak, "Cömertliğinin, hayattaki ortağı tarafından gayet iyi bir şekilde temsil edildiğinden hiç şüphemiz yok." dedi.

Kesinlikle öyleydi; çünkü onlar birbirine benzeyen iki ruhtular. Uğursuz sözcük "cömertlik" söylendiğinde Scrooge kaşlarını çatıp başını salladı vekimlikleri geri verdi.

"Yılın bu neşeli sezonunda, Bay Scrooge..." dedi beyefendi, bir kalem alarak, "Fakir ve muhtaçlara ufak bir yardım yapmak diğer zamanlardan daha makbuldür. Binlerce insan genel ihtiyaç maddelerine muhtaç; yüz binlerce insan genel refaha muhtaç, bayım."

"Hiç hapishane yok mu?" diye sordu Scrooge.

"Pek çok hapishane var." dedi adam, kalemi geri koyarak.

"Ya toplu ıslahevleri?" diye sordu Scrooge. "Hâlâ faaliyetteler mi?"

"Faaliyetteler hâlâ." diye yanıt verdi adam, "Keşke olmadıklarını söyleyebilsem."

"Ayak değirmeni* cezası ve Fakir Fukara Kanunu da tam güçle çalışıyorlar, öyleyse?" dedi Scrooge.

"İkisi de oldukça faal, bayım."

"Oh! Başta söylediğiniz şey yüzünden, tam işe yarayacakları zaman onları durduracak bir şey oldu diye korktum." dedi Scrooge. "Bunu duyduğuma çok sevindim."

* Büyük bir çarkın kenarına tutturulmuş basamakların üzerinde insanların veya bir kasanak kayışı üzerinde hayvanların yürümesi ile çalıştırılan değirmen. Ayak değirmeni eskiden resmi bir ceza olarak kullanılırdı. (Çev.n)

"Halk için Hıristiyan akıl ve beden sevincini pek az sağlayabildiklerini görerek..." diye karşılık verdi adam, "Fakirlere bir miktar et, içecek ve sıcak tutacak giysiler almak için bir fon sağlamaya çabalıyoruz. Bu zamanı seçtik, çünkü bu, Yokluğun şiddetle hissedildiği ve Bolluğun sevindirdiği bir zamandır. Sizin için ne yazayım?"

"Hiçbir şey!" diye cevap verdi Scrooge.

"İsminizin geçmemesini mi istiyorsunuz?"

"Yalnız kalmak istiyorum." dedi Scrooge. "Madem bana dileğimi sordunuz, beyler, yanıtım budur. Noel'de mutlu olmam ben ve işsiz güçsüz insanları mutlu etmeye de gücüm yetmez. Söz ettiğim kuruluşları desteklemek için yardımda bulunuyorum – onlar yeterince paraya mal oluyorlar: kötü durumda olanlar oralara gitmeli."

"Pek çoğu oralara gidemiyor; birçoğu da ölmeyi tercih eder."

"Eğer ölmeyi tercih ediyorlarsa..." dedi Scrooge, "En iyisi ölüp nüfus fazlalığını azaltsınlar. Ayrıca –affedin– ben bundan anlamam."

"Ama anlayabilirsiniz." diye fikrini söyledi adam.

"Bu benim işim değil." diye karşılık verdi Scrooge. "İnsanın kendi işinden anlayıp başkalarınınkine karışmaması kendisine yeter. Benimki beni sürekli meşgul etmektedir. İyi günler, beyler!"

Mesleği uzatmanın yararsız olduğunu açıkça gören adamlar geri çekildiler. Scrooge, kendi hakkındaki düşüncesi pekişmiş bir halde ve her zaman olduğundan daha alaycı bir öfke içinde işlerine geri döndü.

Bu sırada sis ve karanlık o kadar artmıştı ki, insanlar ellerinde yanan fenerlerle arabalardan atların

önüne ışık tutup onları yönlendiriyorlardı. Boğuk sesli yaşlı çanı duvardaki gotik bir pencereden her zaman sinsice Scrooge'u gözetleyen eski kilise kulesi görünmez oldu ve sanki donmuş kafasındaki dişleri takırdıyormuş gibi, uzun süre titremeye devam ederek, saat başlarını ve çeyrekleri vurdu. Soğuk arttı. Ana caddede, bahçenin köşesinde, birkaç işçi gaz borularını tamir ediyorlardı ve etrafında bir grup üstü başı perişan adam ile gencin toplandığı bir mangalda büyük bir ateş yakmışlardı: ateşin önünde sevinçle ellerini ısıtıp gözlerini kırpıyorlardı. Su tapası açık bırakılınca, taşan sular aniden dondu ve buza dönüştü. Yılbaşı çiçeklerinin vitrin lambasının sıcaklığında çıtırdadığı dükkânların parlaklığı, gelip geçen soluk yüzlere kırmızılık veriyordu. Tavukçuların ve bakkalların satışları mükemmel bir şaka haline gelmişti: pazarlık ve satış gibi budalaca şeylerle ilgisi bulunduğuna inanılması neredeyse imkânsız olan mükemmel bir gösteri. Büyük Belediye Sarayı'nın merkezinde oturan Belediye Başkanı Noel'i bir Belediye Başkanının ailesinin geçirmesi gerektiği gibi geçirmek için elli aşçı ve kâhyasına emirler verdi; hatta geçen pazartesi sarhoş olduğu ve sokaklarda vahşi gibi davrandığı için 5 şilin cezaya çarptırılan küçük terzi bile, zayıf karısı ile bebeği biftek almak için kendilerini dışarı attıkları sırada, tavan arasında ertesi günün pudingini karıştırıyordu.

Ama sis arttı, soğuk da öyle! İçe işleyen, delici, keskin soğuk. Eğer aziz St. Dunstan, bildik silahlarını kullanmak yerine, Kötü Ruh'un burnunu böyle bir havayla sızlatsaydı, amacına ulaşırdı. Köpeklerin kemikleri kemirmesi gibi, rüzgârın kemirip aşındırdığı eksik, genç bir burnun sahibi, onu bir Noel şarkısıyla eğlendirmek için Scrooge'un anahtar deliğine eğildi; fakat Scrooge,

"Tanrı sizi korusun, mutlu beyefendi,
Yıldırmasın hiçbir şey sizi!"

mısrasının daha ilk sesinde, cetveli öyle bir kaptı ki, şarkıyı söyleyen, anahtar deliğini sise ve hatta daha cana yakın olan ayaza bırakarak, dehşet içinde kaçtı.

Sonunda muhasebe dairesini kapatma saati geldi. Scrooge kötü niyetlerle taburesinden kalktı, depoda sabırsızlanmakta olan ve hemen mumunu söndürüp şapkasını giyen kâtibin davranışlarıyla belli ettiği gerçeği dile getirdi.

"Yarın bütün günü isteyeceksin, sanırım?" dedi Scrooge.

"Eğer uygunsa, efendim."

"Uygun değil." dedi Scrooge, "Adil de değil. Eğer bu tatil için sizden yarım kuron kesseydim, kendinize kötü muamele edildiğini düşünürdünüz, değil mi?"

Kâtip belli belirsiz gülümsedi.

"Ancak..." dedi Scrooge, "Hiç çalışılmayan bir günün ücretini ödediğimde bana kötü muamele edildiğini düşünmüyorsunuz."

Kâtip bunun yılda sadece bir kere olduğunu belirtti.

"Bir adamın cebini her aralığın 25'inde soymak için adi bir bahane!" dedi Scrooge, paltosunu çenesine kadar ilikleyerek. "Ve sanırım, izniniz bütün gün olmalı. Ertesi sabah erkenden burada olun."

Kâtip olacağına söz verdi ve Scrooge bir homurtuyla dışarı çıktı. Ofis bir çırpıda kapandı ve kâtip, uzun uçları, (paltosu olmadığı için) yeleğinden aşağı sarkan beyaz yün atkısı boynunda, Noel arifesi olması şerefine, bir gençler kulvarının sonunda yirmi kere Cornhill'den aşağıya kaydı, sonra körebe oynamak için elinden geldiğince hızlı koşturarak evine, Camden Town'a gitti.

Scrooge kasvetli akşam yemeğini her zamanki kasvetli meyhanede yedi; bütün gazeteleri okuyup gecenin kalanını banka hesaplarıyla geçirdikten sonra eve uyumaya gitti. Eskiden, ölen ortağına ait olan dairede kalıyordu. Daire, bir grup hüzünlü odadan oluşuyordu ve bir bahçe içindeki utanç verici bir binada yer alıyordu. Bina bahçede o kadar eğreti duruyordu ki, insan onun, genç bir binayken diğer binalarla saklambaç oynadığı sırada oraya saklandığını ve çıkış yolunu unuttuğunu hayal etmekten kendini alamıyordu. Artık oldukça yaşlı ve oldukça da kasvetliydi; içinde Scrooge'dan başka kimse yaşamadığı için, diğer odalar ofis olarak kiraya verilmişti. Bahçe o kadar karanlıktı ki, her taşını bilen Scrooge bile el yordamıyla yolunu bulmak zorundaydı. Sis ve ayaz binanın eski, kara girişini öyle sarmıştı ki, sanki Hava Cini eşikte kederli bir meditasyona oturmuş gibiydi.

Şimdi, aslında kapı tokmağının, çok büyük olması dışında hiçbir özelliği yoktu. Bunun yanı sıra Scrooge bunu o yerde kaldığı süre boyunca, gece gündüz görmüştü; ayrıca Scrooge'da hayal denen şeyden, tüzel kişiler, belediye meclisi üyeleri ve lonca üyeleri de dahil –bu cüretkâr bir laftır– Londra'daki her erkekte olduğu gibi çok az bulunmaktaydı. Şunu da akla getirmeli, Scrooge, yedi yıldır ölü olan ortağının son olarak öğleden sonra adının geçmesinden beri Marley hakkında tek bir şey düşünmemişti. O halde biri bana, anahtarı kapının kilidinde olan Scrooge'un, nasıl olup da kapının tokmağında, tokmak bir ara değişim geçirmediği halde, tokmağı değil de Marley'in yüzünü gördüğünü açıklasın.

Marley'in yüzü. Bahçedeki diğer nesneler gibi anlaşılmaz bir gölge değildi, karanlık bir kilerdeki kötü bir ıstakoz gibi, etrafında sönük bir ışık vardı. Öfkeli

ve vahşi değildi, ama Scrooge'a Marley'in baktığı gibi bakıyordu; hayali alnına kaldırdığı hayalet gözlükleriyle. Saçlar acayip bir şekilde karışmıştı; sanki nefesle veya sıcak havayla dağıtılmış gibi; ve gözler, iyice açık olmalarına rağmen, tamamıyla hareketsizdiler. Gözleri ve soluk rengi, yüzü korkunç gösteriyordu; ama dehşeti yüze ait değilmiş ve ifadesinin bir parçası olmaktan çok kontrolünün dışındaymış gibi görünüyordu.

Scrooge gözlerini bu şeye sabitleyince, tekrar bir kapı tokmağı oldu.

Korkmadığını veya kanının, bebeklikten beri ona yabancı olan korkunç bir hissin farkında olmadığını söylemek doğru olmazdı. Ama elini kapıda bırakmış olduğu anahtarın üzerine koyup sertçe çevirdi, içeri girdi ve mumunu yaktı.

Kapıyı kapamadan önce, bir anlık bir kararsızlıkla *durdu;* ve sanki Marley'in saç örgüsünün holdeki görüntüsüyle dehşete düşmeyi beklermiş gibi, önce çekinerek kapının arkasına *baktı.* Ama kapının arkasında, tokmağı kapıya tutturan vida ve somunlardan başka hiçbir şey yoktu, bunun üzerine "Puff!" dedi ve kapıyı çarparak kapattı.

Ses evde gök gürültüsü gibi yankılandı. Yukarıdaki her oda ile şarap tüccarının alt katta bulunan mahzenindeki her fıçı ayrı ayrı yankı yapmış gibi geldi. Scrooge yankılardan korkacak bir adam değildi. Kapının sürgüsünü taktı ve holü geçip merdivenleri çıktı; üstelik ağır ağır: yürürken mumunu rüzgâra karşı koruyarak.

Bir fayton sürmekten ve yukarı çıkan altı basamaklı iyi, eski bir kat merdivenden veya kötü ve yeni bir meclis kararından söz edebilirsiniz; ama benim söylemeye çalıştığım, bir cenaze arabasını, kasası

duvara, kapısı da tırabzana gelecek şekilde, enine, merdivenlerden yukarı çıkarabilirdiniz: hem de kolaylıkla. Bunun için yeterince genişlik ve alan vardı; belki de Scrooge'un karanlıkta önünden giden bir cenaze arabası gördüğünü sanması bundandı. Sokaktaki yarım düzine gaz lambası girişi iyi aydınlatmıyordu, bu nedenle Scrooge'un karanlıkta yukarı çıktığını düşünebilirsiniz.

Scrooge, bunu zerre kadar umursamadan, yukarı çıktı. Karanlık ucuzdur ve Scrooge bunu severdi. Ama, ağır kapısını kapamadan önce, her şeyin yolunda olduğunu görmek için odalarını dolaştı. Yüzün hatırası bunu yapmayı istemesini gerektirecek kadar canlıydı.

Oturma odası, yatak odası, ardiye odası. Hepsi olması gerektiği gibiydi. Masanın altında kimse yok, kanepenin altında da kimse yok; ocakta küçük bir ateş; tas ve leğen hazır; ve şömine pervazının üzerinde bir küçük saplı tencerede yulaf ezmesi (Scrooge kafayı üşütmüştü). Yatağın altında kimse yoktu; dolapta da hiç kimse yoktu; ne de duvarda şüpheli bir biçimde asılı duran geceliğinin içinde biri vardı. Ardiye odası her zamanki gibi. Eski şömine pervazı, eski ayakkabılar, iki tane balık sepeti, üç ayak üzerinde lavabo ve bir ocak demiri.

Oldukça hoşnut, kapısını kapattı ve kendini içeriye kilitledi; âdeti olmadığı halde, içeriden iki kez kilitledi. Böylece kendini bir sürprize karşı korumuş olan Scrooge kravatını çıkardı; geceliğini, terliklerini ve gece takkesini giydi; yulaf ezmesini yemek için ateşin önüne oturdu.

Gerçekten de çok cılız bir ateşti; böyle soğuk bir gecede hiçbir şeydi. Bu bir avuç yakacaktan bir parça sıcaklık hissi çıkarabilmek için, yakınına oturup

üzerine tünemesi gerekti; şömine, uzun zaman önce Hollandalı tüccarın biri tarafından yapılan eski bir şömineydi; tamamı antika Hollanda tuğlalarıyla döşenmişti ve Kutsal Kitap'tan sahnelerle süslüydü. Kabil ile Habiller, Pharaoh'un kızları, Şiba Kraliçesi, kuştüyü yatak gibi bulutlarda gökyüzünden inen haberci melekler, İbrahimler, Belshazzarlar, tereyağı teknelerinde denize açılan havariler, düşüncelerini cezbeden yüzlerce resim; ne var ki, yedi yıldır ölü olan Marley'in yüzü eski peygamberin değneği gibi gelip hepsini yutuverdi. Eğer pürüzsüz tuğlaların her biri baştan boş olsaydı, düşüncelerindeki düzensiz parçalardan resimler oluşturma yeteneğiyle, her birine ancak Marley'in kafasının birer kopyasını yerleştirirdi.

"Palavra!" dedi Scrooge ve odanın öbür ucuna yürüdü.

Birkaç turdan sonra, tekrar oturdu. Sandalyede başını arkaya atarken, bir zile, odada asılı duran ve artık unutulmuş bir amaç için binanın en üst katındaki daireyle bağlantılı olan, kullanılmayan bir zile gözü takıldı. Bakarken, büyük bir hayret ve garip, anlaşılmaz bir korkuyla, zilin sallanmaya başladığını gördü. Başlangıçta o kadar hafifçe sallanıyordu ki, hemen hemen hiç ses çıkarmıyordu; ama az sonra o ve evdeki bütün ziller gürültüyle çalmaya başladılar.

Bu yarım veya bir dakika sürmüş olabilirdi, ama bir saat gibi gelmişti. Ziller, başladıkları gibi birlikte durdular. Zilleri, sanki biri şarap tüccarının mahzenindeki fıçıların üzerinde ağır bir zincir sürüklüyormuş gibi, madeni bir ses izledi. Scrooge o zaman, perili evlerdeki hayaletlerin zincir sürükler biçimde tarif edildiklerini işittiğini anımsadı.

Mahzen kapısı, bir çarpma sesiyle hızla açıldı ve o zaman, alt katın döşemesindeki, sonra merdivenleri

çıkan; sonra da doğruca kapısına gelen sesleri daha iyi işitebildi.

"Hâlâ palavra!" dedi Scrooge. "Buna inanacak değilim."

Yine de, bir şey hiç duraksamadan, gözlerinin önünde kapının içinden geçip odaya girince, rengi değişti. Onun kapıdan girmesi üzerine, ölmekte olan alev, "Tanıdım onu! Marley'in Hayaleti!" diye feryat eder gibi, yükseldi ve tekrar alçaldı.

Aynı yüz: tamamen aynı. Saç örgüsü, her zamanki yeleği, taytı ve çizmelerinin içindeki Marley; saç örgüsünde, ceketin etek uçlarında ve kafasının üstündeki saçlarda püsküller vardı. Sürüklediği zincir beline bağlıydı. Zincir uzundu ve bir kuyruk gibi kıvrılmıştı; çelikten yapılmış para kutuları, anahtarlar, asma kilitler, defteri kebirler, senetler ve ağır para keselerinden oluşuyordu (Scrooge yakından bakmıştı). Bedeni şeffaftı: böylece Scrooge onu inceleyebiliyor ve bakışlarını yeleğinden geçirip ceketinin arkasındaki iki düğmeyi görebiliyordu.

Scrooge, Marley'in bağırsaklarının olmadığını çok duymuştu, ama şimdiye kadar buna inanmamıştı.

Hayır, şimdi bile inanmıyordu. Bakışlarını hayaletin içinden geçirebilse ve onu karşısında görse de; her ne kadar onun ölüm soğukluğundaki gözlerinin ürpertici etkisini hissetse ve başı ile çenesinin etrafına bağlanmış mendilin, ki bu sargıyı daha önce fark etmemişti, dokusuna dahi dikkat etse de: hâlâ kuşkuluydu ve duyularına karşı savaşıyordu.

"Bu da ne şimdi!" dedi Scrooge her zamanki gibi iğneleyici ve soğuk. "Ne istiyorsun benden?"

"Çok şey!" Marley'in sesi; hiç şüphe yok.

"Kimsin sen?"

"*Eskiden* kim olduğumu sor."

"*Kimdin*, o halde?" dedi Scrooge sesini yükselterek. "Bir gölge için fazla belirginsin." 'Bir gölgeye benziyorsun.' diyecekti, ama uygun biçimde değiştirdi.

"Hayattayken senin ortağındım, Jacob Marley."

"Oturabilir misin – acaba?" dedi Scrooge, ona şüpheyle bakarak.

"Oturabilirim."

"Otur, o halde."

Scrooge bu soruyu sordu, çünkü böyle şeffaf bir hayaletin kendini bir koltukta oturur pozisyonda bulup bulamayacağını bilmiyordu; ve bunun imkânsız olması durumunda, utanç verici bir açıklamaya gerek duyulabileceğini düşünmüştü. Fakat hayalet, bunu hep yaparmış gibi, şöminenin karşısına oturdu.

"Bana inanmıyorsun." diye iddia etti Hayalet.

"İnanmıyorum." dedi Scrooge.

"Benim gerçekliğim için, kendi duyularının ötesinde başka ne kanıtın olabilir ki?"

"Bilmiyorum." dedi Scrooge.

"Neden duyularından kuşku duyuyorsun?"

"Çünkü..." dedi Scrooge, "En ufak bir şey bile onları etkiler. Hafif bir mide rahatsızlığı onları aldatıcı kılar. Sen hazmedilmemiş bir parça biftek, bir hardal öbeği, bir peynir kırıntısı, az pişmiş bir patates parçası olabilirsin. Midemdeki sosun miktarı senin gerçek olma ihtimalinden daha ciddi boyutta, artık sen her neysen!"

Scrooge'un pek takılma alışkanlığı yoktu, zaten o sırada da içinden geçen şaka yapmak değildi. İşin aslı, aklını başına toplamak ve korkusunu bastırmak için akıllıca konuşmaya çalışıyordu; çünkü hayaletin sesi iliklerine kadar işliyordu.

Scrooge, bu sabit, cam gibi gözlere sessizce bir dakika bakmanın kendisini hayaletle eşit duruma getireceğini düşündü. Hayaletin kendisine ait şeytani bir havasının olmasında da korkunç bir yan vardı. Scrooge bunu kendisi hissedemiyordu, ama olay buydu; çünkü Hayalet her ne kadar hiç kımıldamadan otursa da, saçları, etekleri ve püsküllleri bir fırından çıkan sıcak buharın etkisindeymiş gibi sallanıyordu.

Scrooge az önce belirtilen nedenden ötürü ani bir hamle yaparak; sadece bir an için de olsa hayaletin kaya gibi sert bakışlarını kendisinden uzaklaştırmak amacıyla, "Bu kürdanı görüyor musun?" dedi.

"Görüyorum." diye yanıt verdi hayalet.

"Bakmıyorsun ki." dedi Scrooge.

"Ama görüyorum..." dedi Hayalet, "Yine de."

"İyi!" dedi Scrooge, "Bunu yutup geriye kalan günlerimi, kendi yarattığım bir gulyabaniler ordusu tarafından eziyete uğrayarak geçirmek zorundayım. Palavra, diyorum sana: palavra!"

Bunun üzerine ruh korkunç bir çığlık kopardı ve zincirini öyle kederli ve ürkütücü bir sesle şakırdattı ki, Scrooge bayılmamak için sandalyesine sıkıca yapıştı. Fakat hayalet sanki kapalı yerlerde takmak için fazla sıcakmış gibi bandajını çıkardığında ve altçenesi göğsüne düştüğünde daha da korkunç oldu.

Scrooge dizlerinin üzerine çöküp ellerini yüzünün önünde birleştirdi.

"Acı bana!" dedi. "Dehşetli hayalet, neden benimle uğraşıyorsun?"

"Dünyevi zekâ adamı!" dedi Hayalet, "Bana inanıyor musun, inanmıyor musun?"

"İnanıyorum." dedi Scrooge; "İnanmalıyım. Fakat neden hayaletler dünyada dolaşırlar ve neden bana gelirler ki?"

"Her insanın içindeki ruhun..." diye karşılık verdi Hayalet, "Dostlarının arasında dolaşıp dört bir yöne yolculuk etmesi şart tutulur; ve eğer ruh hayattayken yol almazsa, ölümden sonra öyle yapmaya mahkûm edilir. Bütün dünyayı dolaşmaya, –eyvahlar olsun– paylaşamayacağı ama dünyada paylaşmış bulunup da sayesinde mutluluğa erişmiş olabileceği şeylere tanıklık etmeye zorlanır!"

Hayalet tekrar bir feryat kopardı ve zincirini sallayıp gölgeli ellerini sıktı.

"Zincire vurulmuşsun." dedi Scrooge, titreyerek. "İyi ama neden?"

"Hayattayken yaptığım zinciri takıyorum." diye yanıtladı Hayalet. "Bu zinciri halka halka ve santim santim yaptım; bunu kendi özgür irademle hazırladım ve yine kendi özgür irademle üzerimde taşıyorum. *Sana* yabancı mı geldi?"

Scrooge gittikçe daha çok titriyordu.

"Ya da..." diye sürdürdü Hayalet, "Kendi yarattığın sert zincirin ağırlığını ve uzunluğunu biliyor musun? Yedi Noel arifesi öncesinde de bunun kadar ağır ve uzundu. O zamandan beri üzerinde çalışıyorsun. Ağır bir zincir!"

Scrooge çevresini 50-60 kulaç uzunluğunda bir metal halkayla sarılmış bulacağını düşünerek yere baktı, ama hiçbir şey göremedi.

"Jacob!" dedi yalvararak. "Sevgili Jacob Marley, devam et anlatmaya! Konuşup rahatlat beni, Jacob!"

"Verecek hiçbir şeyim yok." dedi Hayalet. "Bu başka yerlerden gelmekte, Ebenezer Scrooge ve başka

elçilerce başka insanlara taşınmaktadır. İstesem de söyleyemem. Bana izin verilen biraz daha fazlasıdır. Hiçbir yerde dinlenemem, kalamam, oyalanamam. Ruhum muhasebe dairemizin ötesine hiç geçmedi –iyi dinle beni– yaşamımda hiçbir zaman muhasebe odamızın dar sınırlarının ötesinde dolaşmadı; ve önümde yorucu bir yolculuk var!"

Düşünceli olduğunda ellerini pantolon ceplerine sokmak Scrooge'un âdetiydi. Hayaletin söylediklerini düşünürken de öyle yaptı, ama ne gözlerini kaldırdı ne de dizlerinin üzerinden doğruldu.

Scrooge, bir işadamı tavrı içinde ama boyun eğerek hürmetle, "Bu konuda oldukça yavaş ilerlemiş olmalısın, Jacob." dedi.

"Yavaş!" diye tekrarladı Hayalet.

"Yedi yıldır ölüsün." dedi Scrooge düşünceli düşünceli. "Ve sürekli yolculuk?"

"Devamlı." dedi Hayalet. "Ne bir dinlenme ne de huzur. Ardı arkası kesilmeyen bir vicdan azabı."

"Hızlı mı yolculuk edersin?" dedi Scrooge.

"Rüzgârın kanatlarında." diye cevap verdi Hayalet.

"Yedi yılda pek çok yer gezmişsindir." dedi Scrooge.

Bunu işiten Hayalet bir haykırış daha koyuverdi ve gecenin sessizliğinde zincirini öyle korkunç bir şekilde yere çaldı ki, etraf onu bir bela olmakla suçlamakta haksız sayılmazdı.

"Ah! Ölümsüz yaratıkların bu dünya için yaptıkları sonsuz işlerle geçen yılların, faydaları tam olarak kendini göstermeden önce ebediyete ulaşması gerektiğini bilmeyecek kadar tutsak, bağlı ve çifte prangalı!" diye feryat etti Hayalet. "Kendi sahasında, ki bu herhangi bir saha olabilir, gönülden çalışan tüm Hıristiyan ruhların ölümlü yaşamlarının, sağlayabilecek-

leri pek çok yarar için fazla kısa olduğunu anlayacağını bilmeyecek kadar! Pişmanlığın, boşa harcanan fırsatları geri getirmeyeceğini bilmeyecek kadar! İşte ben öyleydim! Ah, öyleydim!"

Bunun kendisine uyduğunu anlamaya başlayan Scrooge, "Ama sen her zaman iyi bir işadamı oldun, Jacob." diye kekeledi.

"İş!" diye bağırdı Hayalet, yine ellerini burarak. "Benim işim insanoğluydu. Toplum refahı benim işimdi; yardım, merhamet, sabır ve iyilik, benim işim bütün bunlardı. Ticari bağlantılarım ise işimin engin okyanusunda sadece bir damladan ibaretti!"

Sanki bütün nafile acılarının nedeni zincirmiş gibi, onu havaya kaldırıp tekrar sertçe yere çaldı.

"En çok..." dedi Hayalet, "Yılın bu zamanında sıkıntı çekerim. Niçin dost varlık kalabalıklarının arasında gözlerim yerde dolaştım da başımı kaldırıp Arif İnsanları bir fakir evine yönlendiren Yıldız'a bakmadım? Yıldız'ın ışığının beni götüreceği hiç fukara evi yok muydu?"

Scrooge, hayaletin bu tonda ilerlemesinden oldukça ürkmüştü ve aşırı ölçüde titremeye başladı.

"Kulak ver bana!" diye bağırdı Hayalet. "Zamanım bitmek üzere."

"Veririm." dedi Scrooge. "Ama bana karşı acımasız olma! Anlaşılmaz sözler söyleme, Jacob! Lütfen!"

"Nasıl oldu da sana göründüm, bilmiyorum. Günde birçok kez görünmez halde yanında oturduğum çok olmuştur."

Bu kabul edilecek gibi bir düşünce değildi. Scrooge titredi ve alnındaki teri sildi.

"Bu, kefaretimin aydınlık tarafı değil." diye devam etti Hayalet. "Bu gece, benim kaderimden kaçabil-

men için hâlâ bir şans ve umuda sahip olduğun konusunda seni uyarmaya geldim. Benim aracılığımın sağladığı şans ve umut, Ebenezer."

"Benim için her zaman iyi bir arkadaş oldun." dedi Scrooge. "Sağol!"

"Üç Ruh tarafından ziyaret edileceksin." diye sürdürdü Hayalet.

Scrooge'un ifadesi neredeyse Hayalet'inki kadar donuklaştı.

"Söz ettiğin şans ve umut bu mu, Jacob?" diye sordu Scrooge titrek bir sesle.

"Bu."

"Sa-sanırım, ziyaret edilmemeyi tercih ederim." dedi Scrooge.

"Onların ziyareti olmadan..." dedi Hayalet, "Benim yürüdüğüm yoldan sakınmayı ümit edemezsin. İlki yarın zil bir kere çaldığında gelecek."

"Hepsini bir seferde kabul edip halledemez miyim, Jacob?" diye üstü kapalı sordu Scrooge.

"İkincisini ertesi gece aynı saatte bekle. Üçüncüsü sonraki gece, saat on ikinin son vuruşu titreşimini bitirdiğinde. Artık beni görmeyi bekleme; kendi iyiliğin için, aramızda geçenleri unutmamaya bak!"

Bu sözleri söyledikten sonra, hayalet bezini masadan alıp önceki gibi başına sardı Scrooge bunu, çeneler bandajla bir araya getirildiğinde dişlerin çıkardığı şiddetli sesten anladı. Tekrar gözlerini kaldırmaya cesaret etti ve doğaüstü konuğunun kolunda, zinciriyle karşısında dimdik durduğunu gördü.

Hayalet geriye doğru giderek ondan uzaklaştı; ve attığı her adımda, pencere biraz aralanıyordu, böylece hayalet yanına vardığında pencere tamamen açıl-

Kral iç çekerek, "Cesur bir adamsınız," dedi. Sözleriniz beni etkiledi. Bu çocuğun başına bir şey gelmesinden mi endişe ediyorsunuz? Ona yetecek kadar varlıklıyız, niçin onu geri almak istiyorsunuz? Osmond, içiniz rahat etsin, bir kral değerli bir şeyi korumasını bilir, öyle ki,

Kralın tacını almak isteyenler bazen kralın kellesini uçurmak zorunda kalır, kral tacına o denli bağlıdır.

Osmond bir şey demeden çıktı.

Ertesi sabah, Osmond krala giderek, "Kulağıma bir şey geldi, Richard hasta mı yoksa?" dedi.

– Ne yazık ki hasta!

– Nesi var?

– Bir şeyi yok... Bakın, dük benim yanımda kalacak. Bu saçma sapan oyuna son verme vakti geldi, bir saat içinde sekiz bin asker Rouen'ın kapılarına dayanacak, Arnould'u Normandiya birlikleri komutanı Bernard'a gönderdim.

– Size gelince Osmond, siz, yetişkin bir krala, cocuk yaşındaki bir düke ders verir gibi ders vermek istiyorsunuz. Sizi şimdi serbest bırakıyorum, ancak akşam olunca, avdan sonra ay çıktığında, akbabalara bir ceset daha çıkacak. Maskenin altındaki yüzü gördünüz, haydi, onu halka gösterir.

Aşağlandıktan sonra hızla merdivenlerden inen eski savaşçıyı biraz izleyelim. Eski kulenin kıvrımlı sokaklarında kayboldu. Saint Marc Meydanı'nda Jehan de Montivilliers'yle karşılaştı. "Tam da seni arıyordum," dedi. Sana önemli bir haberim var. Beyler, haberiniz var mı?

– Neyi kastediyorsun? dediler telaşla.

– İçinde bulunduğumuz şehir şu an, kuşatma altında...

Atıyla dolu dizgin meydandan geçen bir adam.

– Dikkat! diye bağırdı.

ğundan ya Görünmez Âlem'e attığı kısa bakıştan ya da Hayalet'in can sıkıcı sohbetinden veya saatin geçliğinden olacak, dinlenmeye ihtiyaç duyarak, soyunmadan, doğrudan yatağına yattı ve hemen uykuya daldı.

2.
Üç Ruhtan İlki

Scrooge uyandığında hava o kadar karanlıktı ki, yataktan baktığında odasının şeffaf camını ışık geçirmez duvarlarından güçlükle ayırt edebiliyordu. Fıldır fıldır gözleriyle karanlığı delmeye çabalarken, sokaktaki bir kilisenin çanı dört çeyrek vurdu. Scrooge da saate kulak kabarttı.

Ağır çanın altıdan yediye, yediden sekize ve sırayla on ikiye kadar devam edip sonra da durduğunu işitince çok şaşırdı. On iki! O yattığında saat ikiyi geçiyordu. Saat yanlıştı. Dişlilerin arasına bir buz parçası kaçmış olmalıydı. On iki!

Bu akıl almaz saati düzeltmek için, çalar saatinin zembereğine dokundu. Saatin hızlı ve küçük tokmağı on ikiyi vurup durdu.

"Bak şu işe, bu mümkün değil." dedi Scrooge, "Yani bütün bir gün uyumuş olamam. Güneşin başına bir şey gelmiş ve saat öğlen on ikiyi gösteriyor da olamaz!"

Bu düşünceyle telaşa kapılan Scrooge, yataktan inip el yordamıyla pencereye doğru gitti. Bir şey görmek için geceliğinin koluyla camdaki buzu silmek zorunda kaldı; yine de çok az görebiliyordu. Bütün anlayabildiği, havanın hâlâ sisli ve aşırı soğuk olduğu, insanların ileri geri koşuşturup sanki olabilirmiş gibi, gece parlak günü yutmuş da dünyayı ele geçirmiş gibi, büyük bir patırtı yapmadığıydı. Bu büyük bir rahatlamaydı, çünkü eğer sayılacak gün yoksa, "Bu ilk poliçenin görülmesinden üç gün sonra, Bay Ebenezer Scrooge'a veya hesabına ödenecek." vb. önemsiz bir Birleşik Devletler teminatı olurdu.

Scrooge tekrar yatmaya gitti ve bu konuyu tekrar tekrar düşündü, düşündü, düşündü ve hiçbir sonuç çıkaramadı. Düşündükçe, aklı karıştı; ve düşünmemeye çalıştıkça, daha çok düşündü.

Marley'in Hayaleti fazlasıyla canını sıkmıştı. Ne zaman, dikkatli bir incelemeden sonra, bunun sadece bir rüya olduğuna karar verse, sanki kuvvetli bir yaydan kurtulmuş gibi aklı yeniden geriye, ilk pozisyonuna sıçrıyor ve üzerinde çalışılmak üzere aynı soruyu sunuyordu, "Rüya mıydı, değil miydi?"

Scrooge kilisenin çanı üç çeyrek daha vurana kadar bu durumda uzandı, derken birden Hayalet'in, çan biri vurduğunda ziyaret edileceği konusunda onu uyarmış olduğunu anımsadı. Saat geçene kadar uyanık halde uzanmaya karar verdi; uyuma ihtimalinin cennete gitme ihtimalinden daha az olduğunu göz önünde bulundurursak, belki de bu kendi çapında aldığı en akıllıca karardı.

Çeyrek saat o kadar uzun geldi ki, bir iki kez, gayri ihtiyarı dalıp saati kaçırmış olduğunu düşündü. Sonunda çan, dinleyen kulağında çınladı.

"Ding, dong!"

"Çeyrek geçiyor." dedi Scrooge, sayarak.

"Ding, dong!"

"Buçuk." dedi Scrooge.

"Ding, dong!"

"Çeyrek var." dedi Scrooge.

"Ding, dong!"

"Tam saat!" dedi Scrooge muzaffer bir edayla, "Hiçbir şey yok!"

Saat başı çanı çalmadan konuşmuştu, işte şimdi derin, donuk, boşluktan gelen ve melankolik bir Bir çaldı. Aynı anda da odada bir ışık parladı ve yatağının perdeleri açıldı.

Yatağının perdeleri bir el tarafından açıldı, diyorum size. Ayak tarafındaki veya arkasındaki perdeler değil, yüzünün dönük olduğu taraftaki perdeler. Yatağının perdeleri açıldı; ve yarı doğrulan Scrooge kendini, perdeleri açan doğaüstü ziyaretçiyle yüz yüze buldu: benim size yakın olduğum kadar yakındı ona ve ben manen dirseğinizde duruyorum.

Tuhaf bir mahluktu – doğaüstü ölçülerde değerlendirildiğinde, çocuk gibi; ama aynı zamanda da yaşlı bir adam gibi, ki bu da ona biçiminden uzaklaşmış ve bir çocuğun ölçülerine inmiş görünümü veriyordu. Ensesiyle sırtından aşağı dökülen saçları, yaşlanmış gibi, beyazdı; fakat yüzünde tek bir kırışıklık yoktu ve cildi körpe bir gençlik taşıyordu. Kollar çok uzun ve kaslıydılar; eller de aynı, taşı sıksa suyunu çıkarırmış gibi. Çok narin bir şekilde şekillendirilmiş bacak ve ayakları da tıpkı üst uzuvlar gibi çıplaktı. Bembeyaz bir gömlek giyiyordu; beline harika bir parıltısı olan, ihtişamlı bir kuşak bağlıydı. Elinde bir demet taze, yeşil çobanpüskülü vardı; bu kış sembolünün biricik zıtlığı içinde, elbisesi yaz çiçekleriyle süs-

lenmişti. Fakat onunla ilgili en tuhaf şey, tepesinden parlak ve berrak bir ışık selinin akmasıydı, ki bu ışık her şeyi görünür kılıyordu, kullanılma nedeni kuşkusuz, bu ışığı gerekli olmayan zamanlarda sürdürmek olan bir başlık şimdi kolunun altında duruyordu.

Ama bu bile, Scrooge artan bir metanetle ona bakarken, onun en acayip niteliği değildi. Çünkü kuşağı, bir o yanından bir bu yanından, yanıp sönerek parıldayıp ışıldarken, mahlukun kendisi de kuşağına göre değişiyordu; tek kollu, tek bacaklı, derken yirmi bacaklı oluyor, ardından başsız bir çift bacağa, sonra da bedensiz bir başa dönüşüyordu: içinde kayboldukları yoğun karanlıkta bu uzuvların dış hatları görülmüyordu. Ve mucizevi bir şekilde, tekrar kendisi oluyordu: her zamanki gibi farklı ve net.

"Siz gelişi bana önceden bildirilen Ruh musunuz, efendim?" diye sordu Scrooge.

"Evet!"

Ses yumuşak ve kibardı. Sanki arkasında ona çok yakın değil de uzaktaymış gibi, tuhaf bir şekilde alçaktı.

"Kimsiniz ve nesiniz?" diye sordu Scrooge.

"Geçmiş Noeller Hayaletiyim."

"Uzun geçmiş mi?" diye sordu cücemsi yapısı dikkatini çeken Scrooge.

"Hayır. Senin geçmişinin."

Eğer biri Scrooge'a sorsaydı, belki nedenini söyleyemezdi; ama Ruh'u şapkalı görmeyi çok arzu ediyordu ve takması için yalvardı.

"Ne!" diye haykırdı Hayalet, "Verdiğim ışığı, dünyevi ellerle, hemen söndürecek misin? ihtirasları bu şapkayı yapanlardan biri olman yetmiyor da, uzun yıllar boyunca şapkayı kaşlarıma kadar çekmeye mi zorluyorsun beni?"

Scrooge hayatının hiçbir bir döneminde Ruh'a kasıtlı bir şekilde 'başlık giydirme' veya onu kızdırma niyetinde olmadığını iddia etti saygıyla. Sonra cesaretini toplayıp ne vesileyle gelmiş olduğunu sordu.

"Senin iyiliğin için." dedi Hayalet.

Scrooge çok minnettar olduğunu ifade etti, fakat bir gecelik kesintisiz bir istirahat bu sonuca daha çok vesile olurdu, diye düşünmekten de kendini alamadı. Ruh onun düşüncesini işitmiş olacak, hemen şöyle dedi:

"Islahın için, o halde. Dikkat et!"

Konuşurken güçlü elini uzatıp yavaşça Scrooge'un kolunu tuttu.

"Kalk ve benimle yürü!"

Scrooge'un, havanın ya da saatin yürümekle ilgili amaçlar için uygun olmadığını; yatağının sıcak, termometrenin ise dondurucu havadan çok daha düşük bir ısıyı gösterdiğini; üzerinde terlik, gecelik ve külahtan başka giysi bulunmadığını; ve halihazırda soğuk algınlığına yakalanmış olduğunu ileri sürmesinin bir faydası olmayacaktı. Bir kadının eliymişçesine nazik olsa da, kavrayış karşı koyulmazdı. Kalktı; fakat Ruh'un pencereye doğru yöneldiğini görünce, yalvararak onun giysisini yakaladı.

"Ben bir ölümlüyüm..." diye itiraz etti Scrooge, "Ve düşebilirim."

"Elimi *oraya* koyana kadar dayan." dedi Ruh, elini kalbinin üzerine koyarak, "Bundan daha fazla destek göreceksin!"

Bu sözler söylenirken duvardan geçtiler ve her iki yanında tarlalar olan bir yolda durdular. Şehir tamamen gözden kaybolmuştu. Tek bir izi bile kalmamıştı. Karanlık ve sis de onunla birlikte yok olmuş-

tu, berrak ve soğuk bir kış günüydü ve yerde kar vardı.

"Aman Tanrım!" dedi Scrooge, etrafına bakarken, ellerini kavuşturarak. "Ben burada doğdum. Çocukluğum burada geçti benim."

Ruh ona zarif bir şekilde baktı. Yumuşak dokunuşunu, her ne kadar hafif ve bir anlık olsa da, hâlâ üzerinde hissediyordu. Havadaki, çok ama çok uzun bir zaman önce unutmuş olduğu binlerce düşünce, ümit, neşe ve ilgiyle bağlantılı binlerce koku alıyordu.

"Dudağın titriyor." dedi Hayalet. "O yanağındaki de ne?"

Scrooge, sesinde farklı bir tonla, yanağındakinin bir sivilce olduğunu mırıldandı; ve Hayalet'e onu nereye götürecekse götürmesi için yalvardı.

"Yolu hatırlıyor musun?" diye sordu Ruh.

"Hatırlamak mı?" diye bağırdı Scrooge şevkle; "Gözlerim kapalı bile bulurum."

"Onca yıl unutmuş olman çok tuhaf!" diye düşüncesini söyledi Hayalet. "Devam edelim."

Yol boyunca yürüdüler ve Scrooge her bahçe kapısını, her posta kutusunu ve her ağacı hatırladı, derken köprüsü, kilisesi ve dolambaçlı bir nehri olan, pazarlı bir kasaba göründü uzakta. Birkaç kaba tüylü midillinin, sırtlarında, çiftçiler tarafından sürülen yük arabalarındaki diğer gençlere seslenen gençler olduğu halde koşarak onlara doğru geldikleri görülüyordu. Bütün bu gençler çok neşeliydiler ve birbirlerine bağırıp duruyorlardı, o kadar ki geniş kırlar neşeli bir müzikle dolmuştu ve kuru hava bu sesleri işitip gülüyordu.

"Bunlar gerçek şeylerin gölgeleri." dedi Hayalet. "Bizim farkımızda değiller."

Neşeli yolcular gelmeye devam ettiler; ve onlar gelirken, Scrooge her birini tanıyıp isimlerini söyledi. Neden onları gördüğüne sınırsızca seviniyordu? Onlar yanından geçerken neden soğuk gözleri ışıldıyor, kalbi büyük bir hızla atıyordu? Evlerine gitmek için dört yol ağızlarında ve yan yollarda ayrılırken birbirlerine mutlu Noeller dilediklerinde neden içi sevinçle doluyordu? Scrooge için mutlu Noel ne demekti ki? Uzak dursun mutlu Noel! Şimdiye kadar ona ne yararı olmuştu?

"Okul tamamen boşalmış..." dedi Hayalet. "Arkadaşlarının görmezden geldiği yalnız bir çocuk hâlâ orada."

Scrooge bunu bildiğini söyledi. Ve hıçkıra hıçkıra ağladı.

Ana yoldan ayrılıp Scrooge'un iyi hatırladığı bir dar yola girdiler ve kısa bir süre sonra da çatısında üzerine rüzgârgülü kondurulmuş bir kubbesi olan kubbesinin içinde de bir çan sallanan, donuk kırmızı kiremitten güzel bir eve yaklaştılar. Bu büyük fakat kötü talihli bir evdi; çünkü geniş ofisleri çok az kullanılıyordu, rutubetli ve yosun kaplıydı, camları kırıktı ve kapıları çürümüştü. Tavuklar ahırlarda gıdaklıyor ve baba hindi gibi yürüyorlardı; araba kulübeleri ile odunluklar otla kaplanmıştı. İçerinin de eski halinden eser kalmamıştı; çünkü ıssız hole girip odaların açık kapılardan içeriye bakınca, eşyasız, soğuk ve geniş olduklarını gördüler. Havada bir toprak kokusu, mum ışığıyla çok fazla hazırlanmış olsa da yemek içmekle pek ilişkisi yokmuş gibi görünen mekânda soğuk bir çıplaklık vardı.

Hayalet ve Scrooge, holü geçip evin arkasındaki bir kapıya gittiler. Kapı açıldı ve uzun, boş, kasvetli bir oda göründü; düz tahta sıralar ve masalarla daha

da boş görünüyordu. Bunlardan birinde yalnız bir oğlan çocuğu, cılız bir ateşin yanında kitap okuyordu; Scrooge bir sıraya oturup bu zavallı, unutulmuş eski haline ağladı.

Ne evin içinde gizli kalmış bir yankı, ne tahta kaplamaların ardındaki farelerden gelen cik cik ve itişip kakışma sesleri, ne kasvetli arka bahçedeki yarı çözülmüş su oluğundan damlama sesi, ne bir ümitsiz kavağın yapraksız büyük dallarının arasında bir iç çekiş, ne boş bir deponun kapısının nafile sallanışı, hayır, ne de ateşte bir çatırtı, fakat bu, Scrooge'un kalbinde yumuşatıcı bir tesirde bulundu ve gözyaşlarına akması için yol açtı.

Ruh onun koluna dokunup okumaya dalmış çocukluk halini gösterdi. Birdenbire, pencerenin dışında, belinde bir balta olan ve odun yüklü bir eşeğin dizginlerini tutan, şaşılacak derecede gerçek ve belirgin görünen, yabancı giysiler içinde bir adam belirdi.

"Hey, bu Ali Baba!" diye coşkuyla bağırdı Scrooge. "Sevgili, ihtiyar, dürüst Ali Baba bu! Evet, evet, tanıdım. Bir Noel zamanı, şuradaki yalnız çocuk tek başına burada kaldığında, ilk defa, aynen bu şekilde *gelmişti*. Zavallı çocuk! Ve Valentine." dedi Scrooge, "Ve onun çılgın kardeşi Orson; işte gidiyorlar! Ve adı neydi, uyurken, Şam'ın kapısında donu indirilen; görmüyor musun? Ve Cinler tarafından ters çevrilen Sultanın Güveyi; tepesi üstü duruyor işte! Oh olsun! Çok memnun oldum. Prensesle evlenip de ne yapacaktı?"

Scrooge'un bu konularda, gülme ile ağlama arası garip bir sesle büyük bir ciddiyet içinde konuştuğunu işitmek, aydınlanmış ve heyecanlı yüzünü görmek, şehirdeki çalışma arkadaşları için şaşırtıcı olurdu, gerçekten de.

"Papağan da burada!" diye bağırdı Scrooge. "Yeşil gövde ve sarı kuyruk, başında marul gibi bir şey; işte orada! Zavallı Robin Crusoe, derdi ona, adanın çevresinde yaptığı deniz yolculuğundan döndüğü zaman. 'Zavallı Robin Crusoe, nerede kaldın, Robin Crusoe?' Adam hayal gördüğünü sanırdı, ama hayal görmüyordu. Papağandı, biliyorsun. Bak işte Cuma, bütün gücüyle küçük koya koşarken! Hey! Hop! Heey!"

Sonra, genel karakterine çok yabancı bir değişim hızıyla, önceki haline acıyarak, "Zavallı çocuk!" dedi ve tekrar ağladı.

"Keşke..." diye mırıldandı Scrooge, yumruğuyla gözlerini sildikten sonra, elini cebine koyup etrafına bakınarak, "Ama artık çok geç."

"Sorun nedir?" diye sordu Ruh.

"Hiç." dedi Scrooge. "Hiç. Dün akşam kapımda bir Noel şarkısı söyleyen bir çocuk vardı. Ona bir şey vermiş olmayı isterdim: Hepsi bu."

Hayalet düşünceli düşünceli gülümsedi ve elini sallayarak, "Başka bir Noel'e bakalım haydi!" dedi.

Bu sözler üzerine Scrooge'un eski kendisi büyüdü ve oda biraz daha karanlık ve kirli hale geldi. Tahta kaplamalar küçüldü, pencereler çatırdadı; tavandan sıva parçaları düştü ve çıplak tahtalar göründü; fakat tüm bunların ardından ne geleceğini bizim gibi Scrooge da bilmiyordu. Tüm bildiği bunun doğru olduğu, her şeyin böyle olduğu ve bütün çocuklar eğlenceli tatiller için eve gitmişken kendisinin yine yalnız kaldığıydı.

Şimdi kitap okumuyor, kederli bir şekilde yukarı aşağı yürüyordu. Scrooge, Hayalet'e baktı ve başını kederli kederli sallayıp endişeyle kapıya göz attı.

Kapı açıldı; oğlandan daha küçük bir kız hızla içeri atıldı ve kollarını boynuna dolayıp öpücüklere boğarak, ona, "Canım, canım abicim!" diye hitap etti.

"Seni eve götürmeye geldim, canım abicim!" dedi çocuk, minnacık ellerini çırpıp gülmek için eğilerek. "Eve götüreceğim, eve, eve!"

"Eve mi, küçük Fan?" dedi oğlan.

"Evet!" dedi çocuk, neşe içinde. "Temelli olarak. Sonsuza kadar. Babam eskisinden daha nazik, o kadar ki, ev cennet gibi! Bir gece ben yatmaya giderken benimle öyle tatlı konuştu ki, ona bir kez daha senin eve gelip gelemeyeceğini sormaktan korkmadım. Evet, gelebilir, dedi; ve seni almam için beni arabayla gönderdi. Sen de bir erkek olacaksın!" dedi çocuk, gözlerini açarak; "Bir daha asla buraya dönmen gerekmiyor; ama önce Noel boyunca bir arada olacağız; ve dünyanın en mutlu vaktini geçireceğiz."

"Sen tam bir kadınsın, küçük Fan!" diye haykırdı oğlan.

Çocuk ellerini çırpıp güldü ve ağabeyinin başına dokunmaya çalıştı; ama çok ufak olduğu için, tekrar güldü ve onu kucaklamak için parmaklarının ucunda yükseldi. Sonra, çocuksu gayretiyle onu kapıya doğru çekmeye başladı; o da hiç karşı koymadan kız kardeşine eşlik etti.

Koridorda korkunç bir ses, "Öğretmen Scrooge'un sandığını indirin, şuraya!" dedi, sonra müdürün kendisi holde göründü ve Öğretmen Scrooge'a zalimce bir tenezzülle bakıp elini sıkarak onu korkunç düşüncelere saldı. Sonra, onu ve kız kardeşini, içinde duvardaki haritaların ve pencerelerdeki göksel ve karasal kürelerin soğuktan titreştiği, gelmiş geçmiş en ürkütücü odanın eski mi eski merdiven boşluğuna götürdü. Burada, dikkat çekici bir biçim-

de hafif bir sürahi şarapla dikkat çekici bir biçimde ağır bir parça kek hazırlayıp bu nefis şeyleri gençlere uzattı; aynı anda da, postacı çocuğa bir bardak 'bir şey' ikram etmesi için çelimsiz uşağı gönderdi. Postacı çocuk ise beyefendiye teşekkür ettiğini, ama daha önce tadına baktığı fıçı içkisiyse, içmemeyi tercih ettiğini bildirdi. Öğretmen Scrooge'un bavulu arabanın tepesine bağlanınca, çocuklar okul müdürüne iyi dileklerle veda ettiler; arabaya binip süratli tekerlekler çam ağaçlarının koyu renkli dikenlerinden kırağıyı ve karı sprey gibi savururken, neşeyle yola koyuldular.

"Her zaman üflesen uçacak kadar ufak tefekti." dedi Hayalet. "Ama kocaman bir kalbe sahipti."

"Öyleydi." dedi Scrooge. "Haklısın. Aksini söyleyemem, Run. Tanrı esirgesin!"

"Bir kadın olarak öldü." dedi Hayalet, "Sanırım çocukları da vardı."

"Tek çocuk." diye karşılık verdi Scrooge.

"Doğru." dedi Hayalet. "Yeğenin!"

Scrooge gergin görünüyordu ve kısaca cevap verdi, "Evet."

Sonra okulu arkalarında bıraktılar ve şimdi de bir şehrin, belli belirsiz yolcuların yukarı aşağı yürüdükleri, belli belirsiz arabaların yol için mücadele ettiği ve bütün o didişmeyle kargaşanın olduğu kalabalık caddelerindeydiler. Mağazaların süslenmesinden, burada da yine Noel zamanı olduğu açıktı; fakat akşam vaktiydi ve sokaklar ışıklandırılmıştı.

Hayalet bir deponun kapısında durdu ve Scrooge'a burayı tanıyıp tanımadığını sordu.

"Bilmez miyim!" dedi Scrooge. "Stajımı burada yapmıştım."

İçeri girdiler. İçeride, Galler ülkesine özgü bir peruka takan yaşlı bir beyefendi vardı ve arkasında oturduğu masa öyle yüksekti ki, beş santim daha uzun olsaydı başı tavana çarpardı; ve Scrooge onu görünce büyük bir heyecanla bağırdı:

"Olamaz, bu yaşlı Fezziwig! Aman Tanrım! Fezziwig yeniden hayatta!"

Yaşlı Fezziwig kalemini bıraktı ve yediyi gösteren saate baktı. Ellerini ovuşturdu; geniş yeleğini düzeltti; ayakkabılarından iyiliksever uzuvlarına kadar güldü ve rahatlatıcı, pohpohlayan, zengin, kalın, neşeli bir sesle bağırdı:

"Hey! Ebenezer! Dick!"

Scrooge'un şimdi büyüyüp genç bir adam olan eski hali, yanında stajyer arkadaşı olduğu halde canlı bir şekilde içeri girdi.

"Dick Wilkins, elbette!" dedi Scrooge Hayalet'e. "Aman Tanrım, evet. İşte orada. Bana çok yakındı Dick. Zavallı Dick! Vah, vah!"

"Hey, çocuklar!" dedi Fezziwig. "Bu akşam başka iş yok. Noel arifesi, Dick. Noel, Ebenezer! Haydi, biri damlamadan kepenkleri indirelim." diye bağırdı yaşlı Fezziwig, ellerini çırparak.

Bu iki arkadaşın nasıl atıldıklarına inanamazsınız! Kepenkli sokağa hücum ettiler –bir, iki, üç– indirdiler –dört, beş, altı– sürgüleyip kilitlediler, –yedi, sekiz, dokuz– ve siz daha on ikiye kadar sayamadan, yarış atları gibi soluyarak geri geldiler.

"Canlanın!" diye bağırdı Fezziwig, yüksek masadan büyük bir çeviklikle kayarak. "Toplayın ortalığı ki, delikanlılar, burada yer açılsın biraz! Canlan, Dick! Neşelen, Ebenezer!"

Temizlemek! Sevgili Fezziwig bakarken toplayamayacakları veya toplanmayacak hiçbir şey yoktu. Taşınabilir bütün eşyalar, sanki toplum hayatından sonsuza dek reddedilmiş gibi, paketlenip kaldırıldı; yerler süpürülüp ıslatıldı, lambalar düzeltildi, ateşin üzerine yakacak istif edildi; ve depo, bir kış gecesi görmeyi arzulayacağınız kadar rahat, sıcak, kuru ve neşeli bir balo salonu haline geldi.

İçeri elinde bir müzik kitabıyla bir kemancı girdi ve yüksek masaya gidip bundan bir orkestra yaptı ve elli mide ağrısı etkisinde şarkı söylemeye başladı. Koca ve esaslı gülümsemeli Bayan Fezziwig girdi içeri. Üç genç güler yüzlü ve sevimli Bayan Fezziwig de geldi. Ardından kalplerini kırdıkları üç genç adam girdi. İşte çalışan tüm genç erkek ve kadınlar girdi. Fırıncı kuzeniyle hizmetçi girdi. Erkek kardeşinin özel arkadaşı sütçüyle aşçı kadın girdi. Yolun karşısından, patronundan yeterince yiyecek içecek alamadığından şüphe edilen çocuk girdi; yandaki evden, evin hanımı tarafından kulaklarının çekildiği kanıtlanan kızın arkasına saklanıyordu. Herkes birer birer içeri girdi; kimi ürkekçe, kimi cesurca, kimi nazikçe, münasebetsizce, kimi iterek, kimi de çekerek; herkes, şu veya bu şekilde girdi. Yirmi çift aynı anda bir araya toplandı; eller önce bir yöne, sonra da diğer yöne yarım daire çizdi; sevgi dolu grup tekrar tekrar döndü, eski lider çift hep yanlış yere geliyordu; yeni lider çift o yere gelir gelmez tekrar başlıyordu; sonunda tüm çiftler grup başı oldu ve onlara yardım edecek kimse kalmadı. Bu sonuca ulaşıldığında, Fezziwig dansı durdurmak için ellerini çırpıp "Aferin!" diye bağırdı ve kemancı ısınan yüzünü bir kâse siyah biranın içine daldırdı. Zaten özellikle bu amaç için konulmuştu. Ama görüntüsünden hoşnut olmayarak, sanki diğer kemancı bitkin halde, bir kepenk üzerinde eve

taşınmış ve bu ise, ötekini göz önünden kaldırmaya veya yok etmeye karar vermiş yeni bir adammış gibi, henüz ortada dans eden olmamasına rağmen, hemen yeniden başladı.

Yine dans edildi, cezalı oyunlar oynandı ve yine dans edildi, kek yenildi, sıcak şarap içildi ve büyük bir parça soğuk rosto vardı, yine büyük bir parça soğuk haşlama vardı ve börekle bol bol bira vardı. Ama akşamın büyük gösterişi rosto ve haşlamadan sonra, kemancı (maharetli herif, aman! İşini senin veya benim ona söyleyebileceğimizden daha iyi bilen bir adam!) beklenmedik bir anda "Sir Roger de Coverley." dedi. Derken yaşlı Fezziwig Bayan Fezziwig'le dans etmek için fırladı. İşi zor olan lider çift ile yabana atılmaya gelmez, yürümek nedir bilmeyen, dans etmekten *anlayan* yirmi üç, yirmi dört çift de keza ortaya atıldı.

Fakat ancak iki katı –ah! dört katı– kalabalık olsalardı, yaşlı Fezziwig ve Bayan Fezziwig'le aşık atabilirlerdi. Bayan Fezziwig'den bahsetmişken, kelimenin tam anlamıyla yaşlı Fezziwig'in eşi olmaya layıktı. Eğer bu övgü yeterli değilse, daha iyisini söyleyin, onu kullanayım. Fezziwig'in buzağılarından da pozitif bir ışık yayılıyordu. Dansın her bölümünde ay gibi parlıyorlardı. Ne kadar düşünseniz de az sonra ne yapacaklarını tahmin edemezdiniz. Ve yaşlı Fezziwig ile Bayan Fezziwig dansı –ileri, geri, eller eşe doğru, reverans; dönüş, iğneden iplik geçirme ve tekrar eski yerine– tamamladıklarında, Fezziwig "kesti", öyle ustaca bir kesişti ki, bacaklarıyla göz kırpar gibi yapıp hiç sendelemeden tekrar ayaklarının üzerine bastı.

Saat on biri vurduğunda, ev partisi de dağıldı. Bay ve Bayan Fezziwig kapının iki yanında yerlerini alıp çıkanların her birinin ellerini teker teker sıkarak,

mutlu Noeller dilediler. İki stajyer hariç herkes gidince, aynı şeyi onlara da yaptılar; ve böylece neşeli sesler de kesildi ve delikanlılar, dükkânın arkasındaki bir tezgâhın altında bulunan yataklarına gittiler.

Bütün bu zaman boyunca Scrooge aklını kaybetmiş bir adam gibi davrandı. Kalbi ve ruhu olayın geçtiği yerde ve eski kendisiyle birlikteydi. Her şeyi onayladı, her şeyi anımsadı, her şeyin tadını çıkardı ve çok tuhaf bir heyecan içindeydi. Ancak eski hali ile Dick'in neşeli yüzleri sahneden çekildiğinde, Hayalet aklına geldi ve onun, başındaki ışığı net bir şekilde yanar halde, kendisine baktığını fark etti.

"Bu aptal insanları şükran dolu kılmak..." dedi Hayalet, "Önemsiz bir iş."

"Önemsiz mi!"

Fezziwig'e övgüler yağdırarak içlerini döken iki stajyeri dinlemesini söyledi; sonra, "İşte! Öyle değil mi? Sizin ölümlü paranızla sadece birkaç sterlin harcadı: belki üç, belki dört sterlin. Bunun için onu övmek gereksiz değil mi?"

"Konu o değil ki..." dedi Scrooge, heyecanlanıp farkına varmadan şimdiki Scrooge gibi değil, eski Scrooge olarak konuşarak. "Konu o değil, Ruh. Bizi mutlu veya mutsuz kılmak; işimizi hafif veya zahmetli hale getirmek; bir zevk ya da işkenceye dönüştürmek onun elinde. Sözlerinde ve bakışlarında yatar onun gücü; öyle önemsiz ve ince ayrıntılar ki, görmek için göz gerek: E, n'olmuş? Bize verdiği mutluluk bir servete bedel."

Ruh'un bakışını hissetti ve durdu.

"Sorun nedir?" diye sordu Hayalet.

"Önemli bir şey değil." dedi Scrooge.

"Bir şey var, bence?" diye üsteledi Hayalet.

"Hayır." dedi Scrooge, "Hayır. Kâtibime bir-iki söz söyleyebilmek isterdim şimdi. Hepsi bu."

Genç Scrooge lambaları kapattı ve bir dilek diledi; Scrooge ile Hayalet açık havada yan yanaydılar yeniden.

"Zamanım tükeniyor." dedi Ruh. "Çabuk!"

Bu Scrooge'a veya onun görebildiği birine söylenmemişti, fakat etkisini çok çabuk gösterdi. Çünkü Scrooge yeniden kendini gördü. Şimdi daha büyüktü; hayatının baharında bir adam. Yüzünde sonraki yılların zalim ve sert çizgileri yoktu; ama endişe ve hırs izleri taşımaya başlamıştı. Kök salmış ihtirası gösteren ve büyüyen ağacın gölgesinin düştüğü gözlerinde hevesli, açgözlü ve huzursuz bir hareket vardı.

Yalnız değildi, yas elbisesi içinde, açık kumral bir genç kızın yanında oturuyordu: kızın gözlerinde, Geçmiş Noel Hayaleti'nden yayılan ışıkta parlayan yaşlar vardı.

"Senin için hiç önemi yok." dedi kız yumuşak bir şekilde. "Hiç yok. Bir başka sevilen şey benim yerimi aldı; ve bu ilerde senin için benden daha mutluluk ve teselli verici olursa, üzülmek için haklı bir nedenim yok demektir."

"Senin yerini alan şey nedir?" diye karşılık verdi.

"Altından bir şey."

"Dünyanın ikiyüzlülüğü de bu!" dedi. "Dünya üzerinde yoksulluktan daha zor bir şey yok; servet peşinden koşmak kadar şiddetle kınadığı başka bir şey de yok!"

"Dünyadan çok fazla korkuyorsun." diye cevap verdi kız yumuşak bir şekilde. "Diğer bütün ümitlerin, dünyanın iğrenç ayıplamasından sakınabilme ümidinin içinde kaybolmuş. Daha soylu amaçlarının birer birer yittiğini seyrettim ve sonunda da en büyük

ihtirasın, yani para kazanma ihtirası seni zaptetti. Öyle değil mi?"

"Öyleyse ne olmuş yani?" diye sertçe cevap verdi. "Daha akıllı olsam ne olacak ki? Sana karşı değişmedim."

Kız kafasını salladı.

"Değiştim mi?"

"Bizim anlaşmamız eskidi. O, ikimiz de yoksulken ve uygun zamanda, birlikte, sabırlı gayretimizle maddi servet elde edene kadar da öyle olmaktan memnunken yapılmıştı. Sen değiştin. Bu anlaşmayı yaparken farklı bir adamdın."

"Henüz çocuktum." dedi sabırsızca.

"Duyguların eskisi gibi olmadığını söylüyor." diye karşılık verdi kız. "Ama ben eskisi gibiyim. Kalplerimiz birken mutluluk vaat eden şey şimdi bedbahtlık dolu. Bunu ne çok ve ne kadar yoğun düşündüğümü anlatmayacağım. Bunu düşündüm ve seni özgür bırakmaya karar verdim."

"Ben özgürlüğümü istedim mi?"

"Sözle değil. Hayır. Asla."

"Nasıl, o halde?"

"Değişen karakterinle, değişen huyunla, başka bir yaşam şeklinin ve başka bir ümidin peşine düşerek. Senin gözünde sevgimi değerli kılacak her şeyde. Eğer aramızda daha önce bir şey geçmemiş olsaydı.." dedi kız, Scrooge'a yumuşak bir şekilde ama ısrarla bakarak; "Söyle bana, beni arzu edip kazanmaya çalışır mıydın? Ah, hayır!"

Scrooge üzülmesine rağmen bu varsayıma hakkını teslim etmek gerektiğini düşündü. Fakat sıkıntıyla, "Sen öyle san." dedi.

"Aksini düşünmeyi çok isterdim." dedi kız. "Tanrı bilir! Böyle bir gerçeği gördüğümde, bunun ne kadar güçlü ve karşı koyulmaz olduğunu bilirim. Özgür olsaydın fakir bir kız seçer miydin – ona belli etmeden her şeyi kazançla ölçersin: veya bir an için onu seçerek baş prensibine ihanet etmiş olsan bile, ardından pişmanlık duyacağını bilmiyor muyum? Biliyorum; ve seni özgür bırakıyorum. Bir zamanlar olduğun adama duyduğum sevgiyle dolu bir kalple."

Scrooge konuşmak üzereydi; fakat kız kafasını öte yana çevirerek devam etti: "Bunu acı bulabilirsin – en azından geçmişi düşündüğümde, acı bulacağını ümit ediyorum. Çok ama çok kısa bir sürede bu anıdan memnuniyetle kurtulacaksın, tıpkı sana faydası olmayan bir rüyadan uyanarak kurtulduğun gibi. Seçtiğin hayatta mutluluklar!"

Kız gitti ve ayrıldılar.

"Ruh!" dedi Scrooge, "Daha fazla gösterme! Eve götür beni. Neden bana işkence etmekten zevk alıyorsun?"

"Bir gölge daha!" diye bağırdı Ruh.

"Yeter!" diye feryat etti Scrooge. "Yeter! Görmek istemiyorum. Daha fazla gösterme!"

Fakat merhametsiz Hayalet onu kollarının arasında havalandırdı ve sonra neler olduğunu seyretmeye zorladı.

Bir başka sahne ve yerdeydiler; çok büyük, şık olmayan, fakat konforlu bir odadaydılar. Kış ateşinin yanında güzel bir genç kız oturuyordu ve az önceki kıza o kadar benziyordu ki, Scrooge, kızının karşısında oturan, zarif orta yaşlı evli kadını görünceye kadar o sandı. Oda çok gürültülüydü, çünkü içeride Scrooge'un yerinden oynamış aklının sayamayacağı kadar

çok çocuk vardı; ve şiirdeki şu ünlü sürünün aksine, çocuk gibi davranan kırk tane çocuk değildiler, daha çok, her biri kırk yaşındaymış gibi davranıyordu. Sonuç olarak, inanılmaz bir gürültü vardı, ama görünüşe göre kimse umursamıyordu; aksine, anne ile kızı yürekten gülüyorlardı ve bu çok hoşlarına gidiyordu; ve az sonra eğlenceye katılan genç kız, küçük haydutlar tarafından oldukça acımasız bir şekilde yağmalandı. Onlardan biri olmak için neler vermezdim! Yine de ben o kadar kaba olamazdım, yo, hayır! Dünyanın bütün servetlerini verseler, o örgülü saçı çekip yolmazdım; hayatımı kurtaracak, benzersiz küçük ayakkabı için, yolamazdım o saçı, Tanrı esirgesin! Küçük arsız afacanların yaptığı gibi, elinin ölçüsünü almaya gelince, bunu da yapamazdım; herhalde ceza olarak kolum bükülür ve bir daha hiç düzelmezdi. Ama itiraf edeyim, dudaklarına dokunmayı, onları aralasın diye ona sorular sormayı, uçları aşağı eğik gözlerinin kirpiklerine kızarıp bozarmadan bakmayı, bir santimi bile paha biçilmez bir anı olabilecek saçlarının dalgalarını salıvermeyi çok isterdim: kısacası, itiraf edeyim ki, bir çocuk kadar özgür, ama bunların değerini bilecek kadar da erkek olmayı isterdim.

Fakat şimdi kapının vurulduğu duyuldu ve ardından öyle bir koşuşturmaca hasıl oldu ki, gülen bir yüz ve talan edilmiş bir elbiseyle genç kız, yanında, Noel oyuncakları ve hediyeleriyle yüklü bir adam olduğu halde eve gelen babalarını karşılamak için tam zamanında coşkun ve gürültülü grubun ortasında kapıya doğru taşındı. Sonra bir bağrışma, bir boğuşma ve savunmasız hamalın üzerine çullanma! Zapt olunamaz bir sevgiyle, ceplerine dalmak, kahverengi kâğıttan paketlerini yağmalamak, kravatına asılmak, boynuna sarılmak, sırtını yumruklamak ve bacaklarını tekmelemek için merdiven niyetine sandalye kul-

lanarak üzerine tırmandılar! Her pakette hayret ve sevinç nidaları! Ufaklığın, bir oyuncak bebeğin tavasını ağzına soktuğu ve tahta tabağa yapıştırılmış sahte hindiyi yuttuğu haberi! Bunun yanlış haber olduğunun anlaşılmasının ardından gelen büyük rahatlama! Neşe minnettarlık ve esrime! Hepsi anlatılmaz bir biçimde birbirine benziyor. Çocuklar ve heyecanları aşama aşama salonu terk ettiler, evin en üst katına kadar basamak basamak çıkıp odalarına gittiler ve böylece ortalık duruldu.

Ve şimdi evin erkeği, sevgiyle ona doğru eğilen kızıyla ve onun annesiyle şöminesinin başında otururken, Scrooge daha bir dikkat kesildi; böyle zarif ve ümit vaat eden bir varlık bana baba diyebilirdi ve ömrümün kışında bir bahar olabilirdi, diye düşündüğünde gözleri doldu.

"Belle..." dedi adam karısına dönüp gülümseyerek, "Bu öğleden sonra eski bir arkadaşını gördüm."

"Kimi?"

"Tahmin et!"

"Nereden bileyim? Adam sen de, bilmez miyim?" diye ekledi kadın hemen ardından, kocasıyla birlikte gülerek. "Bay Scrooge!"

"Bay Scrooge'u gördüm. Ofis penceresinin önünden geçtim, kapalı olmadığı ve içeride mum yaktığı için, onu güçlükle görebildim. Ortağının ölmek üzere olduğunu işittim; orada yalnız başına oturuyordu. Çok yalnız galiba."

"Ruh!" dedi Scrooge kırık bir sesle, "Götür beni buradan."

"Sana bunların olmuş şeylerin gölgeleri olduğunu söyledim." dedi Hayalet. "Her şeyi olduğu gibi gösterdiğimi de söylemiştim: beni suçlama!"

"Götür beni!" diye haykırdı Scrooge. "Dayanamıyorum!"

Hayalet'e döndü ve tuhaf bir şekilde, ona gösterilen tüm yüzlerden parçalar taşıyan bir yüzle kendisine baktığını görünce, bu görüntüyü yok etmek için uğraştı.

"Bırak beni! Beni geri götür! Bir daha da rahatsız etme!"

Boğuşma sırasında, tabii buna boğuşma denirse, çünkü Hayalet rakibinin çabalarından gözle görülür bir direniş göstermemesine rağmen etkilenmiyordu, Scrooge, Hayalet'in ışığının net ve parlak göründüğünü gözlemledi; ve bununla üzerindeki etkisi arasında belli belirsiz bir bağlantı kurarak, söndürme başlığını ele geçirdi ve ani bir hamleyle kafasına taktı.

Ruh başlığın altında küçülüverdi, böylece başlık bütün bedenini kapladı; fakat her ne kadar Scrooge bütün gücüyle bastırsa da, kesintisiz bir sel halinde şapkanın altından yere akan ışığı saklayamıyordu.

Çok yorulduğunun, karşı koyulmaz bir uyuma isteğine yenik düşmek üzere olduğunun dahası kendi yatak odasında bulunduğunun farkındaydı. Başlığı bırakmadan önce başlığı son bir kez daha bastırdı, sonra eli gevşedi; kendini yatağa zor attı ve ağır bir uykuya daldı.

3.
Üç Ruhtan İkincisi

Şaşılacak ölçüde sert bir horlamanın ortasında uyanarak, düşüncelerini toplamak için yatağında doğrulan Scrooge'un, saatin tekrar biri vurduğunu düşünmek için hiçbir nedeni yoktu. Jacob Marley'in aracılığıyla gönderilen ikinci haberciyle bir toplantı yapması için özellikle, tam vaktinde uyandırıldığını anladı. Fakat bu yeni hayaletin yatağın hangi tarafındaki perdeyi açacağını merak etmeye başladığında, rahatsızlık duyarak ürperdiğini fark edip hepsini kendi elleriyle açtı ve tekrar uzanarak dikkatlice yatağın çevresini gözetlemeye başladı. Çünkü Ruh ortaya çıkar çıkmaz onu görmeyi diliyordu ve bir sürprize maruz kalıp heyecanlanmak istemiyordu.

Bir-iki numaradan anlamakla ve genellikle zamana uygun olmakla övünen laubali cinsinden erkekler, yazı tura atmaktan kasıtsız adam öldürmeye kadar her şeyde iyi olduklarını ileri sürerek, macera kapasitelerinin geniş sınırlarını –ki iki aşırı uç arasında da,

şüphesiz, fena sayılmayacak kadar geniş ve çeşitli konu vardır– anlatırlar. Scrooge'un bu kadar olmasa da, her türden tuhaf hayalete hazır olduğuna ve bebekten tutun da gergedana kadar hiçbir şeyin onu çok fazla korkutmayacağına inanmanızı istemekte bir sakınca görmüyorum.

İşte, neredeyse her şeye karşı hazırlanan Scrooge, hiçbir şey içinse hiçbir şekilde hazır değildi; ve sonuç olarak, saat biri vurduğu ve hiçbir şey görünmediği zaman, zangır zangır titremeye başladı. Beş dakika, on dakika, çeyrek saat geçti, fakat hiçbir şey gelmedi. Bütün bu zaman boyunca yatağında, saat zamanı gösterdiğinde tepeden yayılan ve anlamını bilemediği için bir düzine hayaletten daha korkutucu olan kırmızı bir ışığın içinde yattı; ve arada bir, farkında bile olmadan, ani bir patlama gibi dehşetli bir olayla karşı karşıya olabileceğinden endişe duyuyordu. Sonunda, anladı ki –siz veya ben daha en başında anlamıştık; çünkü ne yapılması gerektiğini bilen ve şüphesiz yapan kişi, daima zor durumda bulunmayan kişidir– sonunda, diyordum, hayalete ait bu ışığın kaynağının yandaki odada olabiliceğini fark etti, ki sonradan biraz daha dikkatli bakınca ışığın o odadan parladığını gördü. Aklı bu düşünceyle tamamen ele geçmişken, yavaşça yataktan kalkıp terliklerini giyerek kapıya kadar ayaklarını sürüdü.

Scrooge'un eli kilide değer değmez, tuhaf bir ses ona ismiyle hitap etti ve içeri girmesini emretti. O da itaat etti.

Kendi odasıydı. Buna şüphe yoktu. Fakat şaşırtıcı bir değişime uğramıştı. Duvarlar ve tavan canlı bir yeşile boyanmış gibiydi, ortalık çok güzel bir koruluğa dönmüştü; her yerde ışıltılı tomurcuklar parlıyordu. Çobanpüskülü, ökseotu ve sarmaşığın tertemiz yap-

rakları, sanki etrafa bir sürü küçük ayna saçılmış gibi, ışığı yansıtıyordu; bacadan yukarı gürleyerek öyle bir ateş gitti ki, şöminenin hantal taşı ne Scrooge'un ne Marley'in zamanında, ne de geçmiş herhangi bir kış mevsiminde, öylesini hiç görmemiştir. Yerde, bir çeşit taht oluşturacak şekilde istiflenmiş halde, hindiler, kazlar, av etleri, kümes hayvanları, domuz eti, büyük et parçaları, yavru domuzlar, uzun sosis çelenkleri, börekler, pudingler, büyük istiridye fıçıları, pişmiş kestane, kıpkırmızı elmalar, sulu portakallar, bal gibi tatlı armutlar, şahane pastalar ve kâseler dolusu kaynayan punç vardı ve iştah açan dumanlarıyla odayı loşlaştırmışlardı. Bu kanepede, bakmaya doyulmaz, neşeli bir dev rahat bir pozisyonda oturuyordu: Bereket tanrısına da benzemiyor değildi hani, elinde taşıdığı kıpkızıl meşaleyi, içeriyi dikizleyerek kapıdan giren Scrooge'u aydınlatmak için yukarı kaldırmıştı.

"Gir!" diye bağırdı Hayalet. "İçeri gir ve beni daha iyi tanı!"

Scrooge çekinerek girdi ve Ruh'un önünde başını eğdi. Eski inatçı Scrooge değildi artık; ve her ne kadar Ruh'un gözleri berrak ve nazikse de, onlara bakmayı istemedi.

"Ben Bu Noel'in Hayaleti'yim." dedi Ruh. "Bana bak!"

Scrooge saygıyla dediğini yaptı. Kenarları beyaz kürkle çevrelenmiş basit bir koyu yeşil cüppe veya pelerin giymişti. Elbise o kadar boldu ki, Hayalet'in göğsü, sanki herhangi bir süsün ardında gizlenip örtbas edilmeyi hor görüyormuş gibi, çıplaktı. Bol dökümlü elbisenin altından görülebilen ayakları da çıplaktı; başındaysa sadece, orasına burasına yerleştirilmiş parlayan buz parçalarından yapılmış bir kutsal çelenkten başka bir şey yoktu. Koyu kahve bukleleri

uzun ve serbestti; güler yüzlü çehresi, ışıldayan gözleri, açık eli, neşeli sesi, rahat davranışları ve şen havası kadar serbestti. Beline bir kayışla eski bir kın bağlanmıştı; fakat içinde kılıç yoktu ve eski kılıf paslanmıştı.

"Daha önce bir benzerimi görmedin!" diye bağırdı Ruh.

"Hiç." diye cevapladı Scrooge.

"Ailemin daha genç üyeleriyle –yani (ben çok genç olduğum için) ağabeylerim bu daha sonraki yıllarda doğdular– gezintiye hiç çıkmadın mı?" diye sürdürdü Hayalet.

"Çıktığımı sanmıyorum." dedi Scrooge. "Korkarım, çıkmadım. Çok kardeşiniz var mı, Ruh?"

"Bin sekiz yüzden fazla." dedi Hayalet.

"Geçindirmek için fazla kalabalık bir aile." diye mırıldandı Scrooge.

Bu Noel'in Hayaleti ayağa kalktı.

"Hayalet..." dedi Scrooge itaatkâr bir biçimde, "Beni nereye götüreceksen götür. Dün gece mecburen gittim ve dersimi aldım. Eğer bu gece bana öğretecek bir şey varsa, öğreneyim."

"Cüppeme dokun!"

Scrooge kendisine söyleneni yaptı ve elini çabuk tuttu.

Çobanpüskülü, ökseotu, kırmızı tomurcuklar, sarmaşık, hindiler, kazlar, av eti, kümes hayvanları, domuz eti, domuzcuklar, sosisler, istiridyeler, meyveler ve punç aniden yok oldu. Oda, ateş, kızıl alevler ve gece de yok oldu ve Noel sabahında şehrin sokaklarındaydılar, insanlar (aşırı soğuktan dolayı) oturdukları yerlerin önündeki kaldırımlardan, evlerinin tepe-

sinden karları temizlerken kaba, ama canlı ve rahatsız etmeyen bir müzik yapıyorlardı; çatıdaki çocuklar için, karın yukarıdan aşağıdaki yola 'pat' diye düşüp küçük yapay kar fırtınaları oluşturmasını izlemek delice bir zevkti.

Evlerin önleri ve pencereler, çatılardaki pürüzsüz beyaz karla ve yerdeki daha kirlice karla tezat oluşturacak kadar karaydı; yerlerde arabaların ağır tekerleklerinin açtığı derin izler, geniş caddelerin ikiye ayrıldığı yerlerde, yüzlerce kez birbirlerini kesen, sarı çamurda ve buzlu sularda izlemesi zor, karmaşık kanallar oluşturan izler vardı. Gökyüzü kapalıydı ve kısa sokaklar, yarı çözülmüş, yarı donmuş, daha ağır parçaları kurum banyosu halinde sökün eden, bulanık bir sisle boğulmuştu. Sanki İngiltere'deki bütün bacalar anlaşmış gibi, doya doya yanıyorlardı. Havada ya da şehirde neşeli hiçbir şey yoktu, ancak her yerde neşeli bir atmosfer vardı, öyle ki en berrak yaz havası ve en parlak güneş aldanıp da yayılmak için boşuna çaba gösterebilirdi.

Evlerin üzerinde kar küreyen insanlar şen ve neşe doluydular; siperlerin arkasından birbirlerine sesleniyor ve arada bir de kartopu atıyorlardı –sözlü bir şakadan çok daha iyi– kartopu hedefi bulduysa bol bol gülüyorlardı, bulmadıysa da daha az gülmüyorlardı. Tavukçular hâlâ yarı açıktılar ve yemişçiler muhteşem bir ihtişam içindeydiler. Yaşlı centilmenlerin, bir anda patayarak içlerindeki serveti sokağa boşaltacağa benzeyen yelekleri gibi şekillendirilmiş, kapı önünde aylaklık eden, büyük, yuvarlak, şişman kestane sepetleri vardı. İspanyol keşişleri gibi şişmanlıkları içinde parlayan ve yanlarından geçerken asılı ökseotuna uslu uslu bakan genç kızlara ahlaksızca şeytanlıkla raflarından göz kırpan, kızıl, kahverengi ve

tombul İspanyol soğanları vardı. Yükselen piramitler halinde istiflenmiş armutlar ve elmalar vardı; göze çarpan askılardan sallanan, gelip geçenlerin ağzını sulandıran üzüm salkımları vardı; kokularıyla, ağaçların arasında yapılan eski yürüyüşleri ve ayak bileklerine kadar kuru yaprakların içine gömülü halde hoş ayak sürümelerini hatırlatan, yosun yeşili ve kahverengi fındık yığınları vardı; seçme meyvelerin arasına yerleştirilmiş kavanozdaki altın ve gümüş rengi balıklar, kalın kafalı ve durgun bir türün soyundan geliyor olmalarına rağmen, bir şeyler olduğunu biliyor görünüyorlardı; ve yavaş heyecansız hareketlerle kendi küçük dünyalarında dönüp duruyorlardı.

Bakkal dükkânları! Ah, ya o bakkal dükkânları! Belki iki belki bir kepengini indirmiş kapatmak üzere olan, ama o aralıklardan atılan kısa bakışlar! Sadece tezgâhın üzerinde inip kalkan terazinin çıkardığı neşeli ses, iple makaranın arkadaşlıklarını öyle canlı bir şekilde bitirmeleri, teneke kutuların, sihirbazlık numarası gibi yukarı aşağı taşınırken takırdaması, hatta pişmiş çay ve kahve kokularının burunlara ziyafet çekmesi, bol kuru üzüm, bembeyaz bademler, upuzun ve dümdüz tarçın çubukları, daha birçok lezzetli baharat, en ilgisizleri bile sersemletip sonunda da gözlerinin dönmesine neden olan elma şekerleri değildi görülmeye değer olan. Etli ve ballı incirler, orta karar mayhoşluklarıyla süslü kutularından pembelik yayan frenküzümleri, her şeyin ağza layık ve Noel kıyafetlerine bürünmüş olması da değil; fakat asıl görülmesi gereken şey, müşterilerin, günün ümit saçan vaadi içinde büyük bir telaş ve sabırsızlıkla çılgın gibi hasır sepetlerini ezerek kapıda birbirlerinin üzerine yıkılmaları, satın aldıkları öteberiyi tezgâhta unutup sonra almak için koşa koşa geri gelmeleri ve mümkün olan en komik şekilde daha bunun gibi yüz-

lerce hata yapmalarıydı; öte yandan bakkal ve yardımcıları da öyle açık gönüllü ve dinçlerdi ki, önlüklerini arkadan tutturdukları cilalı kalpler, herkes görsün ve dileyen Noel kargaları gagalasın diye dışarı çıkarılmış kendi kalpleri olabilirdi pekâlâ.

Fakat az sonra çan kulesi bütün iyi insanları kilise ve şapellere çağırdı; hepsi en iyi giysileri içinde, yüzlerinde en mutlu ifadeyle yığınlar halinde sokaklardan geçerek geldiler. Aynı anda da yan yollardan, dar sokaklardan ve isimsiz dönemeçlerden gelen sayısız insan akşam yemeklerini fırınlara taşıdılar. Bu fakir eğlence düşkünleri Ruh'un çok ilgisini çekmiş görünüyordu, çünkü yanında Scrooge olduğu halde fırının kapısında dikilmiş, gelip geçenlerin yemeklerinin örtülerini açıp üzerlerine meşalesinden buhur serpiyordu. Bu oldukça alışılmamış bir meşaleydi, bir-iki kez, birbirlerini itip kakanlardan kötü söz söyleyen olduğunda, üzerlerine meşaleden bir iki damla serpti ve şen şakraklık anında geri geldi. Noel günü kavga etmenin yakışık almadığını söylediler. Almaz tabii!

Bir süre sonra çanlar sustu ve fırınlar kapandı; fakat her bir fırının üstündeki erimiş slak leklerde, bütün o yemeklerin ve onların pişme süreçlerinin hoş iması vardı; kaldırımlardan bile, taşla da yemek pişiriyormuş gibi dumanlar çıkıyordu.

"Meşalenden saçtığın şeyin özel bir tadı var mı?" diye sordu Scrooge.

"Var. Kendi tadım."

"Bugün her çeşit yemeğe konulabilir mi?" diye sordu Scrooge.

"Hepsine. En çok da fakir bir yemeğe."

"Neden en çok da fakir bir yemeğe?" diye sordu Scrooge.

"Çünkü en çok onun ihtiyacı vardır."

"Ruh!" dedi Scrooge, bir an düşünüp, "Çevremizdeki bunca dünyadan, bunca varlık arasından senin bu insanların masum eğlence fırsatlarını engellemeyi arzuladığından şüpheleniyorum."

"Ben mi!" diye bağırdı Ruh.

"Yemek yedikleri söylenebilecek tek gün olan her Yedinci Gün yemek yeme olanaklarından yoksun bırakıyorsun onları..." dedi Scrooge; "Öyle değil mi?"

"Ben mi!" diye bağırdı Ruh.

"Yedinci Gün bu yerleri kapatmayı çok istiyorsun." dedi Scrooge. "Bu da aynı kapıya çıkar."

"Ben mi istiyorum!" diye haykırdı Ruh.

"Eğer hatalıysam beni affet. Bu senin adına veya en azından ailenin adına yapılıyor." dedi Scrooge.

"Bu sizin dünyada." diye karşılık verdi Ruh. "Bizi tanıdığını iddia eden ve bizim adımıza kendi ihtiras, kibir, kötü niyet, kin, haset, dar kafalılık ve bencillik dolu eylemlerini gerçekleştiren bize, tüm dost ve akrabalarımıza, sanki hiç yaşamamışlarcasına uzak olan insanlar var. Bunu unutma ve onların yaptıklarının suçunu onlara yükle, bize değil."

Scrooge öyle yapacağına söz verdi; ve daha önce de olduğu gibi, görünmez halde, şehrin dış mahallerine doğru devam ettiler. Dev boyutuna rağmen, kendini her yere kolaylıkla sığdırabilmesi ve alçak tavanlı bir yerde bile, herhangi bir yüksek tavanlı salondaki kadar zarifçe ve doğaüstü bir yaratık gibi ayakta durabilmesi, Hayalet'in dikkat çekici niteliğiydi.

Ve onu doğruca Scrooge'un kâtibinin evine götüren şey, belki iyi Ruh'un bu gücünü göstermekten zevk duyması veya kendi nazik, cömert, içten doğası ve bütün yoksullara olan sempatisiydi; çünkü ora-

ya gitti ve cüppesine tutunan Scrooge'u da yanında götürdü; Ruh kapıda gülümseyip Bob Cratchit'in evini meşalesinden serpintilerle kutsamak için durdu. Düşünün bir! Bob kendisi haftada hepi topu on beş "bob"* kazanıyordu; Hıristiyan isminin yalnızca on beş adet kopyası cebine giriyordu; ve nihayet bu Noel'in Hayaleti onun dört odalı evini kutsadı!

Sonra Cratchit'in karısı Bayan Cratchit kalktı ve iki kere tersyüz edilmiş, ama ucuz ve altı penilik olmalarına rağmen hoş görünen kurdelelerle güzelleştirilmiş elbisesini giydi ve ikinci kızları Belinda Cratchit'in yardımıyla yine kurdelelerle güzelleştirilmiş masa örtüsünü serdi; bu sırada evin büyük oğlu Peter Cratchit patates tenceresine çatalını daldırmıştı ve çirkin gömlek yakalığının uçlarını (aslında Bob'undu, ama günün onuruna oğluna vermişti) ağzına sokmuş, modaya uygun giyinmiş olmaktan sevinç duyuyor ve şık Parks'ta gömleğini göstermek için can atıyordu. Ardından biri kız biri erkek iki küçük Cratchit koşarak içeri girdiler ve bağıra çağıra fırının önünde kaz kokusu aldıklarını ve bunun kendi kazları olduğunu bildiklerini anlattılar; adaçayı ve soğan gibi pahalı şeylerin düşünü kurarak ateşin önünde ısınan bu küçük Cratchitler masanın etrafında dans ettiler ve patatesler kaynayıp çıkarılmak ve soyulmak için gürültülü bir şekilde tencerenin kapağına vuruncaya kadar, ağabeyleri Peter Cratchit yakası tarafından boğulmak üzere olduğu halde kasılmadan) ateşi körüklediği sırada onu övüp durdular.

"Sevgili babanız nerede kaldı, o halde?" dedi Bayan Cratchit. "Ya Ufaklık Tim? Ve Martha, geçen Noel yarım saat bile gecikmemişti!"

"İşte Martha, anne!" dedi bir kız, ortaya çıkarak.

* ***bob***: Argoda bir şilin anlamına gelir. (Çev.n.)

"İşte Martha, anne!" diye bağırdı iki küçük Cratchit. "Yaşasın! Martha, kazı görmelisin!"

"Allah ömür versin, ne kadar geç kaldın!" dedi Bayan Cratchit, kızını defalarca öpüp işgüzarca bir gayretle şalını ve başlığını çıkararak.

"Dün akşam yapacak çok işimiz vardı." diye cevap verdi kız, "Bu sabah da temizlememiz gerekti, anne!"

"İyi! Geldiğin sürece sorun değil." dedi Bayan Cratchit. "Ateşin önüne otur da ısın, canım."

"Yo, yo! Babam geliyor!" diye bağırdı bir oraya bir buraya koşuşturan iki küçük Cratchit. "Saklan, Martha, saklan!"

Martha saklandı ve önünden sarkan, saçakları hariç uzunluğu nereden baksanız bir metreyi bulan atkısı ve üzerinde zamana uygun görünsün diye yamanıp fırçalanmış pejmürde giysileri ve omuzlarında Ufaklık Tim'le, ufaktefek Bob içeri girdi. Zavallı Ufaklık Tim küçük bir koltuk değneği taşıyordu ve bacaklarında demir çubuklar vardı!

"Hey, nerde bizim Martha'mız?" diye bağırdı Bob Cratchit, etrafa bakınarak.

"Gelmiyor." dedi Bayan Cratchit.

"Gelmiyor mu?" dedi Bob, aniden neşesi sönerek; çünkü kiliseden eve kadar Tim'in safkan atı olmuş ve dizginlerinden kurtulmuş gibi gelmişti. "Noel günü gelmiyor ha!"

Martha, sadece şaka da olsa, onu böyle hayal kırıklığına uğramış görmek istemedi; bu nedenle, iki küçük Cratchit, Ufaklık Tim'i kucaklayıp pudingin kazanın içinde şarkı söyleyişini daha iyi duyabilsin diye çamaşırhaneye götürürken, o da dolabın kapısının arkasından vaktinden önce çıktı ve babasının kollarına koştu.

"Küçük Tim uslu durdu mu?" diye sordu Bayan Cratchit, her şeye inanıyor diye Bob'a takıldıktan ve Bob kızına doya doya sarıldıktan sonra.

"Melek gibi." dedi Bob, "Hatta daha bile iyi. Her nasılsa, kendi kendine oturup düşünceli bir hal alıyor ve duyup duyabileceğin en tuhaf şeyleri düşünüyor. Eve gelirken, insanların onu kilisede görmesini umduğunu, çünkü kendisinin kötürüm olduğunu ve Noel günü, sakat dilencileri yürütüp körlerin gözlerini açanın kim olduğunu hatırlamalarının kendileri için güzel bir şey olabileceğini söyledi bana."

Onlara bunları söylerken Bob'un sesi titriyordu ve Ufaklık Tim'in gittikçe daha güçlü ve dinç bir çocuk olmaya başladığını söylerken sesi daha da titredi.

Ufaklık Tim'in küçük koltuk değneğinin sesi duyuldu; ardından da başka söz konuşulamadan, kardeşleri eşliğinde geri geldi ve ateşin yanındaki sandalyesine oturdu; ve Bob kol ağızlarını kıvırırken –sanki, zavallı adam, daha pejmürde görünmelerinin imkânı varmış gibi– sıcak bir karışımı cin ve limonla bir tasta birleştirdi ve çalkalayıp sonra da yavaş yavaş kaynasın diye ocak taşının üzerine koydu, Peter ile hazır ve nazır küçük Cratchitler kazı getirmeye gittiler, kısa bir süre sonra da neşeli bir tören alayı halinde kazla birlikte geri döndüler.

Ardından öyle bir koşuşturma başladı ki, kazın çok nadide bir kuş, bir kuğunun yanında doğal sayılabileceği tüylü bir mucize olduğunu sanırdınız – ve o evde de gerçekten bunun gibi bir şeydi. Bayan Cratchit (önceden küçük bir tencerede hazırlanmış olan) sosu fokur fokur kaynattı; Peter patatesleri inanılmaz bir gayretle ezdi; Bayan Belinda elma sosunu tatlandırdı; Martha sıcak tabakların tozunu aldı; Bob Ufaklık Tim'i yanına, masanın küçük bir köşesine aldı; iki

küçük Cratchit de kendilerini de unutmadan, masaya herkes için sandalye koyup yerlerine tırmandılar ve kendi sıraları gelmeden, kaz isteriz, diye bağırmamak için de ağızlarına kaşık tıktılar. Sonunda yemekler kondu ve şükran duası edildi. Bayan Cratchit, yavaşça et bıçağına bakarak, onu kazın göğsüne saplamak için hazırlanırken, dua da bir solukta okundu; Bayan Cratchit bunu yaparken ve kazın içindeki malzemelerin fışkırması işlemi gerçekleştiğinde, masada bir sevinç mırıltısı yükseldi ve küçük Cratchitler tarafından kışkırtılan Ufaklık Tim bile bıçağının sapıyla masaya vurdu ve cılız bir şekilde, "Yaşa!" diye bağırdı.

Dünya üzerinde böyle bir kaz daha olmamıştı. Bob böyle bir pişmiş kazın olduğuna inanmadığını söyledi. Körpeliği ve tadı, büyüklüğü ve ucuzluğu evrensel bir hayranlığa layıktı. Elma sosu ve patates püresiyle takviye edilen kaz bütün aile için yeterli bir akşam temeğiydi; gerçekten de, (tabağındaki küçük bir kemik parçasına bakan) Bayan Cratchit büyük bir hazla, arttığını söyledi. Fakat herkes yeterince yemişti ve özellikle küçük Cratchitler burunlarına kadar soğan ve adaçayıyla dolmuşlardı. Şimdi de Bayan Belinda tabakları değiştirdi ve Bayan Cratchit –birinin kendisini seyretmesini kaldıramayacak kadar heyecanlı olduğu için– pudingi almak üzere tek başına odadan çıktı ve getirdi.

Ya yeterince pişmemişse! Ya çevirirken içine çökerse! Ya onlar kazla kendilerinden geçerken, birisi arka bahçe duvarından içeri girip onu aşırdıysa – bu ihtimal, iki küçük Cratchit'in renklerinin solmasına yol açtı! Her türlü felaket düşünüldü.

Hey! Ne buhar ama! Puding kazandan çıkmıştı. Ortalık çamaşır günündeki gibi koktu! Kokan, pudingin üzerine örtülen bezdi. Şimdi de bir lokanta ile bir

pastacı kapı komşusuymuş, yan tarafta da bir çamaşırcı varmış gibi kokuyordu! Bu da pudingdi! Yarım dakika içinde Bayan Cratchit –yüzü kızarmış ama gururla gülümser halde– elinde, bir parmak tutuşturulmuş brendi içinde parlayan ve tepesine Noel çiçeği yerleştirilmiş, sert ve sıkı, benekli bir bilardo topuna benzeyen pudingle içeri girdi.

Oh, harika bir puding! Bob Cratchit, sakin bir tonda, bunu, Bayan Cratchit'in evlendiklerinden beri gerçekleştirdiği en büyük başarı olarak gördüğünü söyledi. Bayan Cratchit de, artık endişesi kaybolmuştu, unun miktarı konusunda emin olamadığını itiraf etmesi gerektiğini söyledi. Herkesin puding hakkında söyleyecek bir şeyi vardı, fakat hiç kimse bunun böyle geniş bir aile için küçük bir puding olduğunu değil söylemek, aklından bile geçirmedi. Bunu söylemek anlaşmaya ihanet etmek olurdu. Herhangi bir Cratchit, böyle bir şeye üstü kapalı bir şekilde değinmekten bile utanırdı.

Sonunda yemek bitti, masa örtüsü temizlendi ve ocak temizlenip ateş canlandırıldı. Kâsedeki karışımın tadına bakıldı ve çok beğenildi, elmalar ve portakallar masaya ve bir kürek dolusu kestane de ateşe koyuldu. Sonra bütün Cratchit ailesi ocağın etrafında toplandı; ve ailenin bardak nümayişi Bob Cratchit'in dirseğinin altında duruyordu. İki bardak ve kulpsuz bir tatlı fincanı.

Altın kadeh olmasalar da, kâseden konulan sıcak içeceği gayet güzel bir biçimde muhafaza ediyorlardı; kestaneler ateşin üzerinde gürültüyle çatırdarken, Bob gülümseyen bakışlarla sıcak içeceği bardaklara koydu.

Sonra Bob kadeh kaldırdı: "Hepimize mutlu Noeller, canlarım. Tanrı bizi korusun!"

Bütün aile aynı dilekleri yineledi.

"Tanrı hepimizi korusun!" dedi Ufaklık Tim.

Babasının yanında, küçük sandalyesinde oturuyordu. Bob, onu seviyormuş da yanında tutmak istiyormuş ve kendisinden koparılmasından korkuyormuş gibi, oğlunun küçük, kuru elini tuttu.

"Ruh..." dedi Scrooge, daha önce hiç bilmediği bir ilgiyle, "Ufaklık Tim yaşayacak mı?"

"Ocağın köşesinde boş bir sandalye ve özenle korunan, sahipsiz bir koltuk değneği görüyorum." diye cevap verdi Hayalet. "Eğer bu hayaller gelecekte değişmeden devam ederse, çocuk ölecek."

"Yo, hayır!" dedi Scrooge. "Oh, hayır, iyi kalpli Ruh! Canının bağışlanacağını söyle."

"Eğer bu hayaller gelecekte değişmeden kalırlarsa, benim soyumdan hiç kimse..." diye karşılık verdi Hayalet, "Onu burada bulamayacak. Ne olmuş yani? Eğer ölmek istiyorsa, ölsün ve nüfus artışını azaltsın."

Scrooge kendi sözlerini Hayalet'ten işitince acı ve pişmanlık içinde başını eğdi.

"İnsansan eğer..." dedi Hayalet, "Bir taş yürekli değil, insansan, nüfus fazlalığının ne olduğunu ve nerede olduğunu öğrenene kadar, o aşağılık ikiyüzlülüğünü kendine sakla. Kimin yaşayıp kimin öleceğine sen mi karar vereceksin? Tanrı katında sen yaşamayı bu zavallı adamın çocuğu gibi milyonlarcasından daha az hak ediyor olabilirsin. Hey Allah'ım! Yaprağın üzerindeki böceğin, tozun toprağın içindeki arkadaşlarına hayattan bahsedip durmasını dinlemekten farksız!"

Scrooge, Hayalet'in paylaması karşısında ezilip büzüldü ve titreyerek gözlerini aşağı devirdi. Ama kendi ismini işitince hızla kaldırdı onları.

"Bay Scrooge'a!" dedi Bob. "Ziyafetimizi borçlu olduğumuz Bay Scrooge'a kaldırıyorum kadehimi!"

"Ziyafetimizi borçlu olduğumuz adam, tabii ya!" diye bağırdı Bayan Cratchit, kıpkırmızı kesilerek. "Keşke burada olsaydı. Ona aklımdan geçenlerle bir ziyafet çekerdim, eminim, bayılırdı."

"Sevgilim..." dedi Bob, "Çocuklar burada! Bugün Noel."

"Tabii, tutup da Bay Scrooge gibi iğrenç, cimri, katı, duygusuz bir adamın sağlığına kadeh kaldırdığın bir Noel. Öyle olduğunu biliyorsun, Robert! Bunu senden iyi kimse bilemez, zavallım benim!"

"Tatlım!" diye ılımlı yanıtladı Bob. "Noel Günü."

"Senin ve günün hatırına onun sağlığına içeceğim." dedi Bayan Cratchit, "Yoksa onun hatırına değil. Uzun ömürler ona! Mutlu Noeller ve mutlu yıllar! Çok mutlu ve neşeli olacağından hiç şüphem yok!"

Onun ardından çocuklar da içtiler. İlk kez içlerinden gelmeyerek kadeh kaldırmışlardı. En son Ufaklık Tim içti, ama zerre kadar umursamadı. Ailede Scrooge insan yiyen devdi. Onun isminin bahsi partiye, koca bir beş dakika dağılmayan kara bir gölge düşürmüştü.

Daha sonraysa, uğursuz Scrooge'la olan işlerinin bitmiş olmasının verdiği rahatlamayla birlikte, neşeleri on kat arttı. Bob Cratchit onlara, Peter için düşündüğü, eğer olursa, haftada beş-altı peni getirecek işi anlattı. Küçük Cratchitler Peter'in bir işadamı olduğu düşüncesine çok güldüler; ve Peter da sanki bu hayret verici gelir eline geçtiği zaman, ne tür yatırımlarda bulunması gerektiğini ölçüp biçiyormuş gibi, yakalarının arasından düşünceli düşünceli ateşe daldı. Şapkacının birinde zavallı bir çırak olan Martha da

onlara kendisine ne tür işler düştüğünü, aralıksız kaç saat çalıştığını ve ertesi sabah uzun ve harika bir istirahat için yatakta nasıl yatacağını anlattı; ertesi gün tatil olduğu için evde olacaktı. Ve ayrıca geçen gün bir kontes ile bir lord gördüğünü ve lordun 'en az Peter kadar uzun' olduğunu da anlattı; bunu işiten Peter yakasını öyle yukarı kaldırdı ki, orada olsaydınız yüzünü göremezdiniz. Bu sırada kestaneler ve kase elden ele dolaştı; çok geçmeden de Ufaklık Tim'den, karda yol alan kaybolmuş bir çocuğu anlatan bir şarkı dinlediler. Ufaklık Tim'in kederli bir sesi vardı ve şarkıyı gerçekten de çok güzel söylüyordu.

Bunun olağanüstü bir yanı yoktu. Varsıl bir aile değildi; şık değillerdi; ayakkabıları su geçirmezlikten çok uzaktı; giysileri yetersizdi; Peter rehinci dükkânının içini iyi biliyor olmalıydı, kuşkusuz iyi biliyordu. Ama mutluydular, birbirlerinden hoşnuttular ve hallerinden memnundular; gözden kaybolurken Ruh'un meşalesinin serpintileri sayesinde şöyle böyle seçilebiliyorlardı, daha mutlu gözüküyorlardı ve Scrooge sonuna kadar gözlerini onlardan, özellikle de Ufaklık Tim'den ayırmadı.

Bu sırada hava da kararmıştı ve lapa lapa kar yağıyordu; Scrooge ile Ruh tek başlarına sokaklarda giderlerken mutfaklarda, oturma odalarında ve her türlü odada gürüldeyen ateşlerin parlaklıkları harikuladeydi. Şu evde titreşen ateş, ateşin önünde iyice ısınan yemeklerin oluşturduğu keyifli bir sofranın hazırlıklarını ve hem soğuğu hem de karanlığı dışarıda tutmak için birazdan çekilecek olan koyu kırmızı perdeleri gösteriyordu. Şurada da, evin bütün çocukları evli kız kardeşleri, erkek kardeşleri, kuzenleri, amcaları ve teyzelerini ilk karşılayan olmak için karların içine koşuyorlardı. Öte tarafta ise, pencere perdelerin-

de, bir araya gelmiş konukların gölgeleri vardı; ve işte hepsi kukuletalı ve kürk çizmeli bir grup güzel kız hep bir ağızdan konuşarak, neşeyle bir komşularının evine doğru yürüyordu; kurnaz cadılar, çok iyi biliyorlar – o evdeki bekâr erkeğin vay haline!

Fakat dostane toplantılara gidenlerin sayısına bakacak olsaydınız, hiç kimsenin, geldiklerinde misafirlerini karşılamak için evde olmadığını zannederdiniz. Hayalet nasıl da coşmuştu! Göğsünü ve geniş elini açıp ulaşabildiği her şeye parlak ve zararsız neşesini saçarak havada süzülüyordu! Karanlık sokağa ışık benekleri dağıtan ve bir yere gitmek üzere giyinmiş fenerci bile, her ne kadar Noel'den başka kimsenin kendisine eşlik ettiğini hiç aklına getirmemiş olsa da, Ruh yanından geçerken kahkahalarla gülüyordu!

Derken, Hayalet'ten bir uyarı sözü dahi gelmeden, devlerin mezarlığına benzeyen, çirkin ve kaba taş kütlelerinin etrafa saçılı olduğu soğuk ve ıssız bir çayırda durdular; su kendi bildiğince akıyordu; veya akardı, fakat don onu hapsetmişti; yosun, katırtırnağı ve kaba, uzun otlardan başka bitki yetişmiyordu. Batıda kaybolan güneş, ıssızlıkta bir an için, yarı kapalı bir göz gibiydi ve nihayet gittikçe incelerek kapkaranlık gecenin yoğun kasvetinde kaybolan, alev kırmızısı bir çizgi bıraktı.

"Burası neresi?" diye sordu Scrooge.

"Yerin iç kısımlarında çalışan madencilerin yaşadığı bir yer." dedi Ruh. "Ama beni tanırlar. Bak!"

Bir kulübenin penceresinden bir ışık parladı ve ikisi hızla oraya doğru ilerlediler. Taş ve çamurdan yapılmış duvardan geçerek, gürül gürül yanan bir ateşin etrafında toplanmış neşeli bir grup buldular. Çok yaşlı bir kadınla erkek, onların çocukları, çocuklarının çocukları ve bir nesil daha, hepsi tatil giysileri içinde

güzelce süslenmişlerdi. Yaşlı adam, ıssız arazinin üzerinde esen rüzgârı nadiren bastırabilen bir sesle onlara bir Noel şarkısı söylüyordu; bu, o küçükken söylenen, çok eski bir şarkıydı; ve zaman zaman hepsi koro halinde eşlik etti. Onlar seslerini yükselttiklerinde yaşlı adamın da neşesi ve sesi artıyordu; ve onlar durduklarında, onun da enerjisi tükeniyordu.

Ruh burada fazla oyalanmadı, Scrooge'a cüppesine tutunmasını emretti ve çayırın üzerinden geçerek, hızla nereye gitti? Denize olmasın? Denize. Scrooge arkaya bakarak, dehşet içinde, arkalarında karanın sonunu, bir dizi ürkütücü kayayı gördü; suyun akıp gürüldediği, açtığı mağaraların içinde köpürdüğü ve öfke içinde yeryüzünün altını kazarken çıkardığı gürleme sesi kulaklarını sağır ediyordu.

Suların yıpratıp savrulduğu kıyıdan bir-iki fersah uzaklıktaki gömülü kayalardan oluşan kasvetli bir resifin üzerine inşa edilmiş, yalnız bir deniz feneri vardı. Büyük yosun öbekleri fenerin dibini sarmıştı, fırtına kuşları –ki yosunların sudan gelmesi gibi, onlar da rüzgârdan geliyor, diyebilirdiniz– üzerinden uçtukları dalgalar gibi etrafında bir yükselip bir alçalıyorlardı.

Fakat burada bile, ışığı izleyen iki adam, kalın taştan duvardaki delikten korkunç denize ışık yayan bir ateş yakmıştı. Oturdukları kaba saba bir masanın üzerinde nasırlı ellerini birleştirerek, birbirlerine mutlu Noeller dileyip su katılmış içki taslarını tokuşturuyorlardı; suratı, sert hava yüzünden eski bir geminin pruvasındaki figür kadar yıpranmış ve leke dolu olan yaşlı adam kendi çapında bir bora sayılabilecek, güçlü bir şarkı söylemeye başladı.

Hayalet kara ve kabaran denizin üzerinde ilerlemeye devam etti –gittiler, gittiler– derken, Scrooge'a söylediğine göre, bütün kıyılardan çok uzakta olduk-

ları bir sırada, bir gemiye rastladılar. Dümenin başındaki dümencinin, pruvadaki gözetleyicinin, nöbet tutan subayların yanlarında dikildiler; her yerde karanlık, hayalet gibi varlıklar vardı; fakat hepsi de ya bir Noel şarkısı mırıldanıyor, ya Noel'le ilgili bir şey düşünüyor ya da yanındaki arkadaşıyla kısık sesle geçmiş Noel'le ilgili konuşuyordu. Gemideki herkesin, uyuyan veya uyanık, iyi veya kötü, yılın diğer günlerinden ziyade bugünde birbirlerine söyleyecek hoş bir sözü olmuştu; bugün yapılan eğlencelerde bir dereceye kadar bir şeyler paylaşmıştı; ve sevdiği ama uzakta olan birini hatırlamış ve onların da kendisini hatırlamaktan zevk duyduklarından şüphe duymamıştı.

Rüzgârın uğultusunu dinlerken ve derinlikleri ölüm gibi adamakıllı sır olan bilinmeyen denizlerin üzerindeki yalnız karanlık boyunca ilerlemenin ne heybetli bir şey olduğunu düşünürken; bu suretle zihni meşgulken, yürekten atılan bir kahkaha işitmek Scrooge'u çok şaşırttı. Bu kahkahanın kendi yeğenine ait olduğunu ve kendisinin de, yanında gülümseyen ve yeğenine onaylayan bir nezaketle bakan Ruh'la birlikte canlı, kuru ve parıldayan bir odada bulunduğunu anlayınca daha da şaşırdı.

"Ha! ha!" diye gülüyordu Scrooge'un yeğeni. "Ha, ha, ha!"

Pek sanmıyorum ama, Scrooge'un yeğeninden daha güzel gülen birini tanıyorsanız, bütün söyleyebileceğim, onu ben de tanımak isterdim. Beni onunla tanıştırın da dost olalım.

Hastalık ve üzüntüdeki bulaşıcılık bir yana, dünyada hiçbir şeyin gülmek ve neşe kadar dayanılmaz bir biçimde bulaşıcı olduğu inkâr edilemez. Scrooge'un yeğeni böyle böğürlerini tuta tuta, başını devire devi-

re ve yüzünü bol bol eğip bükerek gülerken, karısı da onun kadar içten kahkahalar atıyordu. Onlardan geri kalmayan misafirleri de, kuvvetle gürlüyorlardı.

"Ha, ha! Ha, ha, ha, ha!"

"Noel'in bir saçmalık olduğunu söyledi!" diye bağırdı Scrooge'un yeğeni. "Buna gerçekten inanıyordu!"

"Onun ayıbı, Fred!" dedi Scrooge'un gelini öfkeyle. Tanrı kadınları korusun! Hiçbir şeyi yarım yamalak yapmazlar. Her zaman ciddidirler.

Çok güzel bir kadındı; gamzeli, şaşkın bakışlı, mükemmel yüzlü; öpülmek için yaratılmış gibi görünen –ki şüphesiz öyleydi– dolgun, küçük ağızlı ve görüp görebileceğiniz en parlak bir çift göze sahip olan, aşırı derecede güzel bir kadındı. Bütün bu özellikleriyle kadının sinir bozucu bir etkisi vardı, bilirsiniz; fakat aynı zamanda da, hoş. Fazlasıyla hoş!

"Çok komik bir ihtiyar." dedi Scrooge'un yeğeni. "Servetinin ona hiçbir faydası yok. Değerlendirmiyor ki. Rahatlığı için kullanmıyor. Servetiyle bize fayda sağlayacağını düşünmekten –ha, ha, ha!– hiç memnun değil."

"Ona tahammül edemiyorum." dedi Scrooge'un gelini. Kız kardeşleri ve diğer kadınlar da aynı düşüncede olduklarını belirttiler.

"Oh, ben onu hoş görüyorum." dedi Scrooge'un yeğeni. "Onun için üzülüyorum; istesem de ona kızamam. Onun kaprislerinden kim çekiyor? Daima kendisi. Bizden hoşlanmamayı kafasına koymuş, gelip bizimle yemek yemiyor. Sonuç ne? Bir ziyafet kaçırmış değil."

"Aslında, bence çok iyi bir yemeği kaçırdı." diye araya girdi karısı. Herkes aynı şeyi söyledi ve bir yargıda bulunmaya hakları vardı, çünkü yemeği daha ye-

ni yemişlerdi; ve tatlıları önlerinde, lamba ışığında, ateşin çevresinde toplanmışlardı.

"Eh! Bunu duyduğuma sevindim." dedi Scrooge'un yeğeni, "Çünkü bu genç ev hanımlarına pek itimadım yok. Sen dersin, Topper?"

Topper, bir bekârın sefil bir serseri olduğu ve konu hakkında bir fikir beyan etmeye hakkı bulunmadığı cevabını verirken, gözlerini açıkça Scrooge'un gelininin kız kardeşlerinden birine dikmişti. Bunun üzerine Scrooge'un gelininin kız kardeşi –güllü olan değil, dantel şallı, şişman olan– kızardı.

"Devam et, Fred." dedi Scrooge'un gelini, ellerini çırparak. "Asla sözünün sonunu getirmez! Korkunç bir adam!"

Scrooge'un yeğeni bir başka kahkahayla kendinden geçti ve bulaşıcılığın önüne geçmek mümkün olmadığı için, her ne kadar şişman kız kardeş hoş kokulu sirkeyle bunu yapmak için çok uğraşsa da, herkes ona eşlik etti.

"Ben sadece diyecektim ki..." dedi Scrooge'un yeğeni, "Bizden hoşlanmayıp bizimle eğlenmemesinin sonucu olarak, bence, ona zararı dokunmayacak birkaç mutlu anı yaşamaktan mahrum oluyor. Küflü eski ofisinde ve tozlu odasında, kendi düşüncelerinde bulabileceğinden daha hoş arkadaşlardan mahrum kaldığından eminim. Her sene aynı şansı vermek istiyorum ona, ister hoşlansın ister hoşlanmasın, çünkü ona acıyorum. Ama eğer her sene beni karşısında neşeli bir şekilde ve 'Scrooge Amca, nasılsın?' derken bulursa, istediği kadar Noel'e sayıp sövsün –ona meydan okuyorum– daha iyisini düşünmekten kendini alamayacaktır. Eğer bu davranışım, onu sadece, zavallı katibine elli pound bırakmaya yönlendirse bile, hiç yoktan iyidir; ve sanırım dün onu sarstım."

Şimdi gülme sırası onlardaydı; Scrooge'u sarsma düşüncesine güldüler. Ama keyifleri yerinde olduğu ve neye güldüklerine pek aldırmadıkları için, Scrooge'un yeğeninin onları teşvik ettiği ölçüde güldüler ve neşe içinde şişeyi elden ele geçirdiler.

Çayın ardından müzik geldi. Özellikle iş birkaç sesle söylenen şarkılara geldiğinde, üzerlerine yoktu: bilhassa Topper, alnındaki damarlar şişmeksizin veya yüzü kıpkırmızı olmadan, bas sesiyle gürleyebilirdi. Scrooge'un yeğeni harp çalıyordu; ve çaldığı melodiyi (ki iki dakikada ıslıkla çıkarabilecek kadar basitti), kendisine Geçmiş Noel Hayaleti tarafından da hatırlatılmış olduğu üzere, Scrooge'u yatılı okuldan alan çocuğa hiç de yabancı değildi. Bu melodiyi duyunca, Hayalet'in ona göstermiş olduğu her şey gözünde canlandı; gittikçe daha çok yumuşadı ve eğer yıllar önce bu melodiyi daha sık dinlemiş olsaydı, kendi mutluluğu için, Jacob Marley'i gömen mezar kazıcının kazmasına başvurmadan, kendi elleriyle, hayatın şefkatini ekip biçebileceğini düşündü.

Fakat bütün geceyi müziğe ayırmadılar. Bir süre sonra oyun oynamaya başladılar; çünkü arada bir çocuklaşmak iyidir, özellikle de Noel'de, hele de kudretli kurucusu da bir çocuksa. Bekleyin! Önce körebe oynadılar. Tabii ya. Ve bence Topper'ın körlüğü, botlarında gözlerinin olduğu kadar doğruydu ancak. Fikrimce, bu onunla Scrooge'un yeğeni arasında bir anlaşmaydı; ve Bu Noel'in Hayaleti bunu biliyordu. Dantel şallı tombul kız kardeşin ardından gitme şekli, insan saflığına bir hakaretti. Şömine takımlarını yere indirerek, sandalyeleri devirerek, piyanoya çarparak, perdelere dolanarak, kız nereye giderse, o da oraya gidiyordu! Tombul kız kardeşin nerede olduğunu hep biliyordu. Başka kimseyi kova-

lamıyordu. (Bazılarının yaptığı gibi) önüne çıktığınızdaysa, sizi durdurmak için, sizin anlayışınıza hakaret sayılabilecek bir hile yapıyor ve hemen yan yan tombul kıza doğru gidiyordu. O ise ikide bir bunun adil olmadığını haykırıyordu; ve gerçekten de değildi. Ama, sonunda, onu yakaladığında, bütün o çırpınmalarına karşın, kaçamayacağı şekilde köşeye sıkıştırdığında, davranışları çok iğrençti. Onu tanımamış gibi yapması, saçına dokunmak zorunda kalmış numarası yapması ve dahası onun kim olduğunu iyice anlamak için, parmağındaki yüzüğü ve boynundaki zinciri yoklaması utanç vericiydi, korkunçtu! Bir başkası körebe olduğunda, perdenin arkasında birlikte gizlendikleri sırada, ona bu düşüncesini söylediğine şüphe yok.

Scrooge'un gelini körebe oyununa katılmamış, kuytu bir köşede, Scrooge ile Hayalet arkasında olduğu halde, geniş bir koltukta oturmuş ve ayaklarını da pufa koymuştu. Ama öteki oyunlara katıldı ve aşkına, alfabenin bütün harfleriyle hayranlığını ifade etti. Aynı şekilde Nasıl, Ne Zaman ve Nerede oyununda da mükemmeldi ve kız kardeşlerini yenerek Scrooge'un yeğenini zevkten dört köşe yaptı; gerçi, Topper'ın da bildiği gibi, onlar da zeki kızlardı. Orada, yaşlı genç, belki yirmi tane insan vardı ve hepsi oyuna katıldı, Scrooge da katıldı; olan bitene büyük bir ilgi göstererek, sesinin kulaklara ulaşmadığını tamamen unutup bazen yüksek sesle kendi tahminini söylüyordu ve genellikle de doğru tahminde bulunuyordu; zira en keskin Whitechapel iğnesi, Scrooge'un zekâsının yanında kör kalırdı.

Hayalet onun keyfinin yerinde olmasından çok hoşnuttu ve ona öyle dostça baktı ki, Scrooge misafirler ayrılana kadar kalmasına izin vermesi için ço-

cuk gibi yalvardı. Hayalet bunun mümkün olmadığını söyledi.

"İşte yeni bir oyun." dedi Scrooge. "Yarım saat, Ruh, yarım saatçik."

Bu Evet-Hayır oyunuydu; Scrooge'un yeğeni aklında bir şey tutacak, diğerlerinin sorduğu sorulara duruma göre evet veya hayır cevabı verecek ve onlar da bunun ne olduğunu bulacaklardı. Maruz kaldığı soru bombardımanından ortaya çıkana göre aklındaki, bir hayvandı, canlı bir hayvandı, daha ziyade can sıkıcı bir hayvandı, yabani bir hayvandı, arada bir hırlayıp homurdanan, zaman zaman konuşan ve Londra'da yaşayan, sokaklarda yürüyen, sergilenmeyen, kimsece idare edilmeyen, bir hayvanat bahçesinde yaşamayan, hiçbir pazar yerinde öldürülmemiş olan bir hayvandı, bir at değil, eşek de değil ya da bir inek, boğa, kaplan, köpek, domuz, kedi, ayı filan da değildi. Kendisine yöneltilen her yeni soruda, yeğen kahkahalara boğuluyordu; ve o kadar kendinden geçti ki, kanepeden kalkıp tepinmek zorunda kaldı.

Sonunda tombul kız kardeş aynı şekilde tepinerek bağırdı: "Buldum! Buldum, Fred! Buldum!"

"Nedir?" diye bağırdı Fred.

"Amcan Scro-o-o-oge."

Ki kesinlikle doğruydu. Herkes takdir etti, gerçi bazıları "Bir ayı mı?" sorusunun cevabının "Evet!" olması gerektiğini söyleyerek itiraz ettiler; çünkü Bay Scrooge'a meylediyorlarmış ama olumsuz bir cevap düşüncelerini Bay Scrooge'tan uzaklaştırmaya yetmiş.

"Bizi çok eğlendirdi, şüphesiz." dedi Fred, "Onun sağlığına içmemek nankörlük olur. Elimizde hazır tatlı şarap bardaklarımız da varken, Scrooge Amca'ya kaldırıyorum!"

"Eh! Scrooge Amca'ya!" diye bağırdılar.

"Mutlu bir Noel ve yine mutlu bir yeni yıl diliyorum ihtiyara, artık kim olursa olsun!" dedi Scrooge'un yeğeni. "Noel'i benden alamaz, ama ona sahip olabilir yine de. Scrooge Amca'ya!"

Scrooge Amca'nın kalbi sevinç ve hafiflikle doldu, öyle ki, Hayalet vakit tanısaydı, habersiz misafirlerin şerefine içecek ve işitilmeyen bir konuşmayla onlara teşekkür edecekti. Fakat bütün sahne, yeğenin son sözüyle birlikte kayboldu; ve Ruh'la ikisi tekrar yola koyuldu.

Daha çok şey gördüler, daha çok gezdiler ve birçok evi ziyaret ettiler, hepsi de mutlu sonla bitti. Ruh, hasta yataklarının yanında durdu ve hastalar neşelendiler; gurbetteki insanları evlerine yaklaştırdı; acı çekenlerin yanında durdu ve dayanmak için ümitleri oldu; yoksulluğun yanına gitti, bolluk hasıl oldu. Düşkünler evinde, hastanede ve hapishanede, kibirli adamın küçük ve kısa otoritesi içinde, kapıyı Ruh'un yüzüne kapatıp sürgülemediği sefaletin bütün sığınaklarına nimet saçtı ve Scrooge'a ahlaki dersler verdi.

Uzun bir gece olmuştu, tabii eğer buna sadece bir gece denebilirse; Scrooge bundan şüphe duyuyordu, çünkü bütün Noel tatilleri Ruh'la geçirdiği bu zamana sıkıştırılmış gibiydi. Tuhaf olan bir başka şey de, Scrooge'un dış görünüşü değişmeden kalırken, Hayalet yaşlandıkça yaşlandı. Scrooge bu değişimi gözlemlemişti, fakat bir çocuk partisinden ayrılıp açık alanda birlikte dururlarken, saçının beyazladığını fark edene kadar hiçbir şey söylemedi.

"Ruhların hayatları bu kadar kısa mı?" diye sordu Scrooge.

"Benim bu yerküredeki ömrüm çok kısa." diye cevap verdi Hayalet. "Bu gece sona eriyor."

"Bu gece mi!" diye bağırdı Scrooge.

"Bu gece, tam on ikide. Aç kulaklarını! Vakit yaklaşıyor."

O sırada çan kulesi saatin on biri çeyrek geçtiğini bildiriyordu.

"Sorduğum şeyde haklı değilsem beni affet." dedi Scrooge, Ruh'un cüppesine dalarak, "Ama eteklerinden, sana ait olmayan bir şeyin sarktığını görüyorum. O bir ayak mı yoksa pençe mi?"

"Üzerindeki deriye bakılırsa, bir pençe olabilir." diye kederli bir cevap verdi Ruh. "Bak!"

Cüppesinin katlarından iki perişan, sefil, korkunç, çirkin çocuk çıkardı. Ayaklarının dibine diz çökmüş ve giysisinin dışına yapışmışlardı.

"Ah, dostum! Baksana şuraya! Bak, aşağıya bak!" diye bağırdı Hayalet.

Bir kız, bir oğlandılar. Sararmış, cılız, perişan, asık suratlı, aç kurt gibi, fakat aynı zamanda boyun eğmekten dermansız kalmış. Latif gençlik yüz hatlarını dolduracağı ve onlara en taze tonlarıyla dokunacağı yerde, bozuk ve buruşuk bir el onları çekiştirip buruşturmuş, paçavraya çevirmişti. Melekler onları göklere çıkaracağı yerde, şeytanlar içlerine yerleşmiş, kötü kötü bakıyorlardı. Bu harika evrenin bütün gizemlerinin yol açtığı, insanlığın hiçbir değişimi, alçalması ya da sapkınlaşması bunun yarısı kadar korkunç ve dehşetli canavarlar içeriyor olamazdı. jScrooge geriye sıçradı, ürkmüştü. Kendisine böyle gösterildiklerinde, onların şeker çocuklar olduklarını söylemeye çalıştı, ama sözcükler böyle büyük bir yalanın bir parçası olmaktansa, kendi kendilerini boğdular.

"Ruh! Bunlar senin mi?" Scrooge daha fazla konuşamadı.

"Onlar insanların." dedi Ruh, onlara bakarak. "Babalarından kaçıp bana sığındılar. Bu oğlan Cehalet. Bu kız da Arzu. İkisine de dikkat et ve türevlerine, ama en çok da bu oğlana karşı dikkatli ol, çünkü alnında, eğer ilerde silinmezse, Kıyamet yazdığını görüyorum. Reddet onu!" diye bağırdı Ruh, ellerini şehre doğru uzatarak. "Bunu sana söyleyenleri karala! Arabozuculuk için bunu kabullen ve her şeyi daha da berbat et! Ve sonunu bekle!"

"Hiç sığınakları veya çareleri yok mu?" diye bağırdı Scrooge.

"Hiç hapishane yok mu?" dedi Ruh, son kez kendi sözleriyle ona dönerek. "Islahevi yok mu hiç?"

Saat on ikiyi vurdu.

Scrooge, Hayalet'i görmek için etrafına baktı, ama göremedi. Çan kulesinden gelen son titreşim de kesildiğinde, sevgili Jacob Marley'in kehanetini hatırladı ve gözlerini kaldırırken, yerden ona doğru yükselen bir sis gibi gelen, elbiseli ve başlıklı, heybetli bir Hayalet gördü.

4.

Sonuncu Ruh

Hayalet, yavaşça, ciddiyetle ve sessizce yaklaştı. Yanına geldiğinde, Scrooge dizlerine kadar eğildi, çünkü Hayalet'in taşıdığı hava biraz kasvetli ve gizemli gibiydi.

Kafasını, yüzünü ve bedenini kaplayan ve dışarı çıkarılmış bir el hariç ortada hiçbir şey bırakmayan, siyah bir giysiye sarınmıştı. Bu yüzden, suretini geceden ayırmak ve etrafını saran karanlıktan ayırt etmek güçtü.

Yanına geldiği zaman onun uzun boylu ve yapılı olduğunu ve gizemli varlığının içini çok büyük bir korkuyla doldurduğunu hissetti. Daha fazlasını bilmiyordu, çünkü Ruh ne yürüyor ne de konuşuyordu.

"Gelecek Noel'in Hayaleti'nin huzurunda mıyım acaba?" dedi Scrooge.

Ruh yanıt vermedi, fakat eliyle ileriyi gösterdi.

"Bana, henüz olmamış, fakat önümüzdeki zamanda olacak şeyleri göstermek üzeresin..." diye devam etti Scrooge. "Öyle mi, Ruh?"

Elbisenin üst kısmı, sanki Ruh başını eğmiş gibi, bir an için büzüldü. Aldığı tek yanıt buydu.

Hayaletlerin arkadaşlığına oldukça alışmış bulunsa da, Scrooge bu sessiz varlıktan öyle çok korkuyordu ki, bacakları titriyordu ve onu takip etmeye hazırlanırken, baktı ki ayakta duramıyor. Ruh, halini görüp toparlanması için vakit vererek, bir an için durdu.

Fakat Scrooge daha da beter oldu. Kendisi, gözlerini sonuna kadar açmış olsa da, hayalet kabilinden bir el ve koca bir karartıdan başka bir şey göremezken, o karanlık kefenin ardında kendisine dikilmiş bir çift göz olduğunu bilmek, onu belirsiz bir korkuyla dehşete düşürüyordu.

"Geleceğin Hayaleti!" diye bağırdı, "Senden, gördüğüm bütün hayaletlerden daha çok korkuyorum. Ama benim iyiliğim için çalıştığını bildiğimden ve kendimi değiştirmeyi ümit ettiğim için, senin yanımda olmana hazırlıklıyım ve buna minnettarım. Benimle konuşmayacak mısın?"

Cevap vermedi. El öne doğru uzanmıştı.

"Devam et!" dedi Scrooge. "Devam et! Gece çabuk geçiyor ve bu benim için değerli bir zaman, biliyorum. Devam et, Ruh!"

Hayalet geldiği gibi uzaklaştı. Scrooge da, kendisini taşıdığını sandığı elbisesinin gölgesinde onu takip etti.

Sanki onlar şehre girmemişler de, daha ziyade şehir onların yanına sıçramış ve kendi hareketiyle etraflarını kuşatmış gibi görünüyordu. Fakat semtin tam kalbindeydiler; Scrooge'un da onları sık sık gördüğü

gibi, yukarı aşağı koşturan, ceplerindeki paraları şıngırdatan, toplanmış konuşan, saatlerine bakan, muhteşem altın mühürleriyle düşünceli düşünceli oynayan, vb tüccarların arasındaydılar.

Ruh bir işadamı kümesinin yanında durdu. Elin onlara yöneltildiğini gören Scrooge, konuşmaları dinlemek üzere ilerledi.

"Hayır." dedi kocaman çeneli korkunç şişman bir adam, "Yoksa ben de bu konuda çok şey bilmiyorum. Sadece öldüğünü biliyorum."

"Ne zaman ölmüş?" diye sordu öteki.

"Dün gece galiba."

"Demek öyle, nesi vardı?" diye sordu bir üçüncüsü, çok büyük bir enfiye kutusundan bol miktarda enfiye alarak. "Onun hiç ölmeyeceğini düşünürdüm."

"Tanrı bilir." dedi birincisi, esneyerek.

"Parasını ne yapmış?" diye sordu, burnunun ucundan hindi gıdığı gibi sallanan bir ur bulunan, kırmızı suratlı bir adam.

"Haberim yok." dedi koca çeneli adam, yine esneyerek. "Şirketine bırakmıştır belki. Bütün bildiğim bana bırakmadığı."

Bu şaka diğerlerini güldürdü.

"Çok ucuz bir cenaze töreni olur herhalde." dedi aynı kişi; "Çünkü gidecek kimse olduğunu sanmıyorum. Gönüllü olmaya ne dersiniz?"

"Yemek veriliyorsa ben giderim." dedi burnunda ur olan adam. "Ama gidersem beni iyice doyurmaları gerek."

Yine güldüler.

"Benim pek ilgimi çekmiyor." dedi ilk konuşan, "Ben hiç siyah eldiven giymem ve öğle yemeği ye-

mem. Ama giden olursa ben de giderim. Düşündüm de en yakın arkadaşı bendim galiba; çünkü ne zaman karşılaşsak durup konuşurduk. Hoşça kalın!"

Gruptakiler dağılıp öteki gruplara karıştılar. Scrooge adamları tanıyordu ve bir açıklama için Ruh'a baktı.

Hayalet havada süzülerek bir sokağa girdi. Parmağını konuşan iki kişiye doğru uzattı. Scrooge açıklamanın burada olduğunu düşünerek yeniden dinlemeye başladı.

Bu adamları da çok iyi tanıyordu. Çok varlıklı ve oldukça önemli işadamlarıydılar. Onların takdirini kazanmaya daima özen gösterirdi – tabii iş açısından, yani sadece iş konusunda.

"Merhaba." dedi biri.

"Merhaba." diye karşılık verdi öteki.

"Eh!" dedi birincisi, "Bizim Scratch de sonunda kervana katılmış, ha?"

"Öyleymiş..." dedi ikincisi. "Soğuk, değil mi?"

"Tam Noel havası. Sen paten kaymıyorsun, sanırım?"

"Yok, hayır. Başka bir şey düşünüyorum. İyi sabahlar!"

Başka söz etmediler. Bütün konuşmaları bu kadardı, sonra ayrıldılar.

Scrooge, Ruh'un açıkça önemsiz konuşmalara önem vermesine şaşırmıştı; fakat gizli bir maksadının olduğunu hissederek, bunun ne olduğunu düşünmeye koyuldu. Konuşmalar eski ortağı Jacob'ın ölümüyle ilgili olamazdı, çünkü o geçmişe aitti ve bu hayaletin yetki alanı gelecekti. Bu konuşmalarla ilgisi olabilecek herhangi birini de tanımıyordu. Fakat

hiç şüphesiz, bu konuşmalar kiminle ilgili olursa olsun, onun kendine çekidüzen vermesi için gizli bir ahlak dersi taşıyorlardı ve bütün söylenenleri ve gördüklerini aklında tutmaya ve özellikle de ortaya çıktığında kendi gölgesini gözlemeye karar verdi. Çünkü gelecekteki benliğinin davranışının gözden kaçırdığı ipucunu ona vereceğini bu bilmecelerin çözümünü kolaylaştıracağını umuyordu.

Kendisini görmek için o malum yere bakındı, fakat her zamanki köşesinde bir başka adam duruyordu; ve saat onun genellikle orada olduğu zamanı gösterse de, Porch'a akın eden kalabalığın arasında kendine benzer birini göremedi. Yine de bu onu pek az şaşırttı; çünkü aklında bir yaşam değişikliği dönüp duruyordu, yeni çözümlerinin bu çözümle birlikle geleceğini düşünüyordu ve umuyordu.

Dışarı uzanan eliyle sessiz ve karanlık Hayalet yanında duruyordu. Düşüncelerinden sıyrılan Scrooge, elin dönüp onu işaret etmesinden, görülmeyen gözlerin kendisine sertçe baktığını sanıyordu. Bu onun titreyip ürpermesine neden oldu.

Yoğun ortamdan ayrılıp şehrin, Scrooge'un konumunu ve kötü ününü duymuş olsa da, daha önce hiç girmediği, kuytu bir köşesine gittiler. Yollar bozuk ve dardı; dükkânlar, evler perişan haldeydi; insanlar yarı çıplak, sarhoş, pasaklı ve çirkindiler. Geçitler ve kemer altı yollar, pek çok lağım çukuru gibi kötü koku, pislik ve yaşamın diğer kabahatlerini dağınık sokaklara yayıyorlardı; ve bütün mahalle suç, pislik ve sefalet kokuyordu.

Bu kepaze inin iç kısmında, metal, eski paçavra, şişe, kemik ve yağlı çerçöpün getirildiği, çatı katının altında basit bir dükkân vardı. Yerdeki yığının arasında paslı anahtarlar, çiviler, zincirler, menteşeler, eğe-

ler, terazi kefeleri, ağırlıklar ve her türlü döküntü demir bir yığın oluşturmuştu. Yakışıksız paçavra, kötü yağ ve kasvetli kemik dağlarının arasında türeyip gizlenen, pek az insanın öğrenmek isteyeceği sırlar vardı. Meşgul olduğu eşyaların içinde, eski tuğlalardan yapılma bir kömür sobasının yanında oturan, kendini soğuktan korumak için ipe gerilmiş çaputlardan yapılma bir perdesi bile olmayan, sakin inzivasının lüksü içinde piposunu tüttüren, yaklaşık yetmiş yaşlarında, beyaz saçlı bir serseri vardı.

Elinde ağır bir çıkın taşıyan bir kadın gizlice dükkâna girerken, Scrooge ile Hayalet de adamın yanına geldiler. Fakat kadın daha yeni girmişti ki, benzer şekilde yüklü bir kadın daha geldi; arkasından da, onları görünce en az birbirlerini tanıyan kadınlar kadar irkilen soluk siyah giysili bir adam girdi. Şaşkınlık içinde geçen kısa bir sürenin ardından, ki pipolu yaşlı adam da onlara katılmıştı, hepsi birden gülmeye başladı.

"Öncelik temizlikçi kadının olsun!" diye bağırdı ilk giren. "Çamaşırcı ikinci sırada olsun; cenaze levazımatçısının yardımcısı da üçüncü olsun! Buraya bak, ihtiyar Joe, işte sana bir şans! Üçümüz sözleşsek burada böyle bir araya gelemezdik!"

"Daha iyi bir yerde de karşılaşamazdınız." dedi ihtiyar Joe, piposunu ağzından alarak. "Oturma odasına buyurun. Sen uzun zaman önce bunu yapmakta serbesttin, biliyorsun; diğer ikisi de yabancı değil zaten. Durun da dükkânın kapısını kapayayım. Ah! Nasıl da gıcırdıyor! Burada bununkiler kadar paslı başka menteşe yoktur herhalde; eminim, benimkiler kadar yaşlı kemik de yoktur. Ha! ha! Hepimiz işlerimize uygunuz, tam bulmuşuz. Oturma odasına gelin. Geçin oturma odasına."

Oturma odası, paçavradan perdenin arkasındaki alandı. Yaşlı adam eski bir merdiven halısı çubuğuyla ateşi bir araya topladı ve piposunun sapıyla tüten lambasını düzeltip (çünkü geceydi), tekrar ağzına koydu.

O bunu yaparken, konuşan kadın çıkınını yere atıp havalı bir şekilde bir tabureye oturdu, dirseklerini dizlerine dayadı ve diğer ikisine cesur bir meydan okumayla baktı.

"N'olmuş yani? Ne var, Bayan Dilber?" dedi kadın. "Herkesin kendine bakmaya hakkı vardır. O daima kendini kollamıştır!"

"Öyle, gerçekten!" dedi çamaşırcı kadın. "Herkesten çok."

"Demek öyle, korkmuşsun gibi bakıp durmasana o zaman, kadın! Kim bilebilir ki? Birbirimizin mantosunda delik açacak halimiz yok herhalde, değil mi?"

"Yok canım!" dedi Bayan Dilber ile adam aynı anda. "İnşallah."

"İyi o zaman!" diye bağırdı kadın. "Bu yeterli. Böyle bir-iki parça şeyin kaybından kim daha çok etkilenir? Ölü bir adam değil, sanırım?"

"Yok canım." dedi Bayan Dilber gülerek.

"Madem öldükten sonra bunları muhafaza etmek istiyordu, aşağılık, yaşlı kaçık..." diye sürdürdü kadın, "Hayattayken normal olsaymış. Normal biri olsaydı, ölüm kapısına dayandığında, son nefesini yalnız başına vereceğine, yanında ona bakacak biri bulunurdu."

"Ne kadar doğru söyledin." dedi Bayan Dilber. "Cezasını buldu."

"Keşke cezası biraz daha ağır olsaydı," diye karşılık verdi kadın: "Elime başka bir şey geçirebilseydim öyle de olurdu, bana güvenin. Aç şu çıkını da, ihtiyar

Joe, ne kadar ederler, söyle. Açık konuş. İlk olmaktan veya onların görmesinden korkmuyorum. Burada buluşmadan önce de birbirimize yardım ettiğimizi iyi biliyoruz, herhalde. Bu suç değil ki. Çıkını aç, Joe."

Fakat arkadaşlarının nezaketi buna izin vermezdi; ve soluk siyah giysili adam kendi yağmaladıklarını çıkardı. Pek bir şey yoktu. Hepsi bir-iki mühür, bir kalem kutusu, bir çift kol düğmesi ve değersiz bir broştu. İhtiyar Joe bunları inceleyip değer biçti, her biri için vereceği parayı tebeşirle duvara yazdı ve başka bir şey kalmadığını anlayınca da hepsini topladı.

"Bu senin hesabın." dedi Joe, "Öldürsen dahi bir peni fazla vermem. Sıradaki kim?"

Sıra Bayan Dilber'e gelmişti. Çarşaflar, havlular, bir-iki üst baş, iki modası geçmiş, gümüş çay kaşığı, bir şeker maşası ve birkaç çizme. Onun hesabı da aynı şekilde duvara yazıldı.

"Bayanlara her zaman fazla veririm. Bu da benim zayıflığım ve bu şekilde kendimi mahvediyorum." dedi ihtiyar Joe. "Bu da senin hesabın. Eğer benden bir peni daha istersen ve bunu tartışma konusu edersen, bu kadar cömert olmaya tövbe edip iki buçuk şilin keserim."

"Şimdi de benim çıkını aç bakalım, Joe." dedi birinci kadın.

Joe daha rahat açmak için dizlerinin üzerine çöktü ve bir sürü düğümü çözüp büyük ve ağır bir tomar çıkardı.

"Ne diyorsunuz buna?" dedi Joe. "Cibinlik mi?"

"Ah!" dedi kadın, gülerek ve bağladığı kollarının üzerine yaslanarak. "Cibinlik!"

"Adam orda yatarken, halkalarını filan çıkarıp indirmedin bunları herhalde?" dedi Joe.

"Evet, öyle yaptım." diye yanıtladı kadın. "Neden olmasın?"

"Sen zengin olmak için doğmuşsun." dedi Joe, "Olacaksın da."

"Öyle adamlar için, elimin eriştiği hiçbir şeyi almaktan geri durmam, Joe, şüphen olmasın." diye serinkanlılıkla karşılık verdi kadın. "Battaniyelerin üzerine yağ damlatma bakalım."

"Onun battaniyeleri mi?" diye sordu Joe.

"Başka kimin olduğunu sanıyorsun?" dedi kadın. "Onlarsız üşüteceğini zannetmem."

"Umarım bulaşıcı bir şeyden ölmemiştir? Ha?" dedi ihtiyar Joe, işini bırakıp kafasını kaldırarak.

"Korkma." dedi kadın, "Ona bayılmıyordum ki, bulaşıcı hastalığı olsun da, bunlar için yanında dolaşayım. Ah! gözlerin ağrıyana kadar o gömleğe bakabilirsin, ama ne bir delik ne de bir aşınma görebilirsin. En güzel gömleği ve iyi bir gömlek. Ben almasaydım, ziyan edeceklerdi."

"Nasıl ziyan edeceklerdi?" diye sordu ihtiyar Joe.

"Gömerken üzerine giydirerek, elbette." dedi kadın gülerek. "Aptalın teki bunu yapacaktı, ama ben çıkardım tekrar. Patiska nesine yetmiyor? Cesede yakışan budur. Bunun içinde göründüğünden daha çirkin görünecek değil ya."

Scrooge bu diyalogu dehşet içinde dinledi. Yaşlı adamın lambasının yaydığı kıt ışıkta yağmaladıklarının etrafında otururlarken, onlardan daha fazla nefret edip tiksinemezdi, gerçi bunlar cesedin kendisini bile satan iğrenç şeytanlardı ya.

İhtiyar Joe, içinde para olan bir keseyi çıkarıp yerdeki kazançlarını açıklayınca, "Ha, ha!" diye güldü aynı kadın. "İşte hikâyenin sonu, görüyorsun ya! Her-

kesi kendinden uzaklaştırdı ve böylece ölümü bizim işimize yaradı! Ha, ha, ha!"

"Ruh!" dedi Scrooge, baştan ayağa titreyerek. "Anladım, anladım. Bu mutsuz adam benim. Hayatım bu yönde ilerliyor. Tanrı aşkına, nedir bu?"

Dehşet içinde geri çekildi, çünkü sahne değişmişti ve şimdi, her ne kadar dilsiz olsa da, ne olduğunu bas bas bağıran bir şeyin yırtık pırtık bir çarşafın altında yattığı, çıplak, perdesiz bir yatağa dokunacak kadar yakındı.

Oda oldukça karanlıktı, her ne kadar Scrooge, ne çeşit bir oda olduğunu anlamak için, bilinmeyen bir içgüdüye itaat ederek şöyle bir bakınsa da, bir şey görülemeyecek kadar karanlık bir odaydı. Dışarıda yükselen bir soluk ışık doğrudan yatağın üzerine düşüyordu; ve yatağın üzerinde, yağma edilip soyulmuş, göz kulak olunmamış, kendisi için ağlanmamış, bakılmamış adamın cesedi vardı.

Scrooge Hayalet'e baktı. Sabit eli başı gösteriyordu. Örtü o kadar özensizce örtülmüştü ki, Scrooge'un parmağının bir hareketi yüzünü açmaya yeterdi. Bunu düşündü, bunun yapmanın çok kolay olacağını anladı ve yapmayı çok istedi; fakat yanındaki hayaleti defetmeye ne kadar muktedirse, örtüyü açmaya da o kadar gücü yeterdi.

Ey, buz gibi, haşin ve korkunç ölüm, yerleştir buraya sunağını ve donat onu emrindeki korkularınla; çünkü burası senin krallığın! Fakat sevgili, saygıdeğer ve gururlu bir baştaki tek bir saç teline bile korkunç emellerin için elini süremezsin, yüzünün bir parçasını bile çirkinleştiremezsin. Önemli olan elin ağır olması ve bırakıldığında düşmesi değil; önemli olan kalbin ve nabzın hareketsiz olması değil; önemli olan o elin bir zamanlar açık, cömert ve içten; kal-

bin cesur, sıcak, nazik ve nabzın da bir insana ait olduğudur. Vur, gölge, vur! Ve gör bak yarasından nasıl da iyi şeyler fışkırıyor, dünyaya ölümlü hayatı ekmek üzere!

Bu sözleri Scrooge'un kulağına hiçbir ses söylemedi, fakat yatağın üzerine baktığında bunları duydu. Bu adam uyandırabildiği taktirde, ana düşünceleri ne olurdu, diye düşündü. Hırs, sıkı ticaret, idari endişeler? Bunlar onu zengin bir sona getirmişlerdi, gerçekten de!

İçinde, bana şöyle nazik davranmıştı, böyle nazik davranmıştı, ben de o bir tanecik nazik sözün hatırına ona hürmet göstereyim, diyecek ne bir kadın, ne bir erkek, ne de bir çocuk olan boş evde, karanlıkta, öylece yatıyordu. Bir kedi kapıyı tırmalıyordu ve şöminenin altından farelerin kemirme sesleri geliyordu. Ölüm odasında istedikleri neydi ve neden bu kadar sabırsız ve huzursuzlardı, Scrooge düşünmeye cesaret edemiyordu.

"Ruh!" dedi, "Burası korku dolu bir yer. Buradan ayrılsam bile, aldığım dersi unutmayacağım, güven bana. Gidelim!"

Hayalet kımıldamayan parmağıyla hâlâ başı işaret ediyordu.

"Seni anlıyorum." diye karşılık verdi Scrooge, "Yapabilseydim yapardım. Fakat gücüm yok, Ruh. gücüm yok."

Hayalet yine Scrooge'a bakıyor gibi görünüyordu.

"Eğer şehirde bu adamın ölümünden dolayı herhangi bir şey hisseden bir insan varsa." dedi Scrooge, ıstırap içinde, "Göster onu bana, Ruh, yalvarırım!"

Hayalet bir an için kara elbisesini bir kanat gibi açtı ve geri çektiğinde ortaya gün ışığının aydınlattığı, içinde bir anne ile çocuklarının olduğu bir oda çıkardı.

Kadın endişeli bir merakla birini bekliyordu; odanın içinde yukarı aşağı yürüyor, her seste sıçrıyor, pencereden dışarı bakıyor, saate göz atıyor, boşuna el işini yapmaya çalışıyor ve oyun oynayan çocukların seslerine güçlükle tahammül edebiliyordu.

Sonunda beklenen kapı sesi duyuldu. Kadın kapıya koştu ve genç olmasına karşın, yüzü kederden bitkin ve üzgün görünen kocasını karşıladı. Şimdiyse, utanç duyduğu ve bastırmaya uğraştığı büyük bir sevinç ifadesi vardı.

Adam ateşin yanında kendisi için saklanmış olan yemeği yemek için oturdu ve karısı (uzun bir sessizlikten sonra) ne olduğunu sorduğunda, cevap vermeye utanıyor gibiydi.

"İyi mi..." dedi kadın, "Yoksa kötü mü?" ona yardım etmek için.

"Kötü." diye cevap verdi.

"Tamamen mahvolduk yani?"

"Hayır. Henüz ümit var, Caroline."

"Eğer insafa gelirse..." dedi hayret içinde, "Var! Eğer böyle bir mucize olduysa, hiçbir şey ümitsiz değildir."

"Artık insafa gelemez." dedi kocası. "Öldü."

Yüzüne bakılacak olursa, kadın yumuşak huylu ve sabırlı biriydi; ama bunu duyduğuna bütün kalbiyle sevinmişti ve ellerini çırparak öyle söyledi. Hemen ardından af diledi ve üzüldü; ama ilk tepkisi samimi duygularıydı.

"Geçen gün sana bahsettiğim yarı sarhoş kadının,

onu görmeye çalışıp da bir hafta sonra uğramam istendiğinde bana söylediği ve beni başından savmak için basit bir bahane olduğunu düşündüğüm şey aslında doğruymuş. Sadece çok hasta değilmiş, aynı zamanda ölüyormuş da."

"Borcumuz kime devrolacak?"

"Bilmiyorum. Ama o zaman gelmeden parayı hazırlamalıyız; ve hazırlayamazsak, onun varisinin de merhametsiz bir alacaklı çıkması gerçekten de kötü talih olur. Bu gece huzur içinde uyuyabiliriz, Caroline!"

Evet. Yürekleri hafiflemişti. Susup etraflarına toplanan çocukların yüzleri pek anlamadıkları bu konuyla ilgili duyduklarından dolayı aydınlanmıştı; ve bu adamın ölümü bu eve mutluluk getirmişti! Hayaletin Scrooge'a gösterebileceği olayın yol açtığı tek duygu sevinçti.

"Bu ölümün şefkat uyandırdığını görmek istiyorum." dedi Scrooge; "Yoksa, Ruh, az önce terk ettiğimiz o karanlık odaya hapsolacağım."

Hayalet onu bildiği birkaç caddeden geçirdi; ve giderlerken, Scrooge kendini bulmak için sağa sola bakındı, ama hiçbir yerde yoktu. Zavallı Bob Cratchit'in evine, daha önce ziyaret etmiş olduğu meskene girdiler; anne ile çocuklar ateşin çevresinde oturuyorlardı.

Sessiz. Çok sessiz. Gürültücü küçük Cratchitler köşede heykel gibi hareketsiz duruyor ve önünde bir kitap bulunan Peter'a bakıyorlardı. Anne ve kızlarıysa dikişle meşgullerdi. Ama kesinlikle çok sessizdiler!

"'Ve bir çocuk aldı, aralarına koydu.'"

Scrooge bu sözleri nereden duymuştu? Rüyasında görmemişti. Çocuk, o ve Ruh kapıdan girerken oku-

muş olmalıydı. Neden devam etmiyordu?

Anne işini masaya bıraktı ve ellerini yüzüne kapattı.

"Renk gözlerimi ağrıtıyor." dedi.

Renk mi? Ah, zavallı Ufaklık Tim!

"Şimdi daha iyiler." dedi Cratchit'in karısı. "Mum ışığında bakınca bozuluyorlar; dünyaları verseler, babanız geldiğinde gözlerimi ona göstermem. O da gelmek üzeredir."

"Geç bile kaldı." dedi Peter, kitabını kapatarak. "Ama sanırım, bu birkaç akşamdır, eskisinden daha yavaş yürüyor, anne."

Tekrar sessizleştiler. Sonunda anne güçlü, neşeli ve sadece bir kez titreyen bir sesle, "Onun... Onun Ufaklık Tim omzundayken bile çok hızlı yürüdüğünü bilirim."

"Ben de!" diye bağırdı Peter. "Sık sık."

"Ben de!" diye bağırdı öteki. Ve hepsi.

"Ama o da çok hafifti." diye kaldığı yerden sürdürdü, işine dalmış bir şekilde, "Babası da onu öyle çok severdi ki, hiç zor gelmezdi, hiç. Babanız da kapıda!"

Onu karşılamak için dışarı koştu; ufak tefek Bob yün atkısı boynunda –muhtaçtı ona, zavallı adam– içeri girdi. Çayı şömine pervazında hazırdı ve bu işte ona yardım etmesi gereken herkes davrandı. Sonra iki küçük Cratchit kucağına çıktı ve sanki, "Aldırma, baba! Üzülme!" der gibi yanaklarını onun yüzüne yasladı.

Onlarlayken Bob'un neşesi yerindeydi ve bütün aileyle zevkle konuşuyordu. Masanın üzerindeki işe baktı ve Bayan Cratchit ile kızların gayret ve hızlarını övdü. Pazar gününden bayağı evvel biterler, dedi.

"Pazar mı! Bugün gittin, o halde, Robert?" dedi karısı.

"Evet, canım." diye cevap verdi Bob. "Keşke sen de gidebilseydin. Ne kadar yeşil bir yer olduğunu görmek sana iyi gelirdi. Ama artık sık sık görürsün. Bir pazar günü oraya yürüyeceğime ona söz verdim. Oğlum benim, küçük oğlum!" diye ağlamaya başladı Bob. "Oğlum benim!"

Bir anda yıkılmıştı. Elinde değildi. Elinde olsaydı, o ve çocuğu o zaman olduklarından daha ayrı olurlardı, belki de.

Odadan çıkıp yukarıdaki, ışıl ışıl aydınlatılmış ve Noel için süslenmiş odaya çıktı. Çocuğun yanına konmuş bir sandalye ve birinin orada bulunduğunu gösteren izler vardı. Biçare Bob sandalyeye oturdu ve biraz düşünüp kendini toplayınca, küçük yüzü öptü. Olup bitenlere boyun eğdi ve yine oldukça mutlu bir şekilde aşağı indi.

Ateşin etrafına toplandılar ve anne ile kızlar işlerini bırakmadan, hep birlikte konuştular. Bob onlara, sadece bir kere gördüğü ve sokakta karşılaşıp; bir parça –"sadece bir parça kederli" dedi Bob– üzgün görünce, onu üzecek ne olduğunu soran Bay Scrooge'un yeğeninin olağanüstü nezaketini anlattı. "Böyle böyle diye anlattım ona." dedi Bob, "Çünkü o kadar tatlı dilli bir adam ki. 'Çok üzüldüm, Bay Cratchit...' dedi, 'Sevgili eşiniz için de çok üzüldüm.' Bu bir yana, benim bilmediğim şeyi o biliyordu."

"Neyi biliyordu, canım?"

"Senin sevgili bir eş olduğunu." diye cevap verdi. Bob,

"Herkes bilir bunu." dedi Peter.

"Çok iyi bir gözlem, oğlum!" diye bağırdı Bob! "Umarım biliyorlardır. 'Çok üzüldüm...' dedi, 'Sevgili eşiniz için. Eğer herhangi bir şekilde yardıma ihtiyaç

duyarsanız...' dedi kartını vererek, 'Oturduğum yer burası. Lütfen gelin.' Daha ne yapsın, bu kibar yaklaşımı bile yeter." diye bağırdı Bob. "Ufaklık Tim'i tanıyor ve bizim hislerimizi paylaşıyor gibiydi."

"İyi bir adam olduğundan eminim." dedi Bayan Cratchit.

"Onu görüp onunla konuşsaydın..." dedi Bob. "Emin olurdun. Demedi demeyin, Peter'a daha iyi bir iş bulursa da hiç şaşırmam."

"Duyuyor musun Peter?" dedi Bayan Cratchit.

"Sonra da..." dedi kızlardan biri, "Peter biriyle arkadaşlık kurup yerleşir."

"Sen kendi işine bak!" diye sertçe karşılık verdi Peter, sırıtarak.

"Ama bunun için daha vakit var." dedi Bob. "Ne zaman ve her ne şekilde birbirimizden ayrılarsak ayrılalım, hiçbirimiz Ufaklık Tim'i unutmayacağız, değil mi?"

"Asla, baba!" diye bağırdı hepsi.

"Ve biliyorum ki..." dedi Bob, "Biliyorum ki, canlarım, küçücük bir çocuk olmasına karışın ne kadar sabırlı ve yumuşak huylu bir çocuk oluduğunu hatırladığımızda, aramızda hiç tartışma çıkmayacak ve onun bu halini hiç unutmayacağız."

"Hayır, asla, baba! diye bağırdılar yeniden.

"Çok mutluyum." dedi Bob, "Çok mutluyum!"

Bayan Crachit, kızları ve iki küçük Cratchit onu öptüler ve Peter'la ikisi el sıkıştılar. Ufaklık Tim'in ruhu hepimizin çocuk özü Tanrı'dan geliyordu!

"Ruh..." dedi Scrooge, "Bir şey bana ayrılma vaktimizin geldiğini söylüyor. Bunu biliyorum ama nasıl, onu bilmiyorum. Bana ölünün kim olduğunu söyler misin?"

Gelecek Noel'in Hayaleti, daha önce de yaptığı gibi –gerçi başka bir zamandaydı, diye düşündü: bu son hayallerde, gelecekte olmaları hariç, hiç düzen yoktu– onu bir yere taşıdı; bu sefer işadamlarının mesiresine, fakat ona kendisini göstermedi. Ruh, Scrooge ona bir saniyecik beklemesi için yalvarana kadar dümdüz devam etti.

"Aceleyele geçtiğimiz bu meydan..." dedi Scroğe, "Benim işyerimin olduğu yerdir ve uzun zamandır da öyle olagelmiştir. İşte bina. Önümüzdeki günlerde nasıl olacağıma bir bakayım."

Ruh durdu; el başka bir yeri gösteriyordu.

"Bina şurda!" diye haykırdı Scrooge. "Neden başka yeri gösteriyorsun?"

Direngen parmak olduğu gibi kaldı.

Scrooge hızla ofisinin penceresine gidip içeri baktı. Hâlâ bir ofisti, ama onun ofisi değildi. Eşyalar farklıydı ve koltukta oturan kişi de kendisi değildi. Hayalet eskisi gibi işaret etmekteydi.

Yeniden ona katıldı, neden ve nereye gittiğini merak ederek, demir bir kapıya gelinceye kadar ona eşlik etti. İçeri girmeden önce etrafa bakmak için durdu.

Bir mezarlık. O halde, artık adını öğrenmek zorunda olduğu o biçare adam burada, toprağın altında yatıyordu. Burası saygıdeğer bir yerdi. Binaların arasında kalmış; otlarla ve yabani bitkilerle, bitkilerin hayatı değil ölümüyle kaplı; çok fazla definle tıkanmış; iştahı dinmeyen harika bir yer!

Ruh mezarların arasında durdu ve bir tanesini gösterdi. Scrooge titreyerek mezara doğru ilerledi. Hayalet tamamıyla eskisi gibiydi, fakat Scrooge heybetli yüzünde yeni bir anlam gördüğünden, korkuyordu.

"Gösterdiğin o taşa yaklaşmadan önce..." dedi Scrooge, "Sana bir soru soracağım. Bunlar olacakların hayalleri mi, yoksa sadece olabileceklerin mi?"

Hayalet hâlâ yanında durduğu taşı işaret ediyordu.

"İnsanların yolları, azimle devam edildiği takdirde, varılması gereken belli yerleri önceden belli eder." dedi Scrooge. "Ama yoldan sapılırsa, varılacak yer de değişir. Bununla bana anlatmak istediğinin bu olduğunu söyle!"

Ruh her zamanki gibi hareketsizdi.

Scrooge titreyerek, yavaşça ona doğru gitti; ve parmağı takip ederek, bakımsız mezartaşındaki kendi ismini okudu: EBENEZER SCROOGE.

"Yataktaki adam ben miyim?" diye bağırdı dizlerinin üzerinde.

Parmak mezardan ona, sonra tekrar taşa döndü.

"Hayır, Ruh! Ah hayır, hayır!"

Parmak hâlâ oradaydı.

"Ruh!" diye bağırdı, elbisesine sıkıca yapışarak, "Duy beni! Ben eskisi gibi değilim. Tüm bu olanlardan sonra artık eskisi gibi olamam. Eğer benim için hiç ümit yoksa, neden bana bunu gösteriyorsun?"

El ilk defa sallandı.

"İyi kalpli Ruh!.." diye devam etti, önünde yerlere kapanırken, "Sen benim için aracılık yapar ve bana acırsın. Bana gösterdiklerini, yaşamımı değiştirerek değiştirebileceğimi söyle bana!"

Müşfik el titredi.

"Noel'e yürekten saygı gösterecek ve bütün sene bunu sürdürmeye çalışacağım. Geçmişte, bugünde ve gelecekte yaşayacağım. Üçünün de ruhları içimde yaşayacaklar. Öğrettikleri dersleri hiç unutmayaca-

ğım. Oh, bu taşın üzerindeki yazıyı silebileceğimi söyle bana!"

Istırabının içinde Hayalet'e ait eli yakaladı. El kurtulmaya çalıştı ama niyaz sırasında Scrooge kuvvetliydi ve eli zaptetti.

Kaderinin değişmesi için son kez dua ederken ellerini havaya kaldırınca, Hayalet'in başlığında ve elbisesinde bir değişiklik gördü. çekti, çöktü ve küçülüp bir karyola demirine girdi.

5.

HİKÂYENİN SONU

Evet! Kendi karyola demiriydi! Kendi yatağı ve kendi odasıydı. En güzeli ve mutluluk vereni de, hatalarını düzeltmesi için ondan önceki zaman da onundu!

"Geçmişte, bugünde ve gelecekte yaşayacağım!" diye tekrarladı Scrooge, yataktan inerken. "Üçünün de ruhları içimde yaşayacak. Oh, Jacob Marley! Tanrı'ya şükürler olsun! Bunu dizlerimin üzerinde söylüyorum, sevgili Jacob; dizlerimin üzerinde!"

İyi niyetlerle dolup taşarak, öyle heyecanlı ve gayretliydi ki, bitkin sesi ismi söylendiğinde güçlükle çıktı. Ruhla mücadelesinde hıçkırarak ağlamıştı ve yüzü yaşlar içindeydi.

"Sökülmemiş..." diye bağırdı Scrooge, yatağının cibinliğine sarılarak, "Sökülmemiş, halkalar filan. Buradalar –ben de buradayım– nesnelerin değiştirilebilen hayalleri. Değişecekler. Değişeceklerini biliyorum!"

Bütün bu zaman boyunca elleri giysileriyle meşguldü: tersini yüzüne çevirdi, ters giydi, yırttı, kaybetti ve her türlü aşırılığı yaptı onlarla.

"Ne yapmam gerektiğini bilmiyorum!" diye bağırdı Scrooge, hem ağlayıp hem gülerek ve uzun çoraplarıyla tıpkı Laocoön'e benzemişti. "Bir tüy kadar hafifim, bir melek kadar mutluyum, bir okul çocuğu kadar neşeliyim, bir sarhoş kadar uçarıyım. Herkese iyi Noeller! Bütün dünyaya mutlu yıllar! Hey! Ha, ha, ha, ha! Heey!"

Oturma odasına sıçradı; ve şimdi nefes nefese orada duruyordu.

"Yulaf ezmesi tenceresi!" diye bağırdı Scrooge, tekrar sıçramaya başlayıp şöminenin etrafını dolaşarak. "İşte Jacob Marley'in Hayaleti'nin girdiği kapı! Bu Noel'in Hayaleti'nin durduğu köşe! Dolaşan ruhları gördüğüm pencere! Hepsi doğru, hepsi gerçek, hepsi olmuş. Ha, ha, ha!"

Gerçekten de, yıllardır antrenmansız olan bir adam için, fevkalade bir kahkahaydı, çok şanlı bir kahkahaydı. Ardından gelecek kahkahaların babası!

"Bugün ayın kaçı olduğunu bilmiyorum." dedi Scrooge. "Ne zamandır Ruh'ların arasında olduğumu bilmiyorum. Hiçbir şey bilmiyorum. Bir bebekten farksızım. Boş ver. Aldırmıyorum. Bebek olmayı tercih ederim. Ha, ha! Hoppaa!"

O güne kadar duyduğu en canlı çan sesiyle neşe içinde durdu. Tın, tın, tokmak: ding dong, çan! Çan, dong, ding; tokmak, tın, çın! Muhteşem!

Koşup pencereyi açtı ve kafasını dışarı çıkardı. Ne sis, ne duman; cam gibi berrak, neşeli, canlandırıcı, soğuk; insanın kanını dans ettiren bir soğuk; altın

rengi güneş; cennet gibi gök; güzel kokulu, temiz hava; neşeli çanlar. Oh, ne güzel! Ne muhteşem!

"Bugün günlerden ne?" diye bağırdı Scrooge, belki de etrafı görmek için aylak aylak gezinen, pazar giysileri içindeki bir çocuğa seslenerek.

"Ha?" diye karşılık verdi çocuk merakla.

"Bugün günlerden ne, sevgili dostum?" dedi Scrooge.

"Bugün mü?" dedi çocuk. "E, Noel."

"Bugün Noel!" dedi Scrooge kendi kendine. "Kaçırmamışım. Ruhlar her şeyi bir gecede yapmışlar. Onlar istedikleri her şeyi yapabilirler. Tabii yapabilirler. Hey, sevgili dostum!"

"Efendim?" dedi çocuk.

"Öteki sokaktaki tavukçuyu biliyor musun, ama köşedekini?" diye sordu Scrooge.

"Biliyorum galiba." dedi delikanlı.

"Zeki çocuk!" dedi Scrooge. "Aferin sana! Orada asılı olan ödül hindiyi verip vermediklerini biliyor musun? – Küçük ödül değil: büyük olanı?"

"Ne! Benim kadar olanı mı?" diye karşılık verdi çocuk.

"Ne hoş çocuk!" dedi Scrooge. "Onunla konuşmak bir zevk. "Evet, aslanım!"

"Orada asılı duruyor." dedi çocuk.

"Öyle mi?" dedi Scrooge. "Gidip onu satın al."

"Git işine!" diye bağırdı çocuk.

"Yo, yo..." dedi Scrooge. "Ciddiyim. Gidip satın al onu ve buraya getirmelerini söyle, ben onlara götürecekleri yeri tarif ederim. Adamla birlikte gel, sana bir şilin vereceğim. Beş dakika içinde adamla buraya gelirsen, sana iki buçuk şilin veririm!"

Çocuk kurşun gibi fırladı. Kurşun atsanız o kadar hızlı gitmezdi.

"Bunu Bob Cratchit'in evine göndereceğim." diye fısıldadı Scrooge, ellerini ovuşturup esaslı bir kahkaha atarak. "Kimin gönderdiğini bilmemeli. Ufaklık Tim'in iki katı kadar. Joe Miller'ın şakalarını da geçecek Bob'un evine hindi gönderme işi!"

Bir bir yolunu bulup adresi yazdı ve tavukçudan gelen adamı karşılamak üzere aşağı inip sokak kapısını açtı. Kapıda durmuş, adamı beklerken, kapı tokmağı takıldı gözüne.

"Yaşadığım sürece seveceğim bunu!" diye bağırdı Scrooge, eliyle tokmağı tıpışlayarak. "Daha önce buna hiç bakmamışım. Yüzünde ne gururlu bir ifade var! Harika bir tokmak bu! – İşte hindi. Hey! Ha, ha! Nasılsın bakalım? Mutlu Noeller!"

Bu bir hindiydi! Hiç ayaklarının üzerinde duramazdı bu kuş. Mühür çubukları gibi kırıverirdi onları.

"Bak sen, bunu Camden Town'a kadar taşımak imkânsız." dedi Scrooge. "Bir taksi tutmalısın."

Bunu söylerken, hindinin parasını öderken, taksinin parasını öderken, çocuğu mükâfatlandırırken kıkır kıkır güldü ama nefesi tükenmiş bir halde gidip tekrar sandalyesine oturduğunda kıkırdaması öyle bir arttı ki, sonunda gözünden yaşlar geldi.

Tıraş olmak zor işti, çünkü eli hâlâ çok titriyordu; ve tıraş, bunu yaptığınız sırada dans filan ediyor olmasanız bile, dikkat gerektirir. Ama o burnunun ucunu kesse, üzerine bir yara bandı yapıştırır ve halinden yine de memnun olurdu.

'En şık' kıyafetlerini giydi ve sonunda sokağa çıktı. İnsanlar, Scrooge'un Bu Noel'in Hayaleti'yle birlikte görmüş olduğu gibi, sokaklara dökülmüşlerdi bile;

elleri arkasında yürüyerek, herkese yüzünde hoşnut bir gülümsemeyle bakıyordu. O kadar tatlı bakıyordu ki, keyfi yerinde iki–üç adam, "İyi günler, bayım! Mutlu Noeller!" dedi. Scrooge da bunların, duyduğu neşeli seslerin en neşelileri olduğunu söyledi.

Önceki gün işyerine gelip "Scrooge ve Marley'in ofisi, sanırım?" diyen iri yapılı bayın ona doğru geldiğini görünce, durdu. Bu yaşlı bayın, karşılaştıklarında, ona nasıl bakacağını düşününce kalbine bir sancı girdi; ama önünde uzanan yolu biliyordu ve o yoldan gitti.

"Sevgili bayım..." dedi Scrooge, hızını arttırıp yaşlı beyi iki eliyle kavrayarak, "Nasılsınız? Umarım dün başarı kaydetmişsinizdir. Çok ince düşüncelisiniz. Mutlu Noeller, bayım!"

"Bay Scrooge?"

"Evet." dedi Scrooge. "İsmim bu ve korkarım sizin için pek hoş olmayabilir. Af dilememe izin verin. ve size..." Burada Scrooge adamın kulağına fısıldadı.

"Aman Tanrım!" diye bağırdı adam, sanki nefesi kesilmiş gibi. "Sevgili Bay Scrooge, ciddi misiniz?"

"Eğer arzu ederseniz..." dedi Scrooge. "Tamı tamına. Bunun içinde ihmal edilmiş yardımlar da var, emin olun. Bana bu iyiliği yapar mısınız?"

"Sevgili bayım." dedi öteki, elini sıkarak, "Ne söyleyeceğimi bilemiyorum, böyle bir cö..."

"Hiçbir şey demeyin, lütfen." diye yapıştırdı cevabı Scrooge. "Gelip beni görün. Gelir misiniz?"

"Gelirim!" diye bağırdı yaşlı adam. Geleceği belliydi.

"Teşekkür ederim." dedi Scrooge. "Size minnettarım. Yüzlerce teşekkür. Tanrı sizi korusun!"

Kiliseye gitti, caddelerde yürüdü, yukarı aşağı koşuşturan insanları izledi, çocukların başlarını okşadı, dilencileri sorguya çekti, evlerin mutfaklarına ve yukarı pencerelere baktı; her şeyin ona keyif verdiğini gördü. bir yürüyüşün –herhangi bir şeyin– onu bu kadar mutlu edebileceğini hiç düşünmemişti. Öğleden sonra adımlarını yeğeninin evine çevirdi.

Yukarı çıkıp kapıyı çalmadan önce kapının önünden birkaç kez geçti. Fakat bir hamle yapıp kapıyı çaldı.

"Evin beyi evde mi, canım?" dedi Scrooge kıza. Hoş kız. Çok.

"Evet, efendim."

"Nerede, tatlım?" dedi Scrooge.

"Eşiyle birlikte yemek odasında. Sizi yukarıya çıkarayım, arzu ederseniz."

"Teşekkür ederim. Beni tanıyor." dedi Scrooge, elini yemek odasının kapı kulpuna atıp. "İçeri gireyim, tatlım."

Kapıyı yavaşça açıp başını içeri uzattı. (Pek gösterişli) masaya bakıyorlardı; çünkü bu ev hanımları böyle konularda her zaman titizlerdir ve her şeyin düzgün olduğunu görmek isterler.

"Fred!" dedi Scrooge.

Tanrı iyiliğini versin, gelini nasıl da yerinden sıçradı! Scrooge o an için onun köşede oturduğunu unutuvermişti, yoksa bunu asla yapmazdı.

"Aman Tanrım!" diye bağırdı Fred, "Kim o?"

"Benim. Amcan Scrooge. Yemeğe geldim. Beni içeri alacak mısın, Fred?"

İçeri almak mı! Kolunu çıkarmadığına şükretsin. Beş dakika içinde kendi evindeydi. Hiçbir şey daha

samimi olamazdı. Gelininin görünüşü değişmemişti. Geldiğinde, Topper'ı da değişmemiş gördü. tombul kız kardeş de öyle. Hepsi. Muhteşem bir parti, muhteşem oyunlar, muhteşem bir birlik, muh-te-şem bir mutluluk!

Fakat ertesi sabah erkenden ofisteydi. Erkenden gelmişti! Ah, ilk giden olabilse de, Bob Cratchit'i geç gelirken yakalayabilse! Bunu bütün kalbiyle istiyordu.

Başardı da; evet başardı! Saat dokuz oldu. Bob yok. Çeyrek geçti. Bob yine yok. Tam on sekiz buçuk dakika geç kalmıştı. Scrooge kapısı sonuna kadar açık oturdu ki onun bölmesine girdiğini görebilsin.

Kapıdan girmeden önce şapkasını ve yün atkısını çıkarmıştı. Sanki saat dokuzu yakalamak istermişçesine, göz açıp kapayıncaya kadar çabuk sandalyesine oturmuş kalemini eline almıştı.

"Hey!" diye kükredi Scrooge, elinden geldiğince alışıldık sesini taklit ederek. "Ne demeye buraya günün bu saatinde geliyorsun?"

"Çok özür dilerim, efendim." dedi Bob. "Geç kaldım."

"Geç kaldın!" diye tekrar etti Scrooge. "Evet bence de geç kaldın. Böyle gelmez miydiniz, beyefendi?"

"Senede sadece bir kez, efendim." diye bölmenin içinden savunmaya geçti Bob. "Bir daha tekrarlanmayacak. Dün biraz fazla kaçırmışım, efendim."

"Bak, sana ne söyleyeceğim, dostum." dedi Scrooge. "Artık bu tip bir şeye müsamaha göstermeyeceğim. Dolayısıyla..." diye sürdürdü ve koltuğundan atlayıp Bob'u öyle bir dürttü ki, Bob bölmenin içine kaçtı... "Dolayısıyla maaşına zam yapacağım!"

Bob titredi ve cetvele biraz daha yaklaştı. Bir an için Scrooge'u bununla yere serip onu tutmayı, yar-

dım ve deli gömleği için meydandaki insanları çağırmayı düşündü.

"Mutlu Noeller, Bob!" dedi Scrooge, sırtını sıvazlarken. Ciddiyetinden şüphe duyulamazdı. "Sana verdiğim Noellerden daha mutlu bir Noel dilerim sana, Bob sevgili dostum! Maaşına zam yapacağım, sıkıntı içindeki ailene yardımcı olmaya çalışacağım ve bu öğleden sonra birer kâse dumanı tüten çorba içerken, senin meselelerini görüşeceğiz, Bob! İşine başlamadan önce ateşleri yak ve bir kova daha kömür al, Bob Cratchit!"

Scrooge söylediğinden de iyiydi. Hepsini ve daha fazlasını yaptı; ve ölmeyen Ufaklık Tim'in ikinci babası oldu. Şu bizim güzel şehrin ve hatta şu bizim güzel dünyadaki herhangi bir güzel şehir ya da kasabanın tanıdığı en iyi arkadaş, patron ve insanlarından biri oldu. Kimileri ondaki bu değişikliğe güldü, ama o aldırmadı; çünkü bu dünyada bazı insanların gülmediği hiçbir şey olmadığını biliyordu. Kendi kalbi gülüyordu ve bu ona yeterdi.

Ruhlarla başka münasebeti olmadı, ama artık içki içmiyordu; ve Noel'in nasıl kutlanacağını bilirse ancak onun bileceği söylenirdi daima. Keşke hepimiz için öyle söylense! Öyleyse Ufaklık Tim'in dediği gibi: Tanrı hepimizi korusun!

(1843)

SİNYALCİ

"Hey! Aşağıdaki!"

Onu bu şekilde çağıran bir ses işittiğinde, elinde kısa direğine sarılmış bir bayrakla, kulübesinin kapısında duruyordu. Alanın yapısı göz önünde bulundurulduğunda, insan onun, sesin hangi köşeden geldiğinden şüphe duymayacağını sanırdı; fakat neredeyse başı hizasında, tepesinde durduğum yere bakacağına, arkasını döndü ve aşağıya baktı. Bunu yapış şeklinde, kırk yıl düşünsem bulamayacağım, olağanüstü bir şey vardı. Her ne kadar onun bedeni derin bir çukurda ufalmış ve gölgelenmiş, benimkiyse onu görmek için elimle gözlerime siper yaptığım kızıl bir günbatımına gömülmüş ve yukarıda olsa da, ilgimi çekecek kadar olağanüstü olduğunu biliyorum.

"Hey! Aşağıdaki!"

Yolun aşağısına bakarken tekrar arkasını döndü ve gözlerini kaldırıp yukarıdaki beni gördü.

"Sizinle konuşmak için aşağı inebileceğim bir yol var mı?"

Yanıt vermeden yukarı bana baktı ve ben de nafile sorumu hemen yineleyip baskı yapmadan, aşağı ona baktım. Tam o anda yerde ve havada belirsiz bir titreşim başladı ve hemen ardından da beni yıkamaya muktedirmiş gibi şiddetli bir nabız, geriye sıçramama yol açan, yaklaşmaktaki bir saldırıya dönüştü. Hızlı trenden gelip bana kadar yükselen duman benden ve görüş alanımdan uzaklaşırken tekrar aşağı baktım ve tren geçerken gösterdiği bayrağı geri sararken gördüm onu.

Sorumu yineledim. Sabit bir dikkatle beni incelediği bir duraklamadan sonra, sarılı bayrağıyla, iki yüziki yüz elli metre ilerde bulunan, benim hizamdaki bir noktaya doğru hareket etti. Aşağı ona seslendim, "Peki!" ve o noktaya gittim. Orada etrafıma bakınırken, aşağıya inen bir zikzak patika gördüm ve onu izledim.

Yol oldukça uzun ve görülmedik bir biçimde dikti. Aşağı indikçe daha da ıslanan, nemli bir kayanın içinden geçiyordu. Bu nedenlerden ötürü, adamın işaret ettiği yolu, bana acayip bir isteksizlik ve mecburiyet havasını çağırıştıracak kadar uzun buldum.

Zikzak yokuştan onu görebilecek kadar indiğimde, gelmemi bekliyormuş gibi bir tavır içinde, az önce trenin geçtiği rayların arasında durduğunu gördüm. Sol eli çenesindeydi, sol dirseği de göğsüne dayalı sağ eline yaslanmıştı. Beklenti içinde ve tetikte duruyordu, hayrete düşüp bir an için durdum.

İnmeye devam ettim ve demiryolu seviyesine gelip ona yaklaştığımda, onun bir hayli kalın kaşlı ve koyu renk sakallı, esmer ve soluk benizli bir adam olduğunu gördüm. Kulübesi gördüğüm en yalnız ve

kasvetli yerdeydi. İki yanda, bir parça gökyüzü hariç tüm manzarayı kapatan kertikli taştan, rutubetli duvar; bir tarafa baktığınızda bu zindanın çarpık devamı; daha kısa olan öteki tarafın sonunda belirsiz bir kırmızı ışık ve esaslı mimarisinde yabancı, sinir bozucu ve ürkütücü bir hava barındıran, daha belirsiz bir tünel girişi. Güneş ışığı bu noktaya o kadar az girebiliyordu ki, buranın toprağı ve ölümü andıran bir kokusu vardı; öte yandan soğuk rüzgâr içeri hücum ediyordu ve sanki dünyayı terk etmişim gibi üşümeye başladım.

O dönmeden önce, ona dokunacak kadar yakınlaşmıştım. Gözlerini benimkilerden ayırmadan, bir adım geri gitti ve elini kaldırdı.

Burası çalışmak için ıssız bir yerdi (söylemiştim) ve bu, yukarıdan aşağıya bakarken dikkatimi çekmişti. Ziyaretçi ender rastlanan bir şeydi, zannediyorum; istenmeyen ender rastlanan bir şey olmadığını umuyordum. Bende, sadece bütün yaşamı boyunca dar sınırlar içine hapsolmuş ve sonunda, bu harika çalışmalara karşı yeni yeni ilgi duyan bir adam gördü. Onunla bu amaçla konuştum; fakat kullandığım terimlerden emin değilim; çünkü sohbet açmayı pek sevmememin yanı sıra, adamda cesaretimi kıran bir şey vardı.

Sanki orada bir şey kaybolmuş gibi, tünel ağzının yanındaki kırmızı ışığa ve etrafına çok garip bir bakış yöneltti ve sonra da bana baktı.

Işık da onun görevinin bir parçası mıydı? Değil miydi?

Alçak sesle cevap verdi, "Öyle olduğunu bilmiyor musunuz?"

Sabit gözlerini ve kasvetli yüzünü incelerken, onun bir insan değil, bir ruh olduğu korkunç fikri ak-

lıma geldi. Beyninde enfeksiyon olabileceği de o zamandan beri zihnimi kurcalar.

O şokla geriye doğru bir adım atmışım. Fakat hareketi yaparken, gözlerinde bana karşı hissettiği gizli bir korku gördüm. Bu, korkunç düşüncemin uçup gitmesine neden oldu.

"Sanki..." dedim, zorla gülümseyerek, "Benden korkuyormuş gibi bakıyorsun bana."

"Sizi daha önce görüp görmediğimi düşünüyordum." diye karşılık verdi.

"Nerede?"

Az önce baktığı kırmızı ışığı gösterdi.

"Orada mı?" dedim.

Gözleri dalmış beni seyrederek, "Evet." diye cevap verdi (ama sesle değil).

"Sevgili dostum, ne işim var benim orada? Orada hiç bulunmadığıma emin olabilirsin."

"Sanırım olabilirim. Hatta eminim."

Onun tavrı da benimki gibi düzelmişti. Söylediklerime süratle ve iyi seçilmiş sözcüklerle karşılık veriyordu. Orada yapacak çok işi oluyor muydu? Evet; yani, yeterince sorumluluğu vardı; fakat ondan beklenen, hatasızlık ve tetikte olmaktı ve gerçek çalışma –elle yapılan işi– yok denecek kadar azdı. Bilek gücüyle yapması gereken bütün iş, o işareti değiştirmek, şu ışıkları ayarlamak ve arada bir de bu demir kolu çevirmekti. Bana göre çok uzun ve yalnız saatlerine gelince, bütün söyleyebildiği yaşam rutininin kendisini bu şekilde biçimlendirdiği ve buna alıştığıydı. Orada bir dil öğrenmişti, tabii eğer bakarak öğrenmeye ve telaffuzuyla ilgili kendi yarım yamalak düşüncelerini oluşturmaya öğrenmek denilebilirse. Ayrıca kesirli ve ondalık sayılara çalışmış ve biraz da cebirle uğraşmış-

tı; ama çocukluğundan beri matematiği zayıftı. Görevdeyken sürekli bu rutubetli kanalda durması şart mıydı ve hiç o yüksek taş duvarların dışına çıkıp güneş göremez miydi? Zamana ve koşullara bağlıydı. Bazı koşullarda, tıpkı gecenin ve günün belli saatlerinde olduğu gibi, hat daha sakin olurdu. Güzel havalarda, bu gölgelerin biraz üzerine çıkmayı tercih ederdi; fakat her an elektrikli zille aranabileceği ve böyle zamanlarda iki misli endişeyle kulağını ona vermesi gerektiği için, rahatlama sandığımdan daha az oluyordu.

Beni kulübesine götürdü. İçeride bir ateş, içine bazı şeyleri kaydettiği resmi defter için bir masa, bir telgraf aleti ve bahsettiği küçük zili vardı. İyi bir eğitim görmüş olduğunu ve (incitmeden söylemeye çalıştım) belki de bu istasyon için fazla eğitimli olduğunu söyleyince, bu tarz hafif uyumsuzluk olaylarının geniş insan grupları arasında az bulunur bir şey olmadığını öne sürdü; hapishanelerde, polis kuvvetlerinde, en son çare orduda bile öyle olduğunu duyduğunu, demiryolu çalışanları arasında da üç aşağı beş yukarı böyle olduğunu bildiğini söyledi. Gençken (onun bir zamanlar genç olduğuna inanmak çok güç), tabiat bilgisi öğrencisiymiş ve derslere katılırmış; fakat çıldırmış ve fırsatlarını iyi değerlendirememiş, batmış ve bir daha hiç çıkamamış. Bundan şikâyet etmiyordu. Bir yol tutturmuştu. Başka bir yol çizmek için çok geçti.

Burada özetlediğim her şeyi, mezar karası gözleri benimle ateş arasında gidip gelerek, sakin bir tavır içinde anlattı. Arada bir, özellikle de gençliğinden bahsederken, benim gördüğümden farklı biri olmadığını anlamamı istermiş gibi, "efendim" sözcüğünü kullanıyordu. Birkaç kez küçük zil tarafından sözü kesildi ve mesajları okuyup cevap göndermesi gerek-

ti. Bir keresinde de bir tren geçerken, kapının dışında durup bayrağı göstermesi ve makinistle sözlü bir sohbette bulunması gerekmişti. Görevlerini yerine getirirken, sözünü yarıda kesip işini bitirene kadar konuşmadan, fevkalade bir biçimde titiz ve uyanık davrandığı dikkatimden kaçmadı.

Kısacası, bu adamı bu mevkide çalıştırılabilecek en güvenli insanlardan biri olarak kaydetmeliyim, çünkü benimle konuşurken iki kere rengi atarak lafını böldü, çalmadığı halde yüzünü küçük zile doğru döndü, kulübenin (sağlıksız rutubeti dışarıda tutmak için) kapalı duran kapısını açtı ve tünel ağzının yanındaki kırmızı ışığa baktı. İki seferinde de üzerinde, fark ettiğim ama tarif edemediğim, tuhaf bir havayla ateşin yanına geri döndü.

Ayrılmak için ayağa kalktığımda, "Halinden memnun bir adamla konuştuğuma inandıracaksın beni neredeyse." dedim.

(Korkarım, bunu onu kandırmak için yaptığımı itiraf etmeliyim.)

"Eskiden öyleydim, sanırım." diye karşılık verdi, en başta konuştuğu kısık sesiyle; "Ama tedirginim, efendim, tedirginim."

Becerebilseydi sözcükleri anımsayacaktı. Onları söylemişti yine de ve ben de hemen kaptım.

"Neden dolayı? Nedir seni endişelendiren?"

"Söylemek çok güç, efendim. Anlatmak çok ama çok güç. Beni tekrar ziyarete gelirseniz, size anlatmayı denerim."

"Fakat ben seni hemen tekrar ziyaret etmeyi düşünüyorum. Söyle bakalım, ne zaman olsun?"

"Sabah erkenden uyurum ve yarın gece saat onda tekrar ayakta olurum, efendim."

"On birde geleceğim."

Bana teşekkür etti ve beni dış kapıya kadar geçirdi. "Siz yukarı çıkan yolu bulana kadar." dedi, kendine özgü alçak sesiyle, "Işığımı tutayım. Bulduğunuzda seslenmeyin! Yukarı çıktığınız zaman da seslenmeyin!"

İfadesi, o yeri daha soğuk bulmama neden oldu, ama "Pekâlâ." dışında bir şey söylemedim.

"Yarın gece aşağı indiğinizde de seslenmeyin! Ayrılırken size bir soru sormama izin verin. Bu gece neden, 'Hey! Aşağıdaki!' diye bağırdınız?"

"Tanrı bilir." dedim. "O anlama gelen bir şey söyledim..."

"O anlama gelen bir şey değil, efendim. Tam olarak öyle dediniz. Çok iyi biliyorum."

"Kabul, öyle dedim. Öyle dedim, şüphesiz, çünkü seni aşağıda gördüm."

"Başka nedeni yok mu?"

"Başka ne gibi bir nedeni olabilir ki?"

"Doğaüstü bir şey hissetmediniz, öyle mi?"

"Hayır."

Bana iyi geceler diledi ve ışığını yukarı doğru tuttu. (Arkamdan tren geldiği hissine kapılarak) rayların yanından yürüdüm ve patikaya ulaştım. Tırmanmak, inmekten daha kolaydı ve herhangi bir macera yaşamadan kaldığım hana geri döndüm.

Ertesi gece, uzaklardaki saatler on biri vururken, tam randevulaştığımız vakitte, zikzak patikanın ilk kertiğine ayağımı bastım. Işığı elinde, aşağıda beni bekliyordu. "Seslenmedim." dedim, birbirimize yaklaştığımızda; "Şimdi konuşabilir miyim?" "Elbette, efendim." "İyi geceler o zaman ve işte elim." "İyi ge-

celer efendim ve işte benimki." Sonra yan yana kulübesine yürüdük, içeri girdik, kapıyı kapattık ve ateşin yanına oturduk.

"Karar verdim, efendim..." diye başladı, oturur oturmaz öne doğru eğilerek ve fısıltıdan biraz daha yüksek bir sesle konuşarak, "Beni tedirgin eden şeyi biliyorum. Dün akşam sizi başka biri sandım. Beni tedirgin eden bu."

"Başkasıyla karıştırman mı?"

"Hayır. O başkası."

"Kim o?"

"Bilmiyorum."

"Bana mı benziyor?"

"Bilmiyorum. Yüzünü hiç görmedim. Sol koluyla yüzünü kapatmıştı, sağ kolunu ise sallıyordu – hızla sallıyordu. Bu şekilde."

Hareketlerini izledim, çılgın gibi kol hareketleri yapıyordu, "Tanrı aşkına, daha açık ol!"

"Ayışığı olan bir gece..." dedi, "Burada otururken, birinin, 'Hey! Aşağıdaki!' diye bağırdığını işittim. Yerimden sıçradım, kapıdan baktım ve bu 'başka biri'nin tünelin yanındaki kırmızı ışığın kenarında durmuş, az önce size gösterdiğim gibi el salladığını gördüm. Bağırmaktan sesi kısılmıştı ve 'Dikkat et! Dikkat et!' diye haykırıyordu. Sonra yeniden, 'Hey! Aşağıdaki! Dikkat et!' Lambamı kapıp kırmızı ışığını yaktım ve 'Sorun nedir? Ne oldu? Nerede?' diye seslenerek, ona doğru koştum. Tünel karaltısının hemen dışında duruyordu. Ona iyice yaklaşınca, elbisesinin koluyla yüzünü örttüğünü görüp şaşırdım. Doğruca ona koştum ve kolunu yüzünden çekmek için elimi uzattığımda, gitmişti."

"Tünele mi girdi?" dedim.

"Hayır. Dört yüz, dört yüz elli metre tünelin içinde koştum. Durup fenerimi başımın üzerine kaldırdım, karşıda şekiller gördüm ve ıslak lekeler duvarlardan aşağı akıyor, kemerden yavaş yavaş damlıyorlardı. İçeri koştuğumdan daha hızlı, bu sefer dışarı doğru koştum (çünkü mekân bende ölümcül bir nefret uyandırmıştı), kendi kırmızı ışığımla kırmızı ışığın etrafına baktım, demir merdivenden üzerindeki balkona çıktım, sonra tekrar aşağı indim ve geri buraya koştum. İki tarafa da, 'Herhangi bir alarm verildi mi?' diye telgraf çektim. İki taraftan da, 'Her şey yolunda.' diye yanıt geldi."

Bedenimdeki ürpertiye direnerek, gördüğünün bir göz aldanması olabileceğini ve gözün fonksiyonlarına hizmet eden küçük sinirlerin, genellikle, kimisi hastalığının bilincinde olan ve bunu kendi üzerlerinde yaptıkları deneylerle ispatlamış bulunan hastalara rahatsızlık verdiğinin bilindiğini anlattım. "Hayali çığlığa gelince de..." dedim, "Biz alçak sesle konuşurken bu suni vadide bir an için rüzgârın ve onun telgraf tellerinden yaptığı çılgın harpın sesini dinle."

Bir süre durup dinledikten sonra, pek güzel, dedi, ama iyi de, orada uzun kış gecelerini tek başına ve nöbet tutarak geçirdiği için, rüzgâr ve telleri zaten biliyormuş. Ama daha sözünü bitirmemiş ki.

Özür diledim ve koluma dokunup ağır ağır şu sözleri ekledi, "Bu olaydan sonraki altı saat içinde, bu hatta, akıllardan çıkmayan kaza gerçekleşti ve on saat içinde de tünelden, onu gördüğüm noktadan ölü ve yaralılar getirildiler."

Beni bir titreme aldı, fakat mani olmak için elimden geleni yaptım. Bunun, aklında yer edecek kadar dikkat çekici bir tesadüf olduğunun inkâr edilemeyeceğini söyledim. Fakat dikkat çekici tesadüflerin sü-

rekli meydana geldiği su götürmezdi ve böyle bir olayda da bunların göz önünde bulundurulması gerekirdi. Yine de şunu da söylemeliyim ki, diye ekledim (çünkü bana itiraz edeceğini anlamıştım), sağduyulu insanlar sıradan olaylarda tesadüfleri pek hesaba katmazlardı.

Tekrar sözünü bitirmediğini belirtti.

Tekrar özür diledim.

"Bu..." dedi, elini yeniden kolumun üzerine koyup çukur gözleriyle omzunun üzerinden bakınarak, "Bir sene önce oldu. Altı-yedi ay geçti ve bir sabah gün ağardığı sırada, kapıda dikilirken, yukarı bakıp hayaleti yeniden gördüğümde, olayın şaşkınlığını ve şokunu daha yeni atlatmıştım." Durdu, gözlerini bana dikmişti.

"Bağırdı mı?"

"Hayır. Sessizdi."

"Kolunu salladı mı?"

"Hayır. İki elini yüzüne kapatmış, ışık payandasına yaslanmıştı. Böyle."

Bir kez daha hareketlerini izledim. Bir matem hareketiydi. Mezarların taş figürlerinde böyle bir hareket görmüştüm.

"Ona doğru gittin mi?"

"İçeri girip oturdum, hem düşüncelerimi toplamak için hem de biraz fenalaşmıştım. Yeniden kapıya gittiğimde, gün ışımış, hayaletse gitmişti."

"Ardından hiçbir şey olmadı mı? Bir şey çıkmadı mı bundan?"

Bir yandan da dehşet içinde başını sallayarak, işaretparmağıyla iki–üç kez koluma dokundu: "Aynı gün, tünelden bir tren çıktığında, benim tarafımdaki

bir vagon penceresinde, düzensiz eller, başlar ve sallanan bir şey gördüm. Tam zamanında görüp makiniste 'Dur' işareti verdim. Durup freni çekti fakat tren yüz, yüz elli metre geriye, buraya sürüklendi. Arkasından koştum ve koşarken, korkunç bağırmalar ve çığlıklar duydum. Genç ve güzel bir kadın kompartımanlardan birinde aniden ölmüştü ve buraya getirilip şuraya yatırıldı."

Gösterdiği döşemelerden ona bakarken, elimde olmadan sandalyemi geri ittim.

"Aynen böyle, efendim, aynen böyle. Olduğu gibi anlatıyorum size."

Aklıma söyleyecek bir şey gelmiyordu ve ağzım çok kurumuştu. Hikâyeyi uzun ve kederli bir figanla rüzgâr ve teller devraldı.

Devam etti. "Şimdi, efendim, buraya dikkat edin ve neden tedirgin olduğumu anlayın. Hayalet bir hafta önce geri geldi. O zamandan beridir de arada bir, zaman zaman orada."

"Işıkta mı?"

"Tehlike ışığında."

"Ne yapıyor peki?"

Artan bir şiddet ve hiddetle (eğer mümkünse tabii), "Tanrı aşkına, çekil yoldan!" dedi ve el kol hareketlerini tekrarladı.

Sonra devam etti. "Rahatım, huzurum kalmadı. Istırap dolu bir tavırla dakikalar boyunca bana sesleniyor, 'Aşağıdaki! Dikkat et! Dikkat et!' Oradan bana elini sallıyor. Küçük zilimi çalıyor..."

Orada söze girdim. "Dün akşam ben buradayken çaldı mı zilini, hani sen kapıya gitmiştin?"

"İki kere."

"Bak işte..." dedim, "Hayal gücün seni nasıl da yanıltıyor. Gözüm ve kulağım zildeydi ve zilin o iki sefer de çaldığını görmedim. Hayır, seninle iletişim kuran istasyon tarafında, normal yollardan çalınmasının dışında hiç çalmadı."

Başını salladı. "O konuda henüz hiç hata yapmadım, efendim. Hayaletin zil çalmasıyla insanınkini karıştırdığım olmadı hiç. Duymamanıza şaşırmadım. Ama ben duydum."

"Peki dışarı baktığında hayalet orada mıydı?"

"Oradaydı."

"İki seferinde de?"

Üzerine basarak tekrarladı, "İki seferinde de."

"Benimle kapıya gelip ona bakar mısın şimdi?"

Sanki biraz gönülsüzmüş gibi altdudağını ısırdı, ama kalktı. Kapıyı açtım ve basamakta durdum, o ise eşikte duruyordu. Tehlike ışığı görünüyordu. Kasvetli tünel girişi oradaydı. Yolun yüksek ve nemli duvarları vardı. Yukarda da yıldızlar vardı.

"Onu görüyor musun?" diye sordum, yüzüne özellikle dikkat ederek. Gözleri belermişti, ama hevesle bakışlarımı aynı noktaya çevirdiğim zaman benim beleren gözlerimden daha fazla belememişlerdi belki.

"Hayır." diye karşılık verdi, "Orada değil."

"Tamam." dedim.

Tekrar içeri girip kapıyı kapattık ve yerlerimize oturduk. Sohbeti öyle doğal bir biçimde sürdürmüştü ki kendimi en savunmasız durumlardan birindeymiş gibi hissettiğim, aramızda meselenin gerçekliğine dair hiçbir ciddi sorunun olamayacağı pekâlâ varsayılabilirdi ve eğer bu bir avantajsa, bu avantajın en iyi şekilde nasıl değerlendirileceğini düşünüyordum.

"Artık anlamışsınızdır, efendim..." dedi, "Beni öyle tedirgin eden, 'Hayalet ne demek istiyor?' sorusu."

Anladığımdan pek emin olmadığımı söyledim.

"Neye karşı uyarıyor?" dedi, yalnızca arada bir bana bakan gözleri ateşin üzerinde, derin derin düşünerek. "Tehlike ne? nerede? Hattın bir yerinde bekleyen bir tehlike var. Korkunç bir felaket meydana gelecek. Daha önce olanlardan sonra, bu üçüncü seferde artık hiç şüphem kalmadı. Düşünmekten aklımı kaçıracağım. Ne yapabilirim?"

Mendilini çıkardı ve ısınan alnından ter damlalarını sildi.

"Eğer tehlikeyi iki taraftan birine veya her ikisine de bildirecek olsam, nedenini söyleyemem." diye devam etti, avuç içlerini silerek. "Başım derde girer ve hiç iyi etmem. Deli olduğumu düşünürler. Şöyle olurdu: Mesaj – 'Tehlike! İlgilenin!' Yanıt – 'Ne tehlikesi? Nerede?' Mesaj – 'Bilmiyorum. Ama Tanrı aşkına ilgilenin!' Kovarlar beni. Başka ne yapsınlar ki?"

Çektiği işkenceyi görmek çok acıklıydı. Anlaşılamayan ve hayati bir sorumlulukla tahammül edilemez bir biçimde canı sıkılan, vicdan sahibi bir adamın uğradığı zihinsel işkence.

"Neden tehlike ışığının altında ilk dikildiğinde..." diye devam etti, koyu renk saçlarını arkaya atıp sıkıntılı bir edayla ellerini şakaklarına sürtüp durarak, "O kazanın olacağını bana söylemedi – madem olacaktı? Eğer önlenebilecekse, neden nasıl önlenebileceğini söylemedi? Yüzünü sakladığı ikinci gelişinde, neden bunun yerine, 'Kadın ölecek. Onların evde kalmalarını sağla.' demedi? Eğer o iki olayda, sadece uyarılarının doğru olduğunu göstermek ve beni üçüncüsüne hazırlamak için geldiyse, neden şimdi beni açıkça uyarmıyor? Ve ben, Tanrım yardım et bana!

Ben bu ıssız istasyonda zavallı, basit bir sinyalciyim! Neden itibarlı ve elinden bir şey gelebilecek birine gitmiyor ki?"

Onu bu halde görünce, halkın güvenliği için olduğu kadar, zavallı adamın iyiliği bakımından da, yapmam gereken şeyin, onun aklını toplamasını sağlamak olduğunu anladım. Bu nedenle, aramızdaki gerçeklikle veya gerçekdışıyla ilgili sorunları bir tarafa bırakıp ona görevini yerine getiren birinin işlerinin yolunda gitmesi gerektiğini ve bu gördüğü şeyleri anlamasa bile, görevini anlamasının onun tesellisi olduğunu anlattım. Bu şekilde, inancını muhakeme etme girişiminde elde ettiğimden daha fazla başarı kaydettim. Sakinleşti; sinyaliyle ilgili görevleri gecenin ilerleyen vakitlerinde onu daha çok meşgul etmeye başladı: ve sabaha karşı ikide ondan ayrıldım. Bütün gece kalmayı önermiştim, ama duymadı.

Patikadan yukarı çıkarken dönüp birden fazla kırmızı ışığa baktığımı, kırmızı ışıktan hoşlanmadığımı ve eğer yatağım onun altında olsaydı doğru düzgün uyuyamayacağımı gizlemenin âlemi yok. İki kazanın art arda meydana gelmesi ve genç kızın ölümü de pek hoşuma gitmemişti. Bunu gizlemenin de âlemi yok.

Fakat düşüncelerimi en çok işgal eden konu, bu ifşayı dinleyen kişi olarak nasıl davranmam gerektiğiydi. Adamın akıllı, uyanık, dikkatli ve titiz olduğunu ispatlamıştım; ama o halde daha ne kadar böyle kalmaya devam edebilirdi? Her ne kadar ikincil bir görevde olsa bile, yine de çok önemli bir pozisyonda yer alıyordu ve (örneğin) ben, onun görevini icra etmeyi sürdürmesine göz yumup hayatımı tehlikeye atmayı ister miydim?

Önce kendisine söylemeden ve bir orta yol teklif etmeden, bana söylemiş olduğu şeyleri şirketindeki

amirlerine aktarmamın hainçe bir şey olacağını düşünmekten kendimi alamayarak, sonunda, (sırrını gizli açıklamadan) ona kendisini oraların en deneyimli doktoruna götürüp onun fikrini almayı önermeye karar verdim. Ertesi gece mesai saatinde değişiklik olacağını ve izninin şafaktan bir-iki saat sonra başlayıp günbatımına kadar süreceğini söylemişti. Ben de buna göre tekrar gelmek için onunla sözleştim.

Ertesi akşam güzel bir akşamdı ve tadını çıkarmak için erkenden dışarı çıktım. Aşağıdaki yolun yakınlarındaki patikayı aştığımda güneş henüz tam olarak batmamıştı. Yürüyüşümü bir saat daha uzatayım, dedim kendi kendime, yarım saat ileri ve yarım saat de geri yürürüm, böylece benim sinyalcinin manevra merkezine gitme vakti gelmiş olur.

Gezintime başlamadan önce, kenara yaklaşıp farkında olmadan, onu ilk gördüğüm noktadan aşağı baktım. Tünel girişinin yanında, sol kolunu yüzüne kapamış, sağ kolunuysa çılgın gibi sallayan bir adam görünce nasıl titrediğimi anlatamam.

Üzerime çullanan belirsiz dehşet bir anda geçiverdi, çünkü orada duran adamın, gerçekten bir adam olduğunu ve biraz ötede birkaç adamdan oluşan küçük bir grup daha olduğunu fark ettim ve bu adam diğerlerine aynı hareketi tekrarlayıp duruyordu. Tehlike ışığı henüz yakılmamıştı. Işık kolunun önüne ahşap destekler ve muşambadan yapılmış, ilk defa gördüğüm, alçak, küçük bir kutu vardı. Bir yataktan daha büyük değildi.

İçimden bir ses, bir sorun olduğunu, adamı orada bırakıp sonra da onu kontrol etmesi için kimseyi göndermediğim için ölümcül bir zarara yol açtığımı söylüyordu. Tüm hızımla basamaklı patikadan indim.

"Sorun nedir?" diye sordum adamlara.

"Sinyalci bu sabah ölmüş, bayım."

"Şu merkezdeki adam mı?"

"Evet, bayım."

"Benim tanıdığım adam mı?"

"Onu tanıyorsanız, görünce anlarsınız..." ötekiler adına konuşan adam, ağır ağır şapkasını çıkarıp muşambanın ucunu kaldırarak, "Çünkü yüzü yerli yerinde."

"Tren çarpmış, bayım. İngiltere'deki hiç kimse işini ondan daha iyi bilemez. Ama nasıl olmuşsa olmuş raylardan çekilmemiş. Gündüz gözüne. Işığı yakmış ve ışık elindeydi. Tren tünelden çıktığında, sırtı ona dönükmüş ve tren ona arkadan çarpmış. Bu adam makinist, nasıl olduğunu gösteriyordu. Beyefendiye göster, Tom."

Koyu renkli kaba giysili adam tünel girişindeki yerine geri döndü.

"Tüneldeki kıvrımdan dönünce, bayım..." dedi, "Tünelin sonunda onu gördüm. Hızımı kontrol etmek için zamanım yoktu ve onun çok dikkatli olduğunu biliyordum. Düdüğü dikkate almadığı için, üzerine doğru ilerlerken düdüğü susturdum ve elimden geldiği kadar yüksek sesle ona seslendim."

"Ne dedin?"

"'Aşağıdaki! Dikkat et! Dikkat et! Tanrı aşkına çekil yoldan!' dedim."

İrkilmiştim.

"Ah! korkunç bir andı, bayım. Ona bağırmaktan vazgeçmedim. Bu kolumu yüzüme kapayıp bunu da salladım, son ana kadar; ama nafile."

Garip noktaların üzerinde durup hikâyeyi fazla uzatmadan, son olarak, makinistin uyarısının içerdiği

tesadüfü belirtmek isterim. Sadece talihsiz sinyalcinin aklından çıkmadığını söyleyip durduğu sözcükler değil, aynı zamanda, taklit ettiği el kol hareketlerine –onun değil– benim, sadece kendi zihnimde, eklediğim sözcükler.

All The Year Round dergisinin
Mugby Junction adlı sayısından,
Noel 1866

GÜNBATIMINDA OKUNACAK

Bir, iki, üç, dört, beş. Beş kişiydiler.

İsviçre'deki St. Bernard'ın zirvesinde yer alan manastırın dışındaki bir bankta oturup sanki zirvelerine bol miktarda kırmızı şarap dökülmüş de henüz karın içine işlemeye vakit bulamamış gibi, batan güneşin lekelediği uzak dağlara bakan beş rehber.

Bu benzetme bana ait değil. En şişman ve Alman rehber tarafından bu olay için yapıldı. Ötekiler, manastır kapısının diğer yanındaki bir bankta oturmuş, onlar gibi purosunu içen ve –yine onlar gibi– kızıla boyanmış kara ve kazılarak çıkarılan gecikmiş yolcuların bu soğuk bölgedeki hiçbir fesatlıktan haberleri olmadan çürüyüp gittikleri, yanı başımızdaki kulübeye bakan bana ne kadar aldırış ettilerse, bu benzetmeye de o kadar aldırış ettiler.

Zirvedeki şarap biz bakarken karın içine işledi; dağ beyaza dönüştü; gökse, çok koyu bir maviye; rüzgâr çıktı; ve hava delici soğuğa çevirdi. Beş rehber

kalın paltolarını iliklediler. Bir rehberden fazlam olmadığı için, ben de kendiminkini iliklerdim.

Günbatımındaki dağ beş rehberin sohbetini bölmüştü. Bir sohbeti bölecek kadar asil bir görüntüydü. Günbatımı dağı terk ettiği zaman, sohbetlerine devam ettiler. Önceki konuştuklarını duyduğumdan değil; çünkü aslında, ülkemizdeki en büyük dolar zenginlerinden biri olan Saygıdeğer Ananias Madrabaz'ın servetinin oluşmasına yol açan olaylar dizisini bana anlatmaya teşebbüs etmiş bulunan ve manastırın yolcu ağırlama salonunda yüzü ateşe dönük bir biçimde oturan Amerikalı beyden dikkatimi ayırmamıştım o vakit.

"Tanrım!" dedi İsviçreli rehber, Fransızca konuşarak, ki ben (kimi yazarların aksine) bu dilde ancak yazacağım açık saçık bir kelime için tamamen yeterli bir özür olarak kabul etmem bunu: "Eğer hayaletlerden bahsediyorsan..."

"Ama ben hayaletlerden *bahsetmiyorum.*" dedi Alman.

"Neden bahsediyorsun o zaman?" diye sordu İsviçreli.

"Eğer bunu bilseydim..." dedi Alman, "Muhtemelen daha fazlasını da bilirdim."

Bunun iyi bir yanıt olduğunu düşündüm ve merakım uyandı. Bu nedenle, yerimi oturduğum bankın onlara en yakın olan kısmına kaydırdım ve sırtımı manastır duvarına dayayarak, ilgilenmiyormuş gibi görünüp çok iyi duyabiliyordum.

"Gök gürültüsü ve şimşek!" dedi Alman, heyecanlanarak, "Adamın biri beklenmedik bir anda sizi görmeye geldiyse ve bilmeden, bütün gün bu düşünceyi kafanıza sokması için görünmez bir haberci gön-

derdiyse, buna ne ad verirsiniz? Frankfurt, Milan veya Londra ya da Paris'teki kalabalık bir caddede tek başınıza yürüdüğünüz sırada, yanınızdan geçen bir yabancının arkadaşınız Heinrich'e benzediğini, sonra yanınızdan geçen bir başka yabancının da arkadaşınız Heinrich'e benzediğini düşünüp böylece arkadaşınız Heinrich'e rastlayacağınızı tuhaf bir şekilde önceden bildiyseniz –ve onun Trieste'de olduğunu bilip de, ona rastladıysanız– buna ne dersiniz?"

"Bu da pek olağan değil." diye mırıldandı İsveçli ve diğer üçü.

"Olağan mı!" dedi Alman. "Bu ancak kara ormanda çilek ağacı kadar olağan. Nepal'de makarna kadar olağan ancak. Nepal dedim de, bizim Marchesa Senzanima, Chiaja'daki bir iskambil partisinde çığlığı bastı –bizzat işittim ve gördüm, çünkü çalıştığım bir Bavyeralı ailenin içinde oldu bu olay ve o akşam servisi ben teftiş ediyordum– ne diyordum, bizim Marchesa oyun masasından fırlayıp kırmızı ruju hariç yüzü bembeyaz kesilerek, 'İspanya'daki kız kardeşim öldü! Onun soğuk elini sırtımda hissettim!' diye bağırdı –ve o kız kardeş de hakikaten ölmüş– bu nedir peki?"

"Peki ya benim memleketimde, yılda bir kez düzenli olarak meydana geldiğini bütün dünyanın bildiği gibi, San Gennaro'nun kanı, papazın isteği üzerine sıvılaşıyor." dedi Napolili rehber bir aradan sonra, gülünç bir bakışla, "Ya buna ne diyeceksiniz?"

"O mu?" diye bağırdı Alman. "Şey, ben bunun için bir kelime biliyorum."

"Mucize mi?" dedi Napolili kurnaz suratla.

Alman sadece purosunu tüttürüp güldü; hepsi purolarını tüttürüp güldü.

"Pöh!" dedi Alman. "Ben gerçekten olan şeylerden söz ediyorum. Bir sihirbaz görmek istersem, işini bilen birini seyretmek için para öderim ve paramın karşılığını da alırım. Hayaletlerin dışında da çok tuhaf şeyler oluyor. Hayaletmiş! Giovanni Baptista, İngiliz gelin hikâyeni anlatsana. Bu hikâyede hiç hayalet yok, ama çok tuhaf. Bakalım kimse ne olduğunu söyleyecek mi bana?"

Aralarında bir sessizlik olduğunda ben de etrafa bakındım. Baptista olduğunu sandığım adam yeni bir puro yakıyordu. Konuşmayı o sürdürdü. Bir Cenevizli olduğuna hükmetmiştim.

"İngiliz gelinin hikâyesi mi?" dedi. "Serseri seni! O bir hikâye değil ki. Neyse, fark etmez. Ama bu gerçek. Anladınız mı, beyler, bu gerçek. Her parlayan altın değildir, ama benim anlatacaklarım gerçek."

Bunu bir-iki kez daha tekrarladı.

On sene önce, bonservislerimi seyahate çıkmak üzere olan, Londra'daki Bond Caddesi'nde bulunan Long's Hotel'de kalan bir beyefendiye götürdüm. Hem bonservislerimi hem de beni beğendi. Yaptığı araştırmadan da memnun kalmıştı. Benim için iyi şeyler söylenmişti. Beni altı aylığına tuttu ve ücretim de dolgundu.

Genç, yakışıklı ve çok mutluydu. Yeteri kadar servete sahip, genç ve hoş bir İngiliz hanıma tutkundu ve evleneceklerdi. Kısacası, bu çıkacağımız seyahat, balayı seyahatiydi. Üç aylık sıcak iklim istirahatı için (o sıralar yazın başıydı), Riviera, Cenevizʼe yakın bir mesafede, Nice yolunun üzerinde eski bir yer tutmuştu. O evi biliyor muydum? Evet; dedim ona, iyi biliyordum. Büyük bahçeleri olan eski bir yerdi. Biraz sadeydi ve etrafı ağaçlarla çevrili olduğu için, bir parça da karanlık ve kasvetliydi; fakat geniş, eski, muh-

teşemdi ve deniz kenarındaydı. Kendisine de tam olarak böyle tarif edildiğini ve orayı bildiğime çok memnun olduğunu söyledi. Fazla eşyalı olmamasına gelince, bu tip yerlerin hepsi böyleymiş. Kasvetli olması konusuna gelince de, orayı prensipte bahçeleri için kiralamış, o ve hanımım yazı o gölgeliklerde geçireceklermiş.

"Her şey yolunda mı, Baptista?" dedi.

"Kesinlikle, sinyor; her şey yolunda."

Yolculuk için bize özel yapılan ve her bakımdan dört dörtlük, iki tekerlekli bir arabamız vardı. Her şeyimiz dört dörtlüktü; hiçbir eksiğimiz yoktu. Düğün gerçekleşti. Mutluydular. Herkesi öyle mutlu gördüğüm, iyi bir işim olduğu, memleketime gittiğim ve o gürültüde hizmetçi kıza kendi dilimi öğrettiğim için ben de mutluydum. Neşeyle gülen, genç ve ümit vaat eden *la bella* Carolina.

Zaman uçtu gitti. Ama –burayı iyi dinleyin, lütfen! (ve rehber burada sesini alçalttı)– hanımımın zaman zaman çok tuhaf bir şekilde düşüncelere daldığını fark ettim; korkmuş bir hali oluyordu; ve de mutsuz; üzerinde şüpheli ve belirsiz bir telaş olurdu. Sanırım bunu arabanın yanında, beyefendi önde olurdu, tepelere doğru yürüdüğüm sırada fark ettim. Bir akşam Fransa'nın güneyindeyken, hanımım bana beyimi geri çağırmamı söyledi; ve o da geri geldi ve eli pencerede, hanımımın elini tutarak, cesaret verici ve şefkatli bir şekilde onunla konuşarak uzun süre yürüdü. İşte, herhalde o zaman anladım. Zaman zaman karısına takılıyormuş gibi şen kahkahalar atıyordu. Zaman zaman hanımım da gülüyordu, işte o zaman yine her şey yolundaydı.

Çok garipti. *La bella* Carolina'ya, tatlı küçük şeye sordum: hanımım hasta mıydı? – Hayır. Canı mı sık-

kındı? – Hayır. Kötü yollardan veya eşkıyalardan mı kokuyordu? – Hayır. Ve küçük tatlı şeyin cevap verirken bana değil, manzaraya bakması, işi daha gizemli hale getiriyordu.

Fakat bir gün bana sırrı söyledi.

"Madem bilmek istiyorsun..." dedi Carolina, "Gizlice işittiklerimden anladığım kadarıyla, hanımım hayalet görüyormuş."

"Nasıl görüyormuş?"

"Rüyada."

"Ne rüyası?"

"Rüyasında bir yüz görüyormuş. Evlenmeden üç gece önce rüyasında bir yüz görmüş – hep aynı yüz."

"Korkunç bir yüz mü?"

"Hayır. Siyahlar giymiş, siyah saçlı ve beyaz bıyıklı, esmer ve dikkat çekici görünüşlü bir adamın yüzü – esrarengiz havasını saymazsan, yakışıklı bir adam. Daha önce gördüğü bir yüz değilmiş, daha önce gördüğü yüzlere benzemiyormuş. Hiçbir şey yapmıyor, sadece karanlığın içinden sabit bir şekilde ona bakıyormuş."

"Rüya tekrarlamış mı?"

"Hiç. Onun derdi rüyayı hatırlamakmış."

"Ne var ki bunda?"

Carolina başını salladı.

"Beyefendi de bunu soruyor zaten." dedi *la bella*. "Hanımım bilmiyormuş. Kendisi de nedenini merak ediyormuş. Ama daha dün gece onun beyefendiye, eğer bizim bu İtalyan tarzı evde o yüzün bir resmini bulursa (ki bulacağından korkuyormuş) buna nasıl tahammül edeceğini bilemiyormuş."

Bunun üzerine (dedi Cenevizli rehber) belki böyle kötü bakışlı birinin resmi vardır diye, eski *palazzo*'ya gidiyor olmamıza canım sıkılmıştı. Orada birçok resim olduğunu biliyordum; ve oraya yaklaştıkça, Vezüv yanardağının içinde olmayı tercih edecek hale geldim. Dahası, Riviera'nın o kısmına yaklaştığımızda, fırtınalı ve kasvetli bir akşamüzeriydi. Gök gürledi; benim doğduğum şehirde ve çevresinde, yüksek tepelerden yuvarlanan gök gürültüsü oldukça şiddetlidir. Kertenkeleler, korkmuş gibi, kırık bahçe duvarındaki çatlaklara girip çıkıyorlardı; kurbağalar gırtlaklarını şişirip avazları çıktığı kadar vıraklıyorlardı; denizden esen rüzgâr uğulduyordu; ıslak ağaçlardan su damlıyordu; ve nasıl da şimşekler çakıyordu!

Ceneviz'deki bir sarayın neye benzediğini hepimiz biliriz; zaman ve deniz havası onu karartır, dış duvarlarındaki süslemeler parça parça soyulur, alt kat pencereleri paslı parmaklıklar yüzünden karanlıktır, arka bahçede otlar alır başını gider, dış yapılar harap olmuştur ve tüm bina mahvolmaya yüz tutmuştur. Bizim *palazzo* da bunlardan biriydi. Aylardır kapalı duruyordu. Ne ayları, yıllardır! Mezar gibi toprak kokuyordu. Geniş arka terastaki portakal ağaçlarının, duvardaki olgun limonların ve kırık bir çeşmenin etrafındaki küçük ağaçların kokuları nasıl olduysa evin içine girmiş ve bir daha da çıkmamıştı. Her odada, kapalı kalmaktan dolayı güçsüzleşmiş, eski bir koku vardı. Koku, dolaplarda ve çekmecelerde de bitkin düşmüştü. Büyük odalar arasında bağlantıyı sağlayan küçük odalarda ise son nefesini veriyordu. Bir resmi çevirdiğinizdeyse –tekrar resimlere gelecek olursak– bir çeşit yarasa gibi, çerçevenin arkasında duvara tutunmuş duruyordu.

Evin her tarafındaki pencere gölgelikleri kapalıydı. Bunlarla ilgilenmek üzere evde iki tane çirkin, kır saçlı, yaşlı kadın vardı; bir tanesi elinde bir sopayla kapıda dikilerek havayı koklayıp mırıldanıyordu. Beyefendi, hanımım, *la bella* Carolina ve ben *palazzo'ya* girdik. En son kendimi söyledim, ama ilk önce ben girmiştim, üzerimdeki yağmur sularını ve sıva parçalarını, arada bir de uyuklayan bir sivrisineği veya korkunç, şişman bir Ceneviz örümceğini silkeleyerek, pencereleri ve gölgelikleri açtım.

Akşam aydınlığının içeri girmesini sağladıktan sonra, beyefendi, hanımım ve *la bella* Carolina da içeri girdiler. Sonra, bütün resimlere baktık ve ben başka bir odaya geçtim tekrar. Hanımım o yüzün benzeriyle karşılaşmaktan için için korkuyordu; hepimiz korkuyorduk; ama öyle bir şey yoktu. Madonna ve Bambino, San Francisco, San Sebastino, Venüs, Santa Caterina, Melekler, Eşkıyalar, Rahipler, Günbatımında İbadethaneler, Beyaz Atlar, Ormanlar, Havariler, Dükler, bütün tanıdıklarım pek çok kez tekrarlanmış mıydı? – evet. Peki ya sabit bir şekilde hanımıma bakan, siyahlar giymiş, esrarengiz, yakışıklı, esmer, siyah saçlı, ak bıyıklı adam? – hayır.

Sonunda bütün odalara ve resimlere bakıp bahçeye çıktık. Bir bahçıvan tarafından kiralanan bahçeye iyi bakılmıştı, geniş ve karanlıktı. Bir yerde, üstü açık, basit bir tiyatro vardı; yeşillik bir bayırdan oluşan bir sahne; kulisler, bir tarafta üç tane sahne girişi, tatlı kokulu, yapraklı paravanlar. Hanımımın ışıldayan gözleri, orada bile, yüzün sahneye çıkmasını beklermiş gibi, fırıl fırıldı, ama her şey yolundaydı.

"İşte, Clara..." dedi beyefendi, alçak sesle, "Bir şey olmadığını gördün mü? Mutlusun."

Hanımımın cesareti artmıştı. Çok geçmeden kasvetli *palazzo*'ya alışmıştı ve şarkı söyleyip harp çalıyor, eski resimleri kopya ediyor, evin beyiyle bütün gün ağaçların ve asmaların altında yuvarlanıp duruyordu. Hanımım çok güzeldi. Beyim çok mutluydu. Gülüyor ve sabahları hava ısınmadan çıktığı gezinti için atına binerken bana, "Her şey yolunda, Baptista!" diyordu.

"Evet, sinyor, Tanrıya şükür, her şey yolunda."

Arkadaşlık etmedik. Ben *la bella*'yı *duomo*'ya ve *annunciata*'ya, kafeye, operaya, köy şenliklerine, parka, gündüz tiyatrosuna, *marioneti*'ye götürüyordum. Küçük, tatlı şey gördüklerinden büyüleniyordu. Tanrım! mucizevi bir şekilde İtalyanca öğrendi. Peki hanımım o rüyayı tamamen unutabilmiş miydi? diye sorardım Carolina'ya bazen. Neredeyse, derdi *la bella* – şöyle böyle. Yavaş yavaş kayboluyordu.

Bir gün beyim bir mektup aldı ve beni çağırdı.

"Baptista!"

"Sinyor!"

"Tanıştığım bir beyefendi bugün benimle burada yemek yiyecek. İsmi Sinyor Dellombra. Yemek prenslere layık olsun."

Bu garip bir isimdi. Bu ismi tanımıyordum. Son zamanlarda Avusturya'nın politik şüpheler doğrultusunda peşine düştüğü soylular ve beyefendiler olmuştu ve bazı isimler değişmişti. Belki bu da onlardan biriydi. *Altro*! Benim için Dellombra ya da bir başkası, fark etmezdi.

Sinyor Dellombra akşam yemeğine geldiğinde (dedi Cenevizli rehber, daha önce de bir kere indiği alçak sesle), onu eski *palazzo*'nun muhteşem *sala*'sına, yani resepsiyon odasına götürdüm. Evin beyi

onu büyük bir içtenlikle karşıladı ve evin hanımıyla tanıştırdı. Evin hanımı ayağa kalkarken, yüzü değişti, bir çığlık attı ve mermer zemine düştü.

O zaman başımı Sinyor Dellombra'ya çevirdim ve onun siyahlar giymiş, esrarengiz havalı, siyah saçlı, ak bıyıklı, esmer ve dikkat çekici görünüşlü bir adam olduğunu gördüm.

Evin beyi hanımımı kollarına alıp kaldırdı ve kendi odasına taşıdı. Ben de *la bella* Carolina'yı doğruca oraya gönderdim. *La bella* sonradan bana hanımımın korkudan öleyazdığını ve bütün gece rüyasını düşünüp durduğunu anlattı.

Evin beyi canı sıkkın ve endişeli – neredeyse öfkeliydi, ne var ki gayret gösteriyordu. Sinyor Dellombra nazik bir beyefendiydi ve evin hanımının hastalanması konusunda saygılı ve anlayışlıydı. (Malta Kavşağı'ndaki otelinde ona söylediklerine bakılırsa) birkaç gündür Afrika yeli esiyormuş ve bunun sık sık zarara yol açtığını bilirmiş. Güzel bayanın kısa sürede iyileşeceğini ümit edermiş. Gitmek istedi ve evin hanımının iyileştiği mutlu haberini aldığı zaman yeniden ziyarete gelmek için izin istedi. Evin beyi izin vermedi ve yemeği ikisi birlikte yediler.

Sinyor Dellombra erkenden ayrıldı. Ertesi gün at sırtında kapıdan uğrayıp evin hanımının durumunu sordu. O hafta bunu iki üç kez tekrarladı.

Kendi gözlemlerim ve *la bella* Carolina'nın anlattıkları, evin beyinin, evin hanımını gerçekdışı korkulardan kurtarmaya karar verdiğini gösteriyordu. Nazik ama aynı zamanda mantıklı ve güçlüydü. Onu, böyle hayalleri teşvik etmenin, deliliğe olmasa bile melankoliye yol açacağına, eski haline dönmenin yine kendi elinde olduğuna, tuhaf zayıflığına direnip Sinyor Dellombra'yı bir İngiliz hanımefendisinin herhangi

bir başka konuğu ağırlayacağı gibi ağırladığı takdirde, sorunun sonsuza dek çözülmüş olacağına ikna etmeye çalışıyordu. Sonunda, sinyor tekrar geldi ve evin hanımı dikkat çekici bir sıkıntı belirtisi göstermeden, (gerçi yapmacıklı ve hâlâ endişeli bir hali vardı), akşam sakin geçti. Evin beyi bu değişimden çok memnundu ve bunu sağlama almayı çok istiyordu, böylece Sinyor Dellombra sürekli bir konuk haline geldi. Resim, kitap ve müzikte bilgiliydi; onun gibi insanlar bütün kasvetli *palazzo*'larda hoş karşılanırlardı.

Her fırsatta, hanımımın tam olarak iyileşmediğini görürdüm. Sinyor Dellombra'nın önünde gözlerini yere indirir ve başını öne eğerdi veya sanki onun varlığını kendisi üzerinde kötü bir etkisi veya kudreti varmış gibi dehşet içinde bakardı ona. Sinyora gelince, onu ise gölgeli bahçelerde veya yarı aydınlatılmış geniş *sala*'da, 'karanlığın içinden sabit bakışlarla' ona bakarken görürdüm. Gerçekten de, *la bella* Carolina'nın rüyadaki yüzü tarif eden sözlerini unutmamıştım.

İkinci ziyaretinden sonra, evin beyi, "İşte, bak, sevgili Clara'cığım, geçti artık! Dellombra geldi ve gitti ve senin endişelerin tuzla buz oldu." dedi.

"Tekrar – tekrar gelecek mi?" diye sordu evin hanımı.

"Tekrar mı? Elbette, tekrar tekrar! Üşüyor musun?" (Hanımım titredi.)

"Hayır, canım –ama– beni korkutuyor: tekrar gelmesinin şart olduğundan emin misin?"

"Kesinlikle, Clara!" diye cevap verdi evin beyi, neşeyle.

Artık tamamen iyileşeceğinden çok ümitliydi ve gün geçtikçe de daha çok ümitlendi. Hanımım çok güzeldi. Beyefendi de çok güzeldi.

"Her şey yolunda, değil mi, Baptista?" dedi bana yeniden.

"Evet, sinyor, Tanrı'ya şükür; her şey yolunda."

Hepimiz (dedi Cenevizli rehber, biraz daha sesli konuşmak için kendini zorlayarak), hepimiz karnaval için Roma'daydık. Kendisi de bir rehber olan ve bir İngiliz aileyle orada bulunan Sicilyalı bir arkadaşımla birlikte bütün gün dışarıdaydım. Gece otelimize döndüğüm sırada, asla yalnız başına evden çıkmayan Carolina'ya, çılgın gibi Corso Caddesi boyunca koşarken rastladım.

"Carolina! Ne oldu?"

"Oh, Baptista! Oh, Tanrı aşkına! Hanımım nerede?"

"Hanımım mı, Carolina?"

"Sabahtan beri yok – beyefendi günlük gezintisine gittiği zaman, onu çağırmamamı, gece dinlenemediğini (ağrısı varmış) ve akşama kadar yatakta kalacağını söyledi. Gitmiş! – gitmiş! Beyefendi geri döndü, kapıyı kırdı ve gitmişti! Güzel, iyi kalpli, masum hanımım benim!"

Küçüğüm ağlıyor, sayıklıyor ve kendini paralıyordu, sanki kurşun yemiş gibi kollarımın arasında bayılmasaydı, onu zaptedemezdim. Beyefendi –sesi ve yüzü değişmiş bir şekilde– çıkageldi. Carolina'yı otele götürüp yatağına yatırdım, yanına da oda hizmetçilerini bıraktım, beyefendi beni bir arabaya bindirdi, öfkeyle karanlığı yararak, harap olmuş bir *campagna*'dan geçerek ilerledik. Gün ışıdığında, sefil bir handa durduk ve bütün atların on iki saat önce kiralanıp farklı yönlere gönderildiklerini öğrendik – bir arabayla oradan geçen ve yanında bir köşeye sinmiş, korku içinde bir İngiliz hanımefendisi olan Sinyor Dellombra tarafından gönderilmiş!

O noktadan sonra (dedi Cenevizli rehber, uzun bir soluk vererek), onun izinin bulunduğunu duymadım. Bütün bildiğim, hanımımın, rüyasında gördüğü korkunç suratlıyla kaybolup gittiği.

"*Buna* ne dersiniz?" dedi Alman rehber, muzaffer bir edayla. "Hayaletmiş! Hayaletlerle ilgisi yok *bunun!* Peki bu anlatacağım şeye ne diyeceksiniz bakalım! Hayalet mi? Hayalet filan yok *bu* işte!"

Bir keresinde (dedi Alman rehber) yaşlıca ve bekâr bir İngiliz beyefendiyle, anavatanımda seyahat etmek üzere anlaşmıştım. Ülkemle ticaret yapan bir tüccardı ve dilimizi biliyordu, fakat çocukluğundan beri orada bulunmamıştı – tahminimce altmış yıl önce filan.

İsmi James'ti, John isimli, kendisi gibi bekâr bir ikizi vardı. Bu iki kardeş birbirlerine çok düşkündü. Goldman's Fields'ta birlikte çalışıyorlardı, fakat beraber oturmuyorlardı. Bay James, Londra'da, Oxford Caddesi'nin yakınlarındaki Poland Caddesi'nde yaşıyordu; Bay John ise Epping Ormanı'nın yanında ikâmet ediyordu.

Bay James ve ben bir hafta içinde Almanya'ya doğru yola çıkacaktık. Kesin gün işe göre belli olacaktı. Bay John o haftayı Bay James'le geçirmek üzere Poland Caddesi'ne geldi (ben de evde kalıyordum). Fakat ikinci gün kardeşine, "Kendimi pek iyi hissetmiyorum, James. Önemli bir şeyim yok; ama sanırım gutum azmış. Eve gidip kendimi, benim halimden huyumdan anlayan yardımcımın ellerine teslim edeceğim. Eğer iyileşirsem, gelir, gitmeden önce seni görürüm. Yok eğer gelecek kadar iyileşemezsem, sen beni ziyaret edersin." Bay James tabii ki gideceğini söyledi, el sıkıştılar –her zaman yaptıkları gibi, iki elleriyle birlikte– ve Bay John eski moda arabasını çağırtıp eve doğru yola koyuldu.

Bay John'un gidişinden sonraki ikinci gece –yani haftanın dördüncü gecesi– elinde yanan bir mumla odama gelen, pazen gecelikli Bay James tarafından derin uykumdan uyandırıldım. Yatağımın kenarına oturdu ve bana bakarak, "Wilhelm, bana bir haller olduğunu düşünmeye başladım." dedi.

O zaman, yüzünde oldukça farklı bir ifade gördüm.

"Wilhelm..." dedi, "Başkasına söylemeye korkup çekinebileceğim şeyi sana söylemekten korkmuyor veya çekinmiyorum. Sen, gizemli şeylerin araştırıldığı ve ölçülüp biçilmediği –veya ölçülüp biçilemez kabul edilmediği– ya da her iki durumda da tamamen bertaraf edilmediği, aklı başında bir memleketten geliyorsun. Az önce kardeşimin hayaletini gördüm."

İtiraf edeyim (dedi Alman rehber) bunu duyunca biraz ürperdim.

"Az önce..." diye tekrarladı Bay James, "Kardeşim John'un hayaletini gördüm." Gözlerimin içine bakıyordu, bu nedenle ne kadar sakin olduğunu gördüm. "Uykum kaçmıştı ve yatağımın içinde oturuyordum, üzerinde beyaz bir giysiyle odama geldi ve sevgiyle bana bakarak odanın sonuna gitti, yazı masamdaki bazı kâğıtlara göz attı, döndü ve yine bana sevgiyle bakarak, çıktı gitti. Delirmiş filan değilim ve o hayaletin kendimden başka bir varlığa yoracak halim de yok. Sanırım bu hasta olduğumu bildiren bir uyarı; ve sanırım kederlensem iyi olur."

Hemen yataktan kalkıp (dedi Alman rehber) giyinmeye başladım, bu arada da ondan telaşlanmamasını rica ettim ve bizzat gidip doktor getireceğimi söyledim. Tam hazırlanmıştım ki, gürültüyle sokak kapısının vurulduğunu ve zilin çalındığını işittik. Benim odam tavan arasında, Bay James'inkiyse ikinci kat-

taydı, onun odasına indik ve ne olduğunu anlamak için pencereyi açtık.

"Bay James?" dedi, yukarı bakmak için yolun karşısına geçen aşağıdaki adam.

"Benim." dedi Bay James, "Ve sen de kardeşimin yardımcısı Robert'sin."

"Evet, efendim. Üzgünüm, ama, efendim, Bay John hasta. Çok kötü, efendim. Ölmek üzere olduğu söyleniyor. Sizi görmek istiyor, efendim. Arabayla geldim. Lütfen gelin. Lütfen acele edin."

Bay James ve ben birbirimize baktık. "Wilhelm..." dedi, "Bu çok tuhaf. Senin de benimle gelmeni istiyorum!" Yarı içerde yarı arabada giyinmesine yardım ettim; ve Poland Caddesi ile orman arasında, atların nallarının altında çim bitmemiştir.

Şimdi, dikkat! (dedi Alman rehber) Bay James'le birlikte kardeşinin odasına girdim ve şimdi anlatacaklarımı bizzat görüp işittim.

Kardeşi uzun bir yatak odasının en ucundaki yatağında yatıyordu. Yardımcısı ve diğerleri oradaydılar: sanırım başka dört değilse de üç kişi vardı ve öğleden beri onunlaydılar. Hayalet gibi beyazlar içindeydi – üzerinde geceliği olduğu için mecburen öyleydi. Hayalet gibi bakıyordu – mecburen öyle, çünkü kardeşinin odaya girdiğini görünce ona sevgiyle baktı.

Kardeşi yatağın kenarına gittiğinde, yavaşça doğrulup ona bakarak, şu sözleri söyledi:

"James, beni bu gece ilk görüşün değil – bunu biliyorsun!"

Ve öldü!

Alman rehber durduğu zaman, bu garip hikâyeyle ilgili bir şey duymak için bekledim. Sessizlik bozulmadı. Çevreme bakındım, beş rehber gitmişti: öyle

gürültüsüzce gitmişlerdi ki, hayalete benzeyen dağ onları sonsuz karlarının içine çekmiş olabilirdi. Üzerime gelen ürpermeyle artık bu korkunç ortamda –ya da doğrusunu söylemek gerekirse, hiçbir yerde tek başıma oturmak istemiyordum. Ben de manastır salonuna geri döndüm ve Saygıdeğer Ananias Madrabaz'ın yaşamöyküsünü anlatmaya hazır olan Amerikalı beyefendiyi bulup anlattığı her şeyi dinledim.

Hatıra'dan, 1852

Cinayet Davası

Bir Tutam Tuzla Alınacak

Tuhaf deneyimlerini anlatma konusunda, üstün zekâlı ve kültürlü insanlarda bile hüküm süren bir cesaret eksikliği her zaman dikkatimi çekmiştir. Hemen hemen bütün insanlar bu tarzda anlatacakları bir şeyin dinleyenin iç dünyasında benzerlik veya karşılık bulamayacağından, şüpheyle ya da alayla karşılanacağından korkar. Suyılanına benzeyen sıra dışı bir yaratık gören dürüst bir gezgin bundan söz etmekten hiç çekinmez; fakat tuhaf bir önsezi, dürtü, çılgın düşünce edinen, (sözde) hayal, rüya gören veya diğer kayda değer zihinsel etkilere maruz kalan aynı gezgin, bunu açıkça itiraf etmeden önce tereddüt yaşar. Bu tür konuların içinde bulunduğu belirsizliğin büyük bir bölümünü, bu ağzı sıkılığa bağlıyorum. Nesnel âlemle ilgili deneyimlerimizi anlattığımız gibi bu öznel şeylerle ilgili deneyimlerimizi anlatma eğiliminde değilizdir. Sonuç olarak, bu tür deneyimler istisnai gibi görünüyorlar ve yarım yamalak olduklarına bakılırsa, öyleler de.

Anlatacağım olayda, bir teoriye saldırmak, karşı çıkmak veya bir başkasını desteklemek gibi bir niyetim bulunmamaktadır. Berlin'deki kitapçının tarihini biliyorum. Sir David Brewster tarafından anlatıldığı gibi, artık hayatta olmayan Kraliyet Astronomu'nun karısının vakasını inceledim ve kendi arkadaş çevremde meydana gelen, çok daha önemli bir hayalet vakasının en küçük detaylarını bile izledim. Bu sonuncusuyla ilgili olarak belirtmek gerekir ki, hayaleti gören kişinin (bir kadın) benimle uzaktan yakından herhangi bir ilgisi yoktu. Bu konudaki herhangi bir yanlış inanç, kendi vakamın bir kısmının –ama sadece bir kısmının– izahını ortaya koyabilir, ki bu da bütünüyle temelsiz olacaktır. Bu benim ortaya çıkmış herhangi bir kalıtsal tuhaflığıma yorulamaz veya ne daha önce ne de ondan sonra benzer bir deneyim yaşamış değilim.

Çok eskiden veya yakın zamanda, İngiltere'de, çok ilgi çeken belli bir cinayete teşebbüs edilmiş olması önem arz etmez. Tüyler ürpertici bir itibar edinen katilleri fazlasıyla duyuyoruz ve elimden gelseydi, bu canavarı, bedenini Newgate Hapishanesi'ne gömdükleri gibi gömmek isterdim. Suçlunun hususiyetiyle ilgili doğrudan ipucu vermekten bilhassa kaçınıyorum.

Cinayet ilk ortaya çıktığında, daha sonra mahkemeye çıkarılan adamdan şüphe edilmedi – ya da olayın unsurları konusunda fazla kesin konuşamadığım için, şüphe edildiği alenen ima edilmedi, demeliyim. O zaman gazetelerde onunla ilgili hiçbir bilgi verilmediği için, tarifinin verilmiş olması da açıkça mümkün değildi. Bu noktanın hatırlanması önemlidir.

Kahvaltıda, olayın ilk ortaya çıkışıyla ilgili bilgileri veren sabah gazetesinin sayfalarını açarken, konuyu

oldukça ilginç buldum ve büyük bir ilgiyle okudum. Üç kere değilse de iki kere okudum. Olay bir yatak odasında ortaya çıkmış ve gazeteyi bıraktığımda, zihnimde bir görüntü –ani bir hatırlama, bir akım– ne olduğunu tam olarak bilemediğim bir şey canlandı. O yatak odasının, akan bir nehre yapılan resim gibi, kendi yatak odamın içinden geçtiğini gördüm. Neredeyse bir anlık bir şey olmasına karşın, oldukça netti; o kadar netti ki, açık bir şekilde ve bir rahatlama hissiyle, cesedin yatakta olmadığını gördüm.

Bu tuhaf duyguyu, romantik yerlerde değil fakat St. James Caddesi'nin köşesine çok yakın olan Piccadilly'de hissettim. Bu benim için bütünüyle alışık olmadığım bir şeydi. O sırada koltuğumdaydım ve his, koltuğu yerinden oynatan bir titremeyle birlikte geldi. (Fakat koltuğun tekerlekler üzerinde kolaylıkla yerinden oynatılabildiğini de belirtmeliyim.) Piccadilly'deki hareketli nesnelere bakarak gözlerimi normale döndürmek amacıyla pencerelerden birine gittim (odada iki tane pencere var ve oda ikinci katta). Güzel bir sonbahar sabahıydı, cadde ışıl ışıl ve neşe doluydu. Hava rüzgârlıydı. Ben dışarı bakarken, rüzgâr parktan bir miktar dökülmüş yaprak getiriyordu. Ani bir rüzgâr onları alıp sarmal bir sütun halinde döndürdü. Sütun yıkılıp yapraklar dağılırken, yolun karşı tarafında, batıdan doğuya gitmekte olan iki adam gördüm. Biri diğerinin arkasındaydı. Öndeki adam sık sık omzunun üzerinden arkasına bakıyordu. İkinci adamsa, sağ eli tehditkâr bir biçimde havada, yaklaşık otuz adım geriden takip ediyordu. Öncelikle, bu tehditkâr hareketin tuhaflığı ve kalabalık bir caddedeki sürekliliği dikkatimi çekti; sonra da, daha da dikkat çekici olan, hiç kimsenin bunu önemsememesiydi.

İki adam, kaldırımda yürüme hareketiyle hiç bağdaşmayan bir akıcılıkla diğer yayaların arasından kendilerine yol açıyorlardı; ne bir yol veren, ne bir dokunan ne de arkalarından bakan vardı. Penceremin önünden geçerlerken, ikisi de başlarını kaldırıp bana baktı. İki yüzü de açıkça gördüm, onları her yerde tanıyabileceğimi biliyordum. İki yüzde de çok göze çarpan herhangi bir şey fark etmedim, yalnızca önde gidenin garip bir şekilde küçümser bir görünümü vardı, arkada yürüyeninse yüzü kirli mum rengiydi.

Ben bekârım ve emrimdekiler de uşağım ve karısından ibaret. Bir bankada çalışıyorum ve keşke bir departmanın başı olarak sahip olduğum görevim sanıldığı kadar kolay olsa. İşim yüzünden, değişikliğe çok ihtiyaç duyduğum o sonbaharda şehirden ayrılamadım. Hasta değildim, ama iyi de değildim. Okuyucularım bunun çoğunlukla yorgunluk, tekdüze bir hayatın yarattığı sıkıntı ve "hafif bir hazımsızlık"tan kaynaklandığını anlayacaklardır. Meşhur doktorum, o zamanki asli sağlık durumumun daha esaslı bir tarifini doğrulamadığına beni temin etti ve bu konuda bana verdiği yazılı yanıttan kendi sözlerini tekrarlıyorum.

Gittikçe çözülen cinayetin ayrıntıları kamuoyunun zihnine giderek daha çok hâkim olurken, ben kendi zihnimi, bu umumi heyecanın ortasında elimden geldiği kadarıyla az şey öğrenerek, uzak tuttum. Fakat katil zanlısının aleyhine bir hükme varıldığını ve zanlının yargılanmak için Newgate'e kapatıldığını biliyordum. Ayrıca, Merkezi Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın genel bir önyargı ve savunma hazırlıkları için yeterince zaman olmaması yüzünden bir celse ertelendiğini de biliyordum. Daha fazlasını da biliyor olabilirim ama ertelenen celsenin ne zaman gerçekleştirileceğini bilmiyordum.

Oturma odam, yatak odam ve giyinme odam, hepsi aynı kattalar. Giyinme odasına sadece yatak odasından geçiliyor. Doğru, içinde bir zamanlar merdiven sahanlığına açılan bir kapı var; banyo tertibatının bir kısmı uzun süredir üzerine monte edilmiş halde. Bu süre içinde de, aynı ayarlamanın bir parçası olarak, kapı çivilenip üzeri kaplanmıştı.

Bir gece, yatak odamda dikilmiş, uşağım yatmaya gitmeden önce ona bazı talimatlar veriyordum. Yüzüm, giyinme odasına açılan tek kapıya dönüktü ve kapı kapalıydı. Uşağımın da sırtı kapıya dönüktü. Onunla konuşurken, kapının açıldığını, hevesle ve esrarengiz bir biçimde beni işaret eden bir adamın içeri baktığını gördüm. Bu hayalet, Piccadilly'de yürüyen iki adamdan arkada gideni ve yüzü kirli mum rengi olan adamdı.

İşaret eden hayalet geri çekildi ve kapıyı kapattı. Odayı geçtiğim gibi giyinme odasının kapısını açtım ve içeri baktım. Elimde yanan bir mum vardı. Hayaleti giyinme odasında görmek gibi bir içsel beklentim yoktu ve görmedim de.

Uşağımın şaşkınlık içinde olduğunu fark ederek ona dönüp "Derrick, bilmiyorum, inanır mısın, ama az önce..."

Orada elimi göğsüne koyduğumda, aniden irkilerek şiddetle sarsıldı ve "Oh Tanrım, evet, efendim! Bir ölü, işaret ediyor!"

Yirmi yıllık güvenilir ve sadık uşağım John Derrick'in, ben ona dokunana kadar hayalet filan gördüğünü sanmıyorum. Ona dokunduğumda meydana gelen değişim o kadar şaşırtıcıydı ki, o izlenimin, anlaşılmaz bir şekilde benden ona bulaştığından bütünüyle eminim.

John Derrick'e biraz brendi getirmesini söyledim ve bir yudum ona verdim, bir yudum da kendim içtim. Ona o geceki olaydan önce olanla ilgili tek kelime etmedim. İyice düşündüm, Piccadilly'deki durum hariç, o yüzü daha önce hiç görmemiş olduğumdan emindim. Kapıda işaret ettiği zamanki yüz ifadesi ile ben pencerede dururken bana baktığı zamanki yüz ifadesini karşılaştırınca, ilk seferde kendini hafızama kaydetmeye çalıştığı ve ikincisinde de hemen hatırlanabildiğine kanaat getirdiği sonucuna vardım.

Açıklaması güç de olsa hayaletin tekrar gelmeyeceğinden emin olmama rağmen, o gece pek huzurlu değildim. Gün ağardığında derin bir uykuya daldım ve ancak John Derrick elinde bir kâğıtla başucuma geldiğinde uyandım.

Görünüşe göre bu kâğıt, onu getiren ile uşağım arasında geçen tartışmanın konusuydu. Kâğıt, Old Bailey'deki Merkezi Ceza Mahkemesi'nde görülecek olan davanın jürisinde yer almam için gönderilen mahkeme celbiydi. John Derrick'in de iyi bildiği üzere, daha önce hiç böyle bir jüriye çağrılmamıştım. Artık bir neden belirterek mi, şu saatte bilemiyorum, ama jüri üyelerinin, alışılagelmiş olduğu üzere, benden daha düşük nitelikli kişiler arasından seçildiğine inanıyormuş ve bu yüzden önce celbi reddetmiş. Celbi getiren adam meseleyi oldukça serinkanlı bir şekilde ele almış. Benim katılıp katılmamamın onu ilgilendirmediğini söylemiş; işte celp buradaymış ve bu onun değil benim sorunummuş.

Bir-iki gün bu çağrıya cevap versem mi, yoksa hiç dikkate almasam mı, karar veremedim. Şu veya bu şekilde en ufak bir gizemli eğilim, etki veya çekimin bilincinde değildim. Burada söylediğim diğer bütün her şeyden nasıl kesinlikle eminsem, bundan da o

derece eminim. Sonunda, hayatımdaki tekdüzeliği bozmak için gitmeye karar verdim.

Belirlenen sabah, kasım ayında fırtınalı bir sabahtı. Picadilly'de yoğun kahverengi bir sis vardı, hava gittikçe kararda ve son aşamada Temple Bar'ın boğucu doğusuna döndü. Mahkeme binasının koridor ve merdivenleri gaz lambasıyla parlak bir şekilde ışıklandırılmış ve mahkeme salonu da aynı şekilde aydınlatılmıştı. *Sanıyorum*, memurlar tarafından salona götürülüp oranın kalabalık halini görünceye kadar katilin o gün yargılanacağını bilmiyordum. *Sanıyorum*, büyük bir güçlükle salona sokulana kadar, bana yapılan çağrının beni hangi iki celseye götüreceğini de bilmiyordum. Fakat bu olumlu bir iddia olarak kabul edilmemeli, çünkü her iki noktada da tam olarak ikna olmuş değilim.

Jüri üyelerinin beklemeleri için ayrılan yerdeki sandalyeme oturdum ve salona çökmüş ağır sisle nefes bulutundan görebildiğim kadarıyla etrafıma göz gezdirdim. Büyük pencerelerin dışında iç karartıcı bir perde gibi asılı duran kara sisi fark ettim, sokağa serpilen saman veya tanen üzerinde giden tekerleklerin boğuk sesini, ayrıca, insanların uğultusunu ve ötekilerden ayrılan, kulak tırmalayıcı bir ıslık, şarkı ya da seslenmenin arada bir uğultuyu delip geçtiğini fark ettim. Birazdan iki yargıç içeri girip yerlerini aldılar. Salondaki gürültü susturuldu. Katilin parmaklığa koyulması için emir verildi. Katil göründü. Ve aynı anda da onun Piccadilly'de yürüyen iki adamdan önde giden olduğunu gördüm.

Eğer o zaman ismim okunsaydı, işitilir bir şekilde cevap verebilir miydim, bilmiyorum. Fakat listedeki yedinci kişiydim ve bana sıra gelene kadar, "Burada!" diyebilecek gücü toplayabildim. Şimdi, dikkat

edin. Dikkatle fakat hiçbir ilgi belirtisi göstermeden bakmakta olan sanık, ben jüri bölmesine geçerken, müthiş bir heyecana kapıldı ve avukatına işaret etti. Sanığın beni jüri üyesi olarak istemediği o kadar açıktı ki, avukatın, eli sanık kürsüsünde, müşterisiyle fısıldaşıp başını salladığı süre boyunca bir sessizlik oldu. Daha sonra o beyden öğrendiğime göre, sanığın kendisine söylediği ilk şey, "Ne pahasına olursa olsun, o adamı jüriden men ettir!" olmuş. Hiçbir neden göstermediği, çağrılana ve ortaya çıkana kadar ismimi bilmediğini itiraf ettiği için, bu yapılamamış.

Hem söz ettiğim nedenden ötürü o katilin sağlıksız hafızasını tekrar canlandırmak istemiyorum, hem de bu uzun davanın ayrıntılarının açıklanmasının hikâyem için hiçbir suretle gerekli olmamasından dolayı, biz jüri üyelerinin birlikte olduğumuz on gün on gece boyunca meydana gelen bu çeşit olayları, kendi tuhaf deneyimim çerçevesinde ele alacağım. Okuyucularımın ilgilerini katile değil buna yöneltmelerini arzu ediyorum. Dikkat çekmesini istediğim şey Newgate Listesi değil, budur.

Jüri başkanı seçilmiştim. Davanın ikinci gününün sabahı, deliller iki saat için götürüldükten sonra (kilise saatinin çaldığını duymuştum), başımı şöyle bir jüri üyelerine çevirdiğimde, onları saymakta tarifi mümkün olmayan bir güçlük çektim. Onları birkaç kez saydım, fakat daima aynı güçlükle. Kısacası, çok kalabalıktılar.

Yanımda oturan jüri üyesine dokunup ona, "Bana bir iyilik yapıp bizi sayar mısınız?" diye fısıldadım.

Bu soru karşısında şaşırmış görünüyordu, fakat başını çevirip saydı. "Eee..." dedi birdenbire, "On üç kiş... ama yo, mümkün değil. Hayır. On iki kişiyiz."

O gün saydığıma göre, tek tek bakıldığında hepimiz tamamdık, fakat genel olarak daima bir kişi fazla çıkıyorduk. Fazla çıkan bir kişiyi açıklayacak bir hayalet filan da yoktu; fakat kesinlikle gelmekte olan hayaleti sezer gibiydim.

Jüri Londra Hanı'na yerleştirilmişti. Hepimiz geniş bir odada ayrı yataklarda uyuyorduk ve sürekli görevde olan güvenliğimizden sorumlu bir memurun gözetimindeydik. Bu memurun gerçek adını gizlemek için hiçbir neden görmüyorum. Akıllı, oldukça nazik, yardımsever ve şehirde itibarı olan biriydi. Hoş görüntüsü, güzel gözleri, kıskanılacak favorileri ve hoş yankılı bir sesi vardı. İsmi Bay Harker'di.

Gece olup da yataklarımıza çekildiğimizde, Bay Harker'in yatağı kapının önüne çekilirdi. İkinci gece, henüz yatmaya niyetim yoktu ve Bay Harker'i yatağının üzerinde otururken görünce, yanına gidip ona bir çimdik enfiye ikram ettim. Enfiyeyi kutudan alırken eli benimkine dokununca, Bay Harker'e tuhaf bir titreme geldi ve "Kim bu?" dedi.

Bay Harker'in gözlerini izleyip odanın içine bakarak, beklediğim hayaleti –Piccadilly'de yürüyen adamların ikincisi– gördüm tekrar. Ayağa kalkıp birkaç adım ilerledim; sonra durdum ve dönüp Bay Harker'e baktım. Keyifle gülüyordu ve "Bir an yataksız bir on üçüncü jüri üyesi olduğunu sandım. Meğer ayışığıymış."

Bay Harker'e hiçbir ifşada bulunmadan, fakat onu odanın sonuna kadar bir yürüyüş yapmaya davet ederek, hayaletin yaptığını izledim. Birkaç dakika boyunca on bir jüri üyesinin yataklarının başuçlarında durdu. Her zaman yatağın sağ kenarında duruyor ve bir sonraki yatağın ayak ucundan geçerek ilerliyordu. Başının hareketinden, uzanmış olan bedenlerin her

birine düşünceli düşünceli baktığı anlaşılıyordu. Ne bana ne de Bay Harker'inkinin yanındaki yatağıma hiç ilgi göstermedi. Ayışığının içeri girdiği yerden, yüksek bir pencereden geçerek, sanki görünmeyen bir merdivenden tırmanır gibi çıkıp gitti.

Ertesi sabah kahvaltıda ben ve Bay Harker hariç herkes, önceki gece rüyasında öldürülen adamı gördüğünü söylüyordu.

Artık Piccadilly'de yürüyen adamlardan arkadakinin öldürülen adam olduğuna kanaat getirmiştim, sanki bunu idrak etmemi sağlayan bizzat maktulün şahitliğiymiş gibi. Fakat bu da oldu, hem de hiç hazırlıklı olmadığım bir şekilde.

Davanın beşinci günü, iddia dosyası sonuçlanmak üzereyken, yatak odasından kaybolan ve daha sonra, katilin toprağı kazarken görüldüğü saklanma yerinde bulunan maktulün bir minyatürü delil olarak sunuldu. Sorguya çekilen tanık tarafından teşhis edilerek, yargıç kürsüsüne uzatıldı ve oradan da incelenmesi için jüri üyelerine verildi. Siyah giysili bir memur maktulün minyatürüyle bana doğru gelirken, Piccadilly'de yürüyen adamların ikincisi aceleyle kalabalığın arasından fırladı ve minyatürü memurun elinden kapıp onu bana kendi eliyle vererek -daha ben bir madalyonun içinde bulunan minyatürü görmeden- alçak ve derinden gelen bir sesle şöyle dedi: "O zaman daha gençtim ve yüzümün kanı çekilmemişti." Ayrıca benimle minyatürü verdiğim yanımdaki jüri üyesinin ve onunla minyatürü verdiği yanındakinin arasına girdi ve bu şekilde hepimizi dolaştı, sonra geri bana geldi. Ne var ki bunu kimse fark etmedi.

Masada ve genellikle, Bay Harker'in gözetiminde kapatıldığımızda o gün olanları uzun uzadıya tartışırdık. O beşinci gün, iddia makamı hazırlıklarını sun-

muş, olayın o tarafı tamamen önümüze konmuş olduğu için, tartışmamız daha heyecanlı ve ciddiydi. Aramızda, en açık kanıta bile en akıl almaz biçimlerde itiraz eden ve iki iradesiz cemaat asalağının taraf olduğu –tanıdığım en anlayışı kıt geri zekâlı olan– bir kilise yönetim kurulu üyesi vardı; bu juri üyeleri öyle ateşli destekliyorlardı ki, beş yüz cinayetlik kendi davalarında olmaları gerekirdi. Bu arabozucu dangalaklar, bazılarımızın yatmaya hazırlandığı gece yarısına doğru gürültüyle tartışırken, yeniden maktulü gördüm. Bana işaret ederek, haşin bir tavırla arkalarında duruyordu. Onlara doğru gidip sohbete katılmam üzerine, derhal geri çekildi. İçine kapatıldığımız uzun odayla sınırlı olmak üzere, birbirinden ayrı görünmeler dizisinin başlangıcıydı bu. Ne zaman bir grup jüri üyesi kafa kafaya verse, maktulün kafasını da onlarınkinin arasında görüyordum. Ne zaman notlarının mukayesesi onun aleyhine sonuçlanacak olsa, heybetli ve karşı konulmaz bir biçimde bana işaret ediyordu.

Davanın beşinci gününde minyatür eser ortaya çıkıncaya kadar, hayaleti mahkemede hiç görmemiştim. Savunma kısmına geçildiğinde üç değişiklik meydana gelmişti. Önce, ilk ikisinden bahsedeceğim. Hayalet artık sürekli, mahkeme salonundaydı ve orada benimle asla ilgilenmiyor, o sırada kim konuşuyorsa, onu ele alıyordu. Örneğin: maktulün boğazı boydan boya kesilmişti. Savunmanın açılış konuşmasında, maktulün, boğazını kendisinin kestiği öne sürüldü. O anda, (daha önce üzerini kapattığı) boğazı korkunç durumdaki hayalet konuşmacının burnunun dibinde dikilip nefes borusunu bir sağ eliyle, bir sol eliyle öne arkaya sallayarak, konuşmacıya böyle bir yarayı ne bir eliyle ne ötekiyle kendi kendine yapmanın imkânsızlığını gayretli bir şekilde gösteriyordu.

Bir başka örnek: tanıklardan biri, bir kadın, mahkûmun dünyanın en tatlı insanı olduğu yönünde yeminli ifade verdi. Bunun üzerine hayalet kadının karşısına dikilip yüzüne bakarak, kolunu uzatıp parmağıyla mahkûmun kötü çehresini gösterdi.

Şimdi anlatacağım üçüncü değişiklik ise hepsinin en önemlisi ve en çarpıcısı olarak beni oldukça etkiledi; bunu eksiksiz anlatıp orada bırakacağım. Her ne kadar hayalet hitap ettiği insanlarca algılanmasa da onlara yaklaşması, istisnasız bir şekilde üzerlerinde bir ürperti ve rahatsızlık yaratıyordu. Ötekilerin onu tamamen algılamasına, bana yabancı olan usullerle engel olduğunu ve sanki görünmeden, konuşmadan, esrarlı bir biçimde zihinlerini gölgelediğini düşünüyordum. Savunmanın baş avukatı intihar varsayımını öne sürdüğünde, hayalet çok bilgili beyefendinin burnun dibinde dikilip yaralı boğazını korkunç bir şekilde kesince, avukatın kekelediği, birkaç dakika için müthiş konuşmasının akışını yitirdiği, mendiliyle alnını sildiği ve renginin attığı dikkatimden kaçmadı. Tanık hayaletle karşı karşıya geldiğinde, gözleri kesinlikle onun işaret eden parmağını takip etti ve büyük bir tereddüt ve tedirginlik içinde mahkûmun üzerinde durdu. İki örnek daha verirsem yeterli olacaktır. Davanın sekizinci gününde, her gün sabahın erken saatlerinde dinlenmek ve kendine gelmek için verilen birkaç dakikalık aradan sonra, yargıçlar gelmeden kısa bir süre önce jürinin geri kalanıyla birlikte salona döndüm. Jüri bölmesinde durup etrafıma bakınarak, hayaletin salonda olmadığını fark ettim, fakat başımı kaldırıp balkona baktığımda, onun, yargıçların yerlerini alıp almadıklarından emin olmak istermiş gibi, çok hoş bir kadının üzerinden uzanarak öne eğilmiş olduğunu gördüm. Hemen ardından kadın çığlık attı, bayıldı ve dışarı taşındı. Davayı yöne-

ten saygıdeğer, zeki ve sabırlı yargıç da öyle. Dava bitip yargıç kendini ve kâğıtlarını toparlamaya hazırlanırken, maktul, yargıçların kapısından girerek kürsüye doğru ilerledi ve yargıcın omzunu üzerinden, toplamakta olduğu kâğıtlara alıcı gözle baktı. Yargıcın yüzü değişti; eli durdu; çok iyi bildiğim tuhaf titreme bedenini sardı; kekeleyerek, "Bana birkaç dakika izin verin, beyler. Kirli havadan etkilendim biraz." dedi; bir bardak su içinceye kadar da kendine gelmedi.

O sonu gelmez on günün altı sıkıcı günü boyunca –yargıçlar, sıralardaki izleyiciler, sanık kürsüsündeki katil, masalardaki avukatlar, salonun tavanına yükselen soru ve yanıtlar, yargıcın kaleminin gıcırtısı, girip çıkan mübaşirler, gün ışığı tükendiği vakit yakılan ışıklar, hava sisli olduğu zamanlar büyük pencerelerin dışında oluşan sisten perdeler, hava yağmurlu olduğu zaman pıtırdayan ve atıştıran yağmur, gardiyanla mahkûmun ayak izlerinin bulunduğu talaş, ağır kapılar ve onları kilitleyip açan anahtarlar, hepsi aynıydı– sanki çok uzun bir süredir jürinin başkanlığını yapıyormuşum ve Piccadilly'nin Babilon'la yaşıt olduğu ortaya çıkmış gibi hissetmeme neden olan bütün o usandırıcı tekdüzelik boyunca, maktul ne gözümdeki farklılığını kaybetti ne de diğerlerinden daha farklıydı. Aslında şunu da belirtmeliyim ki, maktul diye hitap ettiğim hayaletin bir kere bile katile baktığını da görmedim. "Neden bakmıyor?" diye merak edip durdum. Ama asla bakmadı.

Minyatürden sonra, davanın son dakikalarına kadar bana da bakmadı. Gecenin onundan yedi dakika önce mütalaada bulunmak için çekildik. Geri zekâlı kilise yönetim kurulu üyesi ile iki iradesiz asalağı bize öyle çok sorun çıkardılar ki, yargıcın gözden geçirilmiş notlarından bazı özetler almak için iki kere sa-

lona geri döndük. Dokuzumuz bu bölümlerle ilgili en ufak bir şüphe taşımıyordu, bence salondaki hiç kimse onlardan şüphe duymuyordu; fakat, engellemekten başka bir işe yaramayan dangalak üçlü sırf bu yüzden bunları tartıştılar. Sonunda başardık ve jüri nihayet on ikiyi on geçe salona döndü.

Maktul o sırada salonun öteki tarafında, jürinin tam karşında duruyordu. Ben yerimi alırken gözlerini dikmiş dikkatle bana bakıyordu; memnun görünüyordu, başını ve bütün bedenini kapatacak şekilde kolunda taşıdığı büyük gri tülü yavaşça salladı. Mahkûmu 'Suçlu' bulduğumuzu açıklayan kararımızı okurken tül yere düştü, her şey gitmişti, onun yeri de boştu.

Yargıç tarafından âdet olduğu üzere, kendisine ölüm cezası uygulanmadan önce söylemek istediği bir şey olup olmadığı sorulan mahkûm, ertesi günkü gazetelerde 'adil bir şekilde yargılanmadığını çünkü jüri başkanının onun lehinde fikir hasıl ettirdiğini belirten birkaç dağınık, tutarsız ve yarı işitilir şey' olarak açıklanan bir şey mırıldandı. Gerçekten yaptığı önemli açıklama aslında şöyleydi: "Tanrım, jüri başkanını gördüğüm zaman kötü talihli bir adam olduğumu anladım. Tanrım, beni asla bırakmayacağını biliyordum, çünkü yakalanmadan önceki gece yatağımın kenarına gelip boynuma bir ip geçirmişti."

All the Year Round'un *Dr. Marigold'un Reçeteleri* adlı sayısından, Noel 1865

Gelin Odasındaki Hayalet

Ev, meşeden veya eski Honduras maunundan yapılmış tuhaf bir tırabzanla ayrılan bir balkon ve bir üst merdiveni olan, muhteşem eski merdivenli, eski oyma, kiriş ve panolarla dolu, gerçekten eski bir evdi. Dikkat çekici ölçüde pitoresk bir evdi, hâlâ öyle ve uzun yıllar da öyle kalacak; ve ahşap panoların derinliklerinde, sanki karanlık suların sayısız havuzlarıymışçasına kol gezen bir ciddi gizem, gece çökünce eve çok esrarengiz bir hava veriyordu.

Bay Goodchild ve Bay Idle ilk kapıda belirip loş güzel hole girdiklerinde, nazik ev sahibi ve garsonla birlikte merdivenden yukarı süzülen –ama yollarını kesmeden veya bunu önemsemeyen– ve misafirler oturma odasına girerken eski merdivenin sağ ve sol tarafında sırayla yürüyen, hepsi bir örnek giyinmiş siyahlar içinde yarım düzine sessiz ve yaşlı adam tarafından karşılanmışlardı. Fakat kapılar kapandığında Bay Goodchild, "Bu ihtiyarlar da kim?" demişti. Daha

sonra da, hem girerken hem de çıkarken, ortalıkta yaşlı adam filan olmadığının farkına varmıştı.

Ne yaşlı adamlar ne de onlardan biri o zamandan beri ortalıkta görünmemişti. İki arkadaş evde bir gece geçirmiş, fakat yaşlı adamlara bir daha rastlamamışlardı. Bay Goodchild evde gezinirken, koridorlara bakmış ve kapılardan içeri göz atmış, fakat bir tane bile yaşlı adama rastlamamıştı; görünüşe göre evde bu yaşlı adamları özleyen veya bekleyen de yoktu.

Dikkatlerini çeken bir başka garip durum daha vardı. Şöyle ki, oturma odalarının kapısı on beş dakika bile rahat bırakılmadı. Tereddütle açılıyor, güvenle kapanıyor, bir parça açılıyor, iyice açılıyor, sürekli olarak tek kelime açıklama yapılmadan çarpılıyordu. Okudular, yazdılar, yediler, içtiler, konuştular, uyukladılar; kapı sürekli olarak beklenmedik bir anda açıldı, onlar kapıya doğru baktılar, kapı tekrar çarpıldı ve ortada kimse yoktu. Bu elli kere filan tekrarlanınca, Bay Goodchild arkadaşına şakayla karışık şöyle dedi: "Tom, bu yaşlı adamlarda ters bir şeyler olduğunu düşünmeye başladım."

Tekrar gece olmuştu ve iki-üç saattir yazı yazıyorlardı; yani bu miskin sayfaların çıktığı miskin notların bir kısmını yazıyorlardı. Yazmayı bıraktılar ve gözlükler aralarındaki masanın üzerinde duruyordu. Ev kapalı ve sessizdi. Kanepesinde uzanan Thomas Idle'nin başının etrafında hafif, kokulu duman halkaları dolaşıyordu. Ellerini başının arkasında kavuşturmuş, bacak bacak üstüne atmış bir şekilde koltuğunda arkasına yaslanmış olan Francis Goodchild'in şakakları benzer bir biçimde düzenlenmişti.

Bay Goodchild saatini kurmak için aniden duruşunu değiştirdiğinde, tuhaf yaşlı adamları da ihmal etmeden, bazı eften püften konuları tartışıyorlardı. En

ufak bir bahaneyle konuşmalarına son verecek kadar uykuları gelmişti. O anda konuşmakta olan Thomas Idle durdu ve "Nasıl?" dedi.

"Bir tane." dedi Goodchild.

Sanki bir tane yaşlı adam ısmarlamış gibi, emri derhal yerine getirildi (gerçekten de, bu muhteşem otelde bütün emirler öyleydi), kapı açıldı ve bir yaşlı adam orada ayakta duruyordu.

İçeri girmedi, eliyle kapıyı tutarak orda öylece durdu.

"Altıda bir, Tom, sonunda!" dedi Bay Goodchild, hayret dolu bir fısıldamayla. "Ne arzu edersiniz, efendim?"

"*Siz* ne arzu edersiniz, efendim?" dedi yaşlı adam.

"Zili çalmadım ki."

"Zil çaldı." dedi yaşlı adam.

Kilise çanını ifade eden, derinden gelen güçlü bir şekilde *zil* dedi.

"Sanırım dün sizi görme zevkine eriştim?" dedi Goodchild.

"Kesin konuşma sorumluluğunu üstlenemeyeceğim." diye sert bir şekilde cevap verdi yaşlı adam.

"Sanırım siz de beni gördünüz? Öyle değil mi?"

"Sizi mi?" dedi yaşlı adam. "Ah evet, sizi gördüm. Fakat beni görmeyen pek çok kişiyi görürüm ben."

Kanı donmuş, ağır, kaba, sabit yaşlı bir adam. Ölçülü bir deyişle, ölü gibi bir yaşlı adam. Gözkapakları alnına çivilenmiş gibi, göz kırpmaktan aciz bir yaşlı adam. Gözleri –iki ateş beneği– sanki kafatasının arkasına vidalanıp dışardan, gri saçlarının arasında, perçinlenip cıvatayla sıkıştırılmış gibi hareketsizdiler.

Geceleyin hava öyle soğudu ki, Bay Goodchild titrediğini hissetti. Neşeyle ve yarı özür diler bir biçimde "Sanırım biri mezarımın üzerinde yürüyor." dedi.

"Hayır..." dedi acayip yaşlı adam, "Orada hiç kimse yok."

Bay Goodchild Idle'ye baktı, fakat Idle başı dumanla çevrili bir halde uzanıyordu.

"Kimse yok mu?" dedi Goodchild.

"Mezarınızda hiç kimse olmadığına sizi temin ederim." dedi yaşlı adam.

İçeri girdi, kapıyı kapattı ve oturdu. Diğer insanların yaptığı gibi otururken bedenini bükmedi, sanki suyun içindeymiş gibi, sandalye onu durdurana kadar dimdik battı.

"Arkadaşım Bay Idle." dedi sohbete bir üçüncü kişiyi katmaktan aşırı derecede tedirgin olan Goodchild.

"Bay Idle'nin emrindeyim." dedi yaşlı adam ona bakmadan.

"Eğer buranın eski sakinlerindenseniz..." diye devam etti Francis Goodchild.

"Evet."

"Belki arkadaşımın ve benim bu sabah tereddütte kaldığımız bir noktayı aydınlatabilirsiniz. Cezaya çarptırılan suçluları kalede asıyorlar galiba?"

"Galiba." dedi yaşlı adam.

Yüzleri soylu manzaraya mı dönük oluyor?"

"Yüzünüz..." diye cevap verdi yaşlı adam, "Kale duvarına dönük olur. Bağlandığınız zaman duvarın taşlarının şiddetle büyüyüp küçüldüğünü görürsünüz ve benzer bir büyüyüp küçülme de kafanızda ve göğ-

sünüzde meydana gelir. Sonra, yangın çıkar, deprem olur, kale paramparça olur ve bir uçurumdan aşağı düşersiniz."

Fuları onu sıkıyormuş gibi görünüyordu. Elini boğazına koyup başını sağa sola oynattı. Şiş suratlı bir ihtiyardı ve burnu, sanki burun deliğinden bir küçük bir kancayla, bir tarafa çekiliyordu. Bay Goodchild aşırı derecede huzursuz hissetti ve gecenin soğuk değil, sıcak olduğunu düşünmeye başladı.

"Güçlü bir tarif, bayım." dedi.

"Güçlü bir izlenim." diye karşılık verdi yaşlı adam.

Bay Goodchild tekrar Bay Thomas Idle'ye baktı; fakat Thomas yüzü dikkatle bir yaşlı adama çevrili halde sırtüstü uzanmaktaydı ve hiçbir işarette bulunmuyordu O sırada Bay Goodchild, yaşlı adamın gözlerinden ince ateş çizgilerinin çıkıp kendi gözlerine uzandıklarını gördüğünü ve oraya takıldıklarını sanıyordu. (Bay Goodchild başından geçenleri bu şekilde anlatıyor ve son derece vakarlı bir şekilde, o andan itibaren o iki ateşli ince tabaka var olduğu müddetçe yaşlı adama bakmaya zorlanıyormuş hissine kapıldığını iddia ediyor.)

"Bunu size söylemek zorundayım." dedi yaşlı adam korkunç ve katı bir bakışla.

"Neyi?" diye sordu Francis Goodchild.

"Nerede meydana geldiğini biliyorsunuz. Orada!"

Yukarıdaki odayı mı yoksa aşağıdaki odayı mı veya o eski evdeki herhangi bir odayı mı ya da bu eski şehirde bulunan başka bir eski evdeki bir odayı mı gösterdi, Bay Goodchild emin olamadı, hâlâ da emin değil ve asla da olamayacak. Bir yaşlı adamın sağ işaretparmağının ateş çizgilerinden birine dalıp kendini ateşleyerek, bir yere işaret ederken, havada alevli bir

ani hareket yapması kafasını karıştırmıştı. Bir yere işaret edip dışarı çıkıyordu.

"Onun bir gelin olduğunu biliyorsun." dedi yaşlı adam.

"Hâlâ gelin pastası gönderdiklerini biliyorum." diye kekeledi Bay Goodchild. "Çok boğucu bir hava."

"O bir gelindi." dedi yaşlı adam. "Hiçbir kişiliği, hiçbir gayesi olmayan, hoş, sarı benizli ve koca gözlü bir kızdı. Zayıf, saf, yeteneksiz, aciz bir hiç. Annesine hiç benzemezdi. Yo, yo. Kişiliğini babasından almıştı.

"Bu kızın babası (o daha çocukken) –tamamıyla acizlik yüzünden; başka hiçbir hastalıktan dolayı değil– öldüğü zaman, annesi, kendi yaşamı için, her şeyi güvence altına aldı ve baba da bir zamanlar anne ile aralarında yaşanmış olan tanışıklığı yenilemiş oldu. Soluk sarı renkli, koca gözlü ve paralı adam (veya önemsiz kişi) için bir kenara konmuştu. Para için buna göz yumabilirdi. Parayla telafi istiyordu.

"Bu nedenle o kadının, yani annenin yanına döndü, onunla yeniden sevişti, etrafında dört döndü ve kendisini onun kaprislerine teslim etti. Kadınsa bütün öfkesini ondan çıkarıyordu. Tahammül etti. Ne kadar çok tahammül ederse, o kadar çok parayla telafi istiyor ve aynı oranda da sahip oluyordu.

"Ama bak! Adam parayı almadan kadın onu aldattı. Kadın kibirli hallerinden birinde dondu ve bir daha hiç çözülmedi. Bir gece ellerini başına koydu, çığlığı bastı, kaskatı kesildi ve bu şekilde saatlerce kaldıktan sonra öldü. Adam yine kadından para olarak bir telafi elde edememişti. Şeytan götüresice! Tek kuruş alamamıştı.

"Bu ikinci kovalamada kadından nefret etmişti ve ona misilleme yapmak için can atmıştı. Bir belgede onun imzasını taklit etti ve bütün malların tartışmasız kendisine geçtiği –o zaman on yaşında olan– kızına bırakmak zorunda bıraktı, kendisini de kızının koruyucusu tayin etti. Belgeyi onun uzandığı yatağın yastığının altına sıkıştırırken, ölümün sağır kulağına eğilip şöyle fısıldadı: 'Bayan Kibir, uzun zamandır aklıma koydum, ölü veya diri, bana parayla tazminde bulunmak zorundasın.'

"Böylece artık ikisi kalmıştı. Adam ve daha sonra gelin olan, açık sarı saçlı, koca gözlü aptal kız.

"Adam onu okula gönderdi. Onu gizemli, karanlık, boğucu ve eski bir binada, uyanık ve vicdansız bir kadının ellerine teslim etti. 'Saygıdeğer bayan..." dedi, 'İşte size şekillendirilecek bir akıl; onu şekillendirmeme yardım eder misiniz?' Kadın sorumluluğu kabul etti. Çünkü o da parayla telafi istiyordu ve elde etti de.

"Kız, onun korkusuyla ve ondan kaçış olmadığı inancıyla yetiştirildi. Daha baştan onu gelecekteki kocası –onunla evlenmesi gereken adam– onu gölgeleyen kader –kaçınılması imkânsız katiyet– olarak görmesi öğretildi. Zavallı aptal onların elinde saf beyaz balmumundan farksızdı, ona söyledikleri her şeye inanıyordu. Zamanla bu inancı daha da arttı. Onun bir parçası haline geldi. Onun ayrılmaz bir parçasıydı, ne zaman ki adam yaşamını ondan söküp aldı, bu parçasını da söküp almış oldu.

"Kız on bir yıl boyunca o karanlık binada ve kasvetli bahçesinde yaşamıştı. Adam ona ulaşan ışıktan ve havadan onu kıskanıyordu ve onlar da kızı kapalı tutuyorlardı. Geniş bacaları kapattı, küçük pencereleri örttü, binanın ön yüzünü kaplaması için güçlü gövdeli sarmaşığı, kırmızı duvarlı bahçedeki budanma-

mış meyve ağaçlarında biriksin diye yosunları, yeşil ve sarı adımlarıyla her yanı kaplasın diye yabani otları serbest bıraktı. Kızın etrafını keder ve ıssızlık yüklü şeylerle çevirdi. Onun bu yerle ve bu yer hakkında anlatılan hikâyelerle ilgili korkularla dolmasına ve sonra onları doğrulama bahanesiyle yalnızlık içinde kalmasına veya karanlıkta büzülmesine neden oluyordu. Zihni karamsarlık ve dehşet dolu olduğunda, adam onu izlediği gizlenme yerlerinin birinden çıkıp geliyor ve kendini onun biricik yardım kaynağı olarak sunuyordu.

"Bu nedenle, çocukluğundan beri hayatının ona sunduğu zorlama, özgür bırakma, emretme ve gevşetme gücünün tek temsilcisi olarak onun zayıflığının üzerindeki nüfuzu güven altındaydı. Yarım akıllı, korkmuş ve itaatkâr, üç haftalık gelinini kasvetli eve, yuvasına getirdiğinde, kız yirmi bir yaşında ve yirmi bir günlüktü.

"Mürebbiyeyi kovmuştu –yapması gerekeni tek başına daha iyi yapabilirdi– ve yağmurlu bir gecede kızın uzun hazırlıklarının yapıldığı yere geri döndüler.

"Verandadan yağmur damlarken, kapıdan adama döndü ve şöyle dedi: 'Oh efendim, ölüm saati benim için ilerliyor!'

"'Eh!' diye karşılık verdi adam. 'Ne olacak o zaman?'

"'Oh efendim!' diyerek ona döndü, 'Bana anlayış gösterin ve merhamet edin! Affınızı diliyorum. Eğer beni bağışlarsanız, her istediğinizi yaparım!'

"İşte zavallı aptalın sonu gelmeyen şarkısı: 'Affınızı diliyorum.' ve 'Beni bağışlayın!'

"Nefret etmeye değmezdi; onu sadece küçük görüyordu. Kız uzun süredir yolunun üzerindeydi, o ar-

tık usanmıştı, iş nihayetlenmek üzereydi ve halledilmesi gerekiyordu.

"'Seni aptal!' dedi. 'Yukarı çık!'

"'Ne isterseniz yaparım!' diye mırıldanarak, derhal itaat etti. Büyük kapının kilitleriyle uğraştığı için bir parça gecikerek (çünkü evde yalnızdılar ve onlara hizmet eden insanları gündüz gelip gidecek şekilde ayarlamıştı), gelinin odasına geldiğinde, onun en uzak köşeye çekildiğini ve tahta kaplamaya yapışmış halde ayakta durduğunu gördü: soluk sarı saçları yüzüne dökülmüştü ve koca gözleri anlaşılmaz bir korkuyla ona bakıyordu.

"'Neden korkuyorsun? Gel ve yanıma otur.'

"'Ne isterseniz yaparım. Affedin beni, efendim. Bağışlayın beni!' Her zamanki nağmeleri.

"'Ellen, işte yarın kendi el yazınla yazman gereken yazı. Bunu yazmakla meşgulken başkalarınca da görülebilirsin. Bunun hepsini yazıp bütün hatalarını düzelttikten sonra, evdeki herhangi iki insanı çağırıp onların önünde imzala. Sonra, onu göğsünde sakla ve yarın buraya tekrar oturduğumda, onu bana ver.'

"'Her şeyi büyük bir özenle yapacağım. Ne isterseniz yapacağım.'

"'Titreyip durma, o zaman.'

"'Titrememek için elimden gelen her şeyi yapacağım – yeter ki beni bağışlayın!'

"Ertesi gün gelin masasına oturdu ve ona söylenenleri yaptı. Adam ona bakmak için sık sık odaya girip çıkıyordu ve onun yavaşça ve işgüzarca yazışını gördü: görevini yerine getirmek için, kopya ettiği sözcükleri, oldukça mekanik bir şekilde ve anlamaya önem ve çaba göstermeden kendi kendine tekrar ediyordu. Onun, kendisine verilen talimatları en ince

ayrıntısına kadar uyguladığını gördü; ve gece yine aynı gelin odasında yalnız kaldıklarında ve adam koltuğunu şöminenin yanına çektiği zaman, gelin uzaktaki koltuğundan ürkekçe ona doğru geldi, kâğıdı göğsünden çıkardı ve onun eline verdi.

"Bu belge, öldüğü zaman bütün mal varlığının adama geçeceğini gösteriyordu. Ona sürekli bakabilmek için, onu karşısına aldı, yüz yüze; ve gayet açık sözcüklerle, ne eksik ne fazla, bunun ne anlama geldiğini bilip bilmediğini sordu ona.

"Beyaz elbisesinin göğsünde mürekkep lekeleri vardı ve o başını sallarken bu lekeler yüzünün daha beyaz, gözlerinin daha büyük görünmesine neden oluyordu. Karşısında dikilmiş sinirli sinirli beyaz eteklerini kıvırıp büken elinde de mürekkep lekeleri vardı.

"Onu kollarına aldı ve bu sefer daha yakından ve gözlerini ayırmadan yüzüne baktı. 'Şimdi, öl! Seninle işim bitti.'

"Gelin büzüldü ve alçak sesli, bastırılmış bir çığlık attı.

"'Seni ben öldürmeyeceğim. Hayatımı seninki için tehlikeye atacak değilim. Öl!'

"Her gün, her gece karanlık gelin odasında karşısına oturup sözle olmasa bile bakışlarıyla ona bu sözcüğü söylüyordu. Gelin ne zaman, kollarını kavuşturmuş, alnını kırıştırmış oturan acımasız şahsa salladığı başını içine aldığı ellerinden gözlerini kaldırsa, 'Öl!' sözcüğünü okuyordu. Bitkinlik içinde uyuyakaldığı zaman, fısıltıyla kulağına gelen 'Öl!' sözcüğüyle birlikte ürpertici şuur haline geri dönüyordu. Her zamanki bağışlanma arzusunu yinelediğinde, 'Öl!' cevabını alıyordu. Uzun geceyi etrafını kollayarak ve kıvranarak geçirip de doğan güneş loş odada alev

alev yandığında, 'Yeni bir gün daha ve sen hâlâ ölmemişsin?' ile birlikte gelen o sözcüğü işitirdi.

"Rüzgârlı bir günde güneş doğmadan önce sonunda tamamdı. Saati dört buçuk olarak hesaplamıştı; fakat ihmal ettiği saati geri kalmıştı ve emin olamıyordu. Gelin geceleyin ilk defa cesaret ettiği cinsten - yüksek sesli ve ani çığlıklarla onun elinden kurtulmuştu ve o da eliyle kızın ağzını kapatmak zorunda kalmıştı. O zamandan beri, büzüldüğü kaplamanın köşesinde sessizce duruyordu; o da kızı bırakıp kolları bağlı, alnı kırışık bir halde geri gitmişti.

"Solgun gecede daha da solgun, kurşuni şafakta her zamankinden daha renksiz bir halde yerde sürünerek ona doğru gelmekte olduğunu gördü – kararsız ve bükülen bir elle kendini iten beyaz bir saç, elbise ve vahşi gözler enkazı.

"'Oh, bağışlayın beni! Her şeyi yaparım. Oh, efendim, yalvarırım bana yaşayacağımı söyleyin!'

"'Öl!'

"'O kadar kararlı mısınız? Hiç ümit yok mu benim için?'

"'Öl!'

"Gözleri hayret ve korkuyla belermişti; hayret ve korku, serzenişe dönüştü; serzeniş de anlamsızlığa. Sonunda hallolmuştu. Başta hallolduğundan emin değildi, fakat onu kaldırıp yatağına yatırırken, sabah güneşi saçlarına pırlantalar saçıyordu – durmuş ona bakarken, saçlarının arasında küçük noktalar halinde elmas, zümrüt ve yakutların ışıldadığını gördü.

"Az sonra da yere yatırılmıştı. Saçındaki ışıltıların hepsi gitmişti ve adam kendini iyi tazmin etmişti.

"Seyahate çıkmaya karar verdi. Parasını çarçur etmek istediğinden değil, çünkü cimri bir adamdı ve

parasını çok severdi (hiçbir şeyi sevmediği kadar), fakat ıssız evden bıktığı ve ona arkasını dönüp onunla işinin bitmesini istediği için. Ne var ki ev para ediyordu ve para fırlatılıp atılmamalıdır. O da gitmeden evi satmaya karar verdi. Daha az perişan görünür de daha iyi bir fiyata satılır diye, fazla büyümüş bahçede çalıştırmak üzere birkaç işçi tuttu: ölü dallar kesilir, ağır kütleler halinde pencerelerin üzerine düşen sarmaşıklar budanır ve diz boyu yabani otlarla kaplı yürüyüş yolları temizlenirdi.

"Kendisi de onlarla birlikte çalıştı. Onlardan daha geç vakte kadar çalışıyordu ve bir akşamüzeri, günbatımında, elinde orağı tek başına çalışıyordu. Bir sonbahar akşamı, gelin beş haftalık ölüyken,

"'Hava çalışmak için fazla karardı.' dedi kendi kendine. "Bugünlük bu kadar yeter.'

"Evden nefret ediyor ve içeri girmeye istek duymuyordu. Bir mezar gibi kendisini bekleyen karanlık verandaya baktı ve bunun lanetli bir ev olduğunu düşündü. Verandanın ve kendi durduğu yerin yanında, dalları, o işin halledildiği gelin odasının çıkma penceresinin önüne uzanan bir ağaç vardı. Ağaç birden sallanıp onu sıçrattı. Yeniden sallandı, fakat gece hareketsizdi. Kafasını kaldırıp ağaca bakınca dalların arasında birini gördü.

"Bu genç bir adam bedeniydi. O yukarı bakarken, yüz aşağı bakıyordu; dallar çatırdayıp sallandı; genç adam hızla aşağı inip ayaklarının üzerinde kaydı. Gelinin yaşlarında, uzun açık kahverengi saçlı, fidan gibi bir genç.

"'Ne hırsızısın sen?' dedi, genci yakasından yakalayarak.

"Silkinerek elinden kurtulan delikanlı, yüzüyle boğazına bir yumruk salladı. Birbirlerine yakındılar, fa-

kat delikanlı ondan uzaklaşıp geri gitti ve büyük bir şevk ve dehşetle, 'Dokunma bana! Şeytan tarafından dokunulmayı tercih ederim!' diye bağırdı.

"Elinde orağı delikanlıya bakarak kalakaldı. Çünkü delikanlının bakışı gelinin son bakışının kopyasıydı ve bunu tekrar görmeyi beklemiyordu.

"'Hırsız filan değilim. Olsaydım bile, senin servetinden tek peni almazdım. Seni katil!'

"'Ne!'

"'Bu ağaca...' dedi delikanlı, ağacı göstererek, 'İlk defa, yaklaşık dört yıl önce tırmanmıştım. Ona bakmak için tırmandım. Onu gördüm. Onunla konuştum. Onu seyredip dinlemek için tırmandım buna. Yaprakların arasında saklanan bir oğlan çocuğuyken, o cumba penceresinden bana bunu vermişti!'

"Matem kurdelesiyle bağlanmış, soluk sarı bir saç örgüsü gösterdi.

"'Onun yaşamı...' dedi genç adam, 'Bir matem yaşamıydı. Bunu bana, sen hariç herkes için ölü olmasının bir nişanı ve simgesi olarak verdi. Daha büyük olup onu daha erken görseydim, onu senden koruyabilirdim. Fakat ağaca ilk tırmandığımda, o ağın içinde hareketsizdi ve onu kurtaracak ne yapabilirdim ki!'

"Bu sözleri söylerken, hıçkırıp ağlamaya başladı; önce hafifçe, sonra şiddetle.

"'Katil! Onu geri getirdiğin gece de ağaca tırmanmıştım. Ağaçtan onun ölüm saatinden bahsettiğini işittim. Onunla kapanıp onu yavaş yavaş öldürürken, ağaçtan üç kere gördüm sizi. Yatağında uzanan ölü bedenini de ağaçtan gördüm. Suçunun kanıtları ve kalıntıları için ağaçtan seni izledim. İzlenen yol benim için hâlâ gizemini koruyor, fakat sen hayatını cellada sunana kadar peşindeyim. O zamana kadar ben-

den kurtuluş yok. Onu seviyordum! Sana asla merhamet gösteremem. Katil! Onu seviyordum!'

"Delikanlının başı açıktı, şapkası ağaçtan aşağı inerken yuvarlanıp gitmişti. Bahçe kapısına doğru ilerledi. Kapıya ulaşmak için –ONU– geçmek zorunda kaldı. İki eski model arabanın yan yana geçebileceği kadar genişlik vardı; ve delikanlının, yüzünün her noktasında ve bütün uzuvlarında açıkça ifade edilen ve katlanılması çok zor olan nefreti kendini belli bir ölçüde saklayacak kadar da sınıra sahipti. Öteki, durup oğlana bakmaya başladığından beri elini bile kımıldatmamıştı. Başını çevirip gözleriyle onu izledi. Çıplak açık kumral başın arkası ona dönükken, elinden oraya kırmızı bir kıvrım uzandığını gördü. daha orağını fırlatmadan önce onun nereye düşmüş olduğunu –düşeceğini değil, düşmüş olduğunu, diyorum, çünkü bunun daha o yapmadan gerçekleştiğini gözleriyle gördü– biliyordu. Orak delikanlının kafasına saplanıp orada kaldı ve delikanlı yüzüstü yere düştü.

"Cesedi geceleyin ağacın dibine gömdü. Sabah hava ışır ışımaz da otları ve çalıları kesip budayarak, ağacın etrafındaki alanda çalıştı. İşçiler geldiğinde, şüpheli ve şüphelenilecek hiçbir şey yoktu.

"Fakat bir anda bütün önlemlerini yerle bir etmiş ve uzun uzun planladığı ve çok başarılı bir şekilde uyguladığı entrikanın zaferini öldürmüştü. Kendi yaşamını tehlikeye sokmadan gelinden kurtulmuş ve servetine konmuştu; fakat şimdi ona hiçbir faydası dokunmayacak bir ölüm yüzünden, sonsuza kadar boynunda bir iple yaşamak zorundaydı.

"Bunun da ötesinde, tahammül edemediği bu kasvetli ve dehşet verici eve zincirlenmişti. Bir şey anlaşılır diye, evi satmaktan veya bırakmaktan korktuğu için orada yaşamak zorundaydı. Hizmetçi olarak yaş-

lı bir çift tuttu; evin içine yerleşmişti ve evden korkuyordu. Uzun bir süre boyunca en büyük sıkıntısı bahçe oldu. Derli toplu mu tutsaydı yoksa en az dikkati çekecek olan önceki bakımsız haline gelmesine göz mü yumsaydı?

"Orta yolu seçip akşamları serbest vakitlerinde bahçeyle kendisi ilgilendi ve sonra yaşlı hizmetliyi de yardım için çağırdı; fakat onun o bölgede tek başına çalışmasına asla izin vermedi. Kendine, ağaca bitişik, oturup güvende olduğunu görebileceği bir çardak da yaptı.

"Mevsimler ve ağaç değişirken, aklı daima değişmekte olan tehlikeleri de görüyordu. Yapraklı dönemde, büyük dallar delikanlının şekline büründüklerini – onun, rüzgârda sallanan bir çatallanmış dalda oturur halini aynen şekillendirdiklerini fark etti. Yaprak dökümü zamanında, yaprakların ağaçtan, patikada dedikoducu harfler oluşturacak şekilde düştüklerini veya bir mezarın üzerinde tümsek oluşturacak şekilde bir mezarlıkta birikme eğiliminde olduklarını fark etti. Kışın, ağaçlar çıplakken, büyük dalların, delikanlının ona atmış olduğu yumruğun hayaletini sallayıp onu açık açık tehdit ettiklerini fark etti. Baharda, özsu gövdenin içinde yükselirken –rüzgârda sallanan dalda oturan delikanlı modelini geçen seneden daha belirgin için yapmak üzere– kan parçaları da birlikte yükseliyor mu, diye sordu kendi kendine.

"Fakat parası arttıkça arttı, katlandıkça katlandı. Müthiş kâr sağlayan karanlık işler, altın tozu ticareti ve çok gizli bağlantılar yapıyordu. On senede, parasını öyle çok katlamıştı ki, onunla bağlantıları olan tüccar ve ihracatçılar onun servetini yüzde bin iki yüz arttırdığını açıklarken –bir kereliğine– kesinlikle yalan söylemiyorlardı.

"Servetine, insanların kolaylıkla yitebilecekleri yüz yıl önce sahip olmuştu. Ardından yapılan araştırmadan çocuğun kim olduğunu öğrenmişti; fakat araştırmanın ardı gelmedi ve delikanlı unutulup gitti.

"Ağaçtaki değişimlerin senelik devirleri, delikanlının ağacın dibine gömülmesinden beri on kez tekrarlanmıştı ve o gece büyük bir gök gürültülü yağmur fırtınası vardı. Gece yarısı patlamış ve sabaha kadar kudurmuştu. O sabah hizmetlisinden aldığı ilk bilgi ağaca yıldırım düştüğüydü.

"Yıldırım çok şaşırtıcı bir şekilde ağacın gövdesini yarmıştı ve gövde iki kavrulmuş kol halindeydi: bir tanesi eve dayanmış, ötekiyse kırmızı bahçe duvarının üzerine düşmüş ve orada bir delik açmıştı. Gövdedeki yarık toprağa yakın bir yede bitiyordu. Ağacı görmek için büyük bir merak vardı ve eski korkularının çoğu yeniden canlanmış halde –oldukça yaşlanmış bir adam olarak– çardağında oturup gelip gidenleri izliyordu.

"Çabucak tehlikeli sayıda gelmeye başladılar, o da bahçe kapısını kapatıp gelenleri içeri almayı reddetti. Fakat ağacı incelemek için, hem de kötü saatlerde, uzaklardan gelen bazı bilim adamları vardı, onları içeri aldı –hay allah kahretsin– onların girmesine izin verdi!

"Yıkıntının etrafındaki toprağı kazıp onu ve toprağı daha iyi incelemek istediler. O hayattayken asla! Para önerdiler. Kaleminin bir hareketiyle topunu satın alabileceği bilim adamları! Onlara da bahçe kapısını gösterdi ve kapıyı kilitleyip sürgüledi.

"Fakat azmettiler, yaşlı hizmetliye –sürekli olarak, haftalığını aldığında, düşük ücretten yakınan nankör sefile- rüşvet verdiler ve fener, kazma ve kürekleriyle birlikte gizlice bahçeye girip ağaca giriştiler. Evin öte-

ki tarafındaki bir küçük kule odasında yatıyordu (gelin odası o zamandan beri kullanılmamaktaydı) fakat çok geçmeden rüyasında kazma kürek görüp kalktı.

"O taraftaki daha yüksek bir pencereye geldi ve oradan bilim adamlarının fenerlerini, kendilerini ve ağaç en son havaya dönük olduğunda kendi elleriyle karıştırıp geri koymuş olduğu gevşek toprak tepeciğini gördü. Bulmuşlardı. O dakikada üzerine ışık tutuyorlardı. Hepsi üzerine eğilmişti. İçlerinden biri, 'Kafatası kırılmış,' dedi; bir diğeri, 'Bakın kemikler.' dedi; 'İşte elbiseleri de burada.' dedi öteki ve birincisi tekrar içeri daldı ve 'Paslı bir orak!' dedi.

"Ertesi gün, zaten sıkı bir izlemeye alındığını ve izlenmeksizin hiçbir yere gidemeyeceğini anladı. Bir hafta geçmeden tutuklanıp alıkoyuldu. Parçalar korkunç bir habaset ve müthiş bir beceriyle yavaş yavaş onun aleyhine bir araya gelmeye başlamıştı. Ama insanoğlunun adaletine, bunun ona nasıl yardım eli uzattığına bakın! O kızı gelin odasında zehirlemiş bulunmakla da suçlandı. Onun için bir saç telini bile tehlikeye atmaktan özen ve özellikle kaçınmış ve onun kendi yeteneksizliğinden dolayı öldüğünü görmüş olan adam.

"İki cinayetten önce hangisi için yargılanması gerektiği konusunda şüpheler vardı; fakat gerçek olanı seçildi ve suçlu bulunup ölüme mahkûm edildi. Kana susamış sefiller! Onu her şey için suçlayabilirlerdi, hayatını elinden almaya o kadar kararlıydılar ki.

"Parası da onu kurtaramadı ve asıldı. Ben oyum ve yüzyıl önce yüzüm duvara dönük halde Lancaster Kalesi'nde asıldım."

Bu korkunç açıklamayla birlikte Bay Goodchild ayağa kalkmaya ve çığlık atmaya çalıştı. Fakat yaşlı adamın gözlerinden çıkıp onunkilere uzanan iki ateş-

li hat onun kalmasına ve ağzından bir sözcük çıkmasına engel oldu. Fakat işitme duyusu keskinleşmişti ve saatin ikiyi vurduğunu işitebiliyordu. Saatin ikiyi vurduğunu işittikten kısa bir süre sonra, karşısında iki yaşlı adam gördü!

İki.

İkisinin de gözleri ateş hatlarıyla onun gözleriyle birleşiyordu: ikisi de tıpkı birbirlerine benziyorlardı; ikisi de ona aynı anda hitap ediyorlardı; ikisi de aynı baştaki, üzerinde aynı seğiren burun deliği ve etrafını kaplayan aynı ifadeyle, aynı dişleri gıcırdatıyorlardı. İki yaşlı adam. Hiçbir fark yok, görünüşte aynı, kopyası orijinalinden daha soluk değil, ikincisi de birincisi kadar gerçek.

"Saat kaçta..." dedi iki yaşlı adam, "Aşağıdaki kapıya geldin?"

"Altıda."

"Ve merdivende altı yaşlı adam vardı!"

Bay Goodchild alnındaki teri silerken ya da silmeye çalışırken, iki yaşlı adam tek bir sesle ve bir ağızdan konuşmalarını sürdürdüler:

"Gelin odasında hayalet olduğu kulaktan kulağa dolaşmaya başladığında, teşrih edilmiştim, fakat iskeletim henüz bir araya getirilip metal bir halkaya asılmamıştı. Oda hayaletliydi ve ben oradaydım.

"Oradaydık. Gelin ve ben oradaydık. Ben şöminenin yanındaki koltuktaydım; o ise, yerde bana doğru sürünen, beyaz bir viraneydi yine. Fakat artık konuşan ben değildim ve gece yarısından şafağa kadar onun bana söylediği tek bir sözcük vardı: 'Yaşa!'

"Aynı şekilde delikanlı da oradaydı. Pencerenin dışındaki ağaçta. Ağaç eğilip bükülürken, ayışığında gelip giderek. O zamandan beri o ağaçtan, işkence

çekmekteki beni dikizleyerek; soluk ışıkta ve gidip geldiği arduvazlı gölgelerde, başı açık –başının yanında duran bir orakla– ara ara bana görünerek.

"Gelin odasında –daha sonra söyleyeceğim senede bir ay hariç– her gece, gece yarısından şafağa kadar, delikanlı ağaçta saklandı ve gelin de yerde sürünerek bana geldi; her zaman yaklaşarak; hiçbir zaman daha yakına gelmeden; daima sanki ayışığında görünür hale gelirmiş gibi, ayışığı olsa da olmasa da; gece yarısından şafağa kadar daima o tek sözcüğünü söyleyerek: 'Yaşa!'

"Fakat onu yaşamına son vermeye zorladığım ayda –bu otuz gün– gelin odası boş ve sessizdir. Zindan gibi değil. Odalar, on yıl huzursuz olup korktuğum odalar gibi değil. O zaman ikisine de hayaletler düzensiz olarak uğrar. Sabahın birinde, senin gördüğün gibiyim o saatte – bir yaşlı adam. Sabahın ikisinde, iki yaşlı adamım. Üçte, üç taneyim. Öğlen on ikide, on iki yaşlı adamım. Yüzde bin iki yüz katlanan servetimin her yüzde birlik kısmı için bir tane. On iki benin her biri için, ıstırap ve sıkıntılarımın on iki katı. Öğlen on ikiden gece on ikiye kadar, ben, ıstırap ve korku dolu önseziler içindeki on iki yaşlı adam, celladın gelmesini beklerim. Gece on ikide, ben, kapatılan, on iki yaşlı adam, Lancaster Kalesi'nin dışında görünmez olup yüzüm duvara dönük darağacında sallanırım.

"Gelin odasına ilk kez hayalet geldiğinde, ben bunu ve kendi hikâyemi yaşayan iki adama birden anlatmadıkça bu cezalandırmanın asla durmayacağını anladım. Yıllarca yaşayan iki adamın gelmesini bekledim. Eğer sabahın birinde gelin odasında iki yaşayan adamın gözleri açık olursa, beni koltuğumda otururken görebilirlerdi.

"Sonunda, odanın hayaletli olduğu dedikoduları, iki adamı macera hevesiyle buraya getirdi. Merdivenlerden çıktıklarını duyunca, gece yarısı şöminede bitiverdim (şimşek çakar gibi vücut bularak geldim oraya). Sonra, içeri girdiklerini gördüm. Bir tanesi kırk beş yaşlarında, hayatının baharında, kel, neşeli, hareketli bir adamdı; diğeri on-on iki yaş daha gençti. Yanlarında bir sepet içinde erzak ve şişelerle gelmişlerdi. Ateş yakmak için odun ve kömürle genç bir kadın onlara eşlik ediyordu. Kel, neşeli ve hareketli adam ateşi yakıp kadının sağ salim aşağıya indiğini görmek için odanın dışındaki alan boyunca ona eşlik etti ve gülerek geri geldi.

"Kapıyı kilitledi, odayı inceledi –şöminenin yanındaki ona yakın olan yerimi önemsemeden– sepetin içindekileri ateşin önündeki masanın üzerine koydu ve bardakları doldurdu ve yedi içti. Arkadaşı da aynı şeyi yaptı ve o da en az diğeri kadar neşeli ve kendinden emindi: gerçi başı çeken diğeriydi. Yemeklerini yedikten sonra tabancalarını masaya koydular, ateşe doğru döndüler ve yabancı marka pipolarını içtiler.

"Birlikte yolculuk etmişler, uzun süre bir arada bulunmuşlardı ve ortak sohbet konuları boldu. Sohbetlerinin ortasında genç olanı liderin her an şu veya bu türden her maceraya hazır olduğunu zikretti.

"Öteki şöyle cevap verdi: 'Tam olarak öyle değil, Dick; hiçbir şeyden korkmuyorsam, kendimden korkuyorum.'

"Biraz durgunlaşan arkadaşı ne anlamda, nasıl? diye sordu.

"'Ee, şöyle ki...' diye karşılık verdi. 'Var olmadığı kanıtlanması gereken bir hayalet var ortada. Şey, burada yalnız olsaydım hayal gücüm ne yapardı veya

duyularım beni ele geçirselerdi bana ne tür oyunlar oynarlardı, bilemiyorum. Fakat yanımda biri olduğu zaman, özellikle de seninleyken, Dick, evrenin bütün hayaletleriyle karşılaşmaya razıyım.'

"'Bu gece bu denli önemli olacağımı düşünecek kadar kendini beğenmiş olmadım.' dedi öteki.

"'O kadar ki...' diye karşılık verdi lider, baştakinden daha ciddi bir edayla, 'Söylediğim nedenden ötürü, hiçbir şekilde geceyi burada tek başıma geçirmezdim.'

"Saat bire birkaç dakika vardı. Son sözünü söylerken daha genç olanın başı önüne düşmüştü ve şimdi daha da sarktı.

"'Uyuma, Dick!' dedi lider, neşeyle. 'En kötüsü gece yarısından sonradır.'

Denedi, fakat başı tekrar öne düştü.

"'Dick!' dedi lider. 'Uyuma!'

"'Engel olamıyorum.' diye mırıldandı belli belirsiz. 'Neden böyle oldum, anlamıyorum. Elimde değil.'

"Arkadaşı ani bir dehşet ifadesiyle ona baktı ve ben de kendi tarzımda yeni bir dehşet duydum; tam saat biri vurduğu anda oldu ve ötekinin bana boyun eğdiğini ve onu uykuya gönderdiğim için lanetlendiğimi anladım.

"'Kalk ve yürü, Dick!' diye bağırdı lider. 'Dene!'

"Uyuyanın koltuğunun arkasına gidip onu sarsmak işe yaramazdı artık. Saat biri vurdu, ben ikisinden daha yaşlı olanına görünür hale geldim ve karşımda taş kesildi.

"Sadece ona, bir yarar beklemeden hikâyemi anlatmak zorundaydım. Sadece ona görünen, tamamıyla faydasız bir itirafta bulunan korkunç bir hayalet-

tim. Hiçbir şeyin değişmeyeceğini biliyorum. İki yaşayan adam beni asla kurtarmayacaklar. Ben ortaya çıktığımda, ikisinden biri uykuya dalacak; beni ne duyabilecek ne de görebilecek; daima sadece bir dinleyiciyle iletişim kurabileceğim ve bu da hiçbir işe yaramayacak. Vah! Vaaah!"

İki yaşlı adam bu sözlerle birlikte ellerini sıkarlarken, bir hayaletle tek başına olduğu ve Bay Idle'nin hareketsizliğinin, saat birde uykunun içine çekilmesinden kaynaklandığı, Bay Goodchild'ın kafasına dank etti. Tarifi imkânsız bir dehşete neden olan ani keşfin yarattığı korkuyla, dört ince ateşli çizgiden kurtulmak için öyle bir gayret gösterdi ki, onları ayırdıktan sonra, kırıverdi. Bağlardan kurtulunca, Bay Idle'yi kanepeden kaptığı gibi, birlikte merdivenden aşağı kaçtılar.

"İki Aylak Çırağın Miskin Seyahati"nden,
Household Words, 1857

PERİLİ EV

EVDEKİ ÖLÜMLÜLER

Bu Noel hikâyesine konu olan evle ilk tanışmam, bilindik hayaletli koşullar altında ve geleneksel bir hayaletli hava içinde gerçekleşmedi. Evi, güneş tepesindeyken, gün ışığında gördüm. Etkisini artıracak bir rüzgâr, yağmur, şimşek, yıldırım, korkunç veya olağandışı herhangi bir durum yoktu. Dahası: buraya doğrudan bir tren istasyonundan geldim: istasyonla arasındaki mesafe bir milden fazla değildi; ve evin dışında durup geldiğim yola baktığımda, yük treninin vadideki setten kayarak gidişini görebiliyordum. Her şey baştan ayağa sıradandı demiyorum, çünkü, baştan ayağa sıradan insanlar hariç, hiç kimse için hiçbir şey sıradan değildir – ve kendimi beğenmişlik edip güzel bir sonbahar günü herkesin bu evi benim gördüğüm gibi görebileceğini söyleyeceğim.

Arada durup eve bakmayı da düşünerek, kuzeyden Londra'ya doğru yola çıkmıştım. Sağlığım şehir dışında geçici bir dinlenmeyi gerektirdi; bunu bilen ve ara-

bayla evin önünden geçmiş olan bir arkadaşım buranın uygun bir yer olduğunu söylemek için bana mektup yazmıştı. Gece yarısı trene binmiş, uyuya kalmış, uyanıp pencereden gökyüzündeki parlak Kuzey Işıklarına bakarak oturmuş, sonra tekrar uyuya kalmış ve hiç uyuyamadığım hoşnutsuz inancıyla uyanıp gecenin kaybolduğunu görmüştüm. Durumun ilk aptallığı içinde, karşımda oturan adamla bu konuda kavga ederek, bahse girdim. Bu karşıdakinin, iddiasını savunmak için hepsi de çok sağlam olan çok fazla dayanağı vardı – karşıdakinin hep olur ya. (Sadece ondan beklenebilecek) bu mantıksız tavrı yetmiyormuş gibi, bir de yanında kalem ve küçük bir defter vardı ve durmaksızın notlar alıyordu. Bu sinir bozucu notlar vagonun sarsıntı ve çarpmalarıyla ilgiliydi gibi geldi bana ve eğer dinlerken gözlerini başımın üzerine dikmeseydi, sivil mühendislik yaşamı sürdüğünü farz ederek not almasına ses çıkarmazdım. Şaşkın bakışlı, patlak gözlü bir beydi ve tavrı dayanılmaz bir hal aldı.

Soğuk ve donuk bir sabahtı (güneş henüz doğmamıştı) ve metalden taşranın ateşlerinin soluklaşan ışıklarını ve benimle yıldızlar ve benimle gün arasında asılı duran yoğun duman perdesini seyrederken, yol arkadaşıma dönüp "Bağışlayın, bayım, ama bende bir tuhaflık mı görüyorsunuz?" dedim. Çünkü gerçekten küstahlık derecesinde bir titizlikle ya seyahat şapkamı ya da saçımı not ediyordu.

Patlak gözlü bey aracın arkası sanki yüz mil uzaktaymış gibi, gözlerini arkamdan çekti ve anlamsızlığım için duyduğu acımayla dolu kibirli bir bakışla, "Sizde mi, bayım? – Ç." dedi.

"Ç mi, bayım?" dedim gittikçe sinirlenerek.

"Sizinle bir işim yok, beyefendi." diye karşılık verdi; "Yalvarırım, bırakın da dinleyeyim – A."

Biraz durakladıktan sonra sesli harfi telaffuz etti ve yazdı.

İlk başta korktum, çünkü ekspreste bir deliyle ve tren memuruyla bağlantı kuramamak ciddi bir durumdur. Beyin, bazılarına çok saygı duyduğum, fakat inanmadığım şu Rapper'lerden biri olabileceği aklıma gelince rahatladım. Tam bunu soracaktım ki, lafı ağzımdan kaptı.

"Umumi beşeriyette, bunu önemsemeyecek kadar ileriysem..." dedi kibirle, "Beni bağışlayın. Geceyi ruhani münasebetle geçirdim – artık bütün vaktimi bu şekilde geçiriyorum ya."

"Ya!" dedim alaylı bir şekilde.

"Gece toplantıları..." diye devam etti, defterinin birkaç sayfasını çevirerek, "'Kötücü! bağlantılar iyi üslupları yoldan çıkarır.' mesajıyla başladı."

"Mantıklı..." dedim; "Ama kesinlikle yeni mi?"

"Ruhlar yeni bildirdiler." diye cevap verdi.

"Ya!" dedim yine oldukça alaylı bir şekilde ve son bağlantıyı lütfederler mi acaba, diye sordum.

"'Eldeki bir kuş...'" dedi, eline geçen son bilgiyi büyük bir ciddiyetle okuyarak, "'Çatıdaki iki kuşa bedeldir.'"

"Aslına bakarsanız ben de aynı fikirdeyim." dedim; "Fakat o, çalı değil miydi?"

"Bana, çatı, olarak gelmiş." dedi.

Beyefendi, Sokrates'in ruhunun geceleyin bu özel vahyi gönderdiğini söyledi bana. 'Dostum, umarım iyisindir. Bu vagonda iki tane var. Nasılsın? Burada on yedi bin dört yüz yetmiş dokuz tane ruh var, fakat onları göremezsin. Pythagoras da burada. Bundan bahsetmeye hakkı yok, fakat yolculuk etmenin hoşu-

na gittiğini umuyor.' Galileo da bilimsel malumatıyla uğramış. 'Seni gördüğüme sevindim amico. Come sta? Su yeterince soğursa donar. Addio!' Gece ayrıca şu olay da meydana gelmiş. Bishop Butler, ismini Bubler olarak söylemekte ısrar edince, imla ve terbiye kurallarına karşı kabahat işlemekten ve aksilikten dolayı kendisine yol verilmiş. (Bilerek şaşırtma yoluna gittiğinden şüphelenilen) John Milton, *Kayıp Cennet*'in yazarı olduğunu reddetmiş ve sırasıyla Grungers ve Scadgingtone isimli, adı sanı duyulmamış iki beyefendiyi bu şiirin ortak şairleri olarak tanıtmış. Ve İngiltere Kralı John'un yeğeni Prens Arthur, Bayan Trimmer ve İskoçya Kraliçesi Mary'nin nezareti altında kadife üzerine boyama öğrendiği on yedinci yüzyılda durumunun şöyle böyle olduğunu anlatmış.

Bu ifşalarla bana lütufta bulunan beyefendinin dikkatini çektiyse eğer, güneşin doğuşunun ve koca evrenin muhteşem düzenini düşünmeye dalmanın onlara olan tahammülümü yok ettiğini itiraf edersem beni hoş göreceğini umuyorum. Kısacası, onlara karşı tahammülsüzlüğüm o kadar büyüktü ki, gelecek istasyonda inip bu duman ve buharları cennetin bedava havasıyla değişecek olmaktan memnuniyet duyuyordum.

Derken güzel bir sabah hasıl oldu. Altın rengi, kahverengi ve kızıl renkli ağaçlardan düşmüş olan yaprakların arasında yürüyüp gider ve evrenin harikalarına bakıp bunların dayandığı sarsılmaz, değişmez ve ahenkli kanunları düşünürken, beyefendinin ruhlarla kurduğu bağlantı, olabilecek en zavallı yolculuk meşgalesi gibi göründü bana. Bu kâfir düşünceler içinde yürüyüp eve vardım ve alıcı gözle incelemek için durdum.

Bir hektarlık, kare şeklinde, acınacak ölçüde ihmal edilmiş bir bahçenin içinde yükselen ıssız bir ev-

di. Aşağı yukarı II. George dönemine ait, olasılıkla dört George'un hepsinin en sadık hayranının arzu edebileceği kadar resmi, soğuk, biçimsel ve tatsız bir evdi. Evde kimse yaşamıyordu, fakat oturulabilir hale gelmesi için son bir-iki sene içinde ucuz bir tadilat görmüştü. Ucuz diyorum, çünkü iş üstünkörü yapılmıştı ve her ne kadar renkler canlılıklarını korusalar da, boya ve sıvalar bozulmaya başlamıştı bile. Yanları budanmış bir tahta, evin 'iyi döşenmiş' olduğunu belli ederek, duvardan sarkıyordu. Çok yakın ve yoğun bir şekilde etrafını saran ağaçlarca gölgelenmişti ve özellikle de ön cephe pencerelerinin önünde altı tane uzun kavak ağacı vardı, ki oldukça kötü bir yer seçimiydi.

Etraftan soyutlanmış –yarım mil ötedeki bir kilise kulesi sayesinde gözüme çarpan köyün kaçındığı– hiç kimsenin almayacağı bir evdi. Ve bundan da bunun bir perili ev olarak anıldığı doğal sonucu çıkıyordu.

Yirmi dört saatin, gece veya gündüze ait hiçbir periyodu benim için sabahın erken vakti kadar kutsal değildir. Yazın, çoğunlukla çok erken kalkar, kahvaltıdan önce o günkü işlerimi halletmek için odama çekilirim ve bu sırada etrafımdaki sükûnet ve ıssızlık beni her zaman etkiler. Öte yandan –sevdiğiniz ve sizi seven insanların, şuursuz ve hepimizin meylettiği o esrarengiz konumu sezdiren hissiz hallerini göererek– uyuyan bildik yüzler tarafından çevrilmiş olmak berbat bir şey. Durmuş yaşam, yarınla kopan bağlar, boş sandalye, kapalı kitap, tamamlanmamış ve terkedilmiş meşgale, bütün bunlar ölümü çağrıştırır. Bu saatin sükûneti aslında ölümün sükûneti. Renk ve soğukluk aynı çağrışıma sahip. Evin aşina olduğumuz eşyalarının, gecenin karanlığından sıyrıldıkların-

da aldıkları yepyeni görünüş bile, olgunlaşıp veya yaşlanıp yıpranan yüzün, ölüm halinde, eski genç haline geri dönmesine benzer. Dahası, bir sabah babamın hayaletini görmüştüm. Canlıydı, iyi görünüyordu ve yatağımın yanındaki koltukta, sırtı bana dönük, oturuyordu. Başını eline dayamıştı ve uyuyor muydu yoksa kederli miydi, anlayamadım. Onu orada görünce çok şaşırdım, doğrulup yataktan uzanarak onu izledim. Hareket etmediği için, onunla bir kereden fazla konuştum. O zaman da kımıldamayınca, telaşlandım ve düşünürken elimi omzuna koydum – ve öyle bir şey yoktu.

Bütün bu nedenlerden ve burada değinilmesi vakit ve çaba gerektiren başka nedenlerden ötürü, benim için sabahın erken saatleri maneviyat doludur. Benim için bütün evler sabahın erken saatlerinde daha perilidir; o vakitten ziyade hiçbir vakitte perili bir ev beni etkisi altına alamaz.

Evi aklımdan çıkarıp köye doğru yürüdüm ve küçük hanın sahibini kapının önüne kum serperken gördüm. Kahvaltı ısmarladım ve ev konusunu açtım.

"Perili mi?" diye sordum.

Hanın sahibi bana bakıp başını salladı ve cevap verdi, "Hiçbir şey söylemem."

"O halde perili?"

"Eh!" diye bağırdı hanın sahibi, çaresizliğe benzer bir açık sözlülük feveranıyla – "İçinde uyumazdım."

"Neden?"

"Bir evde onları çalacak kimse olmadığı halde çalan ziller, çarpacak kimse olmadığı halde çarpan kapılar ve ortalıkta hiç ayak olmadığı halde ayak sesleri olsun isteydim." dedi hanın sahibi, "o zaman o evde uyurdum."

"Bir şey görülmüş mü, peki?"

Hanın sahibi yine bana baktı ve yine o çaresizlik edasıyla, "Ikey!" diyerek yardımcısını çağırdı.

Yuvarlak kırmızı yüzlü, kısa saman sarısı saçlı, kocaman komik ağızlı, kalkık burunlu; bol, başını kapatan ve çizmelerinin üzerine dökülen, sedef düğmeli, mor kumaştan, kol ağızları geniş bir ceket giymiş, dolgun omuzlu bir genç bir adam belirdi.

"Bu bey..." dedi hanın sahibi, "Kavaklarda bir şey görülüp görülmediğini öğrenmek istiyor."

"Uğultulu ve kukletalı kadın." dedi Ikey, acemice.

"Bağırıyor mu yani?"

"Kuş demek istiyorum, efendim."

"Baykuşu olan kukuletalı bir kadın. Aman Tanrım! Kadını gördün mü hiç?"

"Uğultuyu gördüm."

"Kadını görmedin mi?"

"Uğultu kadar açık değil, ama ikisi hep bir arada."

"Kadını da baykuş kadar net gören var mı?"

"Olmaz mı, efendim! Sürüyle."

"Kim?"

"Olmaz mı, efendim? Sürüyle."

"Karşıda dükkânını açan tüccar görmüş mü mesela?"

"Perkins mi? Perkins o yerin yakınından bile geçmez. Hayır!" dedi genç adam, epey duygulu; "çok zeki değildir Perkins, ama o kadar aptal da değildir."

(Burada hanın sahibi, Perkins'in daha iyisini bildiğine olan inancını mırıldandı.)

"Kimmiş bu kukuletalı ve baykuşlu kadın? Biliyor musun?"

"Şey!" dedi Ikey, bir eliyle başını kaşırken, ötekiyle şapkasını kaldırarak, "Diyolar ki, kadın öldürülmüş, uğultu da o sırada ötüyomuş."

Görüp görebileceğim en içten ve sevimli insan olan bir genç adamın, kukuletalı kadını gördükten sonra aklını kaçırmış olmasını saymazsak, olay hakkında bütün öğrenebildiğim bu oldukça kısa özetti. Ayrıca, kabaca tarif etmek gerekirse, ona Greenwood diye hitap etmediğiniz sürece, Dalavereci ismine cevap veren ve sonra "Neden olmasın? Hem öyle olsa bile, sana ne?" diyen bir zatın kukuletalı kadınla beş, altı kez karşılaşmış olduğunu öğrendim. Fakat bu şahitler tarafından esaslı olarak bilgilendirilmedim: çünkü birincisi Kaliforniya'daydı ve ikincisi de, Ikey'in söylediğine (ve hanın sahibinin de onayladığına) göre, herhangi bir yerlerdeydi.

İşte, her ne kadar bu varlık durumuyla arasına, yaşayan her şeyin üzerine düşen büyük bir tecrübe ve değişiklik seti koyulan gizemleri, sessiz ve ağırbaşlı bir korkuyla nazarı dikkate alsam ve onlarla ilgili herhangi bir şey biliyormuşum gibi davranmaya cüret etmesem de, bir süre önce yol arkadaşımın ruhsal bağlantısını güneşin doğuşuna ne kadar bağladıysam, çarpan kapıları, çalan zilleri, çatırdayan tahtaları ve bu tür anlamsız şeyleri de, anlamama müsaade edilen bütün kutsal yasaların muhteşem güzelliği ve hâkim benzerliğiyle o kadar bağdaştırabilirim. Dahası – ikisi de yurtdışında– iki perili evde yaşadım. Bunlardan biri, gerçekten fena halde perili olduğu söylenen ve bu yüzden iki kere terk edilmiş olan eski bir İtalyan sarayıydı ve ben, içinde saatlerce oturup kitap okuduğum ve yan tarafında uyuduğum büyük bir odada yer alan, kullanılmayan ve sahip çıkılmayan

pek çok gizem dolu odasıyla ün yapmış olmasına rağmen, burada büyük bir sükûnet ve memnuniyet içinde sekiz ay yaşadım. Bu düşüncelerimi kibarca ev sahibine açıkladım. Bu özel evin kötü bir üne sahip olmasına gelince de, pek çok şeyin haksız yere kötü ünlendiğini, karalamanın çok kolay olduğunu ve köyde, tuhaf görünüşlü bir ayyaşın kendini şeytana sattığını ısrarla yaymaya çalışsak, zamanla buna inanılacağını anlatarak, onu ikna etmeye çalıştım. Bütün bu mantıklı izah, itiraf etmeliyim ki, ev sahibinin üzerinde hiç tesir etmedi ve hayatım boyunca yaşadığım en tatsız başarısızlıktı.

Sözü uzatmayayım, bu perili evle ilgili rivayetler beni kışkırtmıştı ve oraya yerleşmeye karar verdim. Böylece kahvaltıdan sonra, Perkins'in (Çifte Dönmüş Küçük Emmanuel tarikatına üye olan oldukça sert bir eşin boyunduruğunda bulunan ve Posta Dairesini idare eden bir kamçı ve koşum takımı imalatçısı olan) kayınbiraderinden anahtarları alıp yanımda ev sahibim ve lkey olduğu halde eve gittim.

Beklediğim gibi, içerisi kasvetlinin de ötesindeydi. Yoğun ağaçlardan akseden, yavaş yavaş değişen gölgeler son raddede melankolikti; evin yeri kötüydü, kötü inşa edilmiş, kötü planlanmış ve kötü döşenmişti. Rutubetliydi, tahtaları çürümüştü, içerisi fare kokuyordu ve kullanılmadığı zaman bütün insan yapımı işlerin üzerine çöken tarifi imkânsız çürümenin kasvetli bir kurbanıydı. Mutfaklar ve daireler çok büyük ve birbirlerinden çok uzaktılar. Hem alt hem üst katta işe yaramaz koridor alanları, bol miktardaki odaların arasına giriyordu; ve arka merdivenin aşağısında, iki sıra zilin altında, öldürücü bir tuzak gibi saklanan, üzerinde otlar bitmiş, eski, küflü bir kaynak vardı. Bu zillerden birinde siyah bir fon üzerinde

açık renk harflerle Master B yazıyordu. Bana bunun en çok çalan zil olduğunu söylediler.

"Master B kimdi?" diye sordum. "Baykuş öterken onun ne yaptığı biliniyor mu?"

"Zili çalmış." dedi Ikey.

Bu genç adamın kürk şapkasını zilin üzerine atıp onu çalmada gösterdiği seri çeviklikten oldukça etkilenmiştim. Gürültülü, sevimsiz ve oldukça nahoş sesli bir zildi. Öteki ziller kablolarla bağlı oldukları odaların isimlerine göre etiketlenmişlerdi: "Resim Odası", "Çifte Oda", "Saat Odası", vb. Master B'nin zilinin kaynağına gidince, genç beyefendinin, çatı katının altında, bir köşesinde şömine, ki Master B kendini orada ısıtabilmek için aşırı ölçüde ufak tefek olmalıydı ve parmak çocuğa göre tavana doğru uzanan piramitsel bir şömine üstü rafı bulunan, üç köşe bir kulübede vasat, üçüncü sınıf bir yatağa sahip olduğunu gördüm. Odanın bir tarafının duvar kâğıdı üzerinde sıva parçalarıyla tamamen dökülmüş ve neredeyse kapıyı tıkamıştı. Görünüşe göre Master B'nin kâğıdı yırtmak için daima bir nedeni oluyordu. Ne ev sahibi ne de Ikey, onun kendini neden böyle aptal durumuna düşürdüğünü söyleyebildi.

Evin, yukarıda, muhteşem büyüklükte, dağınık bir çatı katının olduğu dışında başka herhangi bir keşifte bulunamadım. Makul ama yetersiz döşer mişti. Kimi eşyalar –üçte biri diyelim– ev kadar eskiydi; geri kalanıysa geçen yarım yüzyılın çeşitli dönemlerine aitti. Evle ilgili işlemler için çarşıdaki bir tohumcuya gönderildim. O gün gidip evi altı aylığına kiraladım.

Ekim ayının ortasında bekâr kız kardeşimle (otuz sekiz yaşında olduğunu söylemekte bir sakınca görmüyorum, öyle güzel, duyarlı ve alımlı ki) eve taşındık. Bizimle birlikte sağır bir sürekli yardımcı, av kö-

peğim Türk, iki kadın hizmetçi ve Tuhaf Kız denen genç bir kişiyi de getirdik. Saint Lawrence Güçsüzler Yurdu Kimsesiz Kadınlarından biri olan sonuncusunu ise almanın korkunç ve ölümcül bir hata olduğunu belirtmek için nedenim var.

Sene erken ölüyor, yapraklar hızla düşüyordu, eve soğuk ve yağışlı bir günde yerleşmiştik ve evin kasveti oldukça sinir bozucuydu. (Sevimli fakat kıt zekâlı bir kadın olan) aşçı, mutfağı görünce gözyaşlarına boğularak, rutubetten kendisine bir şey olması halinde, gümüş saatinin kız kardeşine (2 Tuppintock Parkı, Ligg Yolu, Clapham Yokuşu) verilmesini istedi. Hizmetçi Streaker neşeli gibi görünüyordu, fakat daha zavallıydı. Yalnızca, daha önce hiç taşrada bulunmamış olan Tuhaf Kız halinden memnundu ve bahçenin bulaşık odasının penceresinin önündeki kısmına meşe palamudu ve meşe dikmek için düzenlemeler yapıyordu.

Karanlık bastırmadan evvel, durumumuzdan kaynaklanan –doğaüstü zorlukların aksine– bütün doğal zorlukların üstesinden geldik. Moral bozucu haberler (duman gibi) bodrum kattan yükseliyor ve üst kattaki odalardan aşağı iniyordu. Oklava yoktu, ocak demiri yoktu (ki hiç şaşırmadım, çünkü ne olduğunu bilmiyorum), evde hiçbir şey yoktu, olan da kırık ya da bozuktu, son kalanlar domuzlar gibi yaşamış olmalılar, peki ev sahibinin anlamı nedir ki? Bütün bu sıkıntıların içinde Tuhaf Kız neşeli ve ibret vericiydi. Fakat karanlık bastıktan sonra takip eden dört saat içinde doğaüstü bir akışa girmiştik ve Tuhaf Kız "Gözler" görmüş, nöbet geçiriyordu.

Kız kardeşim ve ben bu olayı başkalarına duyurmamaya karar vermiştik ve Ikey yük arabasının boşaltılmasına yardım ederken, onu bir dakika bile ka-

dınlarla veya onlardan herhangi biriyle yalnız bırakmamıştım gibi geliyordu ve hâlâ da öyle gibi geliyor. Ne var ki, dediğim gibi, Tuhaf Kız saat dokuzdan önce "Gözler görmüş" (ondan başka bir açıklama almak mümkün olmadı) ve saat ona gelmeden onu kendine getirmek için güzel bir som balığını salamura yapmaya yetecek kadar sirke kullanmıştık.

Bu aksi koşullar altındayken, saat on buçuk civarında Master B'nin zili çılgın gibi çalmaya başlayınca ve bunun üzerine Türk de bütün ev figanlarıyla inleyene kadar uluyunca nasıl hissettiğimi gelin siz düşünün!

Master B'nin hatırasından bahsetmek gerekirse, umarım bir daha asla öyle uygunsuz bir ruh halinde olmam. Master B'nin zili, sıçanlar, fareler, yarasalar ya da rüzgâr yüzünden mi yoksa kazara bir titreşimle mi ya da bazen şu, bazen bu sebepten ötürü mü, bazen de bir tuzak nedeniyle mi çalıyordu, bilmiyorum; fakat kesin olan şu ki, üç gecenin ikisinde çalıyordu ve sonunda Master B'nin boynunu kırma –yani zilin telini kesme– ve bana sorarsanız, sonsuza dek sesini kesme fikri aklıma yattı.

Fakat o vakte kadar Tuhaf Kız'ın katalepsisi öyle ilerlemişti ki, kendisi, bu oldukça müşkül hastalığın en parlak örneklerinden biri haline gelmişti. En ilgisiz konularda, saçmalıkla donanmış bir Guy Fawkes* gibi, kaskatı oluyordu. Master B'nin odasını boyayıp duvar kâğıtlarını attığımı ve zilini de kaldırıp çalmasının önüne geçtiğimi, eğer o Allah'ın belası çocuğun orada yaşayıp öldü diye, örtülere bürünüp kendini ve kulakları tırmalayan zilini kusurlu bir varoluş durumunda takdim etmekten daha iyi bir tavır sergileye-

* **Guy Fawkes**: İngiliz asker ve suikaşçı (York 1570-Londra 1606) Barut suikastının başlıca hazırlıyıcısı; ertesi gün havaya uçuracağı Parlamento'nun mahzeninde yakalanarak tutuklanmıştır.

mediğini düşünebiliyorlarsa, benim gibi basit, zavallı bir insan evladının ölülerin bedenlerinden ayrılmış ruhlarının veya herhangi bir ruhun güçlerini sınırlamak ve önlemek için bu aşağılık yöntemlere muktedir olduğumu da düşünebileceklerini anlatarak, hizmetçilere söylev verdim. Böyle bir söylevde, eğer bu, Tuhaf Kız'ın ayak parmaklarından başlayarak kaskatı kesilmesinden ve bakışlarının heykel gibi sabitleşmesinden başka bir işe yaramazsa, çok ukala değil, ama etkili ve ikna edici olabilirdim.

Hizmetçi Streaker da oldukça sinir bozucu bir niteliğe sahipti. Alışılmadık ölçüde mıymıntı bir mizaca mı sahipti yoksa başka bir sorunu mu vardı bilemiyorum, fakat bu genç kadın gördüğüm en iri, en şeffaf gözyaşlarının pınarına dönüştü. Gözyaşlarının, bütün bu özellikleriyle birlikte, bir de özel bir yapışkanlık niteliği vardı, düşmüyorlar, burnunda ve yüzünde asılı kalıyorlardı. Bu durumda bir de zarifçe ve acıklı acıklı başını sallayınca, sessizliği beni, Takdire Değer Crichton'un bir kese para için yapabileceği sözlü tartışmadan daha çok sarsardı. Aynı şekilde aşçı da, kibarca lafa girip evin kendisini yıprattığını söyleyerek ve gümüş saatiyle ilgili dileğini usulca yineleyerek, sanki bir örtüyle sarar gibi, beni şaşkınlığa sarıyordu.

Gece yaşantımıza gelince, şüphe ve korku bulaşıcı bir hastalık gibi aramızdaydı ve yeryüzünde böyle bir bulaşıcı hastalık yoktur. Kukuletalı kadın? Anlatılanlara göre, kukuletalı kadının manastırındaydık. Sesler? Alt kattaki o bulaşıcı hastalıkla birlikte, kasvetli salonda bizzat oturup dinleyince öyle çok ve tuhaf sesler duydum ki, keşif yapmak için kendimi dışarı atarak ısıtmasaydım, kanımı dondurabilirlerdi. Bunu gecenin bir vakti yataktayken deneyin; geceleyin ateşin yanındaki rahat koltuğunuzdayken deneyin.

Eğer isterseniz, her evi, sinir sisteminizdeki her sinir için bir ses elde edene kadar sesle doldurabilirsiniz.

Tekrar ediyorum; şüphe ve korku bulaşıcı bir hastalık gibi aramızdaydı ve yeryüzünde böyle bir bulaşıcı hastalık yoktur. (Sürekli tuz koklamaktan burunlarının derisi soyulmuş halde olan) kadınlar bayılmaya, en ufak bir tıkırtıda fenalaşmaya hazırdılar. Öteki ikisi çifte tehlikeli sayılan bütün seferlere Tuhaf Kız'ı gönderiyorlardı ve o da kaskatı kesilmiş dönerek, böyle maceralarla sürekli şöhret salıyordu. Eğer aşçı ile Streaker hava kararduktan sonra üst kata çıkmışlarsa, tavanda bir çarpma sesi duyacağımızı bilirdik; ve bu çarpma sesi öyle çok tekrarlanırdı ki, dövüşen bir adam, galiba Mezatçılık denen sanatını, evin karşılaştığı bütün sakinlerine karşı icra ederek dört dolanıyormuş gibiydi.

Hiçbir şeyin faydası yoktu. Kendi kendine bir baykuştan korkup sonra da baykuşu göstermek faydasızdı. Piyano çalarken yanlış bir notaya basarak, Türk'ün hep belli notalara ve bağlamalara uluduğunu keşfetmek faydasızdı. Bacaları ateşlemek, borulardan aşağı meşaleler salmak, şüpheli odalara ve iç taraflara birdenbire dalmak boşunaydı. Hizmetçileri değiştirdik ve bu da bir işe yaramadı. Yeni takım kaçtı, bir üçüncüsü geldi ve o da bir işe yaramadı. En sonunda evimizin idaresi öyle bozuk ve sefil hale geldi ki, bir gece kız kardeşime karamsar bir şekilde şöyle dedim, "Patty, insanları burada bizimle tutma konusunda ümitsizliğe kapılmaya başladım ve sanırım artık vazgeçmeliyiz."

Ferah gönüllü bir kadın olan kız kardeşim, "Hayır, John, vazgeçme. Pes etme, John. Başka bir yolu var." dedi.

"Neymiş?" dedim.

"John..." dedi kız kardeşim, "Bu evden sürülmüyorsak ve bunun için ortada bir neden de yoksa, kendi işimizi kendimiz yapmalı ve evi kendimiz çekip çevirmeliyiz." dedi.

"Ama hizmetçiler." dedim.

"Hizmetçisiz." dedi kız kardeşim, umursamazca.

Benim sınıfımdan pek çok insan gibi, ben de bu vefakâr tamponlar olmaksızın devam etme olasılığını hiç düşünmemiştim. Bana önerilen bu düşünce benim için o kadar yeniydi ki, çok kararsız kaldım.

"Buraya korkmaya ve birbirlerini etkilemeye geldiklerini biliyoruz ve buraya gelip korktuklarını ve birbirlerini etkilediklerini de biliyoruz." dedi kız kardeşim.

"Bottles hariç." dedim düşünceli bir tonla. (Sağır hizmetçi. Onu göndermemiştim ve hâlâ da İngiltere'de, bir eşi daha olmayan bir suratsızlık fenomeni olarak hizmetimdedir.)

"Tabii, John..." diye onayladı kız kardeşim, "Bottles hariç. Bu da neyi kanıtlar? Bottles kimseyle konuşmaz, bağırılmadıkça da kimseyi işitmez ve şimdiye kadar Bottles telaşlanmış veya telaşlandırılmış mıdır? Hayır."

Tamamen doğruydu; her gece saat onda, sadece bir tırmık ve bir kova su eşliğinde araba evinin üzerindeki yatağına çekilen söz konusu şahıs. Eğer o dakikadan sonra bildirmeden Bottles'in yoluna çıkarsam, kovadaki suyun başımdan aşağı dökületeceğini ve tırmığın bir yerime saplanacağını, hatırlamaya değer bir gerçek olarak aklımın bir köşesine yazmıştım. Ne de Bottles bizim şamatamızın farkındaydı. Soğukkanlı ve dilsiz bir adam, yanında Streaker bayılmış, Tuhaf Kız da taş kesilmişken, o sadece ağzına bir pa-

tates daha koyuyor veya genel kargaşadan yararlanıp kendine bir biftekli börek alıyordu.

"Bu yüzden de..." diye sürdürdü kız kardeşim, "Bottles'i ayrı tutuyorum. Ve evin, bütün işleri Bottles'e, sana ve bana yüklemek için fazla büyük ve belki fazla yalnız olduğunu göz önünde bulundurarak, John, burada üç ay içinde edindiğimiz en güvenilir ve istekli arkadaşlarımızdan belli birkaçına birbirimize yardım etme konusunda ricada bulunup neler olacağına bakmayı öneriyorum."

Kardeşimden öyle etkilenmiştim ki, onu derhal kucaklayıp büyük bir hevesle planını uygulamaya koyuldum.

O sıra Kasım ayının üçüncü haftasındaydık; fakat işe öyle bir gayretle asıldık ve güvendiğimiz arkadaşlarımız da o kadar iyi destek oldular ki, daha bir haftalık süremiz mevcutken, bütün grubumuz gelmiş ve perili evde toplanmışlardı bile.

Bu noktada, kız kardeşim ve ben henüz evde yalnızken yaptığım iki küçük değişiklikten bahsedeceğim. Türk'ün geceleri evden çıkmak istediği için uluyor olması bana ihtimal dışı görünmediği için, onu dışarıdaki kulübesine yerleştirdim, fakat bağlamadım; ve köyü de, yoluna çıkan olursa boynunda bir yırtık olmaksızın elinden kurtulmayı beklememeleri konusunda ciddi olarak uyardım. Sonra Ikey'e silahtan anlayıp anlamadığını sordum rasgele. "Evet, efendim, ben iyi silahtan anlar." deyince, eve gelip benimkine bakmasını rica ettim.

"Bu gerçek bir silah, efendim." dedi Ikey, birkaç sene önce New York'ta satın aldığım çifteyi inceledikten sonra. "Hiçbir kusuru yok, efendim."

"Ikey..." dedim, "Kimseye bahsetme; bu evde bir şey gördüm."

"Yo, efendim?" diye fısıldadı gözlerini belerterek. "Kukletalı kadını mı, efendim?"

"Korkma..." dedim. "Sana bir hayli benziyordu."

"Aman Tanrım, efendim?"

"Ikey!" dedim, samimi bir biçimde elini sıkarak, şefkatle de diyebilirim; "Eğer bu hayalet hikâyeleri doğruysa, senin için yapabileceğim en büyük iyilik o hayalete ateş etmektir. Ve Tanrı'nın huzurunda sana söz veriyorum, eğer onu tekrar görürsem bunu bu silahla yapacağım!"

Genç adam teşekkür edip bir bardak likörü kafasına diktikten sonra, hafif bir telaşla gitti. Ona sırrımı verdim çünkü şapkasını zilin üzerine atışını asla unutmamıştım; çünkü bir başka seferinde de bir gece zil deli gibi çalmaya başlayınca, zilin yakınında kürk şapkaya çok benzeyen bir şey görmüştüm; ve ne zaman akşamları hizmetçileri teselli etmek için gelse, ortalığın daha da karıştığını fark etmiştim. Ikey'e haksızlık etmeyeyim. Evden ödü kopuyordu, evin perili olduğuna inanıyordu ve eline fırsat geçtiği anda hayaletli olduğu konusunda bizi aldatabileceğinden kuşkum yoktu. Tuhaf Kız'ın durumu da tamamıyla aynıydı. Evin içinde gerçek bir baş belası halinde dolaşıyor, hayret verici bir biçimde ve bilerek yalan söylüyor, yaydığı tehlike işaretlerinin çoğunu uyduruyor, duyduğumuz seslerin birçoğunu kendisi çıkarıyordu. Gözüm bu ikisinin üzerindeydi ve farkındayım. Bu mantıksız ruh halini anlatmam şart değil; tatminkâr bir tıbbi, yasal veya başka herhangi bir gözlemsel deneyimi olan akıllı bir insanın bunun, iyi saptanmış ve gözlemcilerin bildiği gibi ortak bir ruh hali olduğunu, rasyonel bir biçimde şüphe duyulması, dikkatle aranması ve bu çeşit her türlü sorudan ayrılması gereken unsurların başında geldiğini bilmesi gerekir.

Grubumuza dönelim. Bir araya geldiğimizde yaptığımız ilk şey yatak odaları için kura çekmek oldu. Bu yapıldıktan ve bütün yatak odaları ile ev baştan ayağa en ince ayrıntısına kadar gözden geçirildikten sonra, bir çingene, yat veya av partisindeymişiz ya da kazazedeymişiz gibi, iş bölümü yaptık. Sonra, biz çalışırken, bir yuvarlak masa hayaletini taşıyarak çıkıp inen tuhaf bir kadının hayaletine ve ayrıca şimdiye kadar kimsenin yakalayamadığı ele geçmez bir ahmağa ilişkin ortalıkta dolaşan, kukuletalı kadın, baykuş ve Master B'yle ilgili söylentileri aktardım. Bu düşüncelerden bazılarını bizim altımızdaki insanların, sözleri kullanmaksızın, hastalıklı bir yolla birbirlerine ilettiklerine gerçekten inanıyorum. O zaman karşılıklı, aldanmadığımıza ve aldatmadığımıza –ki ikisini aynı şey olarak görüyorduk– şahitlik edip ciddi bir sorumluluk duygusuyla, birbirimize karşı dürüst olmaya ve gerçeğin peşinden gitmeye söz verdik. Olağandışı sesler duyan ve bunun ne olduğunu öğrenmek isteyen olursa kapımı çalması; en son, kutsal Noel'in son gecesi olan On İkinci Gece'de, perili evde toplandığımız andan itibaren edindiğimiz bireysel deneyimlerin herkesin iyiliği için ortaya konması; ve sükûneti bozacak herhangi bir kışkırtma olmadığı sürece, konuyla ilgili olarak sakinliğimizi o zamana kadar korumamız gerektiği anlayışı benimsendi.

Sayıca ve karakter olarak şu konumdaydık: Öncelikle –kız kardeşim ile beni aradan çıkarmak gerekirse– biz ikimiz vardık. Kurada, kız kardeşim kendi odasını çekti, bense Master B'ninkini çektim. Sonra, büyük astronomun ismi verilen birinci dereceden kuzenimiz John Herschel vardı: teleskopta ondan daha iyi bir adam tanımıyorum. Onun karısı vardı: geçen baharda evlenmiş olduğu çekici kadın. (Bu koşullar altında) onu getirmenin çok ihtiyatsızca bir davranış

olduğunu düşünüyordum, çünkü öyle bir zamanda yanlış bir alarmın bile ne yapabileceği bilinemez: fakat sanırım ne yapacağını kendisi daha iyi bilirdi ve şunu da söylemeliyim, kocası olsaydım, ben de asla onun alımlı ve muhteşem yüzünü ardımda bırakamazdım. Onlar Saat Odası'nı çektiler. Yirmi sekiz yaşında, olağanüstü ölçüde hoş bir genç adam olan ve benim de çok sevdiğim Alfred Starling, genel olarak benimkine benzeyen ve yapabildiğim hiçbir kıskının, rüzgârlı veya rüzgârsız, her havada sallanmaktan alıkoyamadığı iki büyük ve hantal penceresi olan ve içerdeki küçük giyinme odasından dolayı bu adı alan Çifte Oda'daydı. Alfred, "hızlı" (bana göre hafifmeşrep anlamında) gibi davranan, fakat bu saçmalık için fazla iyi ve akıllı bir genç adamdı ve bütün işinin senede altı yüz harcamak olduğuna bakılırsa, eğer babası senede iki yüz gibi küçük bir gelir bırakmamış olsaydı, şimdiye kadar yitip gitmişti bile. Yine de bankacısı iflas eder veya yüzde yirmi ödeme garantisi olan bir vehim içine girer diye umuyorum; çünkü sadece eğer mahvolursa, şansının olacağını düşünüyorum. Kız kardeşimin samimi dostu ve çok zeki, sevimli ve hoş bir kız olan Belinda Bates, Resim Odası'nı aldı. Şiir sanatına çok büyük bir yeteneğinin olmasının yanı sıra, iş hayatına da eğilimlidir ve Kadının misyonu, Kadın hakları, Kadın haksızlıkları ve büyük K'yle başlayan kadınların olan, olmamışsa olması gereken, olmuşsa da olmaması gereken her şeyin –Alfred'in deyişiyle– meraklısıdır. "Oldukça takdire şayan, hayatım ve Tanrı seni korusun!" diye fısıldadım, onu Resim Odası'nın kapısına bıraktığım ilk gece, "fakat abartma. Çok büyük bir gereklilik bulunmasına bakarak, tatlım, Kadının erişebileceği, toplumumuzun ona tahsis etmekte olduğundan daha fazla istihdam için, talihsiz erkeklerin, hatta senin cinsi-

ne ilk zulmeden onlarmış gibi, yoluna çıkan erkeklerin üzerine saldırma; çünkü, güven bana, Belinda, bazen maaşlarını eşleri ve kızları, kız kardeşleri, anneleri, hâlâları, teyzeleri ve büyükanneleri için harcar bitirirler; ve meseleyi sadece Kurt ve Kırmızı Şapkalı Kız olarak görme, işin başka yönleri de var." Neyse, konudan saptım.

Dediğim gibi, Belinda, Resim Odası'nı işgal etti. Hâlâ üç tane odamız vardı: Köşe Oda, Yüklük Odası ve Bahçe Odası. Eski dostum Jack Governor Köşe Oda'ya, kendi deyişiyle "hamağını astı". Jack'i daima denizcilerin en yakışıklısı olarak görmüşümdür. Artık saçları beyazladı, ama çeyrek yüzyıl önceki kadar yakışıklı, hatta daha da yakışıklı. İçten gülüşlü, parlak koyu renk gözlü, kalın kaşlı, cüsseli, şen, düzgün vücutlu, geniş omuzlu bir adamdı. Gözlerinin, daha da koyu renk olan saçlarının altında nasıl göründüklerini hatırlıyorum ve saçları gümüş rengini alınca daha da yakışıklı görünmeye başladı. Her yerde tanınır, Akdeniz'de ve Atlantik'in öteki yakasında, tesadüfen adı geçtiğinde, sevinçle gülümseyip neşelenerek, "Demek Jack Governor'u tanıyorsunuz! Öyleyse insanların prensini tanıyorsunuz! Evet öyledir! Bir deniz subayı olduğu öyle aşikârdır ki, onu ayıbalığı derisi giymiş, bir Eskimo buz evinden çıkarken görseydiniz bile, denizci üniforması giydiğine ikna olabilirdiniz." diye bağıran eski denizci arkadaşlarına rastlamıştım.

Bir zamanlar Jack o parlak gözünü kız kardeşime koymuştu; fakat sonra başka bir kadınla evlenerek, onu Güney Amerika'ya götürdü ve karısı orada öldü. Bu on iki yıl veya daha uzun bir zaman önceydi. Perili evimize bir fıçı tuzlama etle birlikte geldi; çünkü kendisinin yapmadığı bütün tuzlama etlerin leşten

başka bir şey olmadığına inanır ve istisnasız, Londra'ya gittiği her seferde, bavuluna bir parça tuzlama da koyar. Ayrıca yanında, bir ticaret gemisinin kaptanı olan "Nat Kunduz" isimli eski bir dostunu da getirmeyi teklif etmişti. Odun gibi sert yüzlü ve vücutlu, belli ki bir kütük kadar da sert, tıknaz bir adam olan Bay Kunduz, suyla ilgili deneyimlerinden oluşan iç dünyası ve muhteşem pratik yeteneğiyle zeki bir adam olduğunu ispatlamıştı. Ara sıra, belli ki eski bir hastalıktan kaynaklanan tuhaf bir sinirlilik hali oluyordu; fakat nadiren uzun sürüyordu. O da Yüklük Odası'nı aldı ve orada, dediği gibi, amatör bir kapasiteyle "bu işi bitirmek için" gelen ve bütün hukukçulardan daha iyi iskambil oynayan arkadaşım ve müşavir avukat Bay Undery'nin yanında yattı.

Hayatım boyunca hiç bu kadar mutlu olmamıştım ve galiba bu aramızdaki ortak duyguydu. Daima çok becerikli bir adam olan Jack Governer şef aşçı oldu ve şimdiye kadar yediğim en lezzetli körili yemekler yaptı. Kız kardeşim pasta-çörekçiydi. Starling ve ben dönüşümlü olarak aşçı yardımcısı olduk ve özel olaylarda şef aşçı Bay Kunduz'u "sıkıştırdı". Bol bol açık hava sporları ve egzersizleri yapıyorduk, ama hiçbir şeyi ihmal etmeden, aramızda hiç kırgınlık veya yanlış anlama olmuyordu ve akşamlarımız öyle zevkli geçiyordu ki, yatağa gitmek istememek için en az bir iyi nedenimiz oluyordu.

Başlangıçta birkaç gece alarmı oldu. İlk gece, Jack, elinde derin denizlerden bir canavarın solungaçlarına benzer çok güzel bir denizci feneriyle kapımı çaldı ve rüzgârgülünü indirmek için yukarı çıkacağını söyledi. Fırtınalı bir geceydi ve buna karşı çıktım; fakat Jack rüzgârgülünün çaresizlik feryadı gibi bir ses çıkardığına dikkatimi çekti ve onu indirmezse, bi-

rinin bunu hayalet sanacağını söyledi. Böylece, Bay Kunduz eşliğinde, evin, rüzgâr yüzünden üzerinde güçlükle durabildiğim çatısına çıktık; ve Jack oradan elinde fener filan, Bay Kunduz'la birlikte, bacaların üç buçuk-dört metre üzerindeki küçük kubbenin tepesine tırmandı ve emanet bir şekilde durarak rüzgârgülünü aşağı indirdi. Rüzgâr ve yükseklik onları öyle keyiflendirdi ki, hiç aşağı inmeyecekler sandım. Bir başka gece yine çıkıp bir bacanın şapkasını çıkardılar. Bir başka gece de, hıçkırıp yutkunan bir su borusunu söktüler. Bir başka gece, bir başka şey buldular. Birçok kereler, bahçedeki esrarengiz bir şeyin "icabına bakmak için", oldukça serinkanlı bir edayla, ayrı ayrı yatak odası pencerelerinden, aynı anda, süratle ve başarıyla indiler.

Aramızdaki bağlılık sadık bir şekilde korunuyordu ve hiç kimse hiçbir şey açıklamadı. Bütün bildiğimiz, eğer birinin odasında hayalet varsa, bundan kötüsü olamazdı.

Master B'nin Odasındaki Hayalet

Tavan arasındaki ayrı bir üne sahip üçgen odama yerleştiğimde, düşüncelerim doğal olarak Master B'ye yöneldi. Onunla ilgili huzursuz ve türlü türlü vehimlerim vardı. Acaba Hıristiyan ismi Benjamin mi, Bissextile mi (Artık Yılda doğmuş olmasından dolayı), Bartholomew mi yoksa Bill miydi? Yoksa B harfi soy ismine mi aitti ve soy ismi Baxter mi, Black mi, Brown mı, Barker mı, Buggins mi, Baker mı veya Bird müydü? Ya da sokakta bulunmuş bir çocuktu da B ismiyle mi vaftiz edilmişti? Aslan yürekli bir çocuk muydu, B Britanyalının veya boğanın mı kısaltılmışıydı? Çocukluğumu aydınlatan hayali bir kadına hısım akraba olma olasılığı var mıydı ve muhteşem Bunch Ana'nın soyundan mı gelmişti?

Bu hiçbir faydası olmayan derin düşüncelerle kendime işkence ettim. Beyaz mı giyermiş, bot mu giyermiş (başı kel olamazdı), basiretsiz miymiş, iyi bow-

ling mi oynarmış, boksör olarak mı bir yeteneği varmış ve hatta bebekken Bognor, Bangor, Bournemouth, Brighton veya Broadstairs'deki bir banyodan, başını almış giden bir bilardo topu gibi mi fırlamış diye merak ederek, esrarengiz mektupları ve rahmetlinin eşyalarını ortaya çıkardım.

Böylece, daha baştan, B harfi aklıma takılmıştı.

Ne Master B'yle ne de ona ait herhangi bir şeyle ilgili hiçbir rüya görmediğimi fark etmeden kısa bir süre önceydi. Gecenin bir saati birdenbire uykudan uyandım, onu düşündüm ve B harfini bir şeyle bağdaştırmaya çalışarak bir süre zihnimi zorladım.

Bir şeylerin ters gittiğini anlamaya başladığımda, Master B'nin odasında altı gecedir bu konuda kafa patlatıyordum.

İlk hayal, günün yeni ışıdığı sabahın erken saatinde ortaya çıktı. Aynanın karşısında ayakta durmuş, sakalımdan kurtulmak için değil, sakalım çıksın diye tıraş oluyordum. Zihnim oldukça karışık bir halde, odanın içinde birkaç tur attım ve aynaya geri gidip bu rahatsız edici işlemi tamamlamak için elimi çabuk tutmaya karar verdim. Metanetimi arttırmak için kapadığım gözlerimi açınca, aynadan bana bakan yirmi dört-yirmi beş yaşlarında genç bir adamın gözleriyle karşılaştım. Bu yeni hayaletten ödüm koparak, gözlerimi kapadım ve kendime gelebilmek için büyük bir çaba gösterdim. Gözlerimi yeniden açtığımda, uzun zamandır ölü olan babamı aynada tıraş olurken gördüm. Hatta, hayatım boyunca görmediğim büyükbabamı bile gördüm.

Bu hatırı sayılır ziyaretlerden büyük ölçüde etkilenmiş olsam da, genel ifşa için belirlediğimiz zamana kadar sırrımı gizlemeye karar verdim. O gece tuhaf düşünceler bolluğu içinde ıstırap çekerek, yeni

bir hayalet deneyimiyle karşı karşıya kalmaya hazırlanarak odama çekildim. Hazırlığım gereksiz değildi, çünkü sabahın tam ikisinde huzursuz bir uykudan uyanarak, yatağımı Master B'nin iskeletiyle paylaştığımı görünce ne hale geldiğimi düşünün artık!

Yerimden sıçradım, iskelet de sıçradı. Derken, "Neredeyim? Ne oldu bana?" diye bir sızlanma duydum ve güçlükle o tarafa bakarak Master B'nin hayaletini gördüm.

Genç hayalet eski moda bir elbise giymişti veya daha çok, parlak düğmelerle korkunçlaştırılmış, adi bir biber ve tuz çuvalına sokulmuş gibi giyinmişti. Bu düğmeler çift sıra halinde genç hayaletin omuzlarına kadar çıkıp görünüşe göre oradan da beline iniyordu. Boynuna bir fırfır takmıştı. Sağ eli (mürekkepli olduğunu fark etmiştim) karnının üzerinde duruyordu; bu hareketi yüzündeki belli belirsiz sivilcelere ve midesi bulanıyormuş gibi bir hava içinde olmasına yorarak, bu hayaletin, sürekli olarak çok fazla ilaç alan genç bir hayalet olduğu sonucuna vardım.

"Neredeyim ben?" dedi küçük hayalet dokunaklı bir sesle. "Neden Calomel günlerinde doğdum ve neden Calomel'in verdiği her şey bende mevcut?"

Bütün içtenliğimle bilmediğimi söyledim.

"Küçük kız kardeşim nerede?" dedi hayalet, "Melek karım nerede ve beraber okula gittiğim çocuk nerede?"

Hayaletten üzülmemesini, her şeyden önemlisi de beraber okula gittiği çocuğun kaybına ilişkin olarak da metin olmasını rica ettim. O çocuğun insanların dünyasında, keşfedilirse, olasılıkla hiçbir zaman iyi olamayacağını izah ettim. Beraber okula gittiğim birkaç çocuğu öteki yaşamda bizzat ortaya çıkardığımı ve hiçbirinin yanıt vermediğini söyledim. O çocuğun

da hiç yanıt vermediğini söyleyerek naçizane fikrimi belirttim. Onun mitsel bir karakter, bir vehim, bir tuzak olduğunu anlattım. Onu son olarak beyaz bir boyun bağı duvarının arkasında bir yemekte, her konuda kifayetsiz fikirlerle ve sonsuz büyüklükte bir sessiz can sıkıntısı içinde bulduğumu anlattım. 'Yaşlı Doylance'nin Yeri'nde birlikte olmamızla ilgili olarak, kendisinden, benimle kahvaltı etmeyi rica edişini (sınırsız ehemmiyetin sosyal kusuru); Doylance'nin oğullarına olan inancımın cılız kıvılcımlarını körükleyerek, onları içeri alışımı; parayla ilgili izahı mümkün olmayan fikirlerle ve feshedilmiş olduğu için zorundan, Bank of England'ın derhal sil baştan yapıp bilmem kaç milyon tane on altı penilik banknot tedavül etmesi gerektiği önerisiyle insan soyunu devam ettiren can sıkıcı bir avare olduğunu kanıtlayışını anlattım.

Hayalet beni sessizce ve gözlerini ayırmadan dinledi. Bitirdiğimde de, "Berber!" diye seslendi bana.

"Berber mi?" dedim – çünkü bu işi yapmıyorum.

"Sürekli değişen müşterileri tıraş etmeye mahkûm – önce beni, sonra bir genç adamı, sonra bu halinle seni, sonra babanı, derken büyükbabanı; her gece bir iskeletle yatıp sabah onunla uyanmaya mahkûm..."

(Bu kederli açıklamayı duyunca titredim.)

"Berber! İzle beni!"

Daha hayalet sözlerini tamamlamadan, onu izlemek için büyülendiğimi anlamıştım. Derhal peşinden gittim ve artık Master B'nin odasında değildim.

Özellikle de başlıca sorular sorulduğu ve işkence daima hazır olduğunda – ikrar eden ve kuşkusuz bütün gerçeği söyleyen büyücülerin ne kadar uzun ve yorucu yolculuklara zorlandıklarını çoğu insan bilir.

Master B'nin odasında kaldığım süre boyunca, oradaki hayalet tarafından en az büyücülerinki kadar uzun ve çılgın yolculuklara çıkarıldığımı beyan ve iddia ediyorum. Tabii ki, karşımdaki, gerçek hayattaki kadar aptalca olan geleneksel merasimler düzenleyen, keçi boynuzlu ve kuyruklu, kılıksız bir ihtiyar (Pan ile yaşlı bir soytarı arası bir şey) değildi; fakat daha anlamlı görünen başka şeylere rast geldim.

İlk seferinde bir süpürge sapında, daha sonra da bir salıncaklı oyuncak atın üzerinde hayaletin peşinden gittiğimi tereddütsüz açıklarken, doğru söylediğimden emin olabilirsiniz. Hayvanın boyasının –sıcaklığımla daha da yoğunlaşan– kokusu için yemin etmeye hazırım. Daha sonra hayaleti, yeni neslin yabancısı olduğu, benimse, ahır, uyuz köpek ve çok eski körük karışımı bir kokusu olduğuna yemin edebileceğim bir at arabasında takip ettim. (Eski nesiller beni doğrulasın veya yalanlasın.) Hayaleti, başsız bir eşeğin üzerinde izledim: en azından başını sürekli oraya eğip inceleyecek kadar karnının durumuyla ilgilenen bir eşeğin üzerindeydim; özellikle arkalarını tekmelemek için doğmuş tayların üzerinde; panayırlarda bulunan atlı karıncanın ve salıncağın üzerinde; müşterinin düzenli olarak uyuduğu ve sürücüyle sıkıştığı, bir başka unutulan gelenek olan şoför mahalinde.

Denizci Sinbad'ın yolculuklarından daha uzun ve daha muhteşem olan, Master B'yi izlediğim yolculuklarımı ayrıntılarıyla anlatıp canınızı sıkmamak için, kendimi bunlardan sadece bir tanesiyle, ki böylece birçoğu hakkında bir fikriniz olabilir, sınırlayacağım.

Hayret verici ölçüde değişmiştim. Hem kendimdim hem de değildim. Bütün hayatım boyunca aynı kalan ve her durumda daima tanıdığım bir şeyin far-

kına vardım ve fakat ben, Master B'nin odasında uyuyan ben değildim. Yüzüm pürüzsüz bir hal almış, bacaklarım kısalmıştı ve aynı benim gibi pürüzsüz bir yüzü ve kısacık bacakları olan bir başka yaratığı kapının arkasına götürmüş, ona son derece uygunsuz bir öneri sunuyordum.

Öneri, bizim bir harem dairesi kurmamızdı.

Öteki mahluk bu öneriyi sıcak bir şekilde onayladı. Saygınlık hakkında en ufak bir fikri yoktu, benim de öyle. Bu, Doğu'nun âdetiydi, Salif Harun Reşid'in (bu ahlaksız ismi yeniden anmak ne güzel, tatlı anıların kokusunu getiriyor!) usülüydü, gelenek büyük ölçüde övgüye ve öykünmeye değerdi. "Ah, evet! Haydi." dedi öteki mahluk zıplayarak, "bir harem kuralım."

Bunun Bayan Griffin'den gizli tutulması gerektiğini anlamamız, ithal etmeye niyetlendiğimiz oryantal kurumun bu en değerli özelliğiyle ilgili şüphemiz olmasından kaynaklanmıyordu. Bayan Griffin'in insani duygudaşlıktan mahrum kalacağını ve Harun'un büyüklüğünü takdir edemeyeceğini bildiğimiz için. Gizem, Bayan Griffin'den erişilmez bir biçimde uzaktı, o halde bunu Bayan Bule'ye açacaktık.

Bayan Griffin'in Hampstead Göletleri kenarındaki tesisinde on kişiydik; sekiz kadın ve iki erkek. Sekiz dokuz yaşlarında ve olgunluğa erişmiş olduğuna hükmettiğim Bayan Bule grubun lideriydi. O gün ona konuyu açtım ve ona Gözde olmasını teklif ettim.

Bayan Bule hayranlık verici cinsine çok yakışan bir utangaçlıkla direndikten sonra, koltuklarının kabardığını fakat bunun Bayan Pipson'a nasıl götürüleceğini bilmeyi istediğini ifade etti. Bayan Pipson'a, tamamı iki cilt olan *Kilise Hizmeti ve Dersleri* adlı kitaba el basarak, ölene kadar arkadaşlık, sırlarını ve her şeyini

paylaşma yemini etmiş olan Bayan Bule, Bayan Pipson'un arkadaşı olarak, Pipson'un halktan biri olmadığını kendisinden veya benden saklayamazdı.

Şimdi, Bayan Pipson kıvırcık kumral saçlı ve mavi gözlüydü (ki fikrimce güzel olan fani ve dişi herhangi bir şey böyle olur), hemen Bayan Pipson'u bir Fair Circassian'ın* ışığında gördüğümü söyledim.

"Sonra ne olacak?" diye sordu endişeyle.

Bir tüccar tarafından baştan çıkarılıp peçeli bir halde bana getirileceğini, onu köle olarak satın alacağımı söyledim.

(Öteki mahluk ikinci erkek mevkine düşmüş ve Baş Vezir olarak bir kenara konmuştu bile. Daha sonra bu bu düzenlemeye karşı çıktı, fakat boyun eğene kadar saçı çekildi.)

"Ben kıskanmayayım mı?" diye sordu Bayan Bule, gözlerini devirerek.

"Zübeyde, hayır!" dedim, "Sen hep sultanın gözdesi olacaksın; kalbimde ve saltanatımda hep ilk sırayı alacaksın."

Bu teminat üzerine, Bayan Bule bu fikri yedi güzel arkadaşına sunmaya razı oldu. Aynı gün, evin hizmetli kölesi olan, yatakların birinden daha fazla etmeyen ve yüzünde daima az çok kurşun tozu bulunan Tabby isimli sırıtkan ve iyi huylu cana güvenebileceğimizi anlayınca, akşam yemeğinden sonra Bayan Bule'nin eline bu konuyla ilgili bir not sıkıştırdım: notta, Tabby'nin, Harem'in Siyahilerinin başı ünlü Mesrur olabileceğini belirterek, bir bakıma Tanrı tarafından verilmiş olan kurşun tozuna değindim.

Bütün terkiplerde olduğu gibi, bizim kuracağımız haremin oluşumunda da güçlükler vardı. Öteki mah-

* Sunni müslüman (Çev.n.)

luk kötü huylu olduğunu gösterdi ve tahtı ele geçirme çabaları bertaraf edildiği zaman, Salif'in önünde secdeye kapanmakla ilgili iyi niyetli tereddütleri varmış gibi davrandı; ona İnananların Efendisi diye hitap etmiyordu; ondan küçümsercesine ve aykırı bir şekilde sadece "delikanlı" diye bahsediyordu; "oynamayacağını" –oynamakmış!– oynarsa, terbiyesiz ve iğrenç olacağını söylüyordu. Fakat bu kötü huy, uyumlu haremin öfkesi sayesinde bastırıldı ve sekiz güzel kızın gülümsemesinde takdis edildim.

Gülümsemeler sadece Bayan Griffin başka bir yöne baktığında, o da ihtiyatlı bir usülde bahşedilebiliyordu, çünkü Öncü'nün müritleri arasında, Bayan Griffin'in, atkısının arkasındaki süslemenin tam ortasındaki yuvarlak bir süsle gördüğü rivayet edilmekteydi. Fakat her gün yemekten sonra bir saat boyunca hepimiz bir aradaydık ve Gözde ile haremin geri kalanı, Sakin Harun'a –özetle, dehşetle çekinilen bir İnananların Efendisi olma– konumunun sıkıntılarını unuttu rup hoşça vakit geçirtme konusunda yarışırlardı.

Bu durumlarda, haremağası, adanmış Mesrur her zaman hazır bulunur (Bayan Griffin genellikle, o sırada bu görevliyi çağırmak için şiddetle zili çalardı), fakat hiçbir zaman tarihi ününe yaraşır bir şekilde görevini yerine getirmezdi. Bir kere, halifenin divanına bir süpürge getirmesi, Harun omuzlarına öfkenin kırmızı cüppesini geçirdiğinde bile (Bayan Pipson'un pelerini) o anın atlatılabilmesini sağlasa da asla tatmin edici bulunmadı. İkincisi, "Lork güzeller!" diye bağırıp sırıtması da ne Doğu örflerine ne de saygıya sığardı. Üçüncüsü de, özel olarak "Bismillah!" denmesi istendiğinde, daima, "Haleluya!" diyordu. Bu görevli, mevkiinin aksine, çok şakacı bir adamdı, ağzı hep kocaman açık dururdu, aşırı derecede müna-

sebetsizdi ve hatta bir keresinde –Fair Circassian'ın beş yüz bin kese altına satın alınıp ucuza kapatılması olayında– Köleyi, Gözde'yi, Salif'i, fark gözetmeksizin kucaklamıştı. (Parentez içinde belirteyim ki, Tanrı Mesrur'u korusun, zor günlerde pek çok çocuğu şefkatli bağrına basmıştır!)

Bayan Griffin bir mantıklılık örneğiydi ve Hampstead Yolu'nda bizi ikişerli sıraya dizdiğinde, çok eşliliğin ve Muhammedizmin başında haşmetli adımlarla yürüdüğünü bilseydi, bu erdemli kadın ne hissederdi, hayal bile edemiyorum. Sanırım sırrımızı muhafaza etmemizin asıl nedeni, Bayan Griffin'in durumdan habersiz, başka niyetler içinde olmasının aklımıza soktuğu gizemli ve korkunç bir haz ile (kitaplardan öğrenilebilecek her şeyi bilen) Bayan Griffin'in bilmediği bir şeyi bilmekte dehşetli bir güç olduğu korkunç hissiydi. Sırrımızı mükemmelen koruyorduk, fakat bir seferinde sır az daha kendi kendini ele verecekti. Tehlike ve kurtuluş pazar günü meydana geldi. Başımızda Bayan Griffin, kilisenin ferah bir koridorunda on kişi sıraya dizilmiştik –her pazar laik olmayan bir şekilde kurumumuzun reklamını yapardık– şanlı Süleyman'ın tarifi okunmaya başladı. Kralın adı geçtiği anda, vicdanım bana, "Sen de, Harun!" diye fısıldadı. Görevini yerine getirmekte olan papaz bir bakış fırlattı ve bu da, ona şahsıma okuyormuş görünümü vererek, vicdanıma yardımcı oldu. Korkunç bir terlemenin eşliğinde, kıpkırmızı kesildim. Baş Vezir daha çok ölü gibiydi ve bütün harem, sanki Bağdat'ın günbatımı dosdoğru tatlı yüzlerine yansımış gibi kıpkırmızı oldu. Tam o uğursuz anda korkunç Griffin yerinden kalkıp meşum bir şekilde İslam'ın çocuklarını teftiş etti. Kilisenin ve devletin, foyamızı ortaya çıkarmak ve bizi beyaz çarşaflara koyup ortadaki koridorda sergilemek üzere Bayan Griffin'le gizli bir ittifaka

girdiklerini düşünüyordum. Fakat Bayan Griffin'in doğruluk anlayışı o kadar –eğer ifadeyi Doğu'nun çağrıştırdıklarının zıttı olarak kullanmama izin verirseniz– Batılıydı ki, hiçbir şeyden şüphelenmedi ve biz de kurtulmuş olduk.

Haremi toplantıya çağırdım. İnanların Efendisi'nin, sarayının bu mabedinde öpme hakkını kullanıp kullanamayacağı meselesinde haremin eşsiz sakinleri fikir ayrılığına düştüler. Zübeyde, Gözde üzerindeki tırmalama hakkını kullanmakta ısrar etti ve Fair Circassian korunmak için yüzünü, esasında kitaplar için tasarlanmış olan, yeşil kaba yünlü kumaştan çantanın içine sakladı. Öte yandan, Camden Town'un bereketli ovalarından (tüccarlar tarafından, tatilden sonra aradaki çölü aşan, altı ayda bir gelen kervanda getirilen) aşırı güzellikteki yavru ceylan daha açık fikirliydi, fakat o itoğluitin, yani Baş Vezir'in –ki kendisinin hiçbir hakkı yoktu ve söz konusu bile değildi– kendilerinden faydalanmasını sınırlamayı şart koştu. Sonunda, genç bir köle vekil seçilerek, mesele üzerinde uzlaşmaya varıldı. Bir tabureye çıkan vekil, merhametli Harun tarafından diğer sultanlar için niyet edilen yanaktan öpücükleri kabul etti ve Haremin Kadınlarının sandığından hediyelerle özel olarak ödüllendirildi.

Şimdi de, saadetimin zirvesindeyken, bir hayli endişe duymaya başlamıştım. Annemi ve dünyanın en güzel fakat hepsi de beklenmedik sekiz kız çocuğunu yazın ortasında eve getirmeme ne diyeceğini düşünmeye başladım. Evimizdeki yatakların sayısını, babamın kazancını, fırıncıyı ve ikiye katlanan ümitsizliğimi düşündüm. Harem ve kötü niyetli Vezir, efendilerinin mutsuzluluğunun nedenini sezerek, bunu arttırmak için ellerinden geleni yaptılar. Sonsuz

sadakat iddia edip efendileri ile yaşayıp onunla öleceklerini açıkladılar. Bu bağlılık itirazlarıyla büsbütün bitkin düşen ben, saatlerce uzanır, dehşetli kaderim üzerine derin derin düşünürdüm. Eğer hiç hesapta olmayan bir çıkış yolu karşıma çıkmamış olsaydı, sanırım, o çaresizliğimin içinde, Bayan Griffin'in önünde diz çöküp Solomon'a olan benzerliğimi itiraf edecek ve ülkemin hakarete uğrayan yasalarına göre muamele görmek için yalvaracaktım.

Bir gün, ikişerli sıra halinde yürüyüşe çıkmıştık –her zamanki gibi Vezire, bariyerdeki çocuğu not etmesi ve eğer Haremin güzellerine adice baktıysa (ki hep bakardı), geceleyin onu okla vurdurtması emredilmişti– yüreklerimize bir ümitsizlik perdesi inivermişti. Ceylanın sorumsuzca bir davranışı bizi utanç verici bir duruma sokmuştu. Bu büyücü, geçen günün onun doğum günü olduğunu ve kutlama için bir sandık içinde birçok mücevher gönderildiğini anlatıp (ikisi de temelsiz iddialar) gizlice fakat ısrarla otuz beş tane komşu prens ve prensesi balo ve akşam yemeğine davet etmişti: "Saat on ikiye kadar gidip getirilmemek" özel şartıyla. Büyük beklentilerin yarattığı bir galeyan içinde merdiven başında bırakılan ve gözyaşları içinde yol verilen merasim giysili refakatçiler eşliğinde ve konak arabalarında yapılan, ceylanın kaprisinden kaynaklanan avare gezinti sürpriz bir şekilde Bayan Griffin'in kapısında son buldu. Ceylan bu merasimlere eşlik eden kapı vurulmalarının daha başında, arkalardaki bir dam altına çekilmiş tortop olmuştu; ve Bayan Griffin her yeni gelenle daha da çılgına dönmüştü, o kadar ki önünü parçaladığı görülmüştü. Suçlunun teslim olmasının ardından çarşaf dolabında yalnız kalma ve sadece ekmek ve su verilmesi ile herkese, Bayan Griffin'in içinde şu ifadeleri kullandığı, affetmeyen uzunlukta bir söylev geldi: ön-

ce, "Hepinizin bundan haberdar olduğundan eminim"; sonra, "Hepiniz birbirinizden betersiniz"; üçüncü olarak da, "Sefiller sürüsü sizi".

Bu koşullarda, mahzun mahzun yürürüyorduk ve altında ezildiğim Müslüman sorumluluklarımla, özellikle ben oldukça keyifsizdim, derken yabancı bir adam Bayan Griffin'e yaklaştı ve bir süre yanında yürüyüp onunla konuştuktan sonra bana baktı. Onun bir polis olduğunu ve benim de sonumun geldiğini sanıp büyük ölçüde Mısır'a varmak amacıyla, kaçmaya başladım.

Beni bacaklarım elverdiği ölçüde hızla sıvışırken (sola sapıp meyhanenin etrafını dönerek Piramitler'e kestirmeden gideceğim fikrine kapılmıştım) gören bütün harem bağırmaya başladı, Bayan Griffin arkamdan çığlığı bastı, kâfir Vezir peşimden kovaladı ve bariyerdeki çocuk beni koyun gibi köşeye sıkıştırıp durdurdu. Yakalanıp geri götürüldüğümde, beni kimse azarlamadı; Bayan Griffin ise sadece, şaşırtıcı bir yumuşaklıkla, bunun çok tuhaf olduğunu söyledi. Beyefendi bana baktığında neden kaçmaya başlamıştım?

Cevap vermeye yetecek kadar nefesim kalmış olsaydı da, herhalde cevap vermezdim: nefesim olmadığı için, tabii ki hiçbir cevap vermedim. Bayan Griffin ile yabancı adam beni aralarına alıp garip bir tavırla saraya götürdüler: fakat (şaşırarak gördüğüm üzere) hiç de bir suçluymuşum gibi davranmadılar.

Saraya vardığımızda, tek başımıza bir odaya girdik ve Bayan Griffin asistanı Mesrur'u, haremin siyahi bekçilerinin başını içeri çağırdı. Kendisine alçak sesle bir şeyler söylenen Mesrur'un gözlerinden yaşlar gelmeye başladı.

"Tanrı seni korusun, bir tanem!" dedi Mesrur bana dönerek: "Baban kötüleşmiş!"

Kalbim endişeyle atarak sordum, "Çok mu hasta?"

"Tanrı sana acısın, kuzucuğum!" dedi iyi yürekli Mesrur, diz çökerek ve başımı omuzuna dayayıp teselli ederek, "Baban ölmüş!"

Harun Alraşid bu sözlerle birlikte kaybolup gitti; harem dağıldı; o zamandan beri de dünyanın en güzel sekiz kız çocuğunu bir daha hiç görmedim.

Eve götürüldüm, evde ölüm kadar borç da vardı ve eşyalarımız satışa çıkarıldı. Küçük yatağıma, belirsizce 'Ticaret' denen, bana yabancı bir güç tarafından öyle bir kibirle bakıldı ki, bir şey etmesi için, içine pirinçten bir kömür kovası, bir et pişirme cihazı ve bir kuş kafesi konularak, yok pahasına satıldı.

Sonra, büyük çocukların olduğu, kocaman, soğuk, yoksul bir okula gönderildim; yenilecek ve giyilecek her şey kalın, kat kattı ve yetersizdi; büyük küçük herkes zalimdi; çocuklar, ben daha oraya varmadan, satışla ilgili her şeyi öğrenmişlerdi ve ne kadar para kazandığımı, beni kimin getirdiğini soruyor, "Satıyorum, satıyorum, sattım!" diye alay ediyorlardı. Daha önce Harun olduğumdan veya bir haremim olduğundan, bu sefil yerde asla söz etmedim: çünkü eğer bu öteki yüzümden söz edersem, oyun sahasının yakınındaki biraya benzeyen çamur gölcüğünde kendimi boğmak zorunda kalacak kadar canımın sıkılacağını biliyordum.

Ah, zavallı ben! Çocuğun odasını, orada ben kaldığımdan beri, dostlarım, kendi çocukluğumun, masumiyetimin, havai inancımın hayaletinden başka hayalet ziyaret etmedi. Birçok kereler hayaleti izledim: ama hiçbir zaman bu insan adımlarımla peşinden gitmedim, hiçbir zaman bu insan ellerimle ona dokunmadım, onu saflığı içinde kucaklama şansı olmadı

bu insan kalbimin. Ve gördüğünüz gibi, elimden geldiğince neşeli ve halinden memnun bir şekilde, sürekli değişen müşterileri aynada tıraş etmek ve geçici arkadaşlığım için bana verilen iskeletle yatıp kalkmaktan oluşan kara bahtıma kötü kaderime katlanıyorum.

All The Year Round'un
Perili Ev isimli sayısından, Noel 1859

Hayalet Gören Adam ile Hayaletin Anlaşması

I.

Hediye

Herkes öyle söylüyordu.

Herkesin söylediği şeyin doğru olduğunu ileri sürmek bana göre değil. Herkes çoğunlukla haksız çıkabileceği gibi haklı da çıkabilir. Genellikle, herkes öyle sık haksız çıkar ve çoğu kez, ne kadar haksız olduklarını keşfetme süreci öyle bıkkınlık verici bir hal alır ki, bilirkişilerin de hataya düşebilir oldukları ortaya çıkmıştır. Herkes bazen haklı olabilir; yine de tıpkı Giles Scroggins'in baladda dediği gibi, "yine de bu bir kural değildir."

Şu dehşet sözcük, Hayalet, geldi aklıma.

Herkes onun hayalet görmüş bir adama benzediğini söylüyordu. Bence herkes buraya kadar haklıydı. Benziyordu.

Kim onun o, sanki tüm hayatı boyunca büyük insanlık denizinde aşınıp yıpranmışlığın tek nişanı olmuş gibi, çökük yanaklarını; çukurlaşmış parlak gözlerini; orantılı olmasına karşın, anlatılmaz ölçüde meşum, siyah giysili bedenini; karmakarışık, yosun gibi yüzünün etrafından sarkan boz saçlarını görüp de hayalet görmüş bir adama benzemediğini söyleyebilirdi?

Kim onun o, unutulmuş bir yer ve zamana geri gitmiş veya kafasının içindeki kimi eski yankıları dinler gibi çılgın bir edayla, daima çekingen fakat asla neşeli olmayan, daimi ihtiyatla örtülmüş, suskun, düşünceli, kederli tavrını görüp de bunun hayalet görmüş bir adamın tavrı olmadığını söyleyebilirdi?

Kim onun o, karşı koyup engellemeye çalıştığı doğal bir tokluğa ve melodiye sahip, alçak, derin ve ciddi sesini işitip de bunun hayalet görmüş bir adamın sesi olmadığını söyleyebilirdi?

Onu o yarı kütüphane, yarı laboratuvar olan –çünkü bütün dünyanın bildiği gibi, kendisi tanınmış bir kimya bilgini ve her gün dudaklarını ve ellerini, bir gayesi olan kulak ve göz kitlesinin dinleyip izlediği bir öğretmendi– odasında, bir kış günü, yalnız başına, etrafında ilaçları, gereçleri ve kitaplarıyla gören; abajurunun, etrafındaki tuhaf nesnelerin üzerinde titreyen ateşin neden olduğu bir hayali şekiller kalabalığının arasında, duvarda kocaman bir böcek gibi, hareketsiz duran gölgesi; bu hayallerden bazıları (içinde sıvılar olan cam kaplar), onun kendilerini karıştırıp sonra tekrar ayrıştırabilme gücünü bilen şeyler gibi tir tir titreyerek; işte onu böyle işini bitirmiş, paslı ızgaranın ve kızıl ateşin önündeki koltuğunda, ince dudaklarını konuşur gibi kımıldatarak fakat bir ölü kadar sessiz, düşünürken gören biri hem ona hem de odaya hayalet uğramamış olduğunu söyleyebilir miydi?

Etrafındaki her şeyin bu hayaletli havayı taşımadığına ve onun hayaletli bir yerde yaşamadığına kim inanabilirdi?

Duman, zaman ve hava şartlarından kararmış, hızla büyüyen şehrin içinde sıkışıp kalmış ve eski bir kaynak gibi taş ve tuğlalarla boğulmuş; zamanla inşa edilen, hantal bacalarının boyunu aşan binaların ve sokakların oluşturduğu çukurlardaki küçük avluları; güçsüz anlarında, hava da çok aksiyse, tenezzül edip aşağıya inen civardaki dumanların horladığı ağaçları; çimen olması veya bir uzlaşma sergilemesi için küflü toprakla mücadele eden çimen alanları; yürünmesi ve hatta, eğer yolunu şaşırmış bir yüz, burası da neresiymiş, diye, öteki dünyadan aşağı bakmıyorsa, bakması bile tuhaf, ıssız kaldırımları; güneşin yüz yıldır uğramadığı, fakat güneşin ihmaline karşılık, karın, başka her yerde kalkmışken, haftalarca kaldığı tek yer olan ve başka her yer sessiz ve sakinken, rüzgârın alman topacı gibi döndüğü yine tek yer olan kiremitten köşedeki güneş saatiyle, bir zamanlar, açık alana dikilmiş muhteşem bir bina, şimdiyse unutulmuş mimarların modası geçmiş tuhaflığı olan eski bir öğrenci vakfının yaşlı ve emekliye ayrılmış bir parçasından ibaret evi ıssızdı ve bir yeraltı mezarını andırıyordu.

Evin içi, kapıların arasında kalan bölüm, şöminenin başındaki yeri çok iç karartıcıydı ve eski fakat öte yandan, tavandaki böcek yemiş tahtadan kirişleri ve büyük meşe şömine rafına doğru meyilli dayanıklı zeminiyle çok sağlamdı; şehir tarafından bir hayli kuşatılmıştı, fakat bir o kadar da modayı, çağı ve geleneği yakalamaktan uzaktı; oldukça sessizdi, fakat uzaktan bir ses yükseldiği veya bir kapı kapatıldığı zaman ekoyla çınlardı – ekolar iç karartıcı koridorlar ve boş

odalarla sınırlı kalmaz, Normandiya kemerlerinin yarı toprağa gömülü olduğu, unutulmuş yeraltı mezarlarında boğulana kadar gürleyip homurdanırdı.

Onu kışın ortasında, alacakaranlıkta, evinde görmeliydiniz.

Bulanık güneş battığı sırada, rüzgâr ıslık çalarak eserken. Şekillerin tamamen kaybolmadığı fakat belirsizleşip genişlediği zaman olan karanlık bastırırken. Ateş başında oturanların, kömürlerin içinde çılgın suratlar ve şekiller, dağlar ve uçurumlar, tuzaklar ve silahlar görmeye başladıklarında. Sokaklardaki insanlar başlarını eğip rüzgârın önünde koşarlarken. Böyle havalara denk gelenler, kirpiklerine konan –donmuş zeminde bir iz bırakmayacak kadar az yağan ve hemen kayboluveren– serseri kar taneleri tarafından öfkeli köşe başlarında durdurulurken. Evlerin pencereleri, içerisi ısınsın diye sıkıca kapatıldığında. Kalabalık ve sessiz sokaklarda yakılan gaz lambaları parladıklarında, aksi halde çabucak kararırlar. Aylak aylak dolaşan yayalar, ıssız sokaklar boyunca titreyerek, mutfaklarda parlayan ateşlere bakar ve yemek kokularını soluyup kabarık iştahlarını daha da kabartırlarken.

Şiddetli rüzgârda hışırdayarak ilerleyen ve titreyen kara yolcuları çok üşüyüp bıkkın bir halde karanlık manzaralara bakarlarken. Buzlu serenlerin üzerinde yatan denizciler, köpüren okyanusta tüyler ürpertici bir şekilde savrulup sallanırken. Kayalık ve burunlardaki deniz fenerleri yalnız ve tetikteyken; ve karanlıkta kalan deniz kuşları fenerin hantal lambalarına çarparak öldüklerinde. Ateşin yanına oturmuş hikâye kitaplarını okuyan küçük çocuklar, lime lime edilerek, Haramilerin Mağarasına asılan Kazım Baba'ya veya tacir Abuda'nın yatak odasındaki sandıktan fırlayan,

değnekli, öfkeli kadına, yatağa doğru yaptıkları uzun, soğuk ve karanlık yolculuk sırasında, merdivenlerde rastladıklarını düşünüp ürperirlerken.

Kırsal yerlerde, günün son parıldayan ışığı ağaçlı yolların sonunda soluklaşırken; ve bir kemer oluşturarak yukarıda birleşen ağaçlar somurtkan ve karayken. Orman ve koruluklarda, ıslak eğreltiotları, sırılsıklam yosunlar, dökülen yaprak kümeleri ve ağaç gövdeleri anlaşılmaz bir karanlık kütlenin içinde görünmez olduklarında. Bent, bataklık ve nehirlerden sisler yükselirken. Eski salonlardaki ve küçük evlerin pencerelerindeki ışıklar neşeli bir görüntü verdiğinde. İmalathaneler durduğunda, tekerlekçi ve nalbant dükkânlarını kapattıklarında, paralı geçiş kapısı kapandığında, saban ve tırmıklar tarlalarda tek başlarına bırakıldıklarında, işçi takımı evine gittiğinde, kilise çanı öğlen çıkardığından daha derin bir ses çıkardığında ve mezarlığın kapısı o gece daha fazla sallanmadığında.

Alacakaranlık her yere bütün gün hapis kalan, şimdi de etrafı çevrilip kümelenmiş hayalet yığınları gibi bir araya toplanan gölgeleri saldığında. Bu gölgeler, odaların köşelerinde alçalıp aralık kapıların ardından kaşlarını çatarak dışarı bakarlarken. Oturulmayan dairelerde tüm hâkimiyeti ele geçirdiklerinde. Oturulan evlerin yerlerinde, duvar ve tavanlarında, ateş küçükken dans edip ateş coştuğundaysa cezirdeki sular gibi geri çekilirlerken. Hemşireyi insan yiyen dişi bir deve, atlı salıncağı bir canavara, hem korkan hem de eğlenen meraklı çocuğu kendisinin bile tanıyamadığı bir yabancıya –şömine maşasını, İngilizlerin kanının kokusunu alan ve karnını doyurmak için insanların kemiklerini kırmak isteyen, elleri kalçasında, bacaklarını açmış bir deve- dönüştü-

rüp evdeki insanların ve eşyaların şekilleriyle alay ederlerken.

Bu gölgeler daha yaşlı insanların aklına başka düşünceler getirip onlara farklı şekiller gösterdiklerinde. Geçmişe ait biçimlerin ve yüzlerin suretinde, olması mümkün ama asla gerçekleşmemiş olayların hep başı boş gezdiği mezarlıktan, derin, depderin körfezden, inziva köşelerinden usulca sıvışıverdiklerinde.

Dediğim gibi, ateşe dalmış otururken. Ateş yükselip alçaldığında, gölgeler gidip gelirken. O ise cismani gözleriyle bu gölgelere hiç dikkat etmezken; fakat onlar gidip geledursun, o sürekli ateşe bakarken. Onu o zaman görmeliydiniz.

Gölgelerle yükselen ve alacakaranlık çökmeye başladığında saklandıkları yerlerden çıkan sesler, onun etrafını daha da sessiz kıldığında. Rüzgâr bacalarda gürler ve evin içinde bazen mırıldanıp bazen uğuldarken. Dışarıdaki ağaçlar, uyumakta zorluk çeken, kavgacı bir ekinkargasını, arada sırada cılız ve uykulu bir cırlamayla, "Gak!" diye isyan ettirecek kadar sallanıp çalkalandığında. Aralarda, pencere zangırdadığında, küçük kulenin tepesindeki paslı rüzgârgülü yakındığında, altındaki saat bir çeyrek saatin daha geçtiğini bildirdiğinde veya ateş can çekişerek söndüğünde.

Kısacası, böylece otururken, kapısı vurulup onu uyandırdığında.

"Kim o?" dedi. "Girin!"

Elbette koltuğunun arkasından eğilen bir vücut, bu vücudun üzerinden bakan bir yüz yoktu. Aniden başını kaldırıp konuştuğunda, süzülen ayakların döşemeye dokunmadıklarına hiç şüphe yoktu. Ne var ki, odada, yüzeyinde, bedeninin bir anlık görüntüsü-

nün yansıyabileceği bir ayna da yoktu; ve esrarlı bir şekilde bir şey geçip gitmişti!

"Biraz endişeliyim, efendim." dedi, kendisini ve taşıdığı tepsiyi içeri sokmak için kapıyı ayağıyla tutan ve kendisi ile tepsi içeri girdiğinde gürültüyle kapanmasın diye, nazik ve dikkatlice bırakan, canlı renkli hareketli bir adam, "Aslında güzel bir gece. Fakat Bayan William'ın bacakları öyle sık..."

"Rüzgâr tarafından mı? Evet. Sesini duydum."

"Rüzgâr tarafından, efendim – iyi ki eve gelmiş. Aman Tanrım, evet. Evet. Rüzgâr tarafındandı, Bay Redlaw. Rüzgâr tarafından."

Bu arada akşam yemeği tepsisini koymuş, lambayı yakmak ve masanın üzerine bir örtü örtmekle uğraşıyordu. Bir telaş bu işi bırakıp ateşi karıştırıp beslemeye koyuldu, sonra yine buna devam etti; yaktığı lamba ve elinin altında yükselen ateş odanın görünümünü öyle hızlı değiştiriverdi ki, sanki onun o parlak ve kırmızı yüzünün ve canlı tavrının odaya girmesi o hoş değişikliği yapmıştı.

"Bayan William'ın, efendim, elementler yüzünden dengesini yitirmesi elbette her an söz konusudur. Elinde değil."

"Hayır." diye sert ama kibarca karşılık verdi Bay Redlaw.

"Hayır, efendim. Bayan William'ın dengesi toprak yüzünden bozulabilir; örneğin, geçen pazar, her yer çamurlu ve kayganken ve o da kendiyle gurur duyarak ve yayan gitmesine karşın üzerine bir damla dahi çamur bulaştırmamayı umarak yeni eltisine giderken olduğu gibi. Hava, Bayan William'ın dengesini bozabilir; tıpkı, bir keresinde Peckham Panayırı'nda bir arkadaşının aşırı ısrarıyla, bünyesinde hemen bir

vapur etkisi yaratan dönme dolaba bindiğindeki gibi. Bayan William, ateş yüzünden de dengesini yitirebilir; bir seferinde annesinin evindeki makinelerin yanlış alarmı üzerine, gece külahı başında iki mil gittiğindeki gibi gibi. Bayan Williams'ın su yüzünden de dengesi bozulabilir; Battersea'de, kayıklar hakkında hiçbir şey bilmeyen on iki yaşındaki yeğeni Charley Swidger tarafından kayıkla kemerlere doğru götürüldüğünde olduğu gibi. Ama bunlar elementler. Fakat Bayan Willam'ın kişiliğinin gücünün kendini gösterebilmesi için, bu elementlerden arındırılmalıdır."

Bir yanıt için durduğunda, bu, bir önceki yanıtla aynı tonda bir "Evet" oldu.

"Evet, efendim. Aman Tanrım, evet!" dedi Bay Swidger, hâlâ hazırlıklarını sürdürüp bir yandan da yaptıklarını kontrol ederek. "İşte orası, efendim. Kendi kendime hep bunu söylerim, efendim. Biz Swidgerler öyle kalabalığız ki – Biber. Bu enstitünün seksen -yedi yaşındaki emekli hizmetlisi ve kapıcısı olan babam var, efendim. O bir Swidger'dir! – Kaşık."

"Doğru, William." o durduğunda gelen, sabırlı ve dalgın yanıttı.

"Evet, efendim." dedi Bay Swidger. "Bunu hep söylerim, efendim. Ona ağaç gövdesi diyebiliriz! – Ekmek. Sonra da ardılları, değersiz bendeniz –Tuz– ile Bayan William geliriz, ikimiz de Swidger'iz. – Çatal, bıçak. Sonra da erkek kardeşlerim ve aileleri gelir, kadınlı erkekli, oğlanlı kızlı Swidgerler. İşte kuzenler, amcalar, dayılar, teyzeler, halalar, şuradan buradan ilişkiler, evlilikler, loğusalıklar filan –Bardak– hepimiz el ele tutuşsak İngiltere'nin etrafını çevririz!"

Bu kısımda, kendisine hitap edilen düşüncelere dalmış adamdan yanıt alamayınca, Bay William biraz daha yaklaştı ve onu uyandırmak için, kazayla yap-

mış gibi sürahiyi masaya çarptı. Başarılı olunca da, uysal uysal devam etti.

"Evet, efendim! Hep derim efendim, bayan William ve ben sık sık öyle deriz. 'Bizim gönüllü katkılarımız olmadan da...' deriz, 'Yeterince Swidger var' – Yağ. Aslına bakarsanız, efendim, babamın kendisi başlı başına bakılacak –tuzluk ve biberlik– bir ailedir; ve bizim kendi çocuğumuzun olmaması en hayırlısı, gerçi bu, Bayan William'ı çok durgunlaştırıyor da. Tavuk ve patates püresi için hazır mısınız, efendim? Bayan Williams, ben kapıcı odasından çıkarken, on dakika içinde sofrayı hazırlayacağını söyledi."

"Hazırım." dedi öteki, düşten uyanır gibi uyanıp ileri geri yürüyerek.

"Bayan William aklına koymuş, efendim!" dedi hizmetli, tabağın birini ateşte ısıtırken ve tabaktan yansıyan ateşin ışığı hoş bir şekilde yüzüne vururken. Bay Redlaw durdu ve üzerinde bir ilgi ifadesi belirdi.

"Hep söylerim, efendim. Yapacak bunu! Bayan William'ın bağrında, zaten olması gereken ve hep sürecek olan bir annelik hissi var."

"Ne yaptı?"

"Neden bu eski kurumdaki derslerinize katılmak için çeşitli yerlerden gelen genç beylerin bir çeşit annesi olmakla yetinmiyor – bu buz gibi havada ateşin böyle yanması şaşırtıcı doğrusu!" Burada tabağı çevirip parmaklarını soğuttu.

"Eee?" dedi Bay Redlaw.

"Ben de kendi kendime öyle diyorum, efendim." diye, hazır ve hoş bir onaylamayla, omuzunun üzerinden karşılık verdi Bay William. "Tam can alıcı nokta burası, efendim! Bayan William'a o gözle bakmayan

tek bir öğrencimiz bile yok. Her gün dersler boyunca, birbiri ardına başlarını kapıcı odasından içeri sokup ona bir şeyler söyler, sorarlar. Bana, aralarında konuşurlarken Bayan William'a 'Swidge' dedikleri söylendi; fakat ben de öyle diyorum, efendim. Eğer gerçekten hoşa giderek söyleniyorsa, başka bir isimle çağrılmak, doğru bir şekilde fakat önemsenmeden söylenmesinden daha iyidir! İsim ne işe yarar? Bir insanı tanımaya. Eğer Bayan William kendi isminden daha iyi bir isimle tanınıyorsa –Bayan William'ın niteliklerinden ve tabiatından söz ediyorum– her ne kadar yasal ismi Swidger ise de, kimin umurunda? Bırakın ona Swidge desinler, Widge, Bridge desinler – Tanrım! veya London Bridge, Blackfriars, Chealsea, Putney, Waterloo veya Hammersmith Suspension desinler."

Bu muzaffer söylevin kapanışını yapıp tabakla birlikte masaya geldi ve tabağı, çok ısınmış olmasının verdiği duyumla, masanın üzerine atar gibi bıraktı. Tam o sırada da, övgülerinin öznesi, peşinde uzun beyaz saçlı muhterem bir ihtiyarla, elinde öteki tepsi ile bir fener olduğu halde içeri girdi.

Bayan William da tıpkı Bay William gibi mütevazı, saf görünüşlü, pürüzsüz yanakları kocasının üniforması kadar canlı kırmızı olan bir kişiydi. Fakat Bay William'ın açık renk saçları başının arkasında toplanmış ve gözleri de bu şekilde, her şeye işgüzarca hazır olma aşırılığı içinde, yukarı çekilmişken, Bayan William'ın koyu kestane saçları düzgünce taranıp şık ve küçük bir başlığın içinde, hayal edilebilecek en kati ve sakin şekilde toplanmıştı. Bay William'ın pantolonunun paçaları, sanki etraflarını kollamadan huzura ermek metal grisi tabiatlarında yokmuş gibi bileklerine kadar çekmişken, Bayan William'ın –kendi güzel yüzü gibi, kırmızı beyaz renklerle– zarifçe süs-

lenmiş etekleri, kapılardan sertçe esen rüzgârın dahi bir kıvrımını bile bozamayacağı kadar derli toplu ve düzenliydi. Onun ceketinin yakasında ve göğsünde bozulmalar varken, ötekinin korsajı öyle tatlı ve zarifti ki, bunu giyerken, kaba insanlara karşı korunması gerekirdi, ihtiyacı yoktu ya. Böyle sakin bir yüreğin acıyla kabarmasına, korkuyla çarpmasına ya da utanç dolu bir düşünceyle mırıldanmasına neden olmaya kim cesaret edebilirdi? Onun bir çocuğun masum uykusu gibi huzurlu ve barış dolu oluşu, kargaşa karşısında kime çekici gelmezdi ki!

"Tam zamanında, elbette, Milly." dedi kocası, tepsiyi elinden alıp, "Yoksa sen sen olmazdın. İşte Bayan William, efendim! – bu gece her zamankinden daha yalnız." diye, tepsiyi alırken karısına fısıldadı, "Ve büsbütün hayallere dalmış görünüyor."

Milly, hiç gürültü yapmadan, telaş belirtisi göstermeden, hatta kendini bile göstermeden, o kadar sakin ve sessizdi ki, getirdiği tabakları masaya koydu – Bay William ise bolca takırtı ve koşturmadan sonra ancak kayık sos tabağını eline geçirdi ve servis etmeye hazır bekledi.

"İhtiyarın kollarındaki nedir?" diye sordu Bay Redlaw, yalnız yemeğini yemeye otururken.

"Çobanpüskülü, efendim." diye cevap verdi Milly'nin alçak sesi.

"Ben de tam söyleyecektim, efendim." diye araya girdi Bay William, elinde kayık tabakla lafa karışarak. "Tam bu sıralar tane verir! Kahverengi sos!"

"Bir başka Noel geldi, bir başka yıl gitti!" diye mırıldandı Kimyager, kederli kederli iç çekerek. "Ölüm gelip hepsini karmakarışık edene ve silip süpürene kadar, hafızamızın genişleyen yekûnuna kendimize eziyet edip daha fazla şey ekliyoruz. Eee, Philip?" di-

ye, sessiz Bayan William'ın odayı süslemek için makasıyla ses çıkarmadan dallarını budadığı çobanpüskülleri kucağında, ayrı bir tarafta dikilen ve gelininin merasimine dalıp giden ihtiyara hitap etti, aniden yön değiştirip sesini yükselterek.

"Emrinizdeyim, efendim." diye karşılık verdi ihtiyar. "Daha önce konuşmalıydım, efendim, ama –gurur duyarak söylüyorum– sizin âdetinizi bilir ve siz benimle konuşana kadar beklerim! Mutlu Noeller, efendim, mutlu ve nice yıllar. Ben kendim nicesini gördüm –ha, ha!– onları dilemeye hakkım vardır herhalde. Yaş oldu seksen yedi!"

"Mutlu ve neşeli yılların çok muydu?"

"Evet, efendim, pek çok." diye cevap verdi ihtiyar.

"Yaştan dolayı hafızası zayıflamış mıdır? Artık beklemek lazım." dedi Bay Redlaw, ihtiyarın oğluna dönüp daha alçak sesle konuşarak.

"Bir lokmacık zayıflamadı, efendim." diye karşılık verdi Bay William. "Ben de onu diyordum kendi kendime, efendim. Babamınki gibi bir hafıza görülmemiştir. Dünyanın en harika adamıdır o. Unutmanın anlamını bilmez. İnanır mısınız, efendim, Bayan William'a da söylerim bunu hep!"

Tüm olaylarda kabul eder gibi görünme arzusunda olan Bay Swidger, bunu, sanki içinde bir parça bile çelişme yokmuş gibi söyledi ve hepsi sınırsız ve kesin bir onayla söylendi.

Kimyager tabağını itti ve masadan kalkarak, ihtiyarın elindeki küçük çobanpüskülü dalına bakarak dikildiği odanın öteki ucuna doğru yürüdü.

"O zaman, bu yılların çoğunun eski ve yeni olduğu zamanı hatırlatıyor." dedi ihtiyara dikkatle bakıp omzuna dokunarak. "Öyle mi?"

"Oh çok, pek çok!" dedi Philip, derin düşüncelerinden bir parça sıyrılarak. "Yaş oldu seksen yedi!"

"Mutlu ve şen miydi?" diye sordu Kimyager alçak sesle. "Mutlu ve şen miydi, ihtiyar?"

"Belki şu kadar, daha fazla değil." dedi ihtiyar, elini dizinin biraz üstünde tutup soruyu sorana geriye dönük bir biçimde bakarak, "İlk hatırladığım halleri bu kadardı! Soğuk, güneşli bir gündü, yürüyüşe çıkılır: biri –o Noel zamanı hastalanıp öldüğü için yüzünü hatırlayamasam da, onun annem olduğundan sizin şurada durduğunuzdan emin olduğum kadar eminim– bunların kuşlar için yem olduğunu söyledi. Sevimli ufaklık –yani ben, anlarsınız– kışın yedikleri taneler parlak olduğu için, kuşların gözlerinin de o kadar parlak olabileceğini düşündüm. Bunu hatırlıyorum. Ve seksen yedi yaşımdayım!"

"Mutlu ve şen!" diye düşünceye daldı öteki, yüzünde şefkatli bir gülümsemeyle, koyu gözlerini iki büklüm ihtiyara eğerek. "*Mutlu* ve şen, iyi hatırlıyorsun ha?"

"Evet, evet, evet!" diye devam etti ihtiyar, son sözleri yakalayarak, "Okula gittiğim yılları ve onlarla birlikte gelen eğlenceleri iyi hatırlıyorum. O zamanlar güçlü bir delikanlıydım, Bay Redlaw; ve inanmazsınız, on mil içinde, futbolda bir eşim yoktu. Oğlum William nerde? On mil içinde, futbolda dengim yoktu, William!"

"Hep derim, baba!" diye derhal, büyük bir saygıyla karşılık verdi. "Sen bir Swidger'sin."

"Tanrım!" dedi ihtiyar, tekrar çobanpüskülüne bakarken, başını sallayarak. "Annesi –oğlum William'ın annesi, en küçük oğlum– ile ben, uzun yıllar oğlanların ve kızların, küçük çocukların ve bebeklerin arasında oturduk ve bunun gibi taneler onların yüzleri-

nin yarısı kadar bile parlamazdı. Çoğu gitti; annesi gitti, oğlum George (en büyük çocuğumuz, annesinin en çok gurur duyduğu) kötü yola saptı: ama buraya baktığımda, o günlerde olduğu gibi canlı ve sağlıklı görüyorum onları; oğlumu, Tanrı'ya şükür, masumiyeti içinde görebiliyorum. Bu, benim için, seksen yedi yaşımda, bir nimet sayılır."

Hevesle ihtiyara dikilen yoğun bakış yavaş yavaş yere doğru indi.

"Dürüstçe paylaşılmaması yüzünden, koşullarım önceki kadar iyi değil ve buraya ilk olarak bir kapıcı olarak geldim." dedi ihtiyar, "Elli yıldan fazla olmuştur – oğlum William nerde? Yarım asırdan fazla olmuştur, William!"

"Ben de öyle diyorum, baba." dedi oğul, önceki kadar süratli ve canla başla, "Tam üstüne bastın iki kere sıfır sıfır, iki kere beş on, neredeyse yüz yıl "

"Kurucularımızdan birinin – daha doğrusu..." dedi ihtiyar, bahsettiği kişiyle ve bunu biliyor olmasıyla iftihar ederek, "Kraliçe Elizabeth zamanında, çünkü onun devrinden önce kurulmuştuk, bize bağış yaparak yardım eden bilim adamının – bize bıraktığı öteki malların arasında bir de, Noel geldiğinde duvarları ve pencereleri süslemek için istediğimiz miktarda çobanpüskülü alacak kadar para da bıraktığını öğrenince ne sevinmiştim. Bunda yuvayı ve dostluğu çağrıştıran bir yan vardı. Ama orada, Noel zamanı yaklaşırken tuhaf olan bir şey daha vardı: eskiden, bir maaş uğruna her gün evle iş arasında gidip gelen on beyefendinin üstünde, eskiden olduğu gibi büyük yemek salonumuzda asılı bir resimden hoşlanmaya başlamıştık. 'Tanrım! Hafızamı taze tut!' Onun hakkında her şeyi biliyorsunuz, öyle değil mi Bay Redlaw?"

"Şuradaki portreyi biliyorum, Philip."

"Evet, tabii, tahta kaplamanın üzerinde, sağdan ikinci. Diyeceğim şudur ki – *benim* hafızamı taze tutmama yardımı oldu, ona şükran duyuyorum; çünkü her sene şimdi yaptığım gibi bütün evi dolaşıp basit odaları bu dallarla ve tomurcuklarla canlandırmak, yaşlı, basit beynimi canlandırıyor. Her sene bir başka seneyi, o da ötekini, bu da bir başkasını getirir! Ve artık sanki Tanrı'nın doğum tarihi, sevdiğim, yasını tuttuğum veya zevk aldığım tüm şeylerin doğum günüymüş gibi geliyor bana – öyle çoklar ki, çünkü seksen yedi yaşımdayım!"

"Mutlu ve şen." diye kendi kendine mırıldandı Redlaw.

Oda tuhaf bir şekilde kararmaya başlamıştı.

"İşte, efendim..." diye sürdürdü, konuşurken, buz gibi, diri yanakları kızaran ve mavi gözleri parlayan ihtiyar Philip, "Bu dönemdeki işleri yapmayı sürdürünce, yapacak çok şeyim oluyor. Şimdi, nerde benim sessiz Farem? Benim hayatımın günahı da gevezelik, daha evin yarısı süslenmedi. Tabii eğer soğuktan donup ölmezsek veya rüzgâr bizi uçurmaz ya da karanlık yutmazsa."

Sessiz Fare sakin, yaşlı adam sözünü bitirmeden, yüzünü ondan yana çevirdi ve kolunu tuttu.

"Gel, canım." dedi yaşlı adam. "Yoksa Bay Redlaw yemeğini buz gibi olmadan yiyemeyecek. Gevezelik ettiğim için kusuruma bakmazsınız umarım, efendim, size iyi geceler ve tekrar mutlu..."

"Gitme!" dedi Bay Redlaw, tavrına bakılırsa, iştahını hatırlamaktan çok, yaşlı adamı temin etmek için, yeniden masadaki yerini alarak. *Bana* bir dakika daha ver, Philip. William, "Bana mümtaz eşinin şerefine bir şey söyleyecektin. Onu övdüğünü duymayı o da ister. Ne söyleyecektin?"

"Hay Allah, mesele de bu ya, efendim!.." diye yanıtladı Bay William Swidger mahcup bir şekilde karısına bakarak. "Bayan William'ın gözü üzerimde."

"Ama sen Bayan William'ın gözünden korkmazsın ki?"

"Hay Allah, hayır, efendim..." diye yanıtladı Bay Swidger, "Ben de onu diyordum. Korkutmak için bakmıyor zaten. Niyeti korkutmak olsaydı, öyle yumuşak bakmazdı. Ama aslında şey –Milly!– şey var ya, biliyorsun. Binalarda hani."

Bay William masanın ardında dikilip üzerindeki nesneleri telaşlı telaşlı karıştırırken bir yandan da, başıyla ve parmağıyla Bay Redlaw'u işaret ederek, Bayan William'a ısrarlı bakışlar atıp dikkatini ona çekmeye çalışıyordu.

"O var ya, biliyorsun, aşkım..." dedi Bay William, "Binalarda. Anlatsana, tatlım! Benimle kıyaslarsak sen Shakespear sayılırsın. Binalarda, hani, aşkım – öğrenci."

"Öğrenci mi?" dedi Bay Redlaw, başını kaldırarak.

"Ben de onu diyordum, efendim!" diye büyük bir şevkle onaylayarak bağırdı Bay William. "Eğer söz konusu Binalardaki zavallı öğrenci olmasaydı, Bayan William konuşur muydu hiç? Bayan William, tatlım – Binalar."

"William'ın size bu konudan söz ettiğini bilmiyordum." dedi Milly, en ufak bir telaş veya şakınlık göstermeden, açık sözlülükle, "Yoksa gelmezdim. Ondan söz etmemesini rica etmiştim. Bu, hasta bir genç adam, efendim – ve korkarım, çok fakir. Bu tatilde eve gidemeyecek kadar hasta ve kimse bilmez, Kudüs Binaları'nda bir beyefendiye yakışmayacak bir kiralık odada yaşıyor. Hepsi bu, efendim."

"Benim niye haberim yok ondan?" dedi Kimyager, telaşla doğrularak. "Neden bana durumunu bildirmedi? Hasta, ha! şapkamla paltomu ver bana. Fakir, ha! – hangi bina? – kaç numara?"

"Ah, oraya gitmemelisiniz, efendim." dedi Milly, kayınpederini bırakıp sakin küçük yüzü ve kavuşturduğu elleriyle Bay Redlaw'un önüne çıktı.

"Gitmeyeyim mi?"

"Ah Tanrım, hayır!" dedi Milly, sanki neden imkânsız olduğu belli ve açıkmış gibi başını sallayarak. "Düşünülemez bile!"

"Ne demek istiyorsun? Neden?"

"Ah, anlarsınız, efendim..." dedi Bay William Swidger, ısrarcı ve kendinden emin bir şekilde, "Diyorum ya. Şöyle ki, genç adam durumunun kendi cinsinden hiç kimse tarafından bilinmesine izin vermez. Bayan Willliam'a güveniyor, ama bu çok farklı. Hepsi Bayan William'a sırlarını verir; hepsi ona güvenir. Bir erkek, efendim, ondan hiçbir şey işitemez; ama kadın, efendim, hele bir de Bayan William'sa!"

"Söylediklerin çok mantıklı ve zarif, William." dedi Bay Redlaw, Bay William'ın omzundaki nazik ve sakin yüze bakarak. Ve parmağını dudaklarının üzerine koyarak, gizlice cüzdanını Milly'nin eline verdi.

"Ah Tanrım hayır, efendim!" diye bağırdı Milly, cüzdanı geri vererek. Hiç olur mu! Hayal bile edilemez!"

Esasında çok sakin bir kadındı ve bu reddedişin anlık heyecanından hiç etkilenmedi, öyle ki, bir an sonra, çobanpüskülünü düzenlerken yolunu şaşıran bir-iki yaprağı topluyordu.

Doğrulduğunda, Bay Redlaw'un kuşku ve şaşkınlıkla hâlâ kendisine baktığını görünce –gözünden ka-

çan başka yaprak var mı diye çevresine bakınarak– sessizce tekrarladı, "Ah Tanrım olmaz, efendim! sizin kendisinden haberdar olmanızı veya ona yardım etmenizi istemediğini söyledi – her ne kadar sizin sınıfınızda öğrenci olsa da. Sizinle gizlilik anlaşması yapmış değilim, ama şerefli biri olduğunuza inanıyorum."

"Neden öyle söyledi?"

"Gerçekten bilmiyorum, efendim." dedi Milly, kısa bir süre düşündükten sonra, "Çünkü ben zeki biri değilim, biliyorsunuz; ve ben öteberisini toplayıp ona faydam dokunsun istedim ve kendimi bu şekilde görevlendirdim. Ama onun fakir ve yalnız olduğunu biliyorum ve sanırım ihmal de ediliyor. Ne iç karartıcı!"

Oda gittikçe kararıyordu. Kimyagerin sandalyesinin arkasında gittikçe yoğunlaşan bir karanlık ve gölge vardı.

"Ondan biraz daha bahseder misin?"

"Durumu iyiyken nişanlıymış..." dedi Milly, "Ve okuyor. Sanırım, yaşamını kazanabilmek amacıyla vasıflanmak için. Uzun zamandır çok ders çalışıyor ve kendini çok ihmal ediyor. Ne iç karartıcı!"

"Hem soğuk da." dedi ihtiyar, ellerini ovuşturarak. "Odaya bir soğuk ve kasvet çöktü. Oğlum William nerde, oğlum, ışığı yak ve ateşi canlandır!"

Milly, çok yumuşak bir biçimde çalan sessiz bir müzik gibi sesiyle devam etti: "Dün öğleden sonra uykusunda mırıldandı..." (bunu kendi kendine söyledi) "Daha önce bana ölmüş birinden ve asla unutulamayacak çok büyük bir haksızlıktan bahsetti; ama ona karşı mı yapılmış başkasına mı, bilmiyorum. Yapan o değil, bundan eminim."

"Kısacası, Bayan William, görüyorsunuz – ki öteki yeni yıla kadar burada dursaydı, Bay Redlaw, yine de

kendisi söylemezdi." dedi Bay William kulağına söylemek için Bay Redlaw'un yanına gelerek, "Ona dünyanın iyiliğini yaptı! Tanrı sizi korusun, dünyanın iyiliği! Evdeki her şey yine her zamanki gibi –babam temiz ve düzenli tuttu– çıkarıp elli poundu bastırsanız bile, tek bir çöp dahi bulamazsınız evde –Bayan William her zaman etrafta– ama Bayan William gide gele gide gele, ona bir anne oldu!"

Oda gitikçe daha çok kararıyor ve soğuyordu, sandalyenin arkasında toplanan kara belirsizlik ve gölge gittikçe koyulaşıyordu.

"Bu da yetmiyormuş gibi, efendim, Bayan William gidip bu gece eve dönerken (daha bir-iki saat önce) küçük bir çocuktan çok küçük vahşi bir canavara benzeyen bir mahluku kapıda titrerken bulmuş. Getirir onu eve, kurular, besler, ta ki yiyeceğimiz de havlumuz da bitene kadar, hem de Noel sabahı! Öyle bir ateşi daha önce görmemiştir; çünkü bizim ocağın karşısına oturup doymak bilmeyen gözleri bir daha hiç kapanmayacakmış gibi saatlerce ateşe bakıyor. Oturuyor, hiç değilse." dedi Bay William, sonra da düşünüp ekledi, "Atılmazsa."

"Tanrı Milly'den razı olsun!" dedi Kimyager, yükek sesle, "Senden de, Philip! Bu konuda ne yapmak gerektiğini düşünmeliyim. Bu öğrenciyi görmeyi isteyebilirim, sizi daha fazla alıkoymayayım. İyi geceler!"

"Teşekkürler, efendim, teşekkürler!" dedi ihtiyar adam, "Hem Fare, hem oğlum William, hem de kendi adıma teşekkür ederim. Oğlum William nerde? William, sen lambayı al, geçen sene ve daha önceki sene yaptığın gibi, karanlık koridorlarda önden git. Ha ha! Seksen yedi yaşımda olmama rağmen anımsıyorum! 'Tanrım hafızamı taze tut!' İnce sakallı, kırmalı yakalıklı, kültürlü beyefendiden çok güzel bir

dua bu. Tahta kaplamanın üzerinde, sağdan ikinci, eski haliyle, bizim on zavallı beyefendimiz takas etmeden evvel, büyük yemek salonumuzu. 'Tanrım hafızamı taze tut!' Çok güzel ve dini tarafı kuvvetli, efendim. Amin! Amin!"

Onlar çıkıp, ne kadar dikkatlice kapatılsa da, uzun bir gümbürdeyen yankılar silsilesi yaratan ağır kapıyı kapattıklarında, oda daha da karardı.

Koltuğunda tek başına derin derin düşünürken, taze çobanpüskülü duvarda soldu ve ölü dallarını döktü.

Arkasında, karanlığın gittikçe koyulaştığı yerde kara karanlık ve gölge yoğunlaştı ve yavaş yavaş –veya insan duyularının algılayamayacağı, gerçekdışı, hayali bir yolla– onun muazzam bir benzerine dönüştü!

Kurşuni yüzü ve elleri solgun ve soğuktu, ama yüz hatları, parlak gözleri, dolaşık saçları ve karanlık gölgeden onunkiyle aynı giysisiyle, onun korkunç görüntüsünü almıştı, hareketsiz, sessiz. Kimyager ateşin önünde derin derin düşünürken kolunu koltuğun kenarına dayadığı zaman, o da, koltuğun arkasına yaslandı ve Kimyager'in omzunun üzerinden bakarak, onun yüzünün müthiş bir kopyası olan yüzünü, onunkinin baktığı yere çevirip aynı ifadeyi takındı.

O halde, bu, geçip giden Şey olacaktı. Bu hayaletli adamın öteki tekiydi!

Birkaç saniye için, ne o ne de öbürü diğerine aldırdı. Uzakta bir yerde Noel korosu şarkı söylüyordu ve Kimyager düşüncelerinin arasında müziği de dinliyormuş gibiydi. O da müziği dinliyormuş gibiydi.

Sonunda Kimyager, hareket etmeden veya yüzünü kaldırmadan konuştu.

"Başladık yine!" dedi.

"Başladık yine." diye cevap verdi Hayalet.

"Seni ateşin içinde görüyorum." dedi hayaletli adam; "Müziğin içinde duyuyorum, rüzgârda, gecenin derin sessizliğinde."

Hayalet onaylamak için başını oynattı.

"Neden gelip duruyorsun?"

"Çağrıldığımda gelirim." dedi Hayalet.

"Hayır. Davetsiz." diye haykırdı Kimyager.

"Davetsiz olsun." dedi Hayalet. "Buradayım ya."

O ana kadar ateşin ışığı iki yüze vuruyordu –tabii eğer koltuğun arkasındaki ürkünç hatlara yüz denebilirse– ikisi de başta olduğu gibi ateşe dönüktü, birbirlerine bakmıyorlardı. Ama şimdi hayaletli adam birdenbire döndü ve Hayalet'e baktı. Hayalet de bir o kadar ani, koltuğun önüne geçti ve ona bakmaya başladı.

Canlı adam ile ölüsünün canlandırılmış hayali birbirlerine ancak böyle bakabilirlerdi. Dünya var olduğundan beri kimsenin nereden gelip nereye gittiğini bilmediği rüzgârın gizemli yolculuğu sırasında uğradığı ve milyonlarca yıldızın, dünyanın kütlesinin bir çekirdeğe, geçkin yaşınınsa bir bebeğinkine eş kaldığı uzaydan parladığı bir kış gecesinde, boş, eski, kocaman bir binanın yalnız ve uzak bir bölümünde, korkunç bir teftiş başladı.

"Bana bak!" dedi Hayalet. "Ben, gençliğimde ihmal edilmiş, sefalet derecesinde fakir, bilgiyi gömülü olduğu kaynaktan çıkarıp ondan engebeli basamaklar yaparak, onların üzerinde yükselene kadar çabalayan, çırpınan, gençliğimde ihmal edilmiş ve sefalet derecesinde fakir adamım."

"O adam benim." diye karşılık verdi Kimyager.

"Ne özverili anne sevgisi..." diye sürdürdü Hayalet, "Ne baba nasihati yardım etti bana. Daha ben çocukken, babamın evine bir yabancı geldi ve annemin kalbine bir yabancı oluverdim. Annem ve babamın sevgisi ve ilgisi çabuk biten cinstendi; kuşlar gibi çocuklarını çabucak salıverdiler; çocuklar iyiyse kendilerine pay çıkarırlar, kötülerse acırlar."

Durdu ve bakışıyla, konuşma şekliyle ve gülümsemesiyle onu kışkırtıp harekete geçirmeye çalışır gibiydi.

"Ben..." diye devam etti Hayalet, "Yukarı tırmanırken bir dost bulan o adamım. Onu kazandım ve kendime bağladım! Yan yana birlikte çalıştık. Gençliğimde açılma ve ifade fırsatı bulamayan bütün sevgi ve güvenimi ona bağışladım."

"Hepsini değil." dedi Redlaw, boğuk bir sesle.

"Hayır, hepsini değil." diye karşılık verdi Hayalet. "Bir kız kardeşim vardı."

Başı ellerine yaslı hayaletli adam, "Vardı!" dedi. Hayalet kötü bir gülümsemeyle sandalyeye biraz daha yaklaştı ve kavuşturduğu ellerini koltuğun arkasına çenesini de kavuşturduğu ellerine dayayıp tetkik eden, alev alev gözleriyle onun yüzüne bakarak, devam etti: "Hep biliyordum ki, o evdeki ışığın kaynağıydı. Ne kadar genç, güzel ve sevgi doluydu! Sahip olduğum ilk fakir çatı arasına götürmüştüm onu ve orayı güzelleştirmişti. Karanlık hayatıma girip onu aydınlatmıştı – Karşımda duruyor!"

"Ateşin içinde gördüm onu, ama şimdi müziğin içinde, rüzgârda ve gecenin derin sessizliğinde duyuyorum." dedi hayaletli adam.

"Onu *sevdi* mi?" dedi Hayalet, dalgın sesini yankılandırarak. "Sanırım bir zamanlar sevmişti. Eminim.

O da onu daha az –daha bölünmüş bir kalbin daha sığ bir yerinden gelen bir sevgiyle, daha az gizlice, daha az kıymet vererek– sevseydi ya."

"Bırak da unutayım!" dedi Kimyager, elini sinirlice sallayarak. "Hafızamdan silmek istiyorum!"

Hayalet, yerinden kımıldamadan ve onun yüzüne diktiği zalim gözlerini kırpmadan, konuşmayı sürdürdü: "Bir hayal, hem onun hem benim yaşamımdan çalındı."

"Öyle oldu." dedi Redlaw.

"Kalbimde..." diye devam etti Hayalet, "Bayağı tabiatımın besleyebileceği onun sevgisi gibi bir sevgi doğdu. Sevgimin nesnesini vaatler veya ricalarla kaderime bağlayamayacak kadar fakirdim o zamanlar. Bunu yapmaya çalışmayacak kadar çok seviyordum onu. Fakat, her zamankinden çok çabaladım tırmanmak için. Kat edilen bir santim beni zirveye yakın bir yere getirdi. Didinirdim! O zamanlar –kız kardeşimle (tatlı yoldaşım!) sönen kıvılcım ve soğuyan ocağı paylaştığımız zamanlar– akşam molalarında gelecekle ilgili ne hayaller gelirdi gözümün önüne!"

"Onları daha şimdi ateşte gördüm." diye mırıldandı Redlaw. "Müzikle, rüzgârla, gecenin derin sessizliğiyle, dönen yıllarla bana geri geliyorlar."

"Çabalarımın ilham kaynağıyla mesai saatinden sonra ev yaşantımızın hayalleri. Kız kardeşimin, sevgili dostumla, eşit şartlarda evlendiğini –çünkü aileden biraz serveti vardı, bizim yoktu– olgunluk çağlarımızın, yıllanmış mutluluğumuzun ve muhteşem bir çelenkte çocuklarımızı ve bizi bağlayan, çok gerilere uzanan altın bağların hayalleri." dedi Hayalet.

"Hayaller..." dedi hayaletli adam, "Aldanmalardı. Neden onları çok iyi hatırlamaya mahkûmum?"

"Aldanmalar..." diye tekrarladı Hayalet, sabit sesiyle ve sabit gözleriyle ona bakmayı sürdürerek. "Zira (güvenimi, tıpkı benim gibi, göğsünde muhafaza eden) dostum benimle ümit ve çabalarımın merkezinin arasına girerek, onu benden aldı ve kırılgan dünyamı yıktı. Evde daha tatlı, daha ilgili, daha neşeli olmaya çabalayan kız kardeşim, ben ünlü olana, kaynağı paramparça olan ihtiraslarımın karşılığını aldığımı aldığımı görene kadar yaşadı ve sonra..."

"Sonra öldü." diyerek araya girdi. "Her zamanki kadar asil öldü; mutlu ve erkek kardeşinden başka bir şey düşünmeden. Huzur içinde yatsın!"

Hayalet sessizce onu izledi.

"Anımsanıyor!" dedi hayaletli adam, bir aradan sonra. "Evet. Öyle iyi anımsanıyor ki, yıllar geçtikten sonra, şimdi, hiçbir şey onca zaman süren o çocukça sevgiden daha asılsız ve hayali değilken bile, bunu, sanki bir erkek kardeşin veya erkek evladın sevgisiymiş gibi, hâlâ sempatiyle düşünüyorum. Hatta kalbinin arkadaşıma ilk nasıl meylettiğini ve bana ne kadar düşkün olduğunu bile düşünüyorum bazen. –Bir zamanlar az düşkün değildi, sanırım.– Ama bu hiçbir şeydi. Eski mutsuzluk, sevdiğim ve güvendiğim bir elin açtığı yara ve hiçbir şeyin telafi edemeyeceği bir kayıp böyle hayallerden fazla yaşar."

"Bu yüzden..." dedi Hayalet, "İçimde bir üzüntü ve hata taşıyorum. Bu yüzden içime dert oldu. Bu yüzden hafıża benim lanetim; ve eğer üzüntümü ve hatamı unutabilseydim, unuturdum!"

"Dalga geçme!" dedi Kimyager, sıçrayıp öfkeyle öteki tekinin boğazına davranarak. "Neden bu alaylı sözler sürekli kulağımda?"

"Sakın!" diye haykırdı hayalet korkunç bir sesle. "Hele bir elini sür bana, ölürsün!"

Sanki sözleri onu felç etmiş gibi yarı yolda durdu ve ona bakarak ayakta dikildi. Hayalet, Redlaw'dan süzülerek uzaklaştı; uyarı için kollarını havaya kaldırmıştı; karanlık bedenini zaferle büyütürken, doğaüstü yüzünden bir gülümseme geçti.

"Eğer üzüntümü ve hatamı unutabilseydim, unuturdum." diye tekrarladı Hayalet. "Eğer üzüntümü ve hatamı unutabilseydim, unuturdum!"

"Kötü ruhum..." diye karşılık verdi hayaletli adam, alçak, titrek bir tonla, "Hayatım bu sürekli fısıltıyla karardı."

"Bu bir yankı." dedi Hayalet.

"Eğer bu düşüncelerimin yankısıysa – şimdi, gerçekten de öyle olduğunu bildiğim gibi..." dedi hayaletli adam, "Neden bu yüzden işkence çekeyim ki? Bu bencilce bir düşünce değil. Ona tahammül sınırımı zorlayarak katlanıyorum. Herkesin üzüntüleri vardır; çoğunun hataları da olmuştur; yaşamın bütün aşamalarını kuşatan nankörlük, hasis kıskançlık ve menfaatleri. Kim üzüntülerini ve hatalarını unutmazdı?"

"Kim unutmazdı, gerçekten ve onlardan mutluluk duyup faydalanırdı?" dedi Hayalet.

"Kutladığımız bu yıl devirleri..." diye devam etti Redlaw, "Neyi anımsatırlar! İçinde bir parça olsun keder veya ıstırap uyandırmadığı bir zihin var mıdır? Bu akşam burada olan yaşlı adamın hatırası neydi? Bir sürü keder ve ıstırap."

"Fakat bayağı tabiatlılar..." dedi Hayalet, donuk yüzünde kötü gülümsemesi, "Aydınlanmamış akıllar ve sıradan ruhlar, daha iyi yetişmiş ve daha derin düşünceli insanlar gibi böyle şeyleri düşünüp üzerinde kafa yormazlar."

"Şeytan..." diye cevap verdi Redlaw, "Bakışından ve sesinden sözcüklerle ifade edemeyeceğim kadar çok korkuyorum ve konuşurken bana sokulan daha büyük bir korkunun ondan gelen habercisini, kendi zihnimin yankısı olarak işitiyorum."

"Bunu gücümün bir kanıtı olarak kabul et." dedi Hayalet. "Dinle beni! Kederini, hatanı ve ıstırabını unut!"

"Unutayım mı?" dedi.

"O anıları silmeye – kısa sürede yok olacak, silik ve karmaşık izlere dönüştürmeye muktedirim." dedi Hayalet. "Söyle! Anlaştık mı?"

"Dur!" diye bağırdı hayaletli adam, aşırı bir hareketle kalkan eli yakalayarak. "Sana güvenmiyorum; ve içime soktuğun bulanık korku, güçlükle tahammül edebildiğim, tarifi olanaksız bir dehşete dönüşmekte. Kendimi bana veya başkalarına faydası olan güzel hatıralardan mahrum edemem. Eğer bunu kabul edersem, neleri kaybedeceğim? Andacımdan başka neler silinecek?"

"Her biri uzaklaştırılan hatıralara bağlı olan ve onlardan beslenen, duygu, düşünce ve çağrışımlar hariç hiçbir bilgi veya hiçbir çalışma sonucu silinmeyecek."

"Çoklar mı peki?" dedi hayaletli adam, telaşla.

"Kendilerini ateşte, müzikte, rüzgârda, gecenin derin sessizliğinde ve dönen yıllarda gösteriyorlar." diye yanıtladı Hayalet, aşağılarcasına.

"Başka?"

Hayalet sessizliğini korudu.

Fakat kısa bir süre sessizce karşısında durduktan sonra, ateşe doğru gitti; sonra durdu.

"Karar ver!" dedi, "Yoksa fırsat elinden kaçacak!"

"Bir dakika! Tanrı şahidim olsun ki..." dedi ıstırap içindeki adam, "Çevremdekilere karşı asla kinci, aksi, kaygısız veya zalim olmadım. Eğer burada yalnız yaşıyor olsaydım, şimdiye dek olmuş ve olabilecek her şeyden çok daha fazlasını yapardım, payıma düşen kötülükten ise çok daha azını. Ama eğer bedenimde zehir olsaydı, panzehirlerine de sahip olup onları kullanmaz mıydım? Eğer zihnimde zehir olsaydı ve bu korkunç gölge sayesinde onu dışarı atabilseydim, atmaz mıydım?"

"Söyle..." dedi Hayalet, "Anlaştık mı?"

"Bir dakika daha!" dedi telaşla. "*Unutabilseydim unuturdum*! Bunu yalnızca ben mi düşündüm yoksa binlerce kez, nesiller boyu düşünüldü mü? Bütün insanlık hafızası keder ve ıstırapla dolu. Benim hafızam da diğer insanların hafızası gibi, ama diğer insanlar bu seçeneğe sahip değil. Evet, pazarlığı kapatıyorum. Evet! Keder, hata ve ıstıraplarımı unutayım!"

"Söyle." dedi Hayalet, "Kabul mü?"

"Kabul!"

"Kabul. Al bunu, burada terk ettiğim adam! Sana verdiğim, senin yeniden vereceğin hediyeyi al, dilediğin yere git. Şu andan itibaren, verdiğin gücü tekrar elde etmediğin sürece, kime yaklaşırsan ondaki benzerini yok edeceksin. Senin aklın keder, hata ve ıstırap dolu anıların tüm insanoğlunun kaderi olduğunu ve insanoğlunun bu anılar olmaksızın, diğer anılarıyla daha mutlu olacağını anladı. Git! Bunun velinimeti ol! Bu saatten itibaren bu hatıralardan kurtulmuş bir halde bu özgürlüğün nimetini bilmeden kendinle birlikte taşı. Senden ayrılmamacasına nüfuz etti sana. Git! Kazandığın ve yaptığın iyiliğin içinde mutlu ol!"

Hayalet eriyip kaybolmadan önce, konuşurken, beddua ya da aforoz edermiş gibi, kansız elini Redlaw'un üzerinde tuttu ve gözlerini, yüzündeki korkunç gülümsemeye eşlik etmediklerini, sabit, değişmez ve sarsılmaz dehşet olduklarını anlamasına yetecek kadar onunkilere yaklaştırdı.

Korku ve merak içinde, melankolik yankılar yaparak gittikçe zayıflayan, "kime yaklaşırsan ondaki benzerini yok edeceksin!" sözlerini duyduğunu hayal ederek, olduğu yere çakılmış haldeyken, kulakları tırmalayan bir çığlık duydu. Kapının ardındaki koridorlardan değil, eski binanın bir başka bölümünden gelmişti ve karanlıkta yolunu kaybetmiş birinin çığlığına benziyordu.

Aklı karışmış bir şekilde, sanki kim olduğundan emin olmak istermiş gibi, ellerine ve uzuvlarına baktı, sesli ve çılgın gibi bağırarak karşılık verdi; çünkü bir tuhaflık ve dehşet vardı kendisinde de. Sanki o da kaybolmuştu.

Çığlık yanıt verip yaklaşırken, lambayı kaptığı gibi duvardaki ağır bir perdeyi kaldırdı. Bu perdeden geçince odasının bitişiğindeki, ders verdiği amfiye giriliyordu. Gençlik, hareket ve Kimyager girişiyle dikkat kesilen bir amfi dolusu yüze rağmen, bütün bunlar gidince burası ürpertici bir yerdi ve ona ölümün sembolü gibi gözlerini dikerdi.

"Hey!" diye bağırdı. "Hey! Buraya! Işığa gel!" bir eliyle perdeyi tutup ötekiyle de lambayı kaldırarak, amfiyi dolduran karanlığı delmeye çalışırken, bir şey yabankedisi gibi odanın içine fırladı ve bir köşeye sindi.

"Nedir o?" dedi aceleyle.

Şu anda, köşesinde büzülmüş duran şeye baktığında gördüğü gibi iyice görebilseydi bile, "Nedir o?" diye sorabilirdi.

Boyut ve şekil olarak bir bebeğin, ama kavraması kötü bir yaşlı adamınkini andıran bir elin tuttuğu bir paçavra çıkını. Altı yaşında yuvarlak ve pürüzsüz, ama hayat deneyimleriyle burulup çimdiklenmiş bir yüz. Çocuksu narinlikleriyle güzel, ama üzerindeki kan ve kir lekeleriyle çirkin bir çift çıplak ayak. Bir bebek yaban, bir küçük canavar, hiç çocuk olmamış bir çocuk, büyüdükçe bir insan şeklini alacak olan, ama içinde bir vahşi hayvanı yaşatıp yok edecek bir mahluk.

Vahşi hayvan gibi korkup avlanmaya çoktan alışmış olan çocuk, kendisine bakılır ve o da kendisine bakana bakarken, köşeye sinmiş oturuyordu ve gelebilecek bir darbeyi savuşturmak için kolunu uzattı.

"Bana vurursan..." dedi, "Isırırım!"

Bu görüntü Kimyager'in yüreğine işledi. Şimdi ona soğukça bakıyordu; ne olduğunu bilmediği bir şeyi hatırlamak için büyük gayret göstererek, çocuğa orada ne yaptığını ve nereden geldiğini sordu.

"Kadın nerde?" dedi çocuk. "Kadını bulmak istiyorum."

"Kimi?"

"Kadını. Beni buraya getiren ve ateşin yanına yerleştiren kadını. Uzun süre görünmeyince onu aramaya çıktım ve kayboldum. Seni istemiyorum. Kadını istiyorum."

Çocuk kaçmak için öyle aniden fırladı ki, Redlaw onu paçavralarından yakaladığında, çıplak ayağının döşemedeki cansız sesi perdenin yanındaydı.

"Bırak beni!" diye mırıldandı çocuk çırpınıp dişlerini sıkarak. "Sana hiçbir şey yapmadım. Bırak da kadına gideyim!"

"Oradan değil. Bu taraftan daha yakın." dedi Redlaw, bu canavarımsı şeyle bağlantısı olan, olması gereken bir şeyi hatırlamak için boş yere çabalayarak, onu oyalayarak. "Adın ne?"

"Adım yok."

"Nerde yaşıyorsun?"

"Yaşamak mı? O da ne?"

Çocuk bir an ona bakmak için saçını gözünden çekti ve sonra bacaklarını çırpıp onunla güreşerek repertuvarını yineledi: "Bırak da gideyim, olmaz mı? Kadını bulmak istiyorum."

Kimyager onu kapıya götürdü. "Burdan." dedi hâlâ ona kafası karışık ama soğukluğundan kaynaklanan antipati ve sakınmayla bakarak. "Seni ona götüreyim."

Çocuğun odada dolaşan keskin gözleri, masanın üzerindeki akşam yemeği artıklarına takıldı.

"Bana biraz şundan ver." dedi açgözlülükle.

"Karnını doyurmadı mı?"

"Yarın yine acıkıcam, değil mi? Her gün acıkmıyo muyum?"

Serbest kalan çocuk küçük bir hayvan gibi masaya atlayıp ekmeği, etleri ve kendi çaputlarını göğsüne bastırarak, "Tamamdır! Şimdi beni kadına götür!" dedi.

Kimyager ona dokunmaya karşı duyduğu yeni bir isteksizlikle çocuğu sertçe çekip kapıdan çıkarken, titreyip durdu.

"Sana verdiğim hediyeyi yeniden vermelisin, dilediğin yere git!"

Hayalet'in sözleri rüzgârla birlikte esti ve ona bir ürperti verdi.

"Bu gece oraya gitmeyeceğim." dedi belli belirsiz. "Bu gece hiçbir yere gitmeyeyim. Çocuk! şu koridoru geç, sonra da büyük koyu renkli kapıdan bahçeye çık – oradaki pencerede yanan büyük ateşi göreceksin."

"Kadının ateşi mi?" diye sordu çocuk.

Kimyager başını salladı ve çıplak ayaklı fırlayıp gitti. Kimyager lambasıyla içeri geri girdi ve aceleyle kapısını kilitleyerek, kendinden korkan biri gibi yüzünü kapatıp koltuğuna oturdu.

Şimdilik, gerçekten yalnızdı. Yalnız, yalnız.

II.

YAYILAN HEDİYE

Küçük bir adam, her tarafı küçük gazete parçalarıyla kaplı bir paravanayla küçük bir dükkândan ayrılmış, küçük bir salonda oturuyordu. Küçük adamın yanında, sözünü etmeye değer sayıda –en azından öyle görünüyordu– çocuk vardı; bu sınırlı hareket alanında, rakamsal açıdan oldukça heybetli bir görüntü oluşturuyorlardı.

Bu küçük çocuklardan ikisi güçlü bir mekanizma sayesinde bir köşedeki yatağa yatırılmışlardı. Uyanık kalmaya, bir de yatağın içinde ve dışında itişip kakışmaya yönelik bünyesel bir eğilimleri olmasaydı. orada masumiyet uykusunda rahatça dinlenebilirlerdi.

Bu saldırı ve karşı saldırılara eşlik eden patırtıya ek olarak, bir başka yataktaki bir başka küçük çocuk potinlerini suya fırlatarak, bir başka deyişle, potinleri ve atılan madde olarak düşünüldüğünde sert sayılabilecek, fakat kendi içlerinde zararsız çeşitli küçük nesneleri, rahatını bozanlar atarak –onlar da bu

komplimanlara yanıt vermekte hiç gecikmiyorlardı– aileye küçük bir düzensizlik katkısında bulunuyordu.

Yanı sıra, bir başka küçük çocuk –oradakilerin en büyüğü, fakat yine de küçük– bir yana eğilmiş, öne arkaya sallanıyordu ve bazen neşeli ailelerde geçerli olan bir masala göre, uyutmak zorunda olduğu irice bir bebeğin ağırlığıyla dizleri bükülüyordu. Fakat ah! bebeğin gözlerinin, ancak o zaman, çocuğun her şeyden habersiz omzunun üzerinden kendilerini bakmaya hazırladıkları, tükenmez izleme ve gözleme alanları.

Doymak bilmez sunağında günlük kurban olan abisinin tüm varlığının sunulduğu bir bebek, tam bir Moloch* idi. Bu bebeğin kişiliği, hiçbir yerde, kesintisiz beş dakika boyunca sessiz kalmamak ve asla istendiği zaman uyumamaktan ibaretti. "Tetterbyle'rin bebeği" mahallede postacı veya meyhane garsonu kadar tanınıyordu. Pazartesi sabahından cumartesi gecesine kadar Küçük Johnny Tetterby'nin kucağında kapı kapı dolaşıyor ve Tumblerları veya Maymunu izleyen ve çekici olan her şey için daima bir parça geç kalan küçük askerlerin arkasında, onları oldukça geriden takip ediyordu. Nerede çocuklar oynamak için bir araya gelse, küçük Moloch Johnny'yi köle gibi çalıştırırdı. Ne zaman Johnny bir yerde kalmak istese, küçük Moloch huysuzlaşır, durduğu yerde durmazdı. Ne zaman Johnny dışarı çıkmak istese, Moloch uykuda olur ve göz kulak olunması gerekirdi. Ne zaman Johnny evde kalmak istese, Moloch uyanık olur ve dışarı çıkarılması gerekirdi. Fakat Johnny, bunun, İngiltere Karallığı'nda bir eşi daha bulunmayan, mükemmel bir bebek olduğuna inanmıştı, onun eteklerinin arkasından veya sallanan yumuşak başlı-

* Zararsız, dikenli bir kertenkele. Başlıca, karıncalarla beslenir. Avustralya'nın iç kısımlardaki kurak bölgelerde bulunur.

ğının arkasından görebildikleriyle yetiniyordu ve bu bebekle, hiç kimseye gönderilmeyen ve hiçbir yere bırakılamayacak çok büyük bir yük taşıyan çok küçük bir hamal gibi dolaşmaktan hoşnuttu.

Bu kargaşanın ortasında boşuna huzur içinde gazetesini okuma girişimlerinden bulunan küçük adam, ailenin babası ve küçük dükkânın önündeki yazıda, A. TETTERBY VE ORTAĞI, GAZETECİLER ismiyle ifade edilen şirketin başıydı. Aslında, ORTAĞI tamamen temelsiz ve genel bir manzum alıntı olduğu için, bu unvana uyan tek kişi oydu.

Tetterby'ninki, Kudüs Binaları'nda bir köşe dükkânıydı. Vitrinde, genellikle modası geçmiş resimli gazeteler ile korsan ve haydut serilerinden oluşan iyi bir edebiyat sergisi vardı. Baston ve mermerden yapılmış eşyalar da mevcut mallar arasında yer almaktaydı. Bir zamanlar hafif şekerleme bile vardı; fakat görünüşe göre Kudüs Binaları civarında hayatın bu incelikleri fazla rağbet görmüyordu, çünkü, içinde birkaç şekerleme bulunan bir çeşit küçük cam fener hariç, bu çeşitten hiçbir mal vitrinde kalmadı. Yazın eriyip kışın tekrar katılaşan o şekerlemeler de, onları dışarı çıkarma veya feneri yeme ümidi sonsuza kadar kaybolunca vitrinden kaldırıldılar. Tetterby'nin dükkânı pek çok şeye el atmıştı. Bir keresinde oyuncak işinde cılız bir hamle yapmıştı; bir başka fenerin içinde, hepsi birbirine yapışmış, birinin ayakları ötekinin başında, dipte de kopuk bacak ve kol tortusu olmak üzere korkunç bir şekilde birbirine girmiş ufacık balmumu bebeklerden oluşan bir tepecik vardı. Kadın şapkaları konusunda bir girişimde bulundu: bir-iki yavan, telli bone tarzı şapka numune olarak vitrinin bir köşesinde durdu. Tütün ticaretinde iyi kazanç olabileceğini sandı ve güzel kokulu otun tüketi-

mine şiirsel bir efsane ekleyerek, insanların oturup şakalaştıkları bir ortamda anlam kazanan, İngiltere Krallığı'nın üç paralı porsiyounun her birinden bir yerlinin sunumunu destekledi; çiğnenmiş bir tütün, çekilmiş bir enfiye, içilmiş bir sigara: ama bundan elde kalan yalnızca sinekler oldu. Sahte mücevherde terk edilmiş bir güven, vitrinlerin birinde bir fok balığı kartı, diğerindeyse kalem kutuları vardı ve anlaşılmaz bir eğilime ilişkin gizemli, siyah bir muska dokuz peni olarak etiketlenmişti. O saate kadar Kudüs Binaları sakinleri hiçbirini satın almamıştı. Kısacası, Tetterby dükkânı, Kudüs Binaları'ndan rızkını çıkarmak için şu veya bu şekilde öyle çok çaba göstermiş ve hepsinde de öyle vasat iş çıkarmıştı ki, şirketteki en iyi konum hiç tartışmasız ortağınkiydi, çünkü, bedensiz bir varlık olarak ortak, açlık ve susuzlık gibi bayağı zorluklarla uğraşmıyordu, ne fakirlere yardım vergisi ne de gelir vergisine tabiydi ve bakması gereken küçük çocukları yoktu.

Ama daha önce de değinildiği gibi, küçük salonunda, görmezden gelemeyeceği veya gazetesini dikkatle okuyamayacağı kadar gürültülü bir şekilde zihnini etkileyen çocukları etrafında bulunan Tetterby gazetesini bıraktı, çılgınlığının arasında, kararsız bir posta güvercini gibi birkaç kez salonun içinde döndü durdu, kendisini sıyırıp geçen bir-iki uçan pijamalı yaramaza doğru atıldı ama sonuç alamadı ve sonra birdenbire ailenin tek suçsuz üyesine bastırarak, küçük Moloch'un bakıcısına şamar attı.

"Seni yaramaz!" dedi Bay Tetterby, "Sabahın beşinden beri zor bir kış gününün yorgunluğunu ve tasasını yüklenen zavallı babana hiç acıman yok mu senin, terbiyesizce numaralarınla istirahatini bozmak, kalan son aklını da yıpratmak zorunda mısın?

Kardeşin Dolphus kışta kıyamette çalışıp didinirken senin burada bir – bir bebek ve dilediğin her şeyle lüks içinde yüzmen yetmiyor mu, beyefendi?" dedi Bay Tetterby, büyük bir nimetten söz eder gibi üzerine basa basa, "Bir de evi panayıra, ebeveynlerini de deliye mi çevirmek zorundasın yani? Söyle, Johnny? Hey?" Bay Tetterby her soruda şamar atarmış gibi yapıyor, ama düşünüp elini indiriyordu.

"Ya, baba!" diye sızlandı Johnny, "Hiçbir şey yapmasam tamam da, Sally'ye bakıp onu uyutuyorum. Baba, yaa!"

"Keşke karım eve gelse!" dedi Bay Tetterby, yumuşayıp pişman olarak, "Ah bir karım eve gelse! Ben bunlarla başa çıkamıyorum. Başımı döndürüp posamı çıkarıyorlar. Ah, Johnny! Annen sana bu tatlı kız kardeşi vermiş, yetmez mi?" dedi Moloch'u göstererek; "Yedi oğlandınız da aranızda bir tane bile kız yoktu ve anneciğiniz, n'aptıysa, sırf bir kız kardeşiniz olsun diye yapmadı mı? Zorunuz ne, benim başımı döndürecek şekilde hareket ediyorsunuz?"

Kendi müşfik duyguları ile yaralı oğlunun duyguları kıvama gelince, gittikçe daha çok yumuşayan Bay Tetterby konuşmasını oğluna sarılarak noktaladı, fakat gerçek suçlulardan birini yakalamak için derhal ayrıldı. Oldukça iyi bir sıçrayış yaparak, kısa ama şık bir koşudan, karyolaların altında ve üzerinde ve karmakarışık sandalyelerin arasında, bir baştan bir başa yapılan çok sert bir çalışmadan sonra, daha sonra layığıyla cezalandırıp yatağa taşıdığı bebeği yakalamada başarılı oldu. Bu örnek, potinlinin üzerinde güçlü ve hipnotik bir etki yarattı ve potinli, daha bir dakika önce tamamen uyanık ve neşenin doruğunda olmasına rağmen, hemen derin bir uykuya daldı. Bu etki iki küçük mimarda da kendini gösterdi ve onlar da,

büyük bir mahremiyet ve hızla, bitişikteki bir küçük odaya uyumaya çekildiler. Yolda yakalanan arkadaşı da benzer bir ketumiyet içinde kıvrılıp yatınca, nefes almak için duran Bay Tetterby, kendini beklenmedik bir sessizliğin ortasında buldu.

"Karıcığım bile..." dedi Bay Tetterby ter fışkıran yüzünü silerek, "Daha iyisini beceremezdi! Keşke burada olsaydı da, bunu o yapsaydı, keşke!"

Bay Tetterby çocukların zihinlerinde kalacak, görüntüye uygun bir parça aradı ve şunu okudu: "'Şüphe yok ki, her olağanüstü adam olağanüstü bir anneye sahiptir ve öteki dünyada da ona en iyi arkadaşı gibi saygı gösterir.' Kendi olağanüstü annenizi düşünün, oğlum." dedi Bay Tetterby, "Ve hâlâ sizinleyken değerini bilin!"

Tekrar ateşin yanındaki koltuğuna oturdu, bacak bacak üstüne atarak gazetesine yoğunlaştı.

"İçinizden biri, kim olursa olsun, yataktan çıkacak olursa..." dedi Tetterby, yumuşakça söylenen genel bir uyarı olarak, "Başına gelenler diğerlerine ibret olacak." Bay Tetterby bu ifadeyi duruma özel olarak seçmişti. "Johnny, evladım, biricik kız kardeşin Sally'ye göz kulak ol; çünkü genç alnında ışıldayan en parlak mücevherdir o."

Johnny küçük bir sandalyeye oturdu ve sadık bir şekilde, Moloch'un ağırlığının altında kendini ezdi.

"Ah, bu bebek senin için ne büyük bir hediye, Johnny!" dedi babası, "Ve bunun için çok şükretmelisin! 'Bu çoğunlukla bilinmez' Johnny." Yine duruma atıfta bulunuyordu, "'Ama bu tam hesaplamalarla ortaya çıkarılmış bir gerçektir, bebeklerin büyük bir yüzdesi iki yaşına kadar yaşayamamaktadır; yani - '"

"Hayır baba, lütfen!" diye bağırdı Johnny. "Sally'i düşününce, buna dayanamıyorum."

Bay Tetterby vazgeçince, Johnny, daha derin bir güven duygusuyla gözlerini silip kardeşini yatıştırdı.

"Kardeşin Dolphus..." dedi babası ateşi dürterek, "Bu gece geç kaldı, Johnny, eve bir buz öbeği gibi gelecek. Ya bir tanecik annen nerde kaldı?"

"İşte annem ve Dolphus, baba!" diye haykırdı Johnny, "Galiba."

"Haklısın!" dedi babası, kulak kabartarak. "Evet, bu benim ufacık kadınımın ayak sesi."

Bay Tetterby'yi, karısının ufacık bir kadın olduğu sonucuna vardıran çıkarım işlemi onun sırrıydı. Karısı, Bay Tetterby'nin sırlarından rahatlıkla iki kitap çıkarabilirdi. Tek başına ele alındığında cüsseli ve dinç bir kadındı, ama kocasıyla kıyaslandığında ölçüleri görkemliydi. Hepsi ufacık olan yedi oğlunun ölçülerine göre incelendiğinde de en ufak bir orantı sunmuyorlardı. Fakat Sally'ye gelince, hiç kimsenin, çok fazla dikkat ve güç gerektiren bu tapılan varlığı günün her saati taşıyan kurban Johnny'den daha iyi bilemeyeceği gibi, Bayan Tetterby sonunda kendini gösteriyordu.

Alışveriş yapmış ve bir sepet taşımış olan Bayan Tetterby, başlığıyla şalını attı ve bitkin bir halde otururak, John'a tatlı yükünü öpmek için yanına getirmesini buyurdu. Johnny emre itaat edip sandalyesine geri gönerek tekrar kendini ezerken, çoktan gövdesindeki prizma şeklindeki sonu gelmez atkısını çözmüş olan Master Adolphus Tetterby de aynı şeyi istedi. Johnny yine itaat etmiş, sandalyesine dönüp tekrar kendini ezmekteydi ki, birden aklına bir düşünce gelen Bay Tetterby de ebeveyn olarak aynı talepte bulundu. Bu üçüncü arzunun yerine getirilmesi, sandalyesine geri dönüp yeniden kendisini eze-

cek ve akrabalarına soluyacak nefesi kalmayan kurbanı çok yordu.

"Ne yaparsan yap, Johnny..." dedi Bayan Tetterby, kafasını sallayarak, "Ona iyi bak, yoksa bir daha annenin yüzüne hiç bakma."

"Ne de ağabeyinin yüzüne." dedi Adolphus.

"Ne de babanınkine." diye ekledi Bay Tetterby.

Bu şartlı feragatinden çok etkilenen Johnny, iyi olup olmadıklarını anlamak için Moloch'un gözlerine baktı, beceriyle sırtını tıpışladı (akla ilk gelen buydu) ve ayağıyla hoplattı.

"Islandın mı, Dolphus, oğlum?" dedi babası. "Gel benim koltuğuma otur da kurut kendini."

"Yok, baba, sağol." dedi Adolphus, elleriyle üzerini düzelterek. "O kadar ıslak değilim. Yüzüm çok mu parlıyor, baba?"

"Solgun görünüyor, oğlum." diye yanıt verdi Bay Tetterby.

"Havadan, baba." dedi Adolphus, ceketinin aşınmış kol ağızlarıyla yanaklarını parlatarak. "Yağmur, sulusepken kar, rüzgâr ve sis yüzünden yüzüm bazen leke leke oluyor. Ve parlıyor – öyle değil mi, ama!"

Adolphus gazete işinde çalışıyordu, babası ile ortağının şirketinden daha başarılı bir şirket için bir tren istasyonunda gazete satıyordu. Kılıksız bir Aşk Tanrısı gibi tombul ufak şahsı ile tiz sesi (on yaşından fazla değildi) lokomotiflerin boğuk hırıltıları kadar iyi tanınırdı. İşe ilk başladığında gençliği onun zararına olabilirdi, fakat neyse ki, işini aksatmadan kendini eğlendirmenin ve uzun günü ilgi alanlarına bölmenin bir yolunu buldu. Pek çok büyük keşif gibi basitliğiyle dikkati çeken bu zekice buluş, "gazete"

sözcüğündeki ilk sesli harfi, günün değişik vakitlerinde, alfabetik sırayı izleyerek diğer sesli harflerle değiştirmekti.

Başlığı ile şalını çıkarmış, nikah yüzüğünü parmağında çevirip durarak oturmakta olan Bayan Tetterby, kalktı ve mantosunu çıkarıp akşam yemeği için sofra örtüsünü yaymaya başladı.

"Ah, aman Allah'ım, aman Allah'ım, aman Allah'ım!" dedi Bayan Tetterby. "İşte dünyanın hali bu!"

"Neymiş dünyanın hali, tatlım?" diye sordu Bay Tetterby, kafasını çevirip bakarak.

"Yok bir şey." dedi Bayan Tetterby.

Bay Tetterby kaşlarını kaldırdı, gazetesini yeniden katladı ve gözlerini gazetenin üzerinde gezdirdi, fakat okumuyordu.

Bu sırada Bayan Tetterby masa örtüsünü serdi, fakat akşam yemeğini hazırlamaktan çok masayı cezalandırıyordu sanki. Çatal bıçağı gereksizce masaya vuruyor, tabaklarla tokatlıyor, tuzlukla bereliyor ve ekmekle haddini bildiriyordu.

"Ah, aman Allah'ım, aman Allah'ım, aman Allah'ım!" dedi Bayan Tetterby. "İşte dünyanın hali bu!"

"Sevgilim..." dedi kocası, tekrar başını çevirip bakarak, "Bunu az önce de söyledin? Nedir dünyanın hali?"

"Ay, yok bir şey!" dedi Bayan Tetterby.

"Sophia!" diye itiraz etti kocası, "Bunu da az önce söylemiştin!"

"E, istiyorsan yine söyleyeyim." diye karşılık verdi Bayan Tetterby. "Ay, yok bir şey – işte! İstiyorsan bir

daha, ay, yok bir şey – al! İstersen bir kere daha, ay, yok bir şey – buyur!"

Bay Tetterby gözlerini sevgili karısına çevirdi ve yumuşak bir şaşkınlıkla şöyle dedi: "Karıcığım, neye sinirlendin sen?"

"Vallahi, bilmiyorum." diye sertçe cevap verdi. "Bana sorma. Kim demiş sinirliyim diye? Ben öyle bir şey söylemedim."

Bay Tetterby gazeetesini okumaktan vazgeçti ve elleri ardında, omuzları yukardı yavaş yavaş odanın içinde yürüyerek – yürüme şekli de uysal tavrıyla uyumluydu – iki büyük çocuğuna doğru yöneldi.

"Yemeğiniz birazdan hazır olur, Dolphus." dedi Bay Tetterby. "Anneniz bunu almak için dışarı çıkıp ıslandı. Annenin kıymetini bil. Birazdan sen de yemek yersin, Johnny. Kız kardeşinle böyle ilgilendiğin için annen senden çok memnun, evladım."

Bayan Tetterby dikkat etmeden, ama masaya karşı öfkesinde kesin bir hafiflemeyle hazırlıklarını bitirdi ve geniş sepetinden, kâğıda sarılmış koca bir parça bezelye pudingi, üzerine fincan tabağı kapatılmış bir tas çıkardı. Tabak kaldırıldığında ortalığa öyle hoş bir koku yayıldı ki, iki yataktaki üç çift göz kocaman kocaman açılıp ziyafete sabitlendi. Bay Tetterby ise bu sessiz sofra davetine aldırmayıp yavaş yavaş tekrar etti, "Evet, evet, yemeğiniz birazdan hazır olur, Dolphus – anneniz bunu almak için dışarı çıkıp ıslandı. Annenizin kıymetini bilin" – ta ki arkasında çeşitli pişmanlık belirtileri sergileyen Bayan Tetterby boynuna sarılıp ağlayana kadar.

"Ah, Dolphus!" dedi Bayan Tetterby, "Nasıl gidip böyle davranabildim?"

Bu barışma küçük Adolphus'u ve Johnny'yi o kadar çok etkiledi ki, ikisi aynı anda kederli bir feryat kopardılar. Bunun üzerine yatakta koca koca açılmış gözler kapandı ve tam o sırada yemekte ne var diye yandaki odadan içeri süzülmekte olan diğer iki küçük Tetterby neye uğradıklarını şaşırdılar.

"Yemin ederim, Dolphus..." diye hıçkıra hıçkıra ağladı Bayan Tetterby, "Eve gelirken, doğmamış bir çocuktan daha fazla bilmiyordum..."

Bay Tetterby bu söyleme şeklinden hoşlanmamış olacak ki, "Şu bebekten daha fazla, de, tatlım." diye fikrini söyledi.

"...Şu bebekten daha fazla bilmiyordum." dedi bayan Tetterby. "Johnny, bana değil bebeğe bak, yoksa kucağından düşüp ölecek. O zaman sen de vicdan azabından ölürsün ve hak edersin de – eve geldiğimde şu huysuzlanan şirin şeyden daha fazla bilmiyordum; ama bir şekilde, Dolphus..." Bayan Tetterby durdu ve yeniden nikâh yüzüğünü parmağında döndürmeye başladı.

"Anlıyorum!" dedi Bay Tetterby. "Anlıyorum! Küçük kadınımın canı sıkkın. Güç zamanlar, güç hava koşulları, güç çalışma koşulları arada sırada böyle yapar insanı. Anlıyorum, Tanrı yardımcın olsun! Tabii canım! Dorf, oğlum..." diye devam etti Bay Tetterby, çatalla tası inceleyerek, "Bak annen aş dükkânından bezelye pudinginin yanı sıra koca bir domuz budu rostosu da getirmiş. Üzeri kızarmış, bol çeşnili ve hardallı. Ver tabağını, oğlum, dumanı üzerindeyken başla."

Adolphus ikinci davete gerek kalmadan, iştahtan gözleri nemlenmiş bir halde, kendi özel sandalyesine çekilerek, var gücüyle yemeğine saldırdı. Johnny de unutmadılar, ama o tayınını, sosu bebeğin üzerine damlamasın diye, ekmeğin üzerinde aldı. Benzer se-

beplerden dolayı, pudingini yemediği zamanlarda cebinde tutması istendi.

Aş dükkânındaki et kesen adamın daha evvelki müşteriler için et keserken şüphesiz unutmamış olduğu kemiğin üzerinde daha et vardı, fakat hiç çeşni kalmamıştı ve etin tadını hoşlaştıran, onu mükemmelleştiren bu çeşnidir. Nasıl Doğu'da bülbül gülsüz olmazsa, gerçi bunlar domuz eti değiller tabii, sos ve hardal gibi bezelye pudingi de domuz etinin ayrılmaz garnitürüydü; böylece, genellikle, bir orta boy domuz lezzeti olurdu. Bu tat, yataktaki Tetterbyler için karşı koyulmazdı. Mışıl mışıl uyuyor olmalarına rağmen, anne ve babalarına görünmeden yataktan çıkıp ağabeylerine, kardeş sevgisinin gastronomik bir belirtisi için yalvardılar. Onlar da taş kalpli değillerdi tabii, et parçalarını kardeşlerine verdiler, sonunda, bir grup gecelikli avcı yemek masasının etrafında koşturup duruyordu, ki bu Bay Tetterby'nin fena halde canını sıkıyordu. Bir-iki kez onları kovalamak zorunda kaldı; gerilla birlikleri düzensizce dört bir yana kaçıştılar.

Bayan Tetterby yemeğini yemiyordu. Görünüşe göre Bayan Tetterby'nin aklında bir şey vardı. Bir seferinde sebepsiz yere güldü, bir diğerinde sebepsiz yere ağladı ve sonunda kocasının kafasını allak bullak eden saçma sapan bir tavırla hem ağlayıp hem güldü.

"Küçük kadınım..." dedi Bay tetterby, "Eğer dünyanın hali buysa, pek iyi bir hal gibi görünmüyor ve seni boğuyor."

"Bir yudum su ver bana." dedi Bayan Tetterby, kendisiyle mücadele ederek, "Şu anda benimle konuşma, ilgilenme benimle. İlgilenme!"

Suyu veren Bay Tetterby aniden (şefkat dolu) bahtsız Johnny'ye döndü ve annesine canlılık katar diye bebeği ona getirmek yerine niye orada pisbo-

ğazlık ve aylaklıkla eğlendiğini sordu. Johnny, bebeğin ağırlığı altında bükülmüş halde, derhal yaklaştı, fakat Bayan Tetterby buna tahammül edecek durumda olmadığını göstermek için elini kaldırınca, Johnny, gösterdiği bütün tatlı ilgilerinden sürekli olarak nefret edilmesinin acısıyla, bir adım daha atamadı; ve dolayısıyla sandalyesine geri döndü ve tekrar kendini ezdi.

Bir aradan sonra Bayan Tetterby artık daha iyi olduğunu söyledi ve gülmeye başladı.

"Küçük kadınım..." dedi kocası, şüpheyle, "İyi olduğundan emin misin? Yoksa bambaşka bir hal mi almak üzeresin?"

"Hayır, Dolphus, hayır." diye karşılık verdi karısı, "Tamamen kendimim." Böyle söyleyip saçlarını düzelterek ve avuçlarını gözlerine bastırarak, tekrar güldü.

"Ne aptalım ki bir an için öyle düşündüm!" dedi Bayan Tetterby. "Yaklaş, Dolphus, biraz gevşeyeyim de ne demek istediğimi anlatayım sana. Sana her şeyi anlatacağım."

Bay Tetterby sandalyesini yaklaştırınca Bayan Tetterby tekrar güldü ve kocasına sarılıp gözlerini kuruladı.

"Biliyorsun, Dolphus, tatlım." dedi Bayan Tetterby, "Bekârken, kendimi pek çok tarafa verebilirdim. Bir keresinde, peşimde dört kişi birden koşuyordu; ikisi Mars'ın oğluydu."

"Biz de birilerinin oğluyuz, canım." dedi Bay Tetterby.

"Onu demek istemiyorum." diye karşılık verdi Bayan Tetterby, "Yani askerdiler – çavuş yani."

"Haa!" dedi Bay Tetterby.

"Şey, Dolphus, vallahi artık böyle şeyleri düşünmüyorum, pişman da değilim; iyi bir kocaya sahibim ve onu sevdiğimi ispatlamak için ne gerekirse yaparım."

"Dünya üzerindeki her küçük kadın gibi." dedi Bay Tetterby. "Çok güzel. Çok güzel."

Eğer Bay Tetterby 3,5 m. boyunda olsaydı, Bayan Tetterby'nin sinirli kişiliği için ancak bu kadar nazik bir düşünce dile getirebilirdi ve eğer Bayan Tetterby'in boyu 70 cm. olsaydı, bunu kendine ancak bu kadar yakıştırabilirdi.

"Ama görüyorsun ya, Dolphus..." dedi Bayan Tetterby, "Noel vakti, tatil yapabilen ve parası olan tüm insanlar para harcamak isterken, benimse az önce dışarıda biraz keyfim kaçtı. O kadar çok şey satılıyordu ki –bir sürü lezzetli yiyecek, göz alıcı, zevkli şeyler– fakat en gerekli şeye parayı bastırmaya cesaret etmeden önce öyle çok hesap yaptım ki; sepet de çok büyüktü ve içine konulacak öyle çok şey vardı ki; param ise azıcıktı ve çok az şeye yeterdi – benden nefret ediyorsun, değil mi, Dolphus?"

"Pek değil." dedi Bay Tetterby, "Henüz."

"Tamam! Sana bütün gerçeği anlatacağım." diye sürdürdü karısı, pişman olmuş bir şekilde, "Ve belki de nefret edeceksin. Soğukta, elimde sepet, yorgun argın yürürken ve öteki hesaplayan yüzleri ve yorgun argın dolaşan büyük sepetleri gördüğümde, düşünmeden edemedim, acaba daha iyi durumda ve daha mutlu olmaz mıydım, eğer hiç..." evlilik yüzüğü yine dönmeye başladı ve Bayan Tetterby onu çevirirken, üzgün başını salladı.

"Anlıyorum." dedi kocası sessizce; "Eğer hiç evlenmemiş ya da başka biriyle evlenmiş olsaydın mı?"

"Evet." diye hıçkırdı Bayan Tetterby. "Bunu düşündüm. Şimdi benden nefret ediyor musun, Dolphus?"

"Yok, hayır." dedi Bay Tetterby, "Henüz etmiyorum."

Bayan Tetterby kocasına şükran dolu bir öpücük verdi ve devam etti.

"Daha en kötüsünü söylememiş olsam da, Dolphus, umarım şimdi de etmezsin. Bana ne oldu anlayamadım. Hasta mıydım, deli mi, neydim, bilmiyorum, ama bizi birbirimize bağlayan veya beni kaderimle barıştıran şeyi bir türlü hatırıma getiremedim. Yaşadığımız bütün sevinç ve sefalar öyle zavallı ve önemsiz göründüler ki, onlardan nefret ettim. Üzerilerine çıkıp onları çiğneyebilirdim. Ve fakir olduğumuzdan ve evdeki boğazların sayısından başka bir şey düşünemedim."

"Eh, evet, tatlım." dedi Bay Tetterby, cesaret verici bir şekilde karısının elini sıkarak, "Gerçek de bu zaten. Biz fakiriz ve evde bir sürü boğaz var."

"Ah! arna Dolph, Dolph!" diye ağlamaya başladı karısı, ellerini adamın boynuna koyarak, "Allah'ım, az sonra eve gelince – ne kadar farklı! Dolph, tatlım, ne kadar farklıydı! Bütün hatıralar hepsi aynı anda aklıma üşüştüler. Yüreğim taştı. Geçinebilmek için bütün o didinmeler, evlendiğimizden beri çektiğimiz bütün üzüntü ve sıkıntılar, bütün o hastalıklar, nöbet tutmalar, sanki hepsi benimle konuşuyorlardı ve bana, şimdi olduğumdan başka bir eş veya anne olmadığımı ve olamayacağımı söylüyorlardı. O zaman, acımasızca çiğnediğim ucuz eğlenceler bana öyle değerli –öyle paha biçilmez ve tatlı!– göründüler ki, onlara ne kadar haksızlık ettiğimi düşünmeye dayanamadım; ve dedim ki, hâlâ da diyorum, nasıl yapabildim, Dolphus, içim nasıl elverdi!"

Yufka yüreği ve duyduğu derin vicdan azabıyla kıvranan zavallı kadın katıla katıla ağlarken, birden çığlık atıp yerinden sıçradı ve kocasının arkasına kaçtı. Çığlığı öyle korku doluydu ki, çocuklar uyanıp etrafına toplandılar. Odaya giren siyah paltolu soluk renkli bir adamı gösterirken bakışları da sesini destekliyordu.

"Şu adama bakın! Bakın orda! Ne istiyor?"

"Tatlım..." dedi kocası, "Eğer beni bırakırsan soracağım. Sorun nedir? Nasıl da titriyorsun!"

"Az önce dışardayken de gördüm onu. Bana bakıp yakınımda durdu. Ondan korkuyorum."

"Korkuyor musun? Neden?"

"Neden olduğunu bilmiyorum –ben– dur! bekle!" Kocası yabancıya doğru gidiyordu.

Bayan Tetterby bir elini alnına ötekini göğsüne bastırdı ve sanki bir şey kaybetmiş gibi yüzünde belli bir endişe, gözlerinde de telaşlı bir hareketlilik vardı.

"Hasta mısın, tatlım?"

"Yine ne oluyor bana?" diye mırıldandı alçak sesle. "Ne oluyor bana?"

Sonra birdenbire cevap verdi: "Hasta mı? Yo, gayet iyiyim." ve durup bön bön kapıya baktı.

Kadının en baştaki korkusunun etkisinden tamamen kurtulamayan ve şimdiki tuhaf tavrını pek tekin bulmayan kocası, kımıldamadan duran ve gözleri yere eğik, siyah paltolu solgun ziyaretçiye doğru yöneldi.

"Bizden ne istiyorsunuz, bayım?" diye sordu.

"Korkarım, kavranamayan gelişim..." diye karşılık verdi ziyaretçi, "Sizi telaşlandırdı; fakat konuşuyordunuz ve beni duymadınız."

"Küçük kadınım – belki duymuşsunuzdur..." dedi Bay Tetterby, "Bunun onu bu gece ilk telaşlandırışınız olmadığını söylüyor."

"Bunun için özür dilerim. Onu sokakta birkaç dakikalığına gördüğümü anımsıyorum. Onu korkutmak gibi bir niyetim yoktu."

Ziyaretçi konuşurken gözlerini kaldırdığında, Bayan Tetterby de kaldırdı. Kadının ziyaretçi yüzünden nasıl dehşete düştüğünü ve ziyaretçinin de bunu nasıl bir dehşetle –ve yakından– fark ettiğini görmek ilginçti.

"Benim adım..." dedi, "Redlaw. Yan taraftaki eski okuldan geliyorum. Orada öğrenci olan bir genç adam sizin evinizde kiracıymış, değil mi?"

"Bay Denham mı?" dedi Tetterby.

"Evet."

Doğal ve fark edilmeyecek kadar belirsiz bir hareketti, ama küçük adam tekrar konuşmadan önce elini alnına götürüp çekti ve sanki havada bir değişiklik sezmiş gibi çabucak odanın içinde göz gezdirdi. Kimyager, karısına yönelttiği korku dolu bakışlarını hemen ona geçirerek, geri çekildi ve yüzü daha da solgunlaştı.

"Genç adamın odası..." dedi Tetterby, "Yukarıda, bayım. Daha uygun bir özel giriş var; ama madem buraya geldiniz, bu küçük merdivenden çıkarsanız tekrar soğuğa çıkmanıza gerek kalmaz." Salondan çıkan merdiveni gösterdi, "Onu görmek istiyorsanız, şuradan çıkın."

"Evet, onu görmek istiyorum." dedi Kimyager. "Bana bir lamba verebilir misiniz?"

"Çökmüş bakışındaki dikkatlilik ve onu karartan açıklanamaz güvensizlik Bay Tetterby'yi rahatsız et-

mişti. Durdu; sersemlemiş veya büyülenmiş biri gibi, gözlerini ayırmaksızın Kimyager'e baktı.

Sonunda, "Size ışık tutayım, bayım, peşimden gelin." dedi.

"Hayır." dedi Kimyager, "Refakat edilmek veya geldiğimin bildirilmesini istemiyorum. Beni beklemiyor. Yalnız gitmeyi tercih ederim. Eğer sakıncası yoksa, ışığı bana verin, ben yolu bulurum."

Arzusunu dile getirmenin çabukluğu içinde, mumu gazeteci çocuktan alırken, göğsüne dokundu. Neredeyse sanki kazara onu yaralamış gibi (çünkü yeni gücünün neresinde olduğunu, nasıl etkide bulunduğunu veya kimde nasıl bir tesir yaratacağını bilmiyordu), aceleyle elini çekerek döndü ve merdiveni tırmandı.

Fakat merdivenin başına vardığında durup aşağı baktı. Kadın yüzüğünü parmağında döndürerek aynı yerde dikiliyordu. Adam başını önüne eğmiş asık suratla düşünceye dalmıştı. Hâlâ annelerinin etrafında duran çocuklar çekingence ziyaretçinin arkasından bakıyorlardı ve onun aşağı baktığını görünce birbirlerine sokuldular.

"Gelin!" dedi baba sertçe. "Yeter bu kadar. Yataklarınıza gidin!"

"Burası siz olmadan da yeterince elverişsiz ve küçük." diye ekledi anne. "Gidin yatın!"

Bütün sürü, en arkada Johnny ve bebek, korkmuş ve üzgün bir halde yavaşça yatmaya gitti. Sofrayı temizlemeye henüz başlamış olan anne, küçümseyerek sefil odaya bakıp yemeklerinin kalıntılarını elinden bıraktı ve oturup tembel tembel ve kederli kederli düşünceye daldı. Baba ise ocağın başına giderek sabırsız hareketlerle ateşi bir araya topladı ve

sanki tekeline alacakmış gibi üzerine eğildi. Birbirlerine tek söz etmediler.

Her zamankinden de solgun olan Kimyager, aşağıdaki değişikliğe bakarak ve yukarı çıkmaktan da geri dönmekten de eşit ölçüde korkarak, bir hırsız gibi yukarı süzüldü.

"Ne yaptım ben!" dedi kafası karışmış bir halde. "Ne yapacağım ben!"

Bir sesin, "İnsanlara iyilik yapacaksın." diye karşılık verdiğini duyduğunu sandı.

Etrafına bakındı, ama kimse yoktu; küçük salonu görüş alanından çıkaran bir koridor vardı, gözlerini gittiği yöne yönelterek yürüdü.

"Sadece dün geceden beri..." diye mırıldandı belirsizce, "Kapalıydı, fakat her şey bana tuhaf geliyor. Kendime bile yabancıyım. Rüyada gibiyim. Burada veya aklıma getirebildiğim başka herhangi bir yerde ne işim var? Zihnim karışıyor."

Önünde bir kapı vardı ve kapıyı çaldı. İçerden bir ses girmesini söyleyince, girdi.

"İyi kalpli hemşirem mi gelmiş?" dedi ses. "Sormama gerek yok ki. Buraya başka kimse gelmez."

Ses, cansız bir tonda olmasına rağmen neşeli bir şekilde konuştu ve Kimyager'in ilgisini, ocağın önüne çekilmiş, arkası kapıya dönük kanepede uzanan bir genç adama yöneltti. Hasta bir adamın yanakları gibi bir çimdik ve içine çökmüş ve güçlükle ısıttığı şömine yerinin ortasına kiremitle örülmüş, içinde ateş olan ve genç adamın yüzünün dönük olduğu çelimsiz bir soba. Evin rüzgârlı tepesine çok yakın olduğu için, hararetli bir ses çıkararak, çabucak geçiyordu ve yanan küller hızla aşağı dökülüyordu.

"Buraya çıktıklarında, şıngırdarlarmış..." dedi öğrenci gülümseyerek, "Yani, söylentilere bakılırsa, onlar tabut değil, para keseleriymiş. Tanrı izin verirse, bir gün iyileşip zengin olacağım ve bakarsın, dünyanın en tatlı ve en iyi kalpli kadının anısına, Milly adlı birini severim."

Sanki onun tutmasını beklermiş gibi elini yukarı koydu, ama güçsüz olduğu için, kendisi, yüzü öteki eline dayalı halde kaldı ve dönmedi.

Kimyager odaya göz gezdirdi – sönük okuma lambasıyla birlikte köşedeki bir masanın üzerinde yasaklanmış ve kaldırılmış duran, bu hastalıktan öncekine ve belki de bu hastalığa neden olan, okumakla geçen saatleri anlatan kitaplarına ve kâğıtlarına –duvarda avare bir şekilde asılı duran paltosu gibi, eski sağlık ve hürriyetinin işaretlerine– diğer ve daha yalnız koşulların hatıralarına, ocak rafının üzerindeki minyatürlere ve ev resmine – yarışma gayretinin, belki de, bir bakıma, hususi sevgisinin emaresine, kendisinin, seyircinin çerçeveli oyma işine baktı. Daha dün, karşısında uzanan bu canlıyla ilgili bu nesnelerden hiçbiri Redlaw'un umurunda bile değildi. Şimdiyse sadece nesneydiler; veya, donuk bir merakla durmuş bakınırken, eğer böyle bir bağlantı ışığı onu vurduysa, bu, onu aydınlatmamış, bilakis zihnini allak bullak etmişti.

Uzun süredir tutulmadan duran elini geri çeken öğrenci doğrulup başını çevirdi.

"Bay Redlaw!" diye bağırıp yerinden fırladı.

Redlaw kolunu uzattı.

"Yaklaşma bana. Buraya oturacağım. Olduğun yerde kal!"

Kapının yanındaki bir sandalyeye oturdu ve eli kanepenin üzerinde eğilmiş duran genç adama bir bakıp gözlerini döşemeye çevirerek konuştu.

"Tesadüf eseri, nasıl bir tesadüf olduğu önemli değil, öğrencilerimden birinin hasta ve rahatsız olduğunu duydum. Onun hakkında, bu sokakta yaşadığından başka bir şey bilmiyorum. Sokaktaki evden soruşturmaya başlayarak, onu buldum."

Sadece mütevazı bir tereddütle değil, fakat aynı zamanda bir çeşit korkuyla karışık saygıyla, "Hastaydım, efendim." dedi öğrenci, "ama şimdi çok iyiyim. Bir havale geçirdim, ama daha iyiyim. Hastalığımda yalnız olduğumu söyleyemem, yoksa bana yardım eden yanımdaki eli unutmuş olurum."

"Uşağın karısından bahsediyorsun." dedi Redlaw.

"Evet." Öğrenci, sanki Milly'ye sessiz bir hürmet gösterir gibi, başını eğdi.

Onu, nefes alan kendisinden ziyade, dün gece öğrencinin durumundan bahsedildiğinde yemek masasından fırlayan adamın mezar taşının üzerindeki mermerden kabartmaya döndüren soğuk ve tekdüze bir ilgisizlik içindeki Kimyager, eli kanepede yaslanan öğrenciye yeniden bir bakış atıp gözlerini yere çevirdi, sonra da körleşmiş zihni için bir ışık arar gibi havaya baktı.

"Az önce aşağıda bana söylediklerinde, ismini anımsadım; yüzünü de hatırlıyorum. Aramızda küçük bir konuşma geçmişti herhalde?"

"Çok küçük."

"Diğerlerinden çok benden saklandın, sanırım?"

Öğrenci onayladı.

"Peki neden?" diye, en ufak bir ilgi ifadesi göstererek değil, fakat aksi bir merakla sordu Kimyager.

"Neden? Ne diye bu dönem burada kaldığını ve hastalığını geriye kalan herkes bilirken, özellikle benden saklamak istedin? Nedenini bilmek istiyorum."

Artan bir ıstırapla onu dinleyen genç adam üzgün gözlerini yüzüne kaldırdı ve ellerini kavuşturarak, ani bir ciddiyet ve titreyen dudaklarla bağırdı: "Bay Redlaw! Beni buldunuz. Sırrımı biliyorsunuz!"

"Sır mı?" dedi Kimyager, sertçe. "Biliyor muyum?"

"Evet! Sizi herkese sevdiren ilgi ve sempatiden çok farklı olan tavrınız, değişen sesiniz, söylediğiniz her şeydeki ve bakışlarınızdaki sunilik..." diye karşılık verdi öğrenci, "Beni tanıdığınızı belli ediyor. Bunun, bu halde bile, benim için sizin iyi kalpliliğinizin sadece bir kanıtı (Tanrı biliyor ya kanıta ihtiyacım yok), yalnızca aramızda bir engel olduğunun bir ispatı olduğunu açık etmeyeceğinizi gösteriyor."

Kimyager'in yanıtı boş ve kibirli bir kahkahadan ibaretti.

"Fakat, Bay Redlaw..." dedi öğrenci, "Adil ve iyi bir adam olarak, size yüklenen herhangi bir haksızlık veya katlandığınız herhangi bir acıya, isim ve soyla hariç, iştirak etmediğimi düşünün."

"Ne acısı!" dedi Redlaw, gülerek. "Ne haksızlığı! Bunlar bana vız gelir!"

"Tanrı aşkına!" diye yalvardı büzülen öğrenci, "Benimle ilgili birkaç sözcüğün değişmesi sizi böyle değiştirmesin, efendim. Yeniden bilginizden ve ilginizden yararlanayım. Ders verdiklerinizin arasındaki eski ve uzak yerimi yeniden alayım. Beni söylediğim ismimle tanıyın, Longford ismiyle değil."

"Longford mu?" diye bağırdı öteki.

İki eliyle başını kavradı ve bir an için anlayışlı ve düşünceli yüzünü genç adama çevirdi. Işık, bir anlık

bir güneş ışını gibi yüzünden geçti ve önceki gibi gölge düştü yüzüne.

"Annemin taşıdığı isim, efendim..." diye kekeledi genç adam, "Belki daha onurlu bir isim alabilecekken aldığı isim. Bay Redlaw..." dedi tereddütle, "Sanırım neler olduğunu biliyorum. Bilgimin aksadığı yerlerde, gerçeğe yakın tahminler yapabiliyorum. Çok yerinde veya mutlu sayılamayacak bir evliliğin çocuğuyum. Çocukluğumdan beri sizden onur ve saygıyla –neredeyse derin bir saygıyla– bahsedildiğini duyarım. Annem tarafından bana sizin sevgi dolu, metanetli, şefkatli ve başkalarını ezen zorluklara göğüs geren biri olduğunuz anlatıldığından beri, benim için parıltı saçan bir isminiz var. Sonunda da başka kimin öğrencisi olacaktım ki?"

Değişmeden kımıltısız duran ve kaşlarını çatarak öğrenciye bakan Redlaw'dan ne bir söz ne de bir işaret geldi.

"Biz öğrenciler nezdinde (özellikle de en yoksulunun gözünde)..." diye sürdürdü öteki, "Bay Redlaw'un asil ismiyle özdeşleştirilen şükran ve güven kazanma gücünde, geçmişin nazik izlerini bulmanın beni ne çok etkilediğini söylemeye kalkışmanın gereksiz olmadığını sanıyorum. Yaşlarımız ve konumlarımız o kadar farklı ki, efendim ve sizi ancak belli bir uzaklıktan görebildiğim için, bu konuya, her ne kadar hafifçe de olsa temas ettiğimde, kendi cüretime şaşıyorum. Fakat kendisine tarifi imkânsız bir sevgiyle hürmet ettiğimi, bir sözü bile bana büyük bir zenginlik katabilecekken, onun teşvikinden uzakta durmanın benim için ne kadar zor olduğunu ve bana ne büyük bir acı verdiğini öğrenmek, bir zamanlar anneme sıradan olmayan hisler beslemiş biri için bir anlam ifade edebilir. Bununla birlikte, kendimi tutma-

nın ve onu tanımakla yetinip kendimi tanıtmamamın doğru olduğunu düşündüm. Bay Redlaw..." dedi öğrenci, cılız bir sesle, "Söylediklerimi hastalığıma verin, çünkü ne cesaretle söylediğimi ben de bilmiyorum; hilekârlığımdaki yakışık almayan her şey için beni affedin, gerisini de unutun gitsin!"

Redlaw'un yüzündeki çatık kaşlı bakış değişmemişti ve öğrenci bu sözleri söyledikten sonra sanki eline dokunacakmış gibi ona doğru ilerleyene kadar da değişmedi de. Öğrenci bu şekilde ona doğru gelince geri çekilip bağırdı: "Yaklaşma bana!"

Bu gayretli geri çekilmeden ve şiddetli nefretten dolayı şoka uğrayan genç adam durdu ve elini dalgın dalgın alnına götürdü.

"Geçmiş geçmiştir." dedi Kimyager. "Geçmiş de hayvanlar gibi ölür. Kim bunun hayatımdaki izlerinden bahsediyorsa, sayıklıyor veya yalan söylüyordur! Senin çılgın hayallerinle benim ne ilgim var? Para istiyorsan al. Buraya para teklif etmeye geldim, başka bir şey için değil. Beni buraya getiren başka hiçbir şey olamaz." diye mırıldandı tekrar, iki eliyle başını tutarak. "Başka hiçbir şey olamaz ve fakat..."

Kesesini masanın üzerine fırlattı. O kendi kendine bu belirsiz düşüncelere dalarken, öğrenci keseyi alıp ona uzattı.

"Bunu geri alın, efendim." dedi kızgınlıkla değil ama gururla. "Keşke sözlerinizi ve teklifinizi de böylece geri verebilsem."

"Öyle mi?" diye sertçe karşılık verdi, gözlerinde çılgın bir ışıkla. "Öyle mi?"

"Öyle!"

Kimyager ona ilk defa yaklaştı ve keseyi alıp kolundan tutarak kendine çevirdi ve yüzüne baktı.

"Hastalıkta acı ve ıstırap var, değil mi?" diye sordu gülerek.

Şaşıran öğrenci, "Evet." dedi.

"Hastalığın yarattığı huzursuzlukta, endişede, belirsizlikte, bütün o fiziksel ve zihinsel sefalette?" dedi Kimyager, çılgın, doğal olmayan bir coşkuyla. "Onları unutmak en iyisi, değil mi?"

Öğrenci cevap vermedi, fakat yine, aklı karışmış bir şekilde, elini alnına götürdü. Dışarıdan Milly'nin sesi duyulduğunda, Redlaw hâlâ onu bileğinden tutuyordu.

"Artık çok iyi görebiliyorum." dedi Milly, "Teşekkür ederim, Dolf. Ağlama, tatlım. Annen ve baban yarın tekrar iyi olacaklar, ev de düzelir. Onun yanındaki bir beyefendidir!"

Redlaw, dinlerken öğrencinin kolunu bıraktı.

"Daha baştan beri..." diye mırıldandı kendi kendine, "Onunla karşılaşmaktan korkuyordum. Onda etkilemekten çekindiğim bir iyilik var. Onun yüreğindeki iyiliğin katili olabilirim."

Milly kapıyı çaldı.

"Bu yersiz bir önsezi mi, yoksa ondan sakınmalı mıyım?" diye mırıldandı, huzursuzca etrafına bakınarak.

Milly tekrar kapıyı çaldı.

Yanındakine dönerek, "Buraya gelen bütün ziyaretçiler arasında..." dedi telaşlı bir sesle, "En çok ondan uzak durmalıyım. Sakla beni!"

Öğrenci duvardaki, tavanın yere doğru meyletmeye başladığı yerde küçük bir iç odaya çıkan çelimsiz bir kapıyı açtı. Redlaw hızla içeri girip kapıyı ardından kapattı.

Öğrenci de tekrar kanepedeki yerini alıp Milly'ye içeri girmesini söyledi.

"Sevgili Bay Edmund..." dedi Milly etrafa bakınarak, "Burada bir bey olduğunu söylediler bana."

"Benden başka kimse yok burada."

"Az önce de yok muydu?"

"Evet, evet, az önce biri vardı."

Milly küçük sepetini masanın üzerine koydu ve sanki onun elini tutacakmış gibi kanepenin arkasına doğru gitti – ama genç adamın eli orada değildi. Kendi sessiz tarzında biraz şaşırarak yüzüne bakmak için eğildi ve yavaşça alnına dokundu.

"Bugün daha iyisin ya? Alnın bu öğleden sonraki kadar soğuk değil."

"Yeter!" dedi öğrenci huysuzca, "Bir şeyim yok."

Yüzünde serzenişten ziyade yine bir şaşkınlık ifadesiyle masanın diğer yanına geçti ve sepetinden küçük bir işleme bohçası çıkardı. Fakat fikrini değiştirip bohçayı geri koydu ve gürültüyle odanın içinde dolaşarak her şeyi düzgünce yerine yerleştirdi; hatta kanepedeki yastıkları bile eliyle hafifçe dokunarak düzeltti, ateşe bakarak uzanan delikanlı fark etmedi bile. Milly işini bitirip şöminenin etrafını süpürdükten sonra, başında mütevazı küçük bonesi, oturup sessizce kendini vererek işini yapmaya koyuldu.

"Müslinden yeni pencere perdesi, Bay Edmund." dedi Milly, konuşurken dikmeyi sürdürerek. "Çok ucuza mal olmasına karşın, tertemiz ve çok hoş duracak ve gözlerini de ışıktan koruyacak. William'ım, sen iyileşirken odanın fazla ışık almaması gerektiğini yoksa parlak ışığın başını döndürebileceğini söylüyor."

Öğrenci hiçbir şey söylemedi; fakat pozisyon değiştirişinde sinirli ve sabırsız bir yan vardı. Milly'nin

hızlı parmakları durdu ve kadın merakla öğrenciye baktı.

"Yastıklar rahat değil." dedi işini bırakıp ayağa kalkarak. "Yakında onları düzelteceğim."

"Yastıkların bir şeyi yok." dedi. "Rahat bırak onları, rica ederim. Her şeyi abartıyorsum."

Bunu söylemek için başını kaldırdı ve ona öyle nankörce baktı ki, kendini tekrar kanepeye bıraktıktan sonra, Milly çekingence durakladı. Yine de ona en ufak bir sitemkâr bakış yöneltmeden tekrar yerine oturdu, iğnesini aldı ve çok geçmeden yine işiyle meşguldü.

"Şurda otururken düşünüyorum da, Bay Edmund, güçlükler insanı eğitir, sözünün ne kadar doğru olduğunu anlamışsındır. Bu hastalıktan sonra sağlık sizin için eskisinden daha büyük bir önem taşıyacaktır. Bundan yıllar sonra, yılın bu zamanı gelip de sen, burada tek başına hasta bir halde yattığını ve hasta olmanın sevdiklerini üzmediğini hatırladığında evin gözüne pek hoş görünmeyecek. Bu iyi bir şey değil mi şimdi?"

İşini büyük bir gayretle yapıyor, sözlerini büyük bir içtenlikle söylüyordu, bütünüyle sessiz ve sakindi, o kadar ki, delikanlının cevap mahiyetinde kendisine bir bakış yöneltip yöneltmediğine bile dikkat etmedi; dolayısıyla tatsız bakışının fırlattığı ok boşa gitti ve onu yaralamadı.

"Ah!" dedi Milly, gözleriyle hızlı parmaklarını izleyerek aşağı bakarken, güzel başını düşünceli düşünceli bir yana yatırarak. "Siz hasta yatarken, ben bile –ki ben sizden çok farklıyım, Bay Edmund, çünkü eğitim almadım ve doğru düzgün nasıl düşünüleceğini bilmem– bu manzaradan çok etkilendim. Alt kattaki yoksul insanların inceliğinden ve ilgisinden öyle duygulandığınızı görünce, bu deneyimin bile sağlığı-

birçok kez kendi aramızda göz kaş işareti yapıyorduk. Karşı tarafın avukatı Madame Bovary'nin yazarını mahkûm ettirmeye kararlıydı ancak Appolinaire'i Tyane'lı Apollonius'la karıştırıyordu, «Madame Bovary'nin tahrik edici bir güzelliği» olduğu kanısındaydı ve Madame Bovary'nin, günahlarından arınıp azize Magdalena gibi olmamasına üzülmüştü. Matbaacının, yani Bay Pillet'nin «saygıdeğer biri olduğu» kanısına varmıştı. Bu sözleri duyunca Laurent Pichat ve Flaubert kendini tutamayıp gülmeye başladılar. Savcı bile gülümsemeye başladı, mahkemedeki diğer insanlar, Madame Bovary'yi yazıp yayınlamaktan dolayı bir insanın şerefsiz olacağına inanmıyordu. Avukat Bernard konuşmaya başladı, suçlayanları mahvetti, adeta yıktı. Bay Guizot'nun sözlerini, «Attığım her adımda, dış dünya tasvirleriyle ruhun yani insanların iç dünyası tasvirleri konusunda insanoğlunun hayal gücünün, gerçeğin çok altında olduğuna inancım arttı,» diyebilirdi. Savunma için bu sözler yeterdi de artardı da. Karar sekiz gün sonraya ertelendi. 7 Şubat tarihinde, mahkeme esnasında yargıç kararını açıkladı. Kararı uzundu, «Hayal gücünün ürününe ve sanat eserlerine uygulanan böylesi bir sistem, güzelin ve doğrunun inkârı anlamına gelen bir gerçekçiliğe yol açmaktadır» dedi, sanki adaletin bir sanat eserini oluşturması mümkünmüş gibi, sanki Themis Apollon olabilirmiş de ilham perilerini çağırabilirmiş gibi! Lehimize olan bu karar, edebiyata değin iyi niyetle alınmıştı, ancak kamuyu ve bakanlıkları tatmin etmemişti, çünkü «Laurent Pichat'nın, Gustave Flaubert'in ve Pillet'nin kendilerine yöneltilen suçlamalar konusunda yeterli kanıt bulunmadığına göre mahkeme onları suçsuz bulmuştur» ifadesi söz konusuydu. Bu Revue de Paris için bir kazanç, Flaubert için bir zaferdi. Sonuç, yönetimin tasarladığı gibi olmamıştı, asayişe

bir bir keyifsizliğim vardı; artık geçti ve bunu daimi kılamayız."

Soğukça, bir kitap alıp masaya oturdu.

Milly kısa bir süre onu izledi, gülümsemesi yüzünden tamamen silindi ve sepetinin olduğu yere dönerek yumuşak bir şekilde şöyle dedi: "Bay Edmund, yalnız kalmak ister misiniz?"

"Sizi burda tutmam için bir neden yok." diye karşılık verdi.

"Bunun dışında." dedi Milly tereddütle ve dikmekte olduğu perdeyi göstererek.

"Ha, perde mi?" dedi delikanlı, kibirli bir kahkahayla. "Boş verin, canım."

Milly küçük bohçasını toplayıp sepetine koydu. Sonra, ona kendisine bakmaktan başka seçenek bırakmayan sabırlı bir rica edasıyla önünde durdu ve şöyle dedi: "Eğer beni isterseniz, seve seve geri gelirim. İstediğiniz zaman gelmekten çok mutluydum; bunda faziļet yoktu. Sanırım şimdi iyileşiyorsunuz ve size baş belası olacağımdan korkuyorsunuz; fakat gerçekten de olmamalıydım. Hastalığın ve nekahet döneminiz sona erdikten sonra bir daha gelmemeliydim. Bana hiçbir şey borçlu değilsiniz; ama bana, bir hanımefendiye –hatta sevdiğiniz hanımefendiye– davranır gibi davranmalısınız; ve hasta odanızı rahat bir yer haline getirmek için gösterdiğim küçük çabayı abarttığımdan kuşkulanıyorsanız, benden çok kendinize haksızlık ediyorsunuz. Buna üzülürüm. Buna çok üzülürüm."

Eğer Milly, nazik olduğu kadar hararetli, sakin olduğu kadar öfkeli olsaydı, alçak sesle ve net bir şekilde konuştuğu oranda sesini yükseltseydi, odadan ayrılışı, yalnız öğrenciyi bu kadar etkilemezdi.

Milly'nin durduğu yere gözlerini dikmiş üzüntülü bir şekilde bakarken, Redlaw gizlendiği yerden çıkıp kapıya geldi.

"Hastalık tekrar yakana yapıştığı zaman..." dedi Redlaw, öfkeyle ona bakarak, "–tez olur, umarım – burda öl! Çürü burda!"

"Ne yaptın sen?" diye karşılık verdi öteki, Redlaw'un paltosunu yakalayarak, "Nasıl bir değişiklik yarattın bende? Nasıl bir lanet taşıdın bana? Bana kendimi geri ver!"

"Sen bana *beni* geri ver!" diye çılgın gibi haykırdı Redlaw. "Ben bir bulaşıcı hastalığa yakalandım! Şimdi etrafa yayıyorum! Kendi düşünceme ve bütün insanoğlununkine yetecek kadar zehirle yüklüyüm. Eskiden ilgi, şefkat, sempati hissettiğim yerlerde, şimdi taşa dönüşüyorum. Attığım her küflü adımda bencillik ve nankörlük saçıyorum. Alçak dediklerimden daha alçağım, öyle ki, değiştikleri an onlardan nefret edebilirim."

Konuşurken, hâlâ paltosunu tutan delikanlıyı savurup ona vurdu: sonra, aceleyle, rüzgâr esen, kar yağan, bulut kümesinin kayarak hareket ettiği ve ayın belli belirsiz ışıdığı gece havasına çıktı; Hayalet'in sözleri de rüzgârla esiyor, karla yağıyor, bulutlarla kayıyor, ay ışığında parlıyor ve karanlıkta güçlükle seçiliyordu: "Nereye istersen git, sana verdiğim hediyeyi dağıtacaksın!"

Nereye gittiğini bilmiyor ve umursamıyordu. İçinde hissettiği değişim sokakları ve kendisini bir çöle, etrafındaki, türlü türlü metanet ve yaşam şekline sahip insan kalabalığını da rüzgârın anlaşılmaz tepelere dönüştürdüğü ve karmakarışık ettiği bir yığın kuma benzetiyordu. Göğsündeki, Hayalet'in çok sürmeden 'öleceğini' söylediği bu izler henüz ölmeye pek

niyetli görünmüyorlardı, ama ne olduğunu ve başkalarını ne hale getirdiğini, yalnız kalmayı isteyecek kadar anlamıştı.

Yürürken birdenbire, odasına dalan çocuk aklına geldi. Sonra da Hayalet ortadan kaybolduktan sonra konuştuğu kişileri ve bunlardan sadece çocuğun değişim belirtisi göstermediğini anımsadı.

O yabani şeyin, kendisine göründüğü kadar çirkin ve iğrenç olup olmadığını araştırmaya karar verdi. Bunu, o an aklına gelen bir başka niyetle de yapacaktı.

Böylece, güçbela olduğu yeri saptayıp adımlarını eski okula ve okulun, genel taraçanın ve öğrencilerin en çok aşındırdığı kaldırımın bulunduğu bölümüne çevirdi.

Uşağın evi ana avlunun bir kısmını oluşturacak şekilde, demir kapıların iç tarafında yer alıyordu. Dışarıda küçük bir manastır vardı ve bu sundurmalı yerden, uşağın evinin oturma odasının penceresine bakıp içeride kim olduğunu görebileceğini biliyordu. Demir kapılar kapalıydı, ama eli sürgüye aşinaydı ve elini parmaklıklardan içeri sokup sürgüyü çekerek rahatça içeri girdi, kapıyı kapadı ve ayaklarıyla ince buz tabakasını parçalayarak, pencereye çıktı.

Dün gece çocuğa gönderdiği ateş, camdan parlayarak, yerde aydınlık bir mekân meydana getiriyordu. İçgüdüsel olarak bundan sakınarak ve çevresinden dolanarak pencereden içeri baktı. Önce orada kimsenin olmadığını ve ateşin kızıllığının sadece tavandaki eski kirişlere ve karanlık duvarlara yansıdığını sandı; fakat daha yakından bakınca, araştırmasının hedefinin ateşin önünde, yerde kıvrılıp uyuduğunu gördü. Hızla kapıya geçip içeri girdi.

Çocuk öyle hararetli bir ısıda yatıyordu ki, Kimyager onu kaldırmak için eğildiğinde, kafası kavruldu.

Kendisine dokunulduğu an, daha tam uyanmadan, kaçma içgüdüsüyle, çaputlarını tuttuğu gibi, odanın öteki ucuna yarı yuvarlanıp yarı koştu ve yere çömelip kendini savunmak için ayağını savurdu.

"Kalk!" dedi Kimyager. "Beni unuttun mu?"

"Rahat bırak beni!" diye karşılık verdi çocuk. "Bu, kadının evi – senin değil."

Kimyagerin sabit gözleri nasıl olduysa onu kontrol altına aldı veya ayağa kaldırılıp bakılmaya boyun eğmeyi telkin etti.

"Kim ayaklarını yıkayıp yaralı ve yarılmış yerlerini sardı?" diye sordu Kimyager, ayakların değişen durumlarına işaret ederek.

"Kadın yaptı."

"Yüzünü de o mu temizledi?"

"Evet, kadın temizledi."

Redlaw bu soruları çocuğun dikkatini kendine çekebilmek için soruyordu ve ona dokunmaktan tiksinse de, aynı niyetle çenesini tutup yabani saçlarını arkaya attı. Çocuk, onun birazdan ne yapacağını bilmediğinden dolayı, kendini savunmak için bu gerekliymiş gibi, gözlerine dikkatle baktı; böylece Redlaw çocuğun değişmediğini görebildi.

"Nerdeler?" diye sordu.

"Kadın dışarda."

"Onun dışarda olduğunu biliyorum. Beyaz saçlı ihtiyar ve oğlu nerde?"

"Kadının kocasından mı bahsediyosun?" diye sordu çocuk.

"Evet. Nerde o ikisi?"

"Dışarda. Bir yerde bir sorun varmış. Bir telaş fırladılar dışarı, bana da burda kalmamı söylediler."

"Benimle gel." dedi Kimyager, "Sana para veririm."

"Nereye? Ve kaç para vereceksin?"

"Sana daha önce görmediğin kadar çok para verip sonra da seni geri getireceğim. Geldiğin yere giden yolu biliyor musun?"

"Bırak beni." dedi çocuk birdenbire elinden kurtularak. "Seni oraya götürmem. Beni rahat bırak yoksa üzerine ateş atarım!"

Kimyagerin, bağlantı kurduğu insanlara geçen sihirli etkisinin sonucunu gördüğünde hissettiği şey, bu bebek canavarın savunmaya geçtiğinde sergilediği donuk kaba korkudan farklıydı. Bu çocuk kılığındaki, sert, garazkâr yüzü kendi yüzüne dönük, neredeyse bir bebeğinki kadar küçük elleri demirde olan, kımıldamadan duran anlaşılmaz çocuğa bakmak Kimyager'in kanını dondurdu.

"Dinle, çocuk!" dedi. "Beni nereye götürürsen götür, insanların sefil ve kötü olduğu yerlere götürmüş olursun. Onlara iyilik yapmak istiyorum, incitmek değil. Dediğim gibi, para alacaksın ve seni geri getireceğim. Kalk! Çabuk gel!" Milly'nin gelmesinden korkarak, kapıya doğru telaşlı bir adım attı.

"Tutmadan veya dokunmadan, kendi başıma yürümeme izin verecek misin?" dedi çocuk tehdit ettiği elini çekip ayağa kalkmaya başlayarak.

"Olur!"

"Önde, arkada, istediğim yerde yürürüm."

"Olur!"

"O zaman önce biraz para ver, sonra giderim."

Kimyager, çocuğun uzanan eline birer birer birkaç şilin saydı. Çocuk saymayı bilmiyordu ama her seferinde "bir" diyor ve hırsla paralara ve parayı verene

bakıyordu. Eli dışında paraları koyacak başka yeri yoktu, sadece ağzı vardı ve onları oraya koydu.

Sonra Redlaw not defterinin bir sayfasına kalemle çocuğun onunla olduğunu yazdı ve defteri masaya koyarak çocuğa kendisini izlemesini işaret etti. Çocuk, her zamanki gibi, çaputlarını bir araya toplayıp söyleneni yaptı ve başı açık, ayağı çıplak, kış gecesine çıktı.

Endişeyle kaçındığı Milly'ye rastlama tehlikesi olduğu için girerken kullandığı kapıdan çıkmamayı tercih eden Kimyager ile çocuk, çocuğun daha önce yolunu kaybetmiş olduğu koridorların bazılarından geçerek ve binanın kendi yaşadığı kısmını kullanarak, anahtarına sahip olduğu bir kapıya çıktılar. Sokağa çıktıklarında durup –hemen kendinden uzaklaşan– çocuğa, nerede yaşadıklarını sordu.

Yabani şey sağa sola baktı ve sonunda başını sallayıp gitmeyi planladığı yolu gösterdi. Hemen yola koyulan Redlaw'un peşine takıldı, şüpheleri yatışmış gibiydi; yürürken paraları ağzından çıkarıp eline aldı, sonra tekrar ağzına soktu, gizlice paçavralarına sürüp parlattı.

Yürürken üç kez yan yana geldiler. Üç kez yan yanayken durdular. Kimyager üç kez çocuğun yüzüne baktı ve bu aklına bir düşünce getirdiği için, ürperdi.

İlki, eski bir mezarlıktan geçerken ve Redlaw, nasıl edip de herhangi bir sevecen, teskin veya teselli edici bir düşünceyle onlarla iletişim kuracağını bilemeden mezarların arasında durunkendi.

İkincisi, ay parlayarak, onun gökyüzüne bakmasına neden olduğunda gerçekleşti. Beşeri bilimlerin yüklediği isimleri ve tarihleriyle hâlâ tanıdığı yıldızların etrafını çevirdiği ayı bütün ihtişamıyla gördü; fakat orada ne gördükleri eskiden parlak bir gecede

yukarı bakıp gördüğü şeylerdi ne de hissettikleri eskiden hissettikleriydi.

Üçüncüsü ise, kederli bir melodiyi dinlemek için durduğunda oldu. Ama bütün işittiği, geçen yılın akan suyunun çıkardığı ses veya geçen yılın rüzgârının esişi gibi üzerinde bir etki bırakmayan, ne geçmişten ne de gelecekten bir şey fısıldayan, enstrümanların yavan mekanizması ile kulaklarının ona taşıdığı bir sesti.

Üç seferinde de, çocukla aralarındaki büyük zihinsel ve fiziksel farka karşın, yüzlerindeki ifadelerin aynı olduğunu görüp dehşete kapıldı.

Bir süre yolculuklarına devam ettiler – bazen öyle kalabalık yerlerden geçiyorlardı ki, Redlaw, çocuğu kaybettiğini sanarak omzunun üzerinden bakıyor, fakat genellikle onu diğer yanında, gölgesinin içinde buluyordu; bazen de, onun kısa, hızlı ve çıplak adımlarının ardından geldiğini işitecek kadar ıssız yollardan gidiyorlardı – derken bir virane evler yığınına vardılar ve çocuk ona dokunup durdu.

"Orda!" dedi, pencerelerinde dağınık ışıklar, üzerinde 'Yolculara Kiralık Odalar' yazan kapısının önünde loş ışıklı fener olan evi göstererek.

Redlaw evlerden, çitsiz, kanalizasyonsuz, ışıksız ve işe yaramaz bir hendekle bitişik evlerin üzerinde yükseldiği ya da tamamen üzerine yıkılmadığı kıraç toprak parçasına, oradan, kimileri, etrafını saran bitişik viyadük veya köprünün bir parçası olan ve onlara doğru, yağmalanmış tuğlalardan bir tepecik oluşturmaktaki köpek kulübesine kadar gittikçe azalan eğri kemerler dizisine, oradan da, yanında duran çocuğa baktı. Çocuk soğuktan çömelip titrer ve tek ayağının üzerinde durup bir yandan da ısınmak için ötekini bacağının üzerinde kıvırırken, bir yandan da yü-

zünde, Redlaw'u ürkütecek kadar açık, korku dolu bir ifadeyle bütün bunlara bakıyordu.

"Orda!" dedi çocuk, tekrar evi göstererek. "Ben bekliyorum."

"Beni içeri alırlar mı?" diye sordu Redlaw.

"Doktor olduğunu söyle." dedi çocuk başını sallayarak. "Burda hasta çoktur."

Evin kapısına doğru giderken dönüp ardına bakan Redlaw, çocuğun toz toprağın içinde sürünüp bir sıçanmışçasına en küçük kemerin içinde emeklediğini gördü. Onun için üzülmüyor fakat ondan korkuyordu; ve çocuk ininden ona baktığında, kaçarcasına eve doğru yürüdü.

"Keder, hata ve ıstırap..." dedi Kimyager, zorlu bir gayretle daha açık seçik bir anımsamada, "En azından buraya sık sık uğruyor. Böyle şeylerin unutkanlığını getiren birinden zarar gelmez."

Bu sözlerden sonra, kapıyı itip içeri girdi.

Merdivende, başı ellerine ve dizlerin doğru eğik, ya uyuyan ya da ümitsiz bir kadın oturuyordu. Onu çiğnemeden geçmek kolay değildi ve o da Redlaw'un yanına kadar gelmesine hiç aldırış etmedi, bu yüzden Redlaw durdu ve kadının omzuna dokundu.

Kadın başını kaldırıp oldukça genç, fakat sanki bitkin kış tuhaf bir şekilde baharı öldürmüş gibi, tazeliği solmuş ve vaat vermeyen yüzünü gösterdi.

Redlaw'a hiç aldırış etmeden, geçmesi için duvara biraz daha yanaştı.

"Nesin sen?" dedi Redlaw, bir eli kırık tırabzanın üzerinde, durarak.

"Sizce neyim?" diye karşılık verdi, tekrar ona yüzünü göstererek.

Redlaw, yeni yapılmış, fakat çok çabuk çirkinleşmiş, harap haldeki Tanrı Mabedine baktı; o an, kararmaktaki fakat henüz bütünüyle kararmamış olan zihnine son zamanlarda giren herhangi bir düşünceden çok, acıma denemeyecek –çünkü göğsündeki, içinde böyle sefaletler için gerçek bir acımanın bulunduğu pınarlar kurumuştu– fakat ona yakın bir şey, bir sonraki sözlerine hafif bir yumuşaklık kattı.

"Buraya, eğer yapabilirsem, yardım etmeye geldim." dedi. "Bir haksızlığı mı düşünüyorsun?"

Kız hiddetle Redlaw'a baktı ve sonra da güldü; başını eğip parmaklarını saçlarının arasına saklarken gülüşü titrek bir iç çekişe dönüştü.

"Bir haksızlığı mı düşünüyorsun?" diye sordu bir kere daha.

"Hayatımı düşünüyorum." dedi kız, bir an Redlaw'a bakarak.

Redlaw onun da onlardan biri olduğunu, onu öyle halsiz gördüğü zaman, binlercesinden birini gördüğünü idrak etti.

"Annen baban kim?" diye sordu Redlaw.

"Bir zamanlar iyi bir yuvam vardı. Babam, uzakta, kırsalda, bahçıvandı."

"Öldü mü?"

"Benim için öldü. Böyle şeylerin hepsi benim için ölü artık. Sizin gibi bir beyefendi nasıl olur da bilmez bunu!" Tekrar gözlerini kaldırıp ona güldü.

"Çocuk!" dedi Redlaw sertçe, "Bütün bunlar ölmeden önce, sana karşı bir haksızlık yapılmadı mı? Bir tane bile anımsamıyor musun? Yaşamında, en kötü anım, diyebileceğin bir zaman olmadı mı?"

Kız gözyaşlarına boğulduğunda, görünüşünde kadınlıktan neredeyse hiç eser kalmamıştı. Redlaw şaşkınlık içinde kalakaldı. Fakat asıl şaşkınlığı ve merakı, kızın, kendisine yapılan haksızlığı hatırladığında, eski insanlığının ve donmuş şefkatinin ilk belirtisi kendini gösterdiğinde yaşadı.

Bir parça geri çekildi ve bunu yaparken, kızın kollarının kar, yüzünün kesilmiş ve göğsünün bereli olduğunu fark etti.

"Hangi merhametsiz el incitti seni böyle?" diye sordu.

"Kendi elim. Kendim yaptım!" diye cevap verdi çabucak.

"Bu mümkün değil."

"Yemin ederim, ben yaptım! O bana dokunmadı. Bir öfke anında yaptım bunu ve kendimi buraya attım. Yanımda değildi. Bana asla vurmadı!"

Bu yalanla ona karşı duran kadının beyaz yüzünde, sefil göğsündeki çarpıtılmış ve anlamı değiştirilmiş iyiliğin son halini gördü. Kadının yanına geldiğine pişman olmuştu.

"Acı, haksızlık ve ıstırap!" diye mırıldandı, korku dolu bakışlarını başka yöne çevirerek. "Bu duruma düşmeden önceki haliyle arasındaki bağ bunlardan ibaret! Tanrı aşkına, gideyim burdan!"

Ona tekrar bakmaya, dokunmaya, sayesinde Tanrı'nın merhametiyle son ipleri de kopardığını düşünmekten korkarak, pelerinini toplayıp hızla merdivenden yukarı süzüldü.

Sahanlıkta tam karşısında, yarı açık bir kapı vardı. O yukarı çıkarken, içerden, elinde mum olan bir adam kapıyı kapatmaya geliyordu. Fakat adam onu

görünce büyük bir heyecanla geri çekildi ve adeta ani bir dürtüyle yüksek sesle onun ismini söyledi.

Orda böyle tanınmasına şaşıran Kimyager, bu ürkmüş ve beti bezi atmış yüzü hatırlamaya çalışarak, durdu. Bunu düşünmeye vakti olmadı, çünkü, odadan ihtiyar Philip çıkıp elini tutunca, şaşkınlıktan küçük dilini yutacaktı.

"Bay Redlaw..." dedi ihtiyar, "Sizden de bu beklenirdi, sizden de bu beklenirdi, efendim! bunu duydunuz ve yardım etmek için ardımızdan geldiniz. Ah, çok geç, çok geç!"

Sersemlemiş görünen Redlaw, ihtiyarla birlikte odaya gitti. Bir adam portatif bir yatakta yatıyordu ve William Swidger de yatağın yanında duruyordu.

"Çok geç!" diye mırıldandı ihtiyar, Kimyagerin yüzüne dalgın dalgın bakarak; ve yaşlar yanaklarından süzüldü.

"Diyorum ya, baba..." diye alçak sesle söze karıştı oğlu. "Tam da öyle. En iyisi, o uyuklarken, elimizden geldiğince sessiz olmak. Haklısın, baba!"

Redlaw yatağın yanında durdu ve şilteye serilmiş bedene baktı. Çok dinç olması gereken, fakat bir daha üzerine güneş doğmayacak bir adamın bedeniydi. Kırk-elli yıllık meslek hayatının izleri öyle belirgindi ki, bunların, yüzündeki etkilerinin yanında, onu izlemekteki ihtiyarın yüzündeki zamanın ağır elleri bile insaflı ve güzelleştirici kalırdı.

"Kim bu?" diye sordu Kimyager kafasını çevirip bakarak.

"Oğlum George, Bay Redlaw." dedi ihtiyar ellerini sıkarak. "En büyük oğlum. Annesi, hepsinden çok onunla gurur duyardı."

Redlaw'un gözleri, ihtiyarın, yatağa dayadığı beyaz başından, kendisini tanıyıp odanın en uzak köşesine çekilmiş olan kişiye çevrildi. Onun yaşlarında görünüyordu; ve daha önce böyle umutsuzca bir çöküş ve bunun gibi bozulmuş bir adam görmemiş olmasına rağmen, sırta ona dönükken ve sonra da kapıdan çıkarken, vücudunun şeklinde, onun, elini huzursuzca alnına götürmesine yol açan bir şey vardı.

"William." dedi kederli bir sesle, "O adam kim?"

"İşte, bakın, efendim..." dedi Bay William, "ben de kendi kendime onu diyordum. Neden insan gidip kumar filan oynar da, alçalır da alçalır, ta ki yerin dibine varıncaya kadar!"

"Öyle mi yaptı?" diye sordu Redlaw, arkasından bakarken aynı huzursuz hareketi yaparak.

"Aynen öyle, efendim..." dedi William Swidger, "Ben söyleyenlerin yalancısıyım. Görünüşe göre ilaçlardan da biraz anlıyor; ve şu gördüğünüz mutsuz kardeşimle Londra'ya yayan gelmiş," dedi Bay Swidger paltosunun yenini gözlerine sürterek, "Geceyi yukardaki geçirerek –anlayacağınız, buraya bazen tuhaf arkadaşlar birlikte gelirler– ona bakmak için uğradı ve rica üzerine bizim için geldi. Ne acı verici bir manzara, efendim! Fakat durum bu. Bu da babamı öldürmeye yeter!"

Redlaw bu sözler üzerine başını kaldırdı ve nerede ve kimlerle olduğunu ve taşıdığı büyüyü hatırlayarak –şaşkınlığı daha önce görmesine engel olmuştu– o an evi terk edip etmeme konusunda kendi kendisiyle müzakerede bulunarak telaşla bir parça geri çekildi.

Can sıkıcı bir inatçılığa boyun eğerek –ki durumunun mücadele edilmesi gereken bir yönü de buydu– kalması gerektiğini ileri sürdü.

"Daha dün." dedi, "bu yaşlı adamın hafızasının acı ve ıstırapla dolu olduğunu görmüştüm ve bu gece bunu sarsmaktan mı korkuyorum? Böyle hatıralar, ben kaçabilecekken, kendisi için endişelenmem gereken bu ölmekteki adam için çok mu değerli? Hayır! Burda kalıyorum."

Fakat bu sözlere rağmen orada korku içinde ve titreyerek kalmaya devam etti; ve yüzünü başka yöne çevirip siyah pelerinine sarındı, kendini mekânda bir cin gibi görürmüşcesine, dediklerini dinleyerek, yataktan uzakta durdu.

"Baba!" diye mırıldandı hasta adam, biraz canlanarak.

"Oğlum! Oğlum George!" dedi ihtiyar Philip.

"Demin, uzun zaman önce annemin gözbebeği olduğumu söyledin. Artık uzun zaman öncesini düşünmek korkunç bir şey!"

"Hayır, hayır, hayır." dedi yaşlı adam. "Düşün bunu. Bunun korkunç olduğunu söyleme. Benim için korkunç değil, oğlum."

"İçini paralıyor bu, baba." Zira yaşlı adamın gözyaşları oğlunun üzerine düşüyordu.

"Evet, evet." dedi Philip, "Paralıyor; ama iyi de geliyor. O zamanı düşünmek çok büyük acı veriyor, ama iyi de geliyor, George. Sen de düşün, sen de düşün de kalbin yumuşasın! Oğlum William nerde? William, oğlum, annen onu ölünceye kadar yürekten sevdi ve son nefesiyle şunları söyledi: 'Onu bağışladığımı ve onun için dua ettiğimi söyle ona.' Bunlar annenin bana söylediği sözlerdi. Bu sözleri hiç unutmadım ve seksen yedi yaşımdayım!"

"Baba!" dedi yataktaki adam, "Ölmekte olduğumu biliyorum. Öyle uzun zamandır baygındım ki en iyi

bildiğim şeyler hakkında bile konuşamıyorum. Bu yataktan çıkabilmem için ümit var mı?"

"Kalbi yumuşayan ve tövbekâr olan herkes için ümit vardır." dedi ihtiyar. "Böyleleri için ümit vardır. Oh!" diye haykırdı ellerini birleştirip yukarı bakarak, "Daha dün, bu mutsuz evladın masum bir çocukkenki halini hatırladığım için şükrediyordum. Fakat Tanrı'nın bile onun o halini hatırladığını düşünmek ne büyük bir teselli!"

Redlaw elleriyle yüzünü kapattı ve bir katil gibi büzüldü.

"Ah!" diye cılız bir inilti çıkardı yataktaki. "O zamandan bu yana harcanan yıllar, o zamandan bu yana harcanan hayat!"

"Fakat bir zamanlar çocuktu..." dedi yaşlı adam. "Çocuklarla oynardı. Gece yatağına yatmadan ve masum uykusuna dalmadan önce, zavallı annesinin dizinde duasını ederdi. Onu böyle çok gördüm; annesi de onun elini göğsüne bastırıp onu öperdi. O yoldan saptığında ve onun için bütün ümitlerimiz ve planlarımız suya düştüğü zaman, bunu düşünmek annesi ve benim için çok acı vericiydi, o ise bunu düşünerek hâlâ bizden, başka hiçbir şeyden alamadığı desteği alıyordu. Oh, yeryüzündeki tüm babalardan daha iyi olan Babamız! Oh, senin çocuklarının hatalarından çok daha fazla müteessir olan Babamız! bu avareyi geri al! Eskiden olduğu gibi, bize nasıl feryat ettiyse, sana da öyle yalvarsın!"

İhtiyar titreyen ellerini kaldırırken, kendisi için yakardığı oğlu, destek ve teselli bulmak için, ağır ağır inen başını, aslında bahsettiği kişinin oğluymuş gibi, ihtiyara dayadı.

Hasıl olan sessizlikte adam ne zaman titrese Redlaw da titriyordu! Yaklaştığını biliyordu, süratle yaklaştığını anlamıştı.

"Zamanım tükendi, nefesimse hiç kalmadı." dedi hasta, tek kolundan destek alıp ötekiyle havayı yoklayarak, "Az önce burada olan adamla ilgili aklımda bir şey olduğunu hatırlıyorum. Babam, William –bekle!– orda gerçekten kara bir şey mi var?"

"Evet, evet, var." dedi yaşlı babası.

"Bir adam mı?"

"Onu diyorum, George." diye araya girdi kardeşi, nazikçe ona doğru eğilerek. "O, Bay Redlaw."

"Onu rüyamda gördüğümü sandım. Ondan yanıma gelmesini rica et."

Ölmekteki adamdan da solgun olan Kimyager, karşısında belirdi. Elinin işaretine uyarak, yatağa oturdu.

"Bu gece..." dedi hasta, elini kalbine koyarak ve durumunun verdiği sessiz ve yalvaran ıstırabın yoğunlaştığı gözleriyle bakarak, "Zavallı babamın görüntüsü, neden olduğum bütün ıstırap ve kapımdaki onca hata ve acıyla öyle çabuk geldi geçti ki..."

Buraya kadar mıydı yoksa onu durduran şey bir başka değişimin yeşermesi miydi?

"...Çok fazla ve çok hızlı çalışan zihnimle doğru yapabildiğim şeyi yapmaya çalışacağım. Burda başka biri vardı. Gördün mü onu?"

Redlaw'un ağzından cevap olarak tek sözcük çıkmadı; çünkü alnında avare dolaşan elin, artık çok iyi bildiği ölümcül işaretini görünce sesi dudaklarında boğuldu. Ama bir onay işareti yaptı.

"Beş kuruşu yok, aç ve yoksul. Tamamen bitmiş halde ve başvuracağı kimsesi yok. Onu gözetin! Vakit kaybetmeyin! Kendisini öldürmeyi düşündüğünü biliyorum."

İşe yarıyordu. Yüzüne yansımıştı. Yüzü değişiyor, sertleşiyor, gölgeleri derinleşiyor ve acısını kaybediyordu.

"Hatırlamıyor musun? Tanımıyor musun onu?" diye sürdürdü.

Yeniden alnında dolaşan eliyle bir an için yüzünü kapadı ve sonra el pervasızca, zalimce ve hissiz bir şekilde Redlaw'un üzerine indi.

"Kahretsin!" dedi suratını asarak, "Ne yapıyorsun bana! Yürekli bir şekilde yaşadım ve öyle de öleceğim. Tanrı cezanı versin!"

Ve sonra yatağına uzandı ve bütün iletişim yollarını kapamak ve kayıtsızlığı içinde ölmek konusunda kararlı, kolunu başının ve kulaklarının üzerine koydu.

Redlaw'u yıldırım çarpsaydı, ancak bu kadar müthiş bir şokla yatağın kenarından düşerdi. Fakat oğlu onunla konuşurken yatağın kenarından ayrılan ihtiyar geri dönerek bunu hızla ve nefretle önledi.

"Oğlum William nerde?" dedi ihtiyar adam aceleyle. "William, yürü. Eve gidiyoruz."

"Eve mi, baba!" dedi William. "Oğlunu bırakıyor musun?"

"Hani oğlum?" diye karşılık verdi yaşlı adam.

"Nerde mi? Orda ya!"

"O benim oğlum değil." dedi Philip kızgınlıktan titreyerek. "Bunun gibi bir sefille benim bir ilgim olamaz. Benim çocuklarım yüzlerine bakılacak insanlar ve onlar bana hizmet eder, yiyeğimi içeceğimi hazırlarlar, bana faydaları dokunur. Bunu hak ediyorum! Seksen yedi yaşımdayım ben!"

"Daha fazla yaşlı olamayacak kadar yaşlısın." diye mırıldandı William, elleri cebinde, isteksizce ona ba-

karak. "Ben, şahsen, ne işe yararsın, bilmiyorum. Sensiz daha iyi bir anlaşmamız olabilirdi."

"Oğlum, Bay Redlaw!" dedi yaşlı adam. "Benim de oğlum! Bana kendi oğlumdan bahsediyor! Acaba beni memnun etmek için ne yapmış bugüne kadar?"

"Sen beni memnun etmek için ne yaptın ki bugüne kadar?" dedi William somurtarak.

"Bir düşüneyim." dedi ihtiyar. "Kaç Noel'dir, gecenin ayazında dışarı çıkmadan sıcak evimde oturuyorum; şunun gibi rahatsız edici, sefil bir görüntüyle keyfim kaçmadan neşelenebiliyorum? Yirmi mi, William?"

"Yaklaşık kırk, gibi görünüyor..." diye mırıldandı. Redlaw'a hitab ederek, "Ne zaman babama bakıp bunu düşünsem, efendim." dedi oldukça yeni bir tahammülsüzlük ve hiddetle, "Her seferinde, onda yeyip içip keyfine baktığı yılların takvimini görmekten alamıyorum kendimi."

"Ben – ben seksen yedi yaşımdayım..." dedi ihtiyar, çocuk gibi ve güçsüzce dolanarak, "Ve hiçbir şey yüzünden işimin aksadığını bilmem. Oğlum olduğunu söylediği şey için de bunu değiştirecek değilim. Oğlum değil o benim. İyi zamanlarım yeter bana. Hatırlıyorum da bir keresinde –yok hatırlamıyorum– yok koptu. Bir kriket oyunu ve bir arkadaşımla ilgiliydi, ama unuttum. Kimdi acaba –severdim kendisini galiba? N'oldu ona acaba– ölmüştür herhalde? Bilmiyorum ki. Umurumda da değil; zerre kadar umursamıyorum."

Uyuşuk uyuşuk gülüp başını sallayarak, ellerini yelek ceplerine koydu. Ceplerinden birinde bir parça çobanpüskülü buldu (muhtemelen dün geceden kalmıştı), çıkarıp baktı.

"Tomurcuklar, hı?" dedi yaşlı adam. "Ah! Yenmemeleri ne kötü. Hiç unutmam, bu kadarcık çocukken şeyle yürüyüşe çıkmıştık –dur bakayım– kimle yürüyüşe çıkmıştım ben? – hayır, hatırlamıyorum nasıl olduğunu. Belli biriyle yürüyüşe çıktığımı hatırlamıyorum ne de herhangi biri umurumdaydı veya ben herhangi birinin umurundaydım. Tomurcuklar, hı? Tomurcuklar neşe verir insana. Eh; ben de payıma düşeni almalı, hizmet edilmeli, sıcak ve gönlü hoş tutulmalıyım; çünkü ben seksen yedi yaşında ve zavallı bir ihtiyarım. Sek-sen-ye-di yaşımdayım. Sek-sen-ye-di!"

Bunları tekrarlayıp dururken, bir yandan da yaprakları kemirip parçaları atarak takındığı, salyalı ve acıklı tavır; oğlunun (çok değişmişti) ona baktığı soğuk, ilgisiz göz; günahıyla kaskatı yatan en büyük oğlundaki kesin soğukluk, Redlaw bunların hiçbirini görmüyordu artık – çünkü evden kaçmıştı.

Rehberi sığındığı yerden sürünerek çıktı ve daha o kemerlere gelmeden hazırdı.

"Kadının evine mi dönüyoruz?" diye sordu.

"Dönüyoruz, çabuk!" diye cevap verdi Redlaw. "Yolda hiçbir yerde durma!"

Bir süre oğlan önden gitti; fakat dönüş yolunda yürümekten çok uçuyor gibiydiler ve çocuk ancak çıplak ayaklarının elverdiği ölçüde Kimyager'in hızlı adımlarına uyum sağlayabiliyordu. Elbisesinin rastgele bir dokunuşuyla sanki ölümcül bir hastalık bulaşacakmış gibi, kendini yanından geçenlerden sakınarak, pelerinine sıkıca sarınarak, çıktıkları demir kapıya varana kadar hiç durmadan yürüdü. Kapıyı anahtarıyla açıp içeri girdi ve aceleyle dairesine giden koridorlardan geçti.

Hızla kapıya giderken çocuk onu izledi ve arkasını dönüp baktığında da masanın arkasına çekildi.

"Gel!" dedi. "Dokunma bana! Beni buraya paramı almak için getirmedin ya?"

Redlaw yere biraz daha para attı. Çocuk, paranın görüntüsü onu geri almaya kışkırtmasın diye ondan saklamak istermiş gibi, anında paranın üzerine atladı; ve ancak elleriyle yüzünü kapatmış halde lambasının yanına oturduğunu gördüğü zaman, gizlice toplamaya başladı onları. Topladıktan sonra, sürünerek ateşe yaklaştı ve önündeki büyük bir koltuğa oturarak, göğsünden bir-iki lokma yemek çıkarıp kıtır kıtır yemeye ve alevi seyretmeye koyuldu, arada sırada da tek elinde topluca tuttuğu şilinlere göz atıyordu.

"Dünya üzerinde kalan tek arkadaşım bu!" dedi Redlaw, artan bir tiksinti ve korkuyla ona bakarak.

Kendisinden bu kadar korktuğu bu mahlukla ilgili düşüncelerinden uyanalı ne kadar olmuştu –yarım saat mi yoksa yarım gece mi– bilmiyordu. Fakat odanın sessizliği (kulak kabarttığını gördüğü) çocuk yerinden fırlayıp kapıya doğru koşunca bozuluverdi.

"İşte kadın geldi!" diye bağırdı.

Milly kapıyı çalarken Kimyager çocuğu durdurdu.

"Bırak ona gideyim, tamam mı?" dedi çocuk.

"Şimdi olmaz." dedi Kimyager. "Burada kal. Kimse odaya girip çıkmamalı artık – Kim o?"

"Benim, efendim." dedi Milly yalvaran bir sesle. "Rica ederim, efendim, bırakın gireyim!"

"Hayır! Dünyada olmaz!" dedi Kimyager.

"Bay Redlaw, Bay Redlaw, yalvarırım, efendim, içeri gireyim."

"Sorun nedir?" dedi, çocuğu tutarak.

"Gördüğünüz düşkün adam daha da kötüledi ve söyleyebileceğim hiçbir şey onu korkunç komasın-

dan uyandırmaz. William'ın babası bir saniyede çocuklaşıverdi. William'ın kendisi de değişti. Şok ansızın vurdu onu; onu anlayamıyorum; bambaşka biri oldu. Oh, Bay Redlaw, lütfen söyleyin ne yapayım, yardım edin bana!"

"Hayır! Hayır! Hayır!" dedi Kimyager.

"Bay Redlaw! Lütfen, efendim! George uykusunda sayıklarken, orada kendisini öldürmesinden korktuğu bir adam gördüğünüzü söyledi."

"Bana yaklaşmaktansa öyle yapsa daha iyi olur!"

"Sayıklamasının arasında, onu tanıdığınızı da söyledi; bir zamanlar, uzun süre önce, arkadaşmışsınız, buradaki bir öğrencinin perişan babasıymış o – hasta olan genç adam geldi aklıma. Ne yapmalı? Nasıl ardına düşülür? Nasıl kurtarılır? Bay Redlaw, yalvarırım, oh, yalvarırım, bana akıl verin! Yardım edin bana!"

Bu süre boyunca Kimyager, elinden kurtulup kadını içeri almak için neredeyse kuduran çocuğu tuttu.

"Hayaletler! Kâfir düşüncelerin cezalandırıcıları!" diye bağırdı Redlaw, şiddetli acı içinde dönüp bakarak, "Bana bak! Zihnimin karanlıklarından, orada olduğumu bildiğim pişmanlığın cılız ışığı parlayıp sefaletimi göstersin! Maddi dünyada, uzun zamandır öğrettiğim gibi, hiçbir şey kaybolmaz; bu olağanüstü yapıda hiçbir eylem veya atom koca evrende bir boşluk bırakmadan yok olmaz. İyi ve kötü, saadet ile üzüntünün de insan hafızasında aynı boşluğu bıraktığını biliyorum artık. Acı bana! Yardım et bana!"

Milly'den başka yanıt gelmedi: "Yardım edin bana, yardım edin, bırakın gireyim!" Oğlan da hâlâ Milly'ye gitmek için çırpınıp duruyordu.

"Kendi Gölgem! Karanlık saatlerimin Ruhu!" diye bağırdı Redlaw çılgın gibi. "Geri gel ve gece gündüz

uğra bana, ama bu hediyeyi al götür! Eğer bende kalacaksa da, beni diğer insanlara vermekten alıkoy. Yaptıklarımı boz. Beni karanlıkta bırak, ama lanetimi bulaştırdıklarım için gün doğsun. Baştan beri bu kadından uzak durduğum için, bir daha ortaya çıkmayıp bana yönelen hiçbir el olmadan burada öleceğim için, benim sağlamam olan bu insanı koru – duy beni!"

Hâlâ çocuğun elinden kurtulmak için çırpınmasından ve Milly'nin gittikçe artan yalvarmasından başka yanıt yoktu. "Yardım edin! içeri girmeme izin verin. bir zamanlar arkadaşınızdı, ne yapmalı, nasıl kurtarmalı? Hepsi değişti, bana yardım edecek hiç kimse yok, yalvarırım, yalvarırım, içeri alın beni!"

III.

GERİ ALINAN HEDİYE

Gökyüzü hâlâ kapkaraydı. Açık düzlüklerde, tepelerden ve denizdeki yalnız gemilerin güvertelerinden, yavaş yavaş ışığa dönüşmeyi vaat eden, alçakta uzanan uzak bir çizgi karanlık ufukta görülebiliyordu; fakat bu vaat uzak ve şüpheliydi ve ay harıl harıl bulutlarla boğuşuyordu.

Redlaw'un zihnindeki gölgeler hızlı ve yoğun bir şekilde art arda dizilmiş, gece bulutlarının yeryüzü ile ay arasında durması gibi ışık almasını engelliyor ve ayı karanlıkta bırakıyorlardı. Gece bulutlarının saçtığı gölgeler gibi düzensiz ve belirsiz bir şekilde bir görünüp bir kayboluyorlardı; ve gece bulutlarının hareketsiz durması gibi, berrak ışık bir an için ortaya çıkınca, onu yok ediyor, karanlığı daha da koyulaştırıyorlardı.

Dışarıda, eski binanın üzerinde derin ve ağırbaşlı bir sessizlik vardı ve ayın yolu az çok kuşatılırken, binanın payandaları ile köşeleri pürüzsüz ve beyaz ka-

ra bir gömülüp bir çıkan karanlık ve gizemli şekiller oluşturuyorlardı. İçeride ise, Kimyager'in odası son nefesini vermekteki lambanın ışığı yüzünden seçilmez ve kasvetli hale gelmişti; dışarıdan gelen kapı vurmanın ve sesin arkasından ürkütücü bir sessizlik hasıl oldu; ateşin, ara sıra beyaz küllerinin arasından son bir gayretle yükselirken çıkardığı alçak sesten başka bir şey işitilmiyordu. Bundan önce, oğlan döşemenin üstünde derin bir uykuya dalmıştı. Kimyager ise –taşa dönüşmüş bir adam misali– kapısındaki ses dindiğinden beri oturduğu gibi koltuğunda oturuyordu.

Bu sırada, daha önce işittiği Noel şarkısı çalmaya başladı. Önce, mezarlıkta dinlediği gibi, şarkıyı dinledi; fakat –şarkı hâlâ çalmakta ve alçak, tatlı ve melankolik bir ezgi halinde havayla birlikte ona taşınmakteyken– ayağa kalktı ve harap dokunuşunun dayanabileceği ama zarar vermeyeceği bir arkadaşı ona yaklaşıyormuş gibi kollarını uzattı. Yüzündeki sabit ve şaşkın ifade azalmıştı; hafif bir titreme geldi üzerine; sonra da gözleri yaşlarla doldu ve elleriyle gözlerini kapatıp başını önüne eğdi.

Acı, hata ve ıstırap hafızası geri gelmemişti; bunu kendisi de biliyordu; buna bir an için bile olsa ne inanmış ne de bel bağlamıştı. Fakat içindeki uyuşuk bir kımıldanma, şarkıdaki gizli ve uzak bir şeyin onun duygulanmasını sağlamasına yardımcı oldu. Şarkının sadece kaybettiği şeyin değerini söylemesi bile Tanrı'ya hararetle şükretmesine yetti.

Son akort da kulağında kaybolunca, henüz oyalanan titreşimi dinlemek için başını kaldırdı. Hayalet, ayaklarının dibinde çocuğun yerde uzanan bedeni olduğu halde, gözleri üzerinde, kımıldamadan ve sessizce ayakta duruyordu.

Her zamanki gibi solgundu, fakat yüzü o kadar zalim ve merhametsiz görünmüyordu – ya da titreyerek ona bakarken Kimyager öyle düşünüyor veya umuyordu. Yalnız değildi, karanlık eliyle bir başka eli tutuyordu.

Kimindi el? Hayaletin yanında duran gerçekten Milly'nin bedeni miydi yoksa sadece onun gölgesi ve resmi miydi? Sessiz baş aynı onun tarzında biraz yana bükülmüştü ve gözler, sanki acır gibi, çocuğa bakıyordu. Parlak bir ışık yüzüne düştü, ama Hayalet'e dokunmadı; çünkü Milly'nin yanında olmasına rağmen her zamanki gibi karanlık ve renksizdi.

"Hayalet!" dedi yeniden ıstırap çekmeye başlayan Kimyager, "Onun hakkında inatçı veya önyargılı değildim. Oh, getirme onu buraya. Uzak tut benden!"

"Bu sadece bir hayal." dedi Hayalet; "Sabah olduğunda, sana gösterdiğim hayalin gerçeğini bul."

"Bunu yapmamamın yolu yok mu?" diye feryat etti Kimyager.

"Yok." dedi Hayalet.

"Onun huzurunu, iyiliğini bozmak; onu da diğerlerine yaptığım gibi kendime benzetmek!"

"Ben 'onu bul' dedim." diye karşılık verdi Hayalet. "Başka bir şey demedim."

"Oh, söyle bana!" diye haykırdı Redlaw, sözlerde gizli olabileceğini düşündüğü bir ümide kapılarak. "Yaptıklarımı geri alabilir miyim?"

"Hayır." dedi Hayalet.

"Kendim, eski halime dönmek istemiyorum." dedi Redlaw. "Vazgeçtiğim şeylerden kendi hür irademle vazgeçtim ve haklı olarak da elimden alındı onlar. Fakat mahvedici hediyeyi aktardığım, bunu asla istememiş olan, bilmeden aniden ortaya çıkan ve kaçama-

dıkları bir lanete bulaşan bu insanlar için hiç mi bir şey yapamam?"

"Hiç." dedi Hayalet.

"Ya başkası?"

Heykel gibi dikilen hayalet bakışlarını bir süre ondan ayırmadı; sonra sonra aniden başını çevirip yanındaki hayale baktı.

"Ah! o yapabilir mi?" diye çığlık attı Redlaw gölgeye bakmayı sürdürerek.

Hayalet tuttuğu eli bıraktı ve kendi eliyle bir azil hareketi yaptı. Bunun üzerine, duruş şeklini koruyan hayal kaybolmaya veya erimeye başladı.

"Gitme!" diye bağırdı Redlaw yeterince ifade edemediği bir içtenlikle. "Bir saniye! Birazcık insafın varsa! Az önce o sesleri duyduğumda bende bir değişiklik olduğunu biliyorum. Söyle bana, ona zarar verme gücüm yok mu artık? Çekinmeden yanına gidebilir miyim? Ah, bana bir ümit ışığı verse!"

Hayalet –ona değil– hayale baktı yine ve cevap vermedi.

"En azından bunu söyle – şu an itibariyle, yaptıklarımı düzeltme gücünün bilincinde mi?"

"Değil." dedi Hayalet.

"Farkında olmadan sahip olduğu bir güç bahşedildi mi?"

Hayalet şöyle cevap verdi: "Bul onu." Ve Milly'nin hayali yavaş yavaş yok oldu.

Hayaletin ayaklarının dibinde, ikisinin arasında, yerde yatan oğlanın üzerinden, yeniden yüz yüzeydiler ve birbirlerine tıpkı hediyenin verilişi sırasında olduğu gibi şevkle ve fena bakıyorlardı.

"Korkunç okutman..." dedi Kimyager, yalvaran bir edayla önünde diz çökerek, "Beni terk eden, ama sonra geri dönen (ki içinde ve daha da yumuşamış yüzünde bir umut ışığı olduğuna seve seve inanırım), insanın yapabileceği onarımın fayda etmeyeceği ölçüde yaraladığım insanların namına ruhum ıstıraptan kıvranırken yukarı gönderdiğim feryatlarımın duyulmuş olması veya duyulması için dua ederek sorgusuz sualsiz itaat edeceğim. Fakat bir şey var..."

"Burada yatandan bahsediyorsun." diye sözünü kesti Hayalet ve parmağıyla çocuğu gösterdi.

"Evet." dedi Kimyager. "İsteyeceğim şeyi biliyorsun. Neden sadece bu çocuk benim etkime karşı dirençli ve neden onun düşünceleri ile benimkiler arasında korkunç bir benzerlik olduğunu keşfettim?"

"Bu..." dedi Hayalet, çocuğu göstererek, "Senin teslim ettiklerine benzer hatıralardan tümüyle yoksun en son ve en eksiksiz insan örneğidir. Acı, hata veya ıstırap içeren hiçbir yumuşatıcı hatıra girmez buraya, çünkü bu sefil ölümlü doğduğu günden itibaren vahşi hayvanlarınkinden beter bir duruma terk edilmiş ve kaskatı göğsünde böyle bir hatırayı yeşertecek ne kendisinin zıttı birini ne de insanlaştırıcı bir teması tanımıştır. Bu perişan varlığın içindeki tek şey çorak bir boşluktur. Senin terk ettiğin şeylerden mahrum olan insanın içindeki de aynı çorak boşluktur. Böyle birinin vay haline! Bunun gibilerden yüzlercesine, binlercesine sahip olan uluslarınsa on misli vay haline!"

Redlaw işittiklerinden ürktü, büzüldü.

"Bunlardan..." dedi Hayalet, "Biri –bir teki– değildir, insanların biçmek zorunda olduğu ekinin tohumlarını eken. Bu çocuktaki her kötülük tohumundan bir tarla tohum yetişir ve bunlar toplanıp dünyanın

başka yerlerine ekilir ve sonunda, bir başka Deluge'nin sularını yükseltmeye yetecek kadar kötülük her yere yayılır. Böyle bir manzaradansa, bir şehrin sokaklarındaki cezalandırılmayan ve aleni bir cinayet bile daha masumdur."

Uyuyan çocuğa bakıyordu. Redlaw da yeni bir duygu içinde baktı ona.

"Bu çocuğun günlük veya gecelik yürüyüşlerinde yanından geçeceği bir babası yok." dedi Hayalet, "bu ülkedeki sevgi dolu annelerden biri onun annesi değil; çocukluğu elinden alınıp da bundaki kendi payından sorumlu tutulabilecek hiç kimse yoktur. Dünya üzerinde bunun lanet getirmeyeceği bir ülke yoktur. Dünyada bunun reddetmeyeceği bir din yoktur; dünyada bunun rezil etmeyeceği halk yoktur."

Kimyager ellerini kavuşturup titrek bir korku ve acımayla, bakışlarını uyuyan oğlandan, çocuğun başında dikilip parmağını ona doğrultmuş olan Hayalet'e çevirdi.

"Yaa, seçiminin kusursuz örneğini gör işte. Burada etkin geçersiz, çünkü bu çocuğun göğsünden hiçbir şeyi koparamazsın. Onun düşünceleriyle seninkiler arasında 'korkunç bir benzerlik' var, çünkü sen onun anormal seviyesine indin. O, insan kayıtsızlığının mahsulü; sense insan cüretinin ürünüsün. Her iki durumda da iyilik dolu cennet modeli yıkıldı ve manevi dünyanın iki zıt kutbundan sen ve o bir araya geldiniz."

Kimyager çocuğun yanına çömeldi ve artık kendisi için hissettiği acımanın aynısını ona karşı da duyarak üzerine kapandı, artık tiksinti veya duygusuzluk yüzünden ondan kaçınmıyordu.

Az sonra, ufuktaki uzak hat parladı, karanlık yok oldu, kızıl ve parlak güneş doğdu ve eski binanın ba-

caları ve çatısı, şehrin duman ve isini bir altın buluta dönüştüren temiz havada parıldadı. Rüzgârın hiç gevşemeyen bir süreklilikle estiği karanlık köşesindeki güneş saati de geceleyin cansız yüzünde biriken karları silkeledi ve dışarıya, etrafına hızla dönen beyaz çelenklere baktı. Şüphesiz sabah, el yordamıyla, Normandiya kemerlerinin yarı toprağa gömülü oldukları, soğuk ve ruhsuz kemerlere ulaşmış, duvarlara asılı miskin bitkilerin arasındaki hantal hendeği canlandırmış ve güneşin doğduğunu haber vererek orada bulunan olağanüstü ve küçücük bir varlığın yavaş yaşamına hız ktmıştı.

Tetterbyler kalkmış hazırlanıyorlardı. Bay Tetterby dükkânın kepenklerini kaldırmış, vitrinin hazinelerini bir bir, Kudüs Binaları'nın bunların baştan çıkarıcılığına oldukça dayanıklı olan gözlerine sunuyordu. Adolphus çok daha önceden hazırlanmış ve istasyon yolunu yarılamıştı bile. Yuvarlak gözleri sabun ve sürtünme yüzünden kızarmış olan beş küçük Tetterby arka mutfakta Bayan Tetterby başkanlığında soğuk suyla yıkanma işkencesindeydiler. Moloch tesadüfen huysuzlandığında (ki hep öyleydi), giyinme faslı alelacele ve ite kaka geçen Johnny her zamankinden daha büyük güçlükler altında, dükkân kapısının önünde yüküyle sendeledi; Moloch'un ağırlığı, soğuğa karşı giydirilen kalın yünlü elbise, başlık ve tozluklarla oldukça artmıştı.

Sürekli diş çıkarmak bu bebeğe özgüydü. Hiç mi çıkmıyorlardı veya çıkıp geri mi gidiyorlardı, bilinmiyor; fakat bayan Tetterby'nin girişimi üzerine, Bull and Mouth'un levhası için yeterince diş çıkarmıştı. Dişetlerini kaşımak için her türlü malzeme, sürekli taşımasa bile, (hemen çenesinin altındaki) belinden sallanmaktaydı, kemikten bir halka vardı ki genç bir rahibenin tesbihi olabilecek kadar büyüktü. Depo-

dan seçilen bıçak sapları, şemsiye tepeleri, baston başları, genelde aile üyelerinin, ama özellikle Johnny'nin parmakları, hindistancevizi ağacı rendeleri, ekmek kabukları, kapı kolları ve ocak demirinin tepesindeki soğuk yumrular bu bebeğin rahatlaması için ayırt edilmeden kullanılan en yaygın araçlar arasında yer almaktaydı. Bir haftada sürtünmeden çıkan elektriğin miktarı hesap edilemez. Bayan Tetterby hâlâ 'dişlerin geldiğini ve çocuğun o zaman kendisi olacağını,' söylüyordu, dişler hâlâ çıkmamıştı, çocuk da başka biri olmaya devam etti.

Küçük Tetterbylerin kıvamları birkaç saatte acıklı bir şekilde değişivermişti. Bay ve Bayan Tetterby de çocuklarından farklı değillerdi. Genellikle, darda olduklarında (ki oldukça sık başlarına gelirdi) ellerindekini seve seve ve hatta cömertçe paylaşan, ufak bir etten büyük zevk almayı bilen, özverili, iyi huylu yumuşak bir küçük kabileydi. Fakat şimdi sadece sabun ve su için değil, fakat aynı zamanda henüz ortaya çıkmış olan kahvaltı için de kavga ediyorlardı. Tüm küçük Tetterbylerin elleri diğer küçük Tetterbyleri itiyordu; hatta Johnny bile –sabırlı, dayanıklı ve özverili Johnny– bebeğe elini kaldırdı! Evet, tamamen tesadüf eseri kapıya gitmekte olan Bayan Tetterby, zırhlı giysinin, şaplağın hissedileceği ince bir yerini seçip mübarek çocuğu tokatladığını gördü.

Bayan Tetterby onu anında yakasından tuttuğu gibi salona götürdü ve saldırısını faiziyle iade etti.

"Seni zalim, seni cani küçük velet." dedi Bayan Tetterby. "Ne cesaretle yaparsın bunu?"

"Neden diş çıkarmıyor, o zaman?" diye cevap verdi Johnny, yüksek ve isyankâr bir sesle, "Benim canımı sıkacağına? Senin hoşuna gider miydi?"

"Hoşuma mı gidecekmiş, beyefendi?" dedi Bayan Tetterby, onun yüzkarası yükünü hafifleterek.

"Evet, hoşuna gider miydi?" dedi Johnny. "Gider miydi? Gitmezdi. Benim yerimde olsaydın, gidip asker olurdun. Ben de olucam. Orduda bebek mebek yoktur."

Olay yerine gelmiş olan Bay Tetterby isyanı bastırmak yerine Johnny'nin çenesini okşadı ve bu askeri yaşam fikriyle meşgul görünüyordu.

"Eğer hakkı varsa, ben de gireyim orduya." dedi Bayan Tetterby, kocasına bakarak, "Çünkü buradaki hayatımda hiç huzurum yok. Bir köleden –bir Virjinya dönemi kölesinden– farksızım." Tütün ticaretindeki zayıf istilalarıyla belirsiz bağlantısı Bayan Tetterby'yi bu abartılı ifadeyi telkin etmiş olabilirdi. "Sene sonundan sene sonuna kadar ne tatil ne keyif yaptım. Tanrım, sen bu çocuğa sahip çık." dedi Bayan Tetterby, böyle dindar bir arzuya pek uymayan bir sinirlilikle bebeği sallayarak, "Şimdi n'oldu buna?"

Ne olduğunu çözemeyen ve bebeği sallayarak da konuyu pek açıklığa kavuşturamayan Bayan Tetterby bebeği alıp bir beşiğe koydu ve kollarını kavuşturarak, oturup beşiği ayağıyla sallamaya başladı.

"Dikildin kaldın orda, Dolphus." dedi kocasına Bayan Tetterby. "Neden bir şey yapmıyorsun?"

"Çünkü hiçbir şey yapmak istemiyorum." diye karşılık verdi Bay Tetterby.

"Vallahi, ben de." dedi Bayan Tetterby.

"Yemin ederim, istemiyorum." dedi Bay Tetterby.

Bu sırada, kahvaltı sofrasını hazırlarken, ekmeğin geçici kullanma yetkisine sahip olmak için hafif bir çatışma yaşayan ve büyük bir içtenlikle birbirlerini

yumruklayan beş küçük kardeş ile Johnny arasında bir eğlence çıktı; en küçük oğlan yaşından beklenmeyecek bir akıllılıkla, cengâver kümesinin dışında duruyor ve aralıksız olarak bacaklarına saldırıyordu. Bay ve Bayan Tetterby büyük bir şevkle, sanki artık hemfikir olabilecekleri tek saha buymuş gibi, kendilerini kavganın ortasına attılar; ve önceki yumuşak kalpliliklerinden uzak bir halde onları merhametsizce patakladılar ve epeyce infazdan sonra önceki pozisyonlarına geri döndüler.

"Hiçbir şey yapmamaktansa gazeteni okusan daha iyi edersin." dedi Bayan Tetterby.

"Gazetede okuyacak ne var ki?" dedi Bay Tetterbe, aşırı hoşnutsuz.

"Ne mi?" dedi Bayan Tetterby. "Polis teşkilatı."

"Benim için bir anlamı yok." dedi Tetterby. "İnsanların yaptığından veya başlarına gelenlerden beni ilgilendiren ne var ki?"

"İntiharlar." dedi Bayan Tetterby.

"Bana ne, canım." diye karşılık verdi kocası.

"Doğum, ölüm ve evlilikler, bunların da anlamı yok mu senin için?" dedi Bayan Tetterby.

"Bütün doğumlar bugün temelli olarak sona erse; bütün ölümler yarın olsa bitse; benim sıram geldiğini düşünene kadar bundan bana ne?" diye homurdandı Tetterby. "Evliliklere gelince, ben kendim evlendim. Evlilikle ilgili yeterince şey biliyorum."

Yüzündeki ve tavrındaki hoşnutsuz ifadeye bakılırsa, Bayan Tetterby de kocasıyla aynı düşüceleri taşıyordu; fakat yine de onunla tartışmanın zevki için karşı çıktı.

"Oh, sen tutarlı bir adamsın..." dedi Bayan Tetterby, "Di mi? Kendi yapıp ettiklerinin, oturup bazen

yarım saat boyunca çocuklarına okuduğun gazete parçalardan yapılmış paravanın arkasında!"

"İdi, de, istersen..." dedi kocası. "Artık öyle yaptığımı görmeyeceksin. Artık akıllandım."

"Peh! Akıllandın, tabii ya!" dedi Bayan Tetterby. "Daha mı iyisin?"

Soru, Bay Tetterby'nin göğsündeki farklı bir notayı çalmıştı. Kederli bir şekilde derin düşüncelere daldı ve elini alnına götürüp durdu.

"Daha iyi mi?" diye mırıldandı Bay Tetterby. "İçimizden kimin daha iyi veya daha mutlu olduğunu bilmiyorum. Daha iyi, öyle mi?"

Paravana geri döndü ve aradığı resmi bulana kadar çevirdi parmağıyla.

"Hatırladığım kadarıyla, ailenin en sevdiği şeylerden biriydi bu." dedi Tetterby ümitsiz ve aptalca bir şekilde, "Ve aralarında bir atışma veya hoşnutsuzluk olduğunda, gözyaşlarını onlardan uzak tutar ve iyi gelirdi onlara, ormandaki nar bülbülü hikâyesiyle birlikte. 'Hüzünlü bir yoksulluk vakası. Etrafında, açlıktan ölmek üzere oldukları belli, yaşları onla iki arasında değişen, yarım düzine perişan küçük çocuk, kucağında da bir bebek olan bir küçük adam, değerli sulh yargıcının karşısına çıkıp aşağıdaki ifadeyi verdi' – Ya! anlamıyorum, vallahi." dedi Tetterby; "Bunun bizimle ne ilgisi olduğunu anlamıyorum."

"Ne kadar yaşlı ve pejmürde görünüyor." dedi Bayan Tetterby, onu izleyerek. "Bir insanın bu kadar değiştiğini görmemiştim hiç. Ah! allahım, allahım, allahım, bu bir fedakârlıktı."

"Ne fedakârlıktı?" diye sordu kocası suratını asarak.

Bayan Tetterby başını salladı; sözle karşılık vermedi fakat, beşiği şiddetle sallayarak, bebeğin etrafında bir kasırga kopardı.

"Eğer evliliğinin bir fedakârlık olduğunu kastediyorsan, iyi kadınım..." dedi kocası.

"Onu kastediyorum." dedi karısı.

"Demek öyle, o zaman ben de diyorum ki." diye sürdürdü Bay Tetterby, onun gibi asık suratla ve huysuzca, "o olayın iki tarafı var; kurban bendim; ve kurbanın kabul edilmemiş olmasını dilerdim."

"Ben de bunu bütün kalbimle dilerdim, Tetterby, seni temin ederim." dedi karısı. "Sen bile benden daha fazla isteyemezsin, Tetterby."

"Onda ne gördüm, bilmiyorum." diye mırıldandı gazeteci, "Bir şey görmüşsem de, artık orda olmadığından kesinlikle eminim. Dün gece, yemekten sonra, ateşin yanında böyle düşünüyordum. Şişman, yaşlanıyor, diğer kadınların çoğuyla kıyas bile edilmez."

"Sıradan görünüşlü, havası yok, kısa, kamburlaşmaya başlıyor ve kelleşiyor." diye mırıldandı Bayan Tetterby.

"Bunu yaparken yarı aklımı da kaçırmış olmalıyım." diye mırıldandı Bay Tetterby.

"Algılarım beni yanıltmış olmalı. Bunun başka açıklaması olamaz." dedi Bayan Tetterby, özenle.

Bu ruh haleti içinde kahvaltıya oturdular. Küçük Tetterbyler yemeği oturarak yapılan bir iş olarak görme alışkanlığında değillerdi, daha çok, duruma göre düzensizce sokağa girip çıkarak, kapı eşiklerinde hoplayıp zıplayarak ve arada bir atılan kulak tırmalayıcı çığlıklar, savrulan ekmek ve tereyağı eşliğinde yabani bir töreni andıran bir dans veya koşturmaca halinde yiyorlardı yemeklerini. Bu sefer, masada du-

ran ortaklaşa kullandıkları süt ve su kâsesi için bu küçük Tetterbyler'in arasında çıkan münakaşa, kabaran hırsın öyle içler acısı bir örneğini sergiliyordu ki, bu, Doktor Watts'ın anısına bir hakaretti. Bay Tetterby bütün sürüyü ön kapıdan dışarıya sürene kadar bir an bile huzur duymak mümkün olmadı; Johnny gizlice geri gelip çirkin ve açgözlü bir telaşla, tıpkı bir vantrilok gibi kâseye yumulduğu fark edilince bu huzur da bozuldu.

"Bu çocuklar sonunda beni öldürecek!" dedi Bayan Tetterby suçluyu savurarak. "Bir an ölsem de kurtulsam."

"Fakir insanlar..." dedi Bay Tetterby, "Çocuk sahibi olmamalılar. Hiç hazzetmiyorum onlardan."

Tam Bayan Tetterby'nin kabaca önüne ittiği fincanı kaldırır ve Bayan Tetterby de kendi fincanını dudaklarına götürürken, ikisi de mıhlanmış gibi durdular.

"İşte! Anne! Baba!" diye bağırdı Johnny, odaya koşarak, "Bayan William buraya geliyor!"

Eğer dünya yaratıldığından beri küçük bir oğlan çocuğu bir bebeği beşiğinden yaşlı bir bakıcı özeniyle alıp nazikçe susturup yatıştırdıktan sonra yalpalayarak neşeyle uzaklaştıysa, onlar, dışarı çıkmaktaki Johnny ile Moloch'tu.

Bay Tetterby fincanını masaya koydu; Bayan Tetterby de fincanını masaya koydu.

Bay Tetterby alnını ovaladı; Bayan Tetterby de kendi alnını ovaladı. Bay Tetterby'nin yüzü yatışıp canlanmaya başladı; Bayan Tetterby'ninki de yatışıp canlanmaya başladı.

"Ah, Tanrım beni affet." dedi Bay Tetterby kendi kendine, "Ne kötü bir adam oldum ben böyle? Ne oldu burada?"

"Dün gece söylediğim ve düşündüğüm onca şeyden sonra ona tekrar nasıl hasta muamelesi yapabildim!" diye ağlamaya başladı Bayan Tetterby, önlüğünü gözlerine kapatarak.

"Ben hayvanın teki miyim..." dedi Bay Tetterby, "Yoksa içimde hiç iyilik var mı? Sophia! Küçük kadınım!"

"Dolphus hayatım..." diye cevap verdi karısı.

"Ben – ben..." dedi Bay Tetterby, "Düşünmeye bile tahammül edemediğim bir durumdaydım, Sophy."

"Oh! Seninki benim durumumun yanında hiç kalır, Dolf." dedi müthiş bir acı içinde ağlayarak.

"Sophia'm" dedi Bay Tetterby, "Suçu üstüne alma. Kendimi asla bağışlamayacağım. Neredeyse kalbini kırmış olmalıyım, biliyorum."

"Yo, Dolf, hayır. Asıl ben! Ben!" diye ağlıyordu.

"Benim küçük kadınım..." dedi kocası, "Yapma. Böyle soylu davranarak, beni kendimden utandırıyorsun. Sophia, sevgilim, neler düşündüğümü bilmiyorsun. Yeterince gösterdim bunu, şüphesiz; ama neler düşündüm, küçük kadınım!"

"Oh, Dolf'çuğum, yapma! Yapma!" diye haykırdı karısı.

"Sophia..." dedi Bay Tetterby, "Bunu açıklamam gerek. Bundan bahsetmezsem vicdanım rahat etmez. Küçük kadınım..." .

"Bayan William neredeyse gelir!" diye bağırdı Johnny kapıda.

"Küçük kadınım, seni ne çok sevdiğimden..." dedi sandalyesinden destek alıp soluyarak, "Seni ne çok sevdiğimden şüphe ettim – bana verdiğin kıymetli çocukları unuttum ve senin dilediğim gibi zayıf

görünmediğini düşündüm. Hiç – hiç düşünmedim." dedi Bay Tetterby kendini suçlayarak, "Bir eş olarak, hem benimle hem de çocuklarla nasıl ilgilendiğini unuttum, ki benden daha zengin ve daha şanslı bir erkeğe (herkes kolayca böyle birini bulabilirdi, eminim) bile bu kadar ihtimam göstermezdin; ve benim için aydınlattığın zorlu yıllarda yaşlandın diye seninle kavga ettim. Buna inanabiliyor musun, küçük kadınım? Ben inanamıyorum."

Bayan Tretterby, bir kahkaha ve gözyaşı tufanı içinde, onun yüzünü ellerinin içine aldı ve orada tuttu.

"Oh, Dolf!" diye ağlıyordu. "Böyle düşündüğün için öyle mutluyum ki; böyle düşündüğün için öyle minnettarım ki! Çünkü senin sıradan görünüşlü olduğunu düşünmüştüm, Dolf; öylesin de, tatlım ve sen onları kendi ellerinle kapatana kadar da gözümde dünyanın en sıradan adamı olarak kalacaksın. Küçük olduğunu düşündüm; öylesin de ve öyle olduğun için seni gözümde büyütüyorum, çünkü kocamı seviyorum. Kamburlaşmaya başladığını düşündüm; evet, kamburun çıkmaya başladı ve sen bana dayanacaksın, ben de seni dik tutmak için elimden geleni yapacağım. Havan olmadığını düşündüm; ama var ve bu da yuva havası. Saf ve sıcak bir yuva ve Tanrı bu yuvayı ve ona ait her şeyi korusun, Dolf!"

"Yaşasın! Bayan William geldi!" diye bağırdı Johnny.

Gerçekten de gelmişti, bütün çocuklar da onunla birlikte; Bayan William içeri girerken onu öptüler, birbirlerini öptüler, bebeği öptüler, anne ve babalarını da öptüler, geri koştular ve etrafına üşüşüp zafer alayı halinde onunla birlikte ilerleyerek dans ettiler.

Bay ve Bayan Tetterby de kabul merasimlerinin sıcaklığında onlardan geri kalmıyorlardı. Bayan William,

çocuklar kadar onları da kendine çekiyordu; ona doğru koştular, ellerini öptüler, sarıldılar, daha candan ve heyecanlı karşılayamazlardı onu. Bütün iyilik, şefkat, nezaket, sevgi ve evcimenliğin ruhu gibi aralarına gelmişti.

"Ne! bu güzel Noel sabahında siz de mi beni gördüğünüze bu kadar sevindiniz?" dedi Milly, hoş bir şaşkınlıkla ellerini çırparak. "Aman Tanrım, ne güzel!"

Her yanda, taşıyabileceğinden fazla çocuk bağırtısı, öpüşme, üşüşme, mutluluk, neşe, şeref.

"Oh Tanrım!" dedi Milly, "bana ne harika gözyaşları döktürüyorsunuz. Bunu hak edecek ne yaptım! Böyle sevilmek için ne yaptım?"

"Sizi sevmemek elde mi!" diye bağırdı Bay Tetterby.

"Sizi sevmemek elde mi!" diye bağırdı Bayan Tetterby.

"Sizi sevmemek elde mi!" diye tekrarladı çocuklar neşeli bir koro halinde. Tekrar onun etrafında toplanıp dans ettiler, ona sarıldılar, al yüzlerini elbisesine dayadılar, öpüp okşadılar elbisesini ve hem elbisesini hem onu okşaya okşaya bitiremediler.

"Hiç bu kadar duygulanmamıştım." dedi Milly, gözlerini kurulayarak, "Konuşabilirsem, söyleyeceğim. Bay Redlaw gün doğarken bana geldi ve sanki kızıymışım gibi nazik bir tavırla, William'ın kardeşi George'nin hasta yattığı yere onunla birlikte gitmemi rica etti. Beraberce gittik ve bütün yol boyunca fazlasıyla nazik ve uysaldı ve ayrıca güven ve ümit vaat ediyor gibi görünüyordu, öyle ki keyiften ağladım. Eve vardığımızda, kapıda bir kadınla karşılaştık (korkarım biri onu dövüp canını yakmıştı) ve kadın yanından geçerken elimden yakalayıp bana hayır duası etti."

"İsabet!" dedi Bay Tetterby. Bayan Tetterby de isabet olduğunu söyledi. Çocuklar da bağırarak isabet olduğunu söylediler.

"Ah, ama dahası var." dedi Milly. "Yukarı çıkıp odaya girdiğimizde, saatlerdir, hiçbir çabanın değiştiremeyeceği bir durumda yatan hasta adam yatağında doğruldu ve gözyaşlarına boğularak kollarını bana uzattı ve heba edilmiş bir yaşam sürmüş olduğunu, ama artık, önünden yoğun bir kara bulutun kalktığı büyük bir manzara kadar açık seçik görebildiği geçmişi için pişmanlık duyduğunu, zavallı babasına affı ve hayır duası için ricada bulunmamı ve başucunda bir dua okumamı çok istediğini söyledi. Ben duayı okurken Bay Redlaw da hararetle eşlik etti ve sonra da defalarca bana teşekkür etti ve Tanrı'ya şükretti, onu öyle görünce yüreğim taştı ve eğer hasta adam yanına oturmam için yalvarmasaydı, kendimi tutamayıp hıçkıra hıçkıra ağlayacaktım – tabii oturunca sesimi çıkaramadım. Otururken, uykuya dalana kadar elimi tuttu; o zaman bile, buraya gelmek üzere kalkarken (ki Bay Redlaw bunu yapmamı çok istiyordu) elimi çektiğimde, eli benimkini aradı, bu yüzden biri yerime geçip benim elimmiş gibi kendi elini vermek zorunda kaldı. Ah Yarabbim." dedi Milly, hıçkırarak. "Bütün bunlardan dolayı şükretmeli ve mutlu olmalıyım, öyle yapıyorum zaten!"

O konuşurken, Bay Redlaw içeri girmiş ve onu çevreleyen gruba bakmak için bir an durup sonra merdivenden yukarı çıkmıştı. Yine o merdivenin başında göründü; genç öğrenci yanından geçip koşarak aşağı indiğinde de oradaydı.

"İyi kalpli hemşirem, nazik ve mükemmel varlık..." dedi genç öğrenci, dizlerinin üzerine çöküp elini tutarak, "Zalimce nankörlüğümü bağışla!"

"Aman Yarabbim!" diye ağladı Milly masumca, "İşte bir tane daha! Tanrım, beni seven biri daha. Ne yapsam!"

Bunu söyleme şeklindeki ve ellerini yüzüne kapatıp mutluluktan ağlamasındaki samimiyet ve sadelik hoş olduğu kadar dokunaklıydı da.

"O ben değildim." dedi öğrenci. "Neydi, bilmiyorum –hastalığımdan kaynaklanıyordu belki– delirmiştim. Ama artık aklım başımda. Neredeyse konuşurken yenileniyorum. Çocukların bağırarak ismini söylediklerini işittim ve bu sesle birlikte zulüm de beni terk ediverdi. Ağlama! Sevgili Milly, eğer kalbimi okuyabilseydin, ne büyük bir sevgi ve hürmetle attığını bilseydin, ağladığını görmeme izin vermezdin. Öyle sitem dolu ki."

"Yo, hayır..." dedi Milly, "Öyle değil. Gerçekten değil. Sevinçten. Şaşkınlıktan. Benden af dilemenize hiç gerek yok, fakat yine de dilemeniz beni memnun etti."

"Tekrar gelecek misin peki? Perdeyi tamamlayacak mısın?"

"Hayır..." dedi Milly, gözlerini kurulayıp başını sallayarak. "*Benim* el işime ihtiyacınız olmayacak artık."

"Yani beni affettin mi?"

Milly öğrenciyi kenara çekip kulağına fısıldadı.

"Evinizden haber var, Bay Edmund."

"Haber mi? Nedir?"

"Ya hastayken eve yazmamanız veya iyileşmeye başlarken el yazınızın değişmesi gerçekle ilgili bir kuşku yarattı; ne var ki bu – fakat kötü haber olmasa bile, kendinizi kötü hissetmeyeceğinizden emin misiniz?"

"Eminim."

"O zaman, biri geldi!" dedi Milly.

"Annem mi?" dedi öğrenci gayri ihtiyari dönüp, aşağı inmiş olan Redlaw'a doğru bakarak.

"Şşş! Hayır." dedi Milly.

"Başkası olamaz."

"Öyle mi?" dedi Milly, "Emin misiniz?"

"Yoksa..." Milly daha fazla konuşmasına fırsat vermeden eliyle ağzını kapattı.

"Evet!" dedi Milly. "Genç bayan (minyatür gibi, Bay Edmund, ama daha güzel) şüphelerini gidermeden rahat edememiş ve dün gece yanında küçük bir yardımcıyla buraya geldi. Mektuplarını her zaman okuldan tarihlediğin için oraya geldi; ve bu sabah Bay Redlaw'u görmeden önce onu gördüm. O da benden hoşlandı!" dedi Milly. "Aman Yarabbi, işte bir tane daha!"

"Bu sabah mı? Nerede şimdi?"

"O şimdi..." dedi Milly, ağzını onun kulağına yaklaştırarak, "Kulübedeki küçük salonumda ve sizi görmeyi bekliyor."

"Öğrenci, Milly'nin elini sıktı ve ok gibi fırlamak üzereyken Milly onu durdurdu.

"Bay Redlaw çok değişti ve bu sabah bana hafızasının zayıfladığını söyledi. Ona karşı çok düşünceli davranın, Bay Edmund; hepimiz öyle olmalıyız."

Milly, öğrencinin bakışından onun dediği gibi davranacağına ikna oldu; ve dışarı çıkarken Kimyager'in yanından geçtiği sırada, saygıyla ve zevkle karşısında eğildi.

Redlaw da kibarca, hatta alçak gönüllükle onu selamladı ve giderken arkasından baktı. Kaybettiği bir-

şeyi yeniden canlandırmaya çalışır gibi başını eline dayadı. Ama kaçırmıştı.

Müziğin yaptığı etkiden ve Hayalet'in yeniden görünmesinden beri üzerinde kalan değişiklik, ne çok şey kaybettiğini artık bilmesi, kendi durumunu kavrayabilmesi, bunu çevresindekilerin doğal durumlarıyla net bir şekilde karşılaştırabilmesiydi. Bu değişiklikle birlikte, çevresindekilere karşı ilgisi canlandı ve uysal, boyun eğen bir musibet anlayışı yeşerdi, tıpkı zihinsel kudret zayıfladığında, hissizlik ve aksilik dışında, yaşla gelen değişiklik gibi.

Milly'nin sayesinde yaptığı kötülükleri telafi ettikçe ve onunla birlikte oldukça, bu değişikliğin içinde olgunlaştığının bilincindeydi. Bu nedenle ve Milly'nin onu sevk ettiği sevgi hissi sayesinde, ona büyük ölçüde bağımlı olduğunu ve onun, acısında kendine bir destek olduğunu anlamıştı.

Böylelikle, Milly ona, ihtiyar adamla kocasının olduğu eve gitmeyi önerdiği ve o da hemen "Evet" dediği zaman, koluna girip yanında yürüdü; sanki doğanın harikaları kendisi için açık bir kitaptan farksız olan o, eğitimsiz bir akla sahip olan da öteki değilmiş de, yer değiştirmişler gibi, sanki Redlaw hiçbir şey bilmiyormuş, Milly ise her şeyi biliyormuş gibiydi.

O ve Milly evden böylece çıkarlarken, çocukların, Milly'nin başına üşüşüp onu öptüklerini gördü; kahkahalarının çınlamasını ve şen seslerini işitti; ışıldayan yüzlerini, çiçek gibi etrafını sarışlarını gördü; anne babalarının tazelenen hoşnutluk ve sevgilerine tanık oldu; eski sükûnetine dönen fakir evin sade havasını soludu, oraya getirmiş olduğu hastalıklı esintiyi düşündü; ve belki de Milly'nin yanında uysalca yürümesine ve onun göğsünü kendininkine yaklaştırmasına şaşmamak gerekir.

Kulübeye vardıklarında, ihtiyar adam, gözlerini yere dikmiş, ocak yerindeki koltuğunda oturuyor ve oğlu da ocağın karşı yanına yaslanmış ona bakıyordu. Milly kapıdan girince ikisi de sıçrayıp ona döndüler ve yüzleri aydınlandı.

"Ah Tanrım, Tanrım, Tanrım, onlar da diğerleri gibi beni gördüklerine seviniyorlar!" diye ağlamaya başladı Milly, coşkuyla ellerini çırpıp kısa bir an durarak. "İki tane daha!"

Onu gördüğüne memnun olmak mı? Memnuniyet sözcüğü kâfi değildi. Kocasının kendisi için kocaman açılmış kollarına koştu ve kısa bir kış günü boyunca karısını, başı omuzunda böyle sarmaktan şikâyet etmezdi. Ama ihtiyar adam da ona sarılmak istiyordu. O da kollarını açıp sıkıca sarıldı.

"Hey, Sessiz Farem neredeydi bunca zaman bakayım?" dedi ihtiyar adam. "Uzun süredir yoktu. Fare olmadan duramam ben. Ben –oğlum William nerede?– ben rüya gördüm galiba, William."

"Ben de onu diyorum, baba..." diye karşılık verdi oğlu. "Sanırım ben de kötü bir rüya gördüm – Nasılsın, baba? İyisin ya?"

Bay William'ın babasıyla el sıkışması ve hafifçe sırtına vurup kibarca eliyle sıvazlaması görülecek manzaraydı, sanki ona olan sevgisini yeterince gösteremiyormuş gibi.

"Ne harika bir adamsın sen, baba! – Nasılsın, baba? Sıhhatin gerçekten yerinde mi?" dedi William, tekrar elini sıkıp, hafifçe sırtına vurup, eliyle kibarca sıvazlayarak.

"Hayatımda hiç bu kadar dinç ve sıhhatli olmamıştım, oğlum."

"Ne harika bir adamsın sen, baba! Ama mesele de bu zaten..." dedi Bay William, coşkuyla. "Babamın yaşadığı bütün o şeyleri, hayatı boyunca, saçına ak düşüren, beyninde yer eden riskleri, değişimleri, üzüntü ve ıstırapları düşündüğümde, bu yaşlı beyefendiyi yeterince onurlandırmadığımızı ve bu ilerlemiş yaşında yeterince rahat ettiremediğimizi hissediyorum – Nasılsın, baba? İyisin ya?"

O ana kadar görmediği Kimyager ihtiyarın gözüne ilişmeseydi, bay William bu soruyu tekrarlamaktan, elini sıkıp, sırtına hafifçe vurmaktan ve eliyle kibarca sıvazlamaktan asla vazgeçmeyecekti.

"Affınızı dilerim, Bay Redlaw..." dedi Philip, "Ama burada olduğunuzu bilmiyordum, efendim, yoksa bu kadar serbest davranmazdık. Bu bana, öğrenci olduğunuz ve Noel'de bile kütüphanemizde ordan oraya giderek çok sıkı çalıştığınız yıllarda bir Noel sabahı sizi burada görüşümü hatırlattı, Bay Redlaw. Ha! ha! bunu hatırlayacak kadar ihtiyarım; ve iyi hatırlıyorum, tabii, halbuki yaşım seksen yedi. Siz buradan ayrıldıktan sonra zavallı karım ölmüştü. Zavallı karımı hatırlıyor musunuz, Bay Redlaw?"

Kimyager hatırladığını söyledi.

"Evet..." dedi ihtiyar. "Değerli bir insandı. Bir Noel sabahı buraya bir genç bayanla geldiğinizi anımsıyorum – affınızı dilerim, Bay Redlaw, ama sanırım o çok sevdiğiniz kız kardeşinizdi."

Kimyager ona baktı ve başını salladı. "Bir kız kardeşim vardı..." dedi bön bön. Daha fazlasını bilmiyordu.

"Bir noel sabahı da..." diye devam etti yaşlı adam, "Buraya onunla gelmiştiniz – ve kar yağmaya başlamıştı, karım genç bayanı içeri davet etti ve on zavallı adam devretmeden evvel büyük yemek salonumuz olan yerde Noel günü daima yanan ateşin yanına

oturttu. Ben de ordaydım; anımsıyorum, ben genç bayanın güzel ayakları ısınsın diye ateşi karıştırırken, o da resmin altındaki süslü yazıyı okudu. 'Tanrım, hafızamı taze tut!' O ve fukara karım bunun hakkında konuşmaya daldılar; şimdi düşününce garip geliyor ama ikisi de (hiç ölecek gibi görünmemelerine rağmen), bunun güzel bir dua olduğunu ve ölecek olmaları halinde en sevdikleri için bu duayı okuyacaklarını söylediler. 'Ağabeyim.' dedi genç bayan – 'Kocam.' dedi fukara karım – Tanrım, onun benimle ilgili hatıralarını taze tut ve unutulmama izin verme!"

Hayatı boyunca döktüğünden daha acı verici ve daha gazaplı gözyaşları Redlaw'un yanaklarından aşağı süzüldü. Tamamıyla hikâyesini anlatmakla meşgul olan Philip ne onu ne de Milly'nin endişesini görmüştü.

"Philip!" dedi Redlaw, onun kolunu tutarak, "Ben, Tanrı'nın eliyle sertçe vurduğu, ama bunu hak etmiş olan, yaralı bir adamım. bana anlayamadığım şeyler anlatıyorsun, dostum; benim hafızam öldü."

"Yüce Tanrım!" diye bağırdı ihtiyar adam.

"Acı, yanlış ve endişe dolu anılarımı kaybettim." dedi Kimyager, "Bununla birlikte bir insanın anımsayacağı her şeyi kaybetmiş oldum."

Yaşlı Philip'in ona acımasını, kendi koltuğunu oturması için ona doğru döndürmesini ve vakur bir mahrumiyet hissiyle oturuşuna bakmasını görmek biraz da böyle anıların yaşlılar için ne kadar değerli olduğunu anlamak demekti.

Oğlan hızla içeri girdi ve Milly'ye koştu.

"Adam geldi." dedi oğlan. "Öteki odada. *Onu* istemiyorum."

"Hangi adamdan sözediyor?" diye sordu Bay William.

"Şşş!" dedi Milly.

Milly'den gelen bir işaretle uysallaşıveren Bay William ile yaşlı babası mülayimce geri çekildiler. Onlar fark ettirmeden dışarı çıkarken, Redlaw yanına gelmesi için çocuğa işaret etti.

"Kadını daha çok seviyorum." diye yanıt verdi çocuk, kadının eteklerine tutunarak.

"Haklısın." dedi Redlaw, hafifçe gülümseyerek. "Fakat yanıma gelmekten korkmana gerek yok. Eskisinden daha naziğim. Bir tek sana, zavallıcık!"

Çocuk başta hâlâ geri duruyordu, fakat Milly'nin sıkıştırmalarına dayanamayıp ona yaklaşmaya ve hatta ayaklarının dibine oturmaya razı oldu. Redlaw, çocuğa şefkatle ve samimi bir duyguyla bakarak elini onun omzuna koyarken, diğer elini de Milly'ye uzattı.

Milly, yüzüne bakabilmek için Redlaw'un yanına çöktü ve bir sessizlikten sonra şöyle dedi: "Bay Redlaw, sizinle konuşabilir miyim?"

"Evet." diye cevap verdi gözlerini ona dikerek. "Sesin benim için müzikten farksız."

"Size bir şey sorabilir miyim?"

"Ne istersen."

"Dün gece kapınızı çalarken ne dediğimi hatırlıyor musunuz? Bir zamanlar dostunuz olan ve yıkımın eşiğinde bulunan biriyle ilgiliydi?"

"Evet. Hatırlıyorum." dedi biraz tereddüt ederek.

"Bunu anlıyor musunuz?"

Çocuğun saçlarını okşadı –bu arada da gözlerini ayırmadan kadına bakıyordu– ve başını salladı.

"Daha sonra..." dedi Milly ona dikilmiş yumuşak bakışlarının daha da berraklaştırıp tatlılaştırdığı berrak ve tatlı sesiyle, "Bu kişiyi buldum. Eve geri gittim ve Tan-

rı'nın da yardımıyla izini buldum. tam vaktinde gitmişim. Biraz daha geç kalsaymışım, çok geç olurmuş."

Redlaw elini çocuktan çekti ve onu, Milly'nin, en az gözleri ve sesi kadar sevimli bir şekilde, çekingence ama içten dokunan elinin üstüne koyarak, ona daha şevkli baktı.

"O kişi, az önce gördüğümüz genç beyefendi Bay Edmund'un babası. Gerçek ismi Longford. Bu ismi hatırlıyor musunuz?"

"İsmi hatırlıyorum."

"Ya adamı?"

"Hayır, adamı değil. Hiç bana haksızlık etti mi?"

"Evet!"

"Ah! O zaman ümitsiz – ümitsiz."

Sanki sessizce ondan teselli beklermiş gibi, başını salladı ve tuttuğu eli hafifçe tıpışladı.

"Dün gece Bay Edmund'a gitmedin... " dedi Milly. "Tıpkı her şeyi hatırlıyormuş gibi dinleyecek misiniz beni?"

"Her hecesini."

"...İkisi de, çünkü bunun gerçekten onun babası olduğunu o zaman bilmiyordum ve hastalığından sonra böyle bir haberin üzerindeki etkisinden korkuyordum. Bu kişinin kim olduğunu öğrendiğim için ben de gitmedim; ama bunun bir başka nedeni var. uzun zamandır karısından ve oğlundan ayrıymış –ondan öğrendiğime göre, oğlunun bebekliğinden beri evinden uzaktaymış– ve en çok el üstünde tutması gerekeni bırakıp gitmişti. Bütün bu süre boyunca gittikçe saygınlığını da yitirmiş, ta ki..." aceleyle kalktı ve kısa bir süre dışarı çıkıp Redlaw'un dün gece gördüğü harabeyle birlikte geri döndü.

"Beni tanıyor musun?" diye sordu Kimyager.

"Ne mutlu bana, tanıyorum." diye cevap verdi öteki, "Hayır, benim alışık olmadığım bir sözcüktür."

Kimyager karşısında ezilip büzülerek duran bu adama baktı ve bir şeyler anımsamak için sonuç vermeyen bir çabayla daha da uzun süre bakardı, fakat Milly yanındaki eski yerini aldı ve onun dikkatli bakışlarını kendi yüzüne çekti.

"Bakın ne kadar da ezildi, nasıl da batmış!" diye fısıldadı, gözlerini Kimyager'in yüzünden ayırmadan, kolunu adama doğru uzatarak. "Onunla ilgili her şeyi hatırlayabilseydiniz, bir zamanlar sevdiğiniz şu insanın (ne kadar uzun zaman önce olduğunu veya hangi inancından vazgeçtiğini göz ardı edelim) bu hale gelmiş olması merhamet duygunuzu harekete geçirmez miydi sizce?"

"Umarım geçirirdi." diye cevap verdi. "Geçirirdi herhalde." Gözleri, kapının yanında duran adama kaydı, ama, sanki sesinin her tonundan ve gözlerinin ışıltısından bir şeyler öğrenmeye çalışırmış gibi hevesle baktığı Milly'ye hızla geri döndü.

"Ben cahilim, ama siz çok bilgilisiniz." dedi Milly; "Beni düşünmeye zorlamıyorlar, ama siz sürekli düşünüyorsunuz. Neden bize yapılan haksızlıkları hatırlamamızın bizim için iyi bir şey olduğunu düşündüğümü söyleyebilir miyim size?"

"Evet."

"Böylelikle bağışlayabiliriz onları."

"Affet beni, yüce Tanrım!" dedi Redlaw, gözlerini kaldırarak, "Senin yüce sıfatından vazgeçtim!"

"Ve eğer..." dedi Milly, "Eğer hafızanız bir gün eski haline dönerse, dönmesini ümit edip bunun için dualarımızı esirgemeyeceğiz, hemen bir haksızlığı ve

onun bağışlamasını hatırlamak sizin için bir nimet olur muydu?"

Kimyager kapıdaki adama baktı ve dikkatli gözlerini tekrar Milly'ye çevirdi; ve Milly'nin parlak yüzünde daha net bir ışık gördü.

"Terk edilmiş evine gidemez. Oraya gitmek istemiyor. Acımasızca ihmal ettiklerine sadece utanç ve sıkıntı götüreceğini ve artık onlara yapabileceği en büyük iyiliğin onlardan uzak durmak olduğunu biliyor. Dikkatlice bağışlanan çok az miktardaki bir para onu, yaşayabileceği ve hiç hata yapmayacağı ve yaptığı hata için kendince tarziye verebileceği, uzak bir yere götürebilirdi. En iyi dostlarının –ki onu tanımak zorunda da değiller– onun karısı olan talihsiz bayana ve oğluna yapabileceği en büyük iyilik olurdu bu; ün, beden ve akıl içinde parçalanan onun içinde bir kurtuluş olurdu."

Kimyager, Milly'nin başını ellerinin arasına alıp öptü ve şöyle dedi: "Öyle yapalım. Bunu benim için sen yap, hemen ve gizlice ve ona da de ki, eğer ne olduğunu hatırlama mutluluğuna erişseydim, onu affederdim."

Milly kalktı ve ışıltı saçan yüzünü, aracılığının başarılı olduğunu ima ederek, düşkün adama doğru çevirdi, adam bir adım attı ve gözlerini kaldırmadan Redlaw'a döndü. "Çok cömertsin." dedi, "Her zaman öyleydin – öyle ki, misilleme yapmaya bile kalkışmıyorsun. Ama ben kendimi asla bağışlamayacağım. Bana inan, eğer inanabilirsen."

Kimyager, bir hareketle, Milly'den yaklaşmasını rica etti; ve dinlerken, sanki duyduğu şeyle ilgili bir ipucu ararmışçasına yüzüne baktı.

"İş göremeyecek kadar takatten düşmüş bir viraneyim; meslek hayatımı, karşında süsleyemeyecek

kadar iyi hatırlıyorum. Ama, sana haksızlık ederek, düşüşe geçtiğim ilk günden itibaren, aşağı doğru istikrarlı ve talihsiz bir biçimde ilerleme kaydettim. İşte böyle."

Redlaw, Milly'yi yanında tutarak, yüzünü konuşan kişiye çevirdi ve acı vardı yüzünde. Ve kederli bir onayı andıran bir şey.

"Eğer o ilk mahvedici adımı atmamış olsaydım, ben bir başkası olabilirdim, yaşamım da bir başka yaşam olabilirdi. Ne olurdu, bilmiyorum. Olasılıklar üzerine konuşmak yersiz. Kızkardeşin huzur içinde yatıyor ve düşündüğün kişi olsaydım –ben bile bir zamanlar kendimi öyle düşünmüştüm– benimle bu kadar huzurlu olamazdı."

Redlaw, sanki bu meseleyi bir kenara koymuş gibi, eliyle ivedi bir hareket yaptı.

"Mezardan çıkarılmış bir adam gibi konuşuyorum." diye devam etti öteki. "Bu kutsal el olmasaydı, dün gece kendi mezarımı kazmıştım."

"Yüce Tanrım, o da benden hoşlandı!" diye alçak sesle hıçkırmaya başladı Milly. "Bir tane daha!"

"Dün gece ekmek için bile yoluna çıkmazdım. Ama bugün anılar öyle depreşti ve açıkça gözümün önünde canlandı ki, o önerdi diye, gelip senin cömert yardımını almaya, bunun için sana teşekkür etmeye ve hareketlerinde olduğu kadar sözlerinde de bana karşı merhametli olman için, Redlaw, şu son günlerinde sana yalvarmaya nasıl cesaret ettim, bilmiyorum."

Kapıya doğru döndü ve çıkarken bir an durdu.

"Umarım annesinin hatırına, oğlum seni ilgilendirir. Umarım bunu hak ediyordur."

Dışarı çıkarken ilk defa gözlerini kaldırıp Redlaw'a baktı. Bakışları üzerinde sabitlenen Redlaw, dalgınca elini uzattı. O da dönüp iki eliyle onun elini tuttu; ve başını eğip yavaşça dışarı çıktı.

Milly sessizce onu kapıya kadar geçirirken geçen birkaç dakika boyunca, Kimyager koltuğuna çöküp yüzünü ellerinin arasına aldı. (İkisi de onun Kimyager için oldukça endişelenen) Kocası ve kayınpederiyle geri geldiğinde onu bu halde gören Milly, onu rahatsız etmekten ya da rahatsız edilmesine izin vermekten kaçındı; ve oğlanın üzerine sıcak tutacak bir örtü örtmek için diz çöktü.

"İşte tam da bu. Hep diyorum, baba!" diye haykırdı hayran kocası. "Bayan Wiliam'ın bağrında, zaten olması gereken ve hep sürecek olan bir annelik hissi var."

"Evet, evet..." dedi yaşlı adam; "Haklısın. Oğlum William haklı!"

"Kendi çocuğumuzun olmaması, Milly tatlım..." dedi Bay William sevecen bir şekilde, "Şüphesiz daha hayırlı; fakat bazen, sevip besleyebileceğin bir çocuğun olsaydı keşke, diye içimden geçiriyorum. Kendisi için böyle hayaller kurduğun, fakat yaşam nefesini hiç soluyamayan ölü bebeğimiz – o seni durgunlaştırdı, Milly."

"Onun hatırasıyla çok mutluyum, William tatlım." dedi Milly. "Onu her gün düşünüyorum."

"*Bunu çokça düşünmenden korkuyordum.*"

"Korkma; o benim için bir teselli oluyor; benimle pek çok yoldan konuşuyor. Dünyada yaşama şansı olmayan masum şey benim meleğim gibi, William."

"Sen de babamla benim meleğimiz gibisin." dedi William, yumuşak bir şekilde. "Bunu biliyorum."

"Onun için beslediğim bütün o ümitleri düşündüğümde ve hiç yatmadığı göğsümdeki gülümseyen küçük suratı ve hiç ışık görmeyen tatlı gözlerin benimkilere baktığını oturup hayal ettiğimde..." dedi Milly, "Zararsız ama kırılan bütün ümitlerden dolayı içimde bir şefkat duygusu doğuyor. Ne zaman sevgi dolu annesinin kucağında güzel bir çocuk görsem, benim çocuğum da öyle olabilir ve beni gururlandırıp mutlu edebilirdi, diye düşünüp onu daha çok seviyorum."

Redlaw başını kaldırıp ona baktı.

"Yaşamım boyunca..." diye devam etti Milly, "Yanımda olup bana bir şey söyledi. Küçük yavrum, sanki canlıymış ve benimle konuşmak için kullandığı, aşina olduğum bir sesi varmışçasına, fakir ve ihmal edilen çocuklar için yalvarır. Ne zaman güçlük veya içinde sefalet içinde bir çocuk görsem, benim yavrum da belki o duruma düşerdi ve Tanrı merhametinden onu aldı, diye düşünürüm. Belki yaşlanır ve kendinden küçüklerden saygı beklerdi, diye yaşlılar için de rica da bulunur."

Kocasının kolunu tutup başını ona yasladığında, alçak sesi her zamankinden daha alçaktı.

"Çocuklar beni çok seviyorlar, bazen benim bilmediğim bir yolla küçük yavrum, benim için üzüldüklerini ve neden sevgilerinin benim için çok kıymetli olduğunu anladıklarını hayal ediyorum – bu aptalca bir hayal, William. O zamandan beri durgunsam, William, yüzlerce bakımdan bir o kadar mutluyum. Yavrum doğup sadece birkaç gün içinde öldüğünde, zayıf ve üzüntülü olduğum, acı çekmekten kendimi alamadığımda bile, iyi bir yaşam sürersem, belki cennette, bana anne diyebilecek bir varlıkla karşılaşabilirim, diye düşünürken de mutluydum, tatlım."

Redlaw dizlerinin üzerine çöktü ve haykırarak ağlamaya başladı.

"Saf sevgiyi öğreterek, bana hafızamı geri veren Tanrım, sana şükürler olsun ve Milly'yi kötülüklerden koru!" dedi.

Sonra, onu göğsüne bastırdı; Milly de gülerken, bir yandan da hıçkırıklara boğularak, "Kendine geldi! O da beni çok seviyor! Aman Yarabbim, aman Yarabbim, işte bir tane daha!"

Sonra, öğrenci, içeri girmekten korkan güzel bir kızın elinden tutarak içeri girdi.

Sonra, Noel, dünyadaki bütün çaresi bulunabilir acı, hata ve ıstırapların faaliyete geçtiği bir zaman olduğu için, eliyle çocuğa dokundu ve onu korumaya, eğitmeye ve ıslah etmeye Tanrı'nın huzurunda söz verdi.

Sonra, neşeyle sağ elini Philip'e uzattı ve on zavallı beyefendi takas etmeden evvel yemek salonları olan yerde bir Noel yemeği vereceklerini ve bu yemeğe, oğlunun söylediğine göre, el ele tutuşsalar İngiltere'nin etrafını çevirecek kadar kalabalık olan Swidger ailesinden, kısa bir davetiyeyle bir araya getirilebilecek herkesi davet edeceklerini söyledi.

Yemek verilen gündü. Öyle çok Swidger vardı ki, yuvarlak bir rakam verme girişimi, şüphecilerde, hikâyenin doğruluğuyla ilgili kuşkular uyandırabilir. Dolayısıyla bu girişimde bulunulmayacak. Ama düzinelerceydiler – ve babasının, kardeşinin ve Mill'nin ziyaretine gidip tekrar sakin bir uyku çekerken yanından ayrıldıkları George'la ilgili iyi haberler ve ümitler de vardı. Prizmatik yün atkısıyla bifteğe tam zamanında yetişen Adolphus da dahil olmak üzere, Tetterbyler bile yemekteydiler. Johnny ve bebek geç kalmışlardı tabii ki ve biri yorgunluktan bitmiş, öteki tahminlere

göre çift diş çıkarmakla meşgul halde içeri girdiler; fakat buna alışmışlardı ve telaş etmediler.

Ne adı ne soyu belli olan çocuğun, ne diyeceğini veya aralarına nasıl karışacağını bilmeden, diğer çocukların oynayışını izlemesini ve çocuklukla ilgili şeylere basit bir köpekten daha yabancı olduğunu görmek acıklıydı. Oradaki en küçük çocuğun, onun diğerlerinden farklı olduğunu içgüdüsel olarak bildiğini ve kendini mutsuz hissetmesin diye onunla tatlı tatlı konuşmalarını, ona dokunmalarını ve hediyeler vermelerini görmek de acıklıydı. Ama o Milly'nin yanından ayrılmadı, onu sevmeye başlamıştı –Milly'nin dediği gibi, bir tane daha!– ve hepsi Milly'yi çok sevdiği için buna memnun olmuşlardı, onu Milly'nin sandalyesinin arkasından kendilerini gözetlerken görünce de onun Milly'nin yavrusu olduğunu düşünüp sevinç duydular.

Öğrenci, onun müstakbel karısı, Philip ve diğerleriyle oturmaktaki Kimyager bütün bunları gördü.

O zamandan beri bazıları, onun, burada anlatılanları sadece düşündüğünü; bazıları, bir kış gecesi, alacakaranlık vakti ateşte gördüğünü; kimisi de Hayalet'in, onun karanlık düşüncelerinin bir tasviri, Milly'nin ise onun bilgeliğinin vücut bulması olduğunu söylerler. Ben hiçbir şey söylemiyorum.

Şu hariç: büyük bir ateşin ışığından başka hiçbir ışığın aydınlatmadığı eski salonda (yemeklerini erkenden bitirip) bir araya toplandıkları zaman, gölgeler bir kez daha saklandıkları yerlerden çıkıp odada dans ettiler ve çocuklara duvarlarda muhteşem şekiller ve yüzler gösterip gerçek ve tanıdık olanı yavaş yavaş çılgın ve büyülüye çevirdiler. Fakat salonda, Redlaw'un, Milly'nin, onun kocasının, yaşlı adamın, öğrencinin ve müstakbel eşinin gözlerinin sık sık

döndüğü ve gölgelerin gizleyip değiştirmediği bir şey vardı. Şömine ateşinin yanında ciddiyeti artan ve ahşap kaplama duvarın karanlığından yaşam gibi bakan, portredeki sakallı ve kırmalı yakalıklı yüz. Onlar ona bakarken, bu vakarlı yüz de, taze çobanpüskülü çelenginin altından onlara bakıyordu; ve altta, sanki bir ses onlara söylüyormuşçasına açık ve net bir şekilde şu sözcükler okunuyordu:

Tanrım, hafızamı taze tut.

(1848)

CHARLES DICKENS HAKKINDA

Dickens ve Hayalet Hikâyeleri

Charles Dickens, iyi hayalet hikâyelerini her zaman sevmiştir. Tekinsiz ve dehşetli bir hava eserlerine yayılmış; ve hipnoz, gaipten haber verme, kehanet, spiritüalizm ve doğaüstü her şeyle olan meşguliyeti çokça belgelenmiştir. Çocukluktaki bakıcısı Mary Weller'in korku hikâyeleri anlatarak ona bir korku zevki aşıladığını yazar. Bu zevki, delikanlılık tutkusu "ucuz korku hikâyeleri"yle, beslenmişti; günün resimli korku dergilerinde yer alan bu hikâyelerin etkisi eserlerinin en heyecanlı kısımlarında görülebilir. Ölümle olan hastalıklı meşguliyeti onu asla terk etmedi ve bunun hayaletlere duyulan meraka yol açması hiç de şaşırtıcı değildir. Yaşamının son döneminde, Dickens, İngiltere'de psişik olayların her şekline duyulan ilgi emsali görülmemiş boyutlara ulaştığı zaman, açık görüşlülük ile belli konularda şüpheci bir yaklaşımı birleştiren tavrıyla, hikâyeler kadar konuyla ilgili makaleler de yazarak bu konudaki tartışmaların ön saflarında yer aldı.

Bu kitapta sunulan on iki hayalet hikâyesi çeşitli kaynaklardan gelmektedir. Bazıları tek başına basılmak üzere özel olarak yazılmıştı, diğerleri ise Dickens'ın, genellikle karakterlerinin bir hikâye anlattığı erken dönem romanlarındaki ana hikâyelerden alındı. Dicken'in romanlarına sık sık böyle bağımsız kısa hikâyeler sokmayı neden gerekli bulduğuna ilişkin düşünceler şu görüş etrafında toplanır: Okurlarının bir şaşırtmacadan hoşlanabileceklerini düşündüğünde, bu tip hikâyeleri bir eğlendirme biçimi olarak kullanabileceği fikriyle, bir olayı şişirmek ya da kitabını son teslim tarihine yetiştirebilmek için onları elinin altında hazır tutardı. Nedenleri ne olursa olsun, bu hikâyeler metinleri zenginleştirmiştir ve konuları genellikle hayaletlerdir.

The Pickwick Papers'ta, dördü bu kitapta da yer alan, beşten fazla hayalet hikâyesi bulunmaktadır. "Tuhaf Sandalye", kitap boyunca tesadüfen iki kere ortaya çıkan, Tavuskuşu Han'da neşeli bir müşteri ve deneyimli bir hikâye anlatıcısı olan, tek gözlü bir seyyar tüccar tarafından anlatılır. Dickens'ın birçok hayaleti gibi seyyar tüccarın hikâyesindeki hayalet de iyi niyetlidir, hatta göründüğü seyyar tüccarın, yani Tom Smart'ın maddi durumuna tümden bir değişiklik getirir. "Bir Delinin Kaleminden" ise, tam tersine, çok daha karanlık bir hikâyedir. Bir papaz tarafından Bay Pickwick'e verilen bu belge, tüyler ürpertici bir psikolojiye sahip olan, katil bir ruh hastasının aklını inceleyen Dickens'ı göstermektedir. Dickens, hem hapishaneleri hem de akıl hastanelerini ziyaret etmiş ve gördüklerinden çok etkilenmişti. Buradaki hayalet gayet tabii deli veya suçlu bir hayal gücünün ürünü olabilir, fakat karar vermek okuyucuya düşer ve yarattığı etki sinir bozucudur.

Yine *The Pickwick Papers*'tan, alınmış, koleksiyonun bir diğer hikâyesi daha yumuşak ve özellikle iyidir. Bay Pickwick'in Dingley Dell'li arkadaşı Bay Wardle tarafından anlatılan "Zangoç Kaçıran Cinler" *Pickwick*'in 1836'daki

Noel baskısında çıktı. Böylece Dickens Noel'de bir hayalet hikâyesi yayımlama geleneğini başlatmış oldu. Bu hikâye, yani *Bir Noel Şarkısı*, Noel kitapları arasında birinci gelmesi, Dickens'ın şimdiye kadar en çok basılan kitabı ve dünyanın en çok tanınan hayalet hikâyesi olması bakımından zirveye ulaşmıştır. Aslında, daha önceki hikâyenin daha kısa ve şen şakrak olmasına karşın, bu iki hikâye arasında, sadece ana karakterlerin kişilikleri ve olayların Noel arifesinde meydana gelmesi bakımından değil, aynı zamanda hikâyelerdeki hayaletlerin eğitici amaçları açısından da paralellikler vardır.

Bir Noel Şarkısı yayıncısına büyük bir heyecanla "bu hayaletli küçük hikâye" hakkında mektup yazan Dickens'ın hoşuna gitmişti. Burada yazarın tüm becerisi, zengin bir efsane çeşitliliğinde türeyen bir rüya dizisinde Marley'in hayaletinin ve üç ünlü Noel hayaletinin ortaya çıkışına uygun, olağanüstü bir atmosfer yaratmak üzere yoğunlaşmıştır. Çocukluk anı ve korkularından yararlanır, fanteziyi güçlü bir ahlaki mesajla harmanlamak için, toplumsal kaygılarıyla geleneksel ruh bilimini birleştirir. Noel'le geleneksel olarak bağlantısı bulunan cömertlik ve iyi niyet erdemleri, Viktoryan ticari dünyasında hâkim olan sert püriten yaklaşıma karşı bir panzehir olarak sunulur.

Dickens, "kendi aklım hayaletler konusunda tamamen önyargısız ve hassastır. Böyle şeylerin olamayacağına dair en ufak bir iddiada bulunmam..." diyerek, hayaletlerin varlıklarını kabul etmeye hazır görünmektedir, yine de yazdığı hayalet hikâyelerinin çoğunun, doğaüstü deneyimin alternatif bir açıklaması olarak hayalgörme hallerini vermesi dikkat çekicidir. Hayaletler istisnasız gece görünür ve "Zangoç Kaçıran Cinler", "Posta Hayaletleri", "Grogzwig Baronu" ve diğerlerinde olduğu gibi genellikle alkol alımını takiben görülürler. *Nicholas Nickleby*'nin anlattığı, ahlaki cesaretle ilgili bir komik mesel olan, "Grogzwig Hayaleti"nde alkol özellikle

güçlü bir faktördür. Başkahramanların isimleri, aşırı içme alışkanlıkları üzerine yapılan kelime oyunlarıdır ve hayalet tam da kahraman "bardağını dipliediği sırada" görünür. Fakat bu hiçbir şekilde hayaletin önemini azaltmaz veya amacının gerçekliğini sarsmaz, çünkü Dickens rüyaların gücüne ve kâhince doğasına ateşli bir şekilde inanır.

Bir Noel Şarkısı'nın büyük başarısını takiben, Dickens her yıl bir Noel kitabı çıkarmaya karar verdi ve 1847 yılı hariç, 1848 yılına kadar öyle de yaptı. Bu fikir, 1856'da başladığı Noel sayılarında, çoğunlukla hayaletli, kısa bir hikâye yayımlayan, ucuz haftalık dergi *Household Words*'de sürdürüldü. "Hayalet Gören Adam ile Hayaletin Anlaşması"nda (Dickens'ın son Noel kitabı), normalden daha tehditkâr bir hayalet söz konusudur. Yine ahlaki bir hikâyedir, fakat burada, kahramana sıkıntı ve acı çekmenin değerini öğretmek için, insani iyilik doğaüstü güce üstün gelir. Dickens çalışmalarının çoğunda kişisel deneyimlerini kullanır ve bu hikâyede de kız kardeşi Fanny'nin 1848'deki ölümüyle ilgili güçlü biyografik yansımalar vardır.

Dickens, aşırı ölçüde batıl inançlıydı, rüya ve kâbuslar onu adamakıllı büyülerdi, çarpık bir hayal gücüne ve ölüm saplantısına sahipti. 1852'de revaçta bir yıllık olan *The Keepsake*'e katkıda bulunması rica edildi. Bunun için, İsviçre Alplerinde yer alan Büyük St. Bernard Misafirhanesi'ndeki iki rehber tarafından anlatılan bir çift anektoddan oluşan "Günbatımında Okunacak"ı Üzere"yi yazdı. Bu hikâyede yukarıda belirtilen tespitler açıkça belli olmaktadır. İki hikâye de önceden bilmeye ilişkin rüyalar hakkındadır ve ilkinin, Dickens'ın 1845'de Cenova'da, üzerinde hipnoz uyguladığı ve rüyalarına cinler giren bir kadın olan Mme de la Rue'nin durumundan esinlenerek yazıldığı söylenmektedir. Bu sinir bozucu hikâyeler, doğaüstü müdahalelerin güçlü ve ikna edici etkilerini bırakmaktadır.

1857'de Dickens, yazar arkadaşı Wilkie Collins'le İngiltere'nin iç bölgelerinde oradan oraya gezerek tatil yaptı. Birlikte, seyahatlerinin *Household Words*'ün Ekim sayısında yayımlanan hafifçe değiştirilmiş bir hikâyesini yazdılar; bu hikâye, *Hausehold Words*'ün ekim sayısında, beş bölüm halinde yayınlandı. İki edebi "çırak" isimlerini Hogarth'ın 1747 yılına ait gravür serisi *Endüstri ve Aylaklık*'tan (Industry and Idleness) alır. Collins kendine "Thomas Aylak" ismini verirken, Dickens, deneyimlerine dayanarak kaleme aldığı ve bu antolojide tekrar basılan bir hayalet hikâyesinin yazarı olan "Francis İyiçocuk"tu. "Gelin Odasındaki Hayalet", her ne kadar komik bir şekilde düzenlenmişse de, Dickens'a bakıcısı tarafından anlatılan korku hikâyelerine dayanır ve en ürkütücü peri masallarının rahatsız edici etkisine sahiptir.

Dickens'ın, seanslara katılmak suretiyle spiritüalizmi incelediği bilinmektedir. Şüpheciliği ve yaygın spiritüalizm uygulamalarını kınaması, önce *Household Words*'de ve sonra da (ilk derginin devamı olan) *All the Year Round*'da yer alan birçok makalenin kaleme alınmasını sağladı. Ne var ki ölülerle bu türden bağlantılara yaklaşımı, hikâyelerde, hayaletlerin varlığını kabule tamamen hazır ve ölülerin dönüp varlıklarını gösterdiklerini yineleyen bir adamla tuhaf şekilde gelişir.. *All the Year Round*'un, *Perili Ev* isimli 1859 Noel sayısıyla, zamanın kolay inanmaya hazır havasını bozma ve tüm doğaüstü olaylarla ilgili hâkim histeriye kara çalma amaçlanıyordu. Söz konusu sayı, başka yazarların da katkıda bulunduğu bölümler içermektedir ve Dickens'ın iki metni de -girişi "Evdeki Ölümlüler" ve hikâyesi "Patron B'nin Yatak Odasındaki Hayalet" – burada yer almaktadır.. İlki, anlatıcı ile arkadaşlarının, perili olduğu iddia edilen bir evde birkaç gece geçirmelerini anlatır; sonunda, sağduyu hayale karşı zafer kazanır. İkincisi ise hafızanın tuhaf oyunlarını anlatır.

Bu baskıdaki son iki hikâye, Dickens'ın kısa hayalet hikâyelerinin olasılıkla en iyileridir. İkisi de, *All the Year Round* için Noel hikâyeleri olarak yazıldı. 1865'deki Noel sayısı *Dr. Marigold'un Reçeteleri* başlığını taşıyor ve seyahatlerinde tanıştığı biri tarafından işportacı Dr. Marigold'a anlatılan bir hayalet hikâyesi olan "Cinayet Duruşması"nı içeriyordu. Bu, anlatıcının, kurbanın adalet için geri döndüğü bir cinayet duruşmasında jüri başkanı olarak başından geçenlerin hikâyesidir. Zekice anlatılan bu hikâye de, "Bir Tutam Tuzla Alınmalı" alt başlığındaki zıt imaya karşın, inancın altüst edici etkisini taşır. 1866 Noel sayısı *Mugby Junction* adını taşıyordu ve içerdiği sekiz metnin ilk dördü Dickens tarafından yazılmıştı. Dört dörtlük bir ustalıkla ilgili "Sinyalci", güzel yapılandırılmış bir hikâyedir. Kulübesinin içinde kapalı kamış bir sinyalci, bir tünel girişinin yakınlarında üç kez gördüğü hayaletin hikâyesini anlatır. Aklı vahim bir biçimde yerinden oynamıştır ve korkunç final, Dickens'ın pek çok kişisel saplantısını yansıtan şaşırtıcı bir dönüm noktası sunar.

Bu on iki hikâyenin nitelikleri kaçınılmaz olarak değişkendir, çünkü aslında Dickens'ın yaratıcı ömrünün tümüne yayılmıştır, çeşitli doğaüstü unsurları kapsar ve çeşitli amaçlar için yazılmıştır. Dickens'ın dramatik durumlarda, ölümü hatırlatan ve tüyler ürpertici şeylere karşı meyli, onu mükemmel bir hayalet hikâyeleri anlatıcısı yapmıştır ve en çok beğenilen çalışmalarından bazılarını içeren bu kitapta, gotik yeteneklerinin tümü görülebilir. Hikâyelerinden bazıları tüyler ürperticiyken, kimileri de neşelidir. Dickens, bu hikâyelere tipik grotesk komediyi de dahil ederek özellikle mizahi bir hava yaratmış ve akılda kalan, hem insan hem hayalet karakteriyle onlara popülerlik kazandırmıştır.

Christine Baker

"Hayır; yalnız değildi; çünkü çukura kaçmış kan çanağı gözleri ve kömür karası saçlarının karmakarışık, keçe gibi bukleleriyle gölgelenen uzun sapsarı bir suratı olan, buruşuk, korkunç bir mahluk, kollarını kavuşturmuş, ateşin karşısında oturuyordu."

Dickens, "Kendi aklım hayaletler konusunda tamamen önyargısız ve hassastır. Böyle şeylerin olamayacağına dair en ufak bir iddiada bulunamam..." diyerek, hayaletlerin varlıklarını kabul etmeye hazır görünmektedir; yine de yazdığı hayalet hikâyelerinin çoğunun doğaüstü deneyimin alternatif bir açıklaması olarak hayal-görme hallerini vermesi dikkat çekicidir.

Christine Baker

Gelin Odasındaki Hayalet... **Grotesk komediye örnek 12 muhteşem öykü...**

ISBN 975-468-469-3
9 789754 684698
SAY YAYINLARI